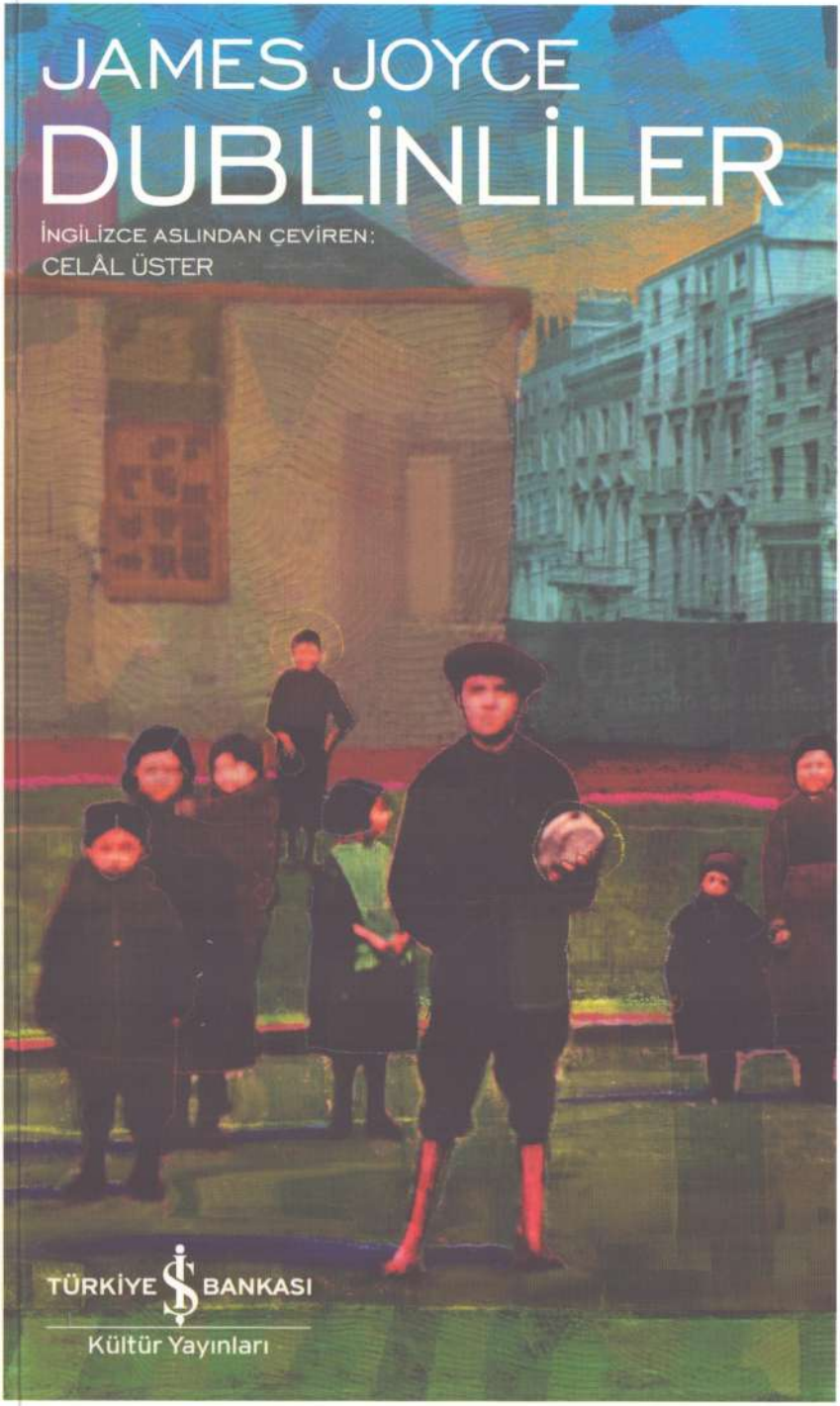
MODERN KLASİKLER DİZİSİ -222

JAMES JOYCE
DUBLİNLİLER

İNGİLİZCE ASLINDAN ÇEVİREN:
CELÂL ÜSTER



TÜRKİYE İŞ BANKASI
Kültür Yayınları



Genel Yayın: 5980

JAMES JOYCE
DUBLİNLİLER

ÖZGÜN ADI
DUBLINERS

© TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI, 2023
Sertifika No: 40077

EDİTÖR
GAMZE VARIM

GÖRSEL YÖNETMEN
BİROL BAYRAM

DÜZELTİ
PELİN MESTÇİ

GRAFİK TASARIM VE UYGULAMA
TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI

1. BASIM KASIM 2023, İSTANBUL

ISBN 978-625-429-629-1 (CİLTLİ)
ISBN 978-625-429-630-7 (KARTON KAPAKLI)

BASKI: YAYLACIK MATBAACILIK
Litros Yolu Fatih Sanayi Sitesi No: 12/197-203
Topkapı İstanbul
(0212) 612 58 60
Sertifika No: 44865

Bu kitabın tüm yayın hakları saklıdır. Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak kısa alıntılar dışında gerek metin, gerek görsel malzeme yayınevinden izin alınmadan hiçbir yolla çoğaltılamaz, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI
İstiklal Caddesi, Meşelik Sokak No: 2/4 Beyoğlu 34433 İstanbul
Tel. (0212) 252 39 91 Faks (0212) 252 39 95
e-posta: info@iskultur.com.tr
www.iskultur.com.tr

ÇEVİREN: CELÂL ÜSTER

İngiliz Erkek Lisesi, Robert Academy ve İÜ Edebiyat Fakültesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde öğrenim gördü. 1983'te George Thomson'ın *Tarihöncesi Ege* adlı kitabının çevirisiyle Azra Erhat Çeviri Ödülü'ne değer görüldü. 1970'lerin başından bu yana aralarında Robert Louis Stevenson, Jaroslav Haşek, George Orwell, Juan Rulfo, Iris Murdoch, Maria Antonietta Macciocchi, Mario Vargas Llosa, Roald Dahl, Jorge Luis Borges, Paulo Coelho ve John Berger'ın yapıtlarının da bulunduğu 80'e yakın kitabı dilimize çevirdi. Uzun yıllar *Cumhuriyet* gazetesinin Kültür editörlüğünü üstlendi.

Modern
Klasikler
Dizisi -222

James Joyce

Dublinliler

İngilizce aslından
çeviren: Celâl Üster

TÜRKİYE İŞ BANKASI
Kültür Yayınları

İçindekiler

Önsöz: Yaşayanlar ve Ölüler vii
Çevirmenin Notu ix
Kız Kardeşler 1
Bir Karşılaşma 11
Araby 21
Eveline 29
Yarıştan Sonra 35
İki Delifişek 43
Pansiyon 55
Küçük Bir Bulut 63
Suretler 79
Toprak 91
Elim Bir Hadise 99
Kurul Odasında Sarmaşık Günü 109
Bir Anne 127
Tanrı'nın İnayeti 141
Ölüler 165

Önsöz

Yaşayanlar ve Ölüler

James Joyce, ilk önemli yapıtı *Dublinliler*'in son öyküsü "Ölüler"i tamamladığında yalnızca yirmi beş yaşındaydı. Ama toplam on beş yayınevi tarafından çeşitli nedenlerle tam on sekiz kez geri çevrilen bu kitap ancak 1914 yılında yayımlanabildi. O günden bu yana da dünya edebiyatının en etkileyici kısa öykü kitapları arasında.

Edebiyat eleştirmenleri ve tarihçileri arasında hemen her yapıtı ve yazarı belirli akımlara bağlama alışkanlığı yaygındır. Nitekim *Dublinliler*'e de gerçekçilikten doğalcılığa, doğalcılıktan simgeciliğe uzanan pek çok yakıştırma yapılmıştır. Hiç kuşku yok ki, ayrıntılı ve derinliğine incelemelere dayanan bu yakıştırmalardaki gerçek payı azımsanacak gibi değildir. Ne ki, bana kalırsa, Joyce'un sonraki yıllarında deneysel dil kullanımı ve yeni anlatım teknikleriyle edebiyatı olağan yatağından çıkarıp bambaşka bir yöne doğru akıtacak olan *Sanatçının Bir Genç Adam Olarak Portresi*, özellikle de *Ulysses* ve *Finnegans Wake* gibi romanlarının belli belirsiz ipuçlarını taşıyan *Dublinliler*'in kendine özgülüğü, pek çok katmana açılan benzersiz yalınlığında yatar. Sait Faik'in şaşırtıcı yalınlıktaki hikâyelerini nasıl hiçbir edebiyat akımına bağlayamazsak, Joyce'un bu yapıtındaki öyküleri de belirli bir akımın sınırları içine hapsetmemizin olanaksız olduğu kanısındayım.

Dublinliler'i oluşturan on beş öykü çocukluk çağından başlar, ilkgençlik döneminden geçer, yetişkinliğe erişir; böylece bir insan hayatının değişen evrelerini yaşayan bir kitap çıkar ortaya. Örneğin, "Kız Kardeşler"de, "Bir Karşılaşma"da, "Araby"de hayatı çocukların duygulanımları, gözlemleri, izlenimleri üstünden seyrederiz. "Eveline"de, "Yarıştan Sonra"da, "İki Delifişek"te, "Pansiyon"da ilkgençlik ve gençlik çağlarının düşleri ve düş kırıklıkları ağır basar. "Ölüler"e kadar uzanan sonraki öykülerde ise geleceği olmayan yetişkinler ve yaşlılar umarsızca konuşur, tartışır, dolaşır dururlar. Aslında bütün bu öyküler, farklı hayatların farklı evreleri üstünden Dublin'de yaşanan tek bir hayatı anlatır gibidir. Kentin kasvetli, kahverengi evlerinde; karanlık, çarılçamur sokaklarında yaşanan sıradan, düş kırgını, yenik düşmüş tek bir hayatı. Bütün ayrıntıları ve gerçekliğiyle.

Charles Dickens'ın romanlarında hayat dolu pek çok karakter vardır, ama onun tüm yapıtlarındaki başkarakterin Londra olduğu söylenir: Dickens'ın Londra'sı. James Joyce'un bu kitabında da pek çok karakter gezinir sayfalarda; ama denilebilir ki başkarakter o karakterlerin küçük hayatlarıyla yaşadıkları, yaşarken öldükleri Dublin kentidir: Joyce'un Dublin'i.

"Ölüler" bu öykülerin en uzunu –başlı başına bir novella olduğu bile söylenebilir– ama aynı zamanda "sonsöz"ü gibi bu kitabın. Yaşayanlar ve ölüler. Hayatın ölüme, ölümün hayata, yaşayanların ölülere, ölülerin yaşayanlara karıştığı hayatları izleriz...

Joyce, erkek kardeşi Stanislaus'a yazdığı bir mektupta, bu öykülerini "Dublin'deki felç olmuş hayatı anlatmak için yazdığını" söylemişti. Evet. Ama o felç olmuş hayatı anlatan öykülerin her bir sözcüğünde, her bir ayrıntısında bizi umarlı, umutlu kılan bir cevher var: Edebiyatın sağaltıcılığı...

Celâl Üster

Çevirmenin Notu

Dublinliler'in 1904-1907 yılları arasında, başka bir deyişle yirminci yüzyıl başlarında kaleme alınmış olan öyküleri hem İrlanda ve Dublin'e, hem de döneme özgü pek çok deyim ve gönderme içeriyor. Öyküler İngiliz egemenliğine karşı İrlanda milliyetçiliğinin doruğuna çıktığı bir dönemde geçiyor. Önsöz'de de belirttiğim gibi, kitabın belki de başkarakteri sayılabilecek Dublin kentinin sokakları, caddeleri, mahalleleri, binaları açıklanmaya muhtaç özellikler taşıyor. Kitapta geçen bazı şairler, yazarlar ve besteciler de öyle. Kimi öykülerde yer alan Hıristiyanlıkla ilgili tartışmalar da. O yüzden, bu çeviride *Dublinliler*'in çeşitli İngilizce basımlarından da yararlandığım iki yüze yakın açıklayıcı nota yer verdim. Ama metnin akışını bozmamaları için bu notları öykülerin sonlarına aldım.

Kız Kardeşler

Artık en küçük bir umut kalmamıştı; bu üçüncü inmeydi. Kaç gece evin önünden geçmiştim (tatil zamanıydı), kaç gece gözüm o pencerenin ışığına gitmişti; her seferinde belli belirsiz ve değişmeyen bir ışık yandığını görmüştüm. Ölmüş olsaydı kapanık perdede mumların yansımasını görürdüm diye geçirmiştim aklımdan, çünkü ölünün başucuna iki mum yerleştirilmiş olması gerektiğini biliyordum. Bana sık sık *günlerinin sayılı olduğunu* söylemiş, ama ben onu ciddiye almamıştım. Şimdi haklı olduğunu anlıyordum. Her geçişimde başımı kaldırıp pencereye baktığımda kendi kendime *paraliz*[1] sözcüğünü mırıldanıyordum. Bu sözcük, tıpkı Eukleides'teki *gnomon*[2] ve Kateşizm'deki[3] *simoni*[4] gibi kulağıma her zaman bir tuhaf gelmişti. Ama şimdi kötücül ve günahkâr bir varlığın adıymış gibi geliyordu. Ödümü koparsa da onun daha yakınında olmak ve ölümcül hükmünü gözlerimle görmek için yanıp tutuşuyordum.

Akşam yemeği için aşağıya indiğimde ihtiyar Cotter ateşin karşısında piposunu tüttürüyordu. Teyzem tabağıma bol kepçe yulaf lapası koyarken, o da daha önce başladığı bir sözü bitirmeye çalışır gibiydi:

"Hayır, tam olarak öyle olduğunu söyleyemem... ama onda bir tuhaflık vardı, garip bir şey vardı. Ne düşündüğümü söyleyeyim mi..."

Piposundan kısa kısa birkaç nefes çekti, belli ki kafasını toparlamaya çalışıyordu. Bu bunak, insanı canından bezdirirdi! Onu ilk tanıdığımızda viskinin damıtılmasının ne kadar belalı bir iş olduğunu anlatıp durması bize ilginç geliyordu; ama bir süre sonra ondan da, bitmek tükenmek bilmeyen o damıtma hikâyelerinden de gına gelmişti.

"Bu benim kendi düşüncem tabii," dedi. "Doğrusu çok garip bir durum... Ama yine de..."

Ne düşündüğünü söylemeden yeniden piposundan birkaç nefes çekti. O sırada amcam boş boş baktığını görünce, "Ha, üzüleceksin ama yaşlı dostun gitti," deyiverdi.

"Kim?" dedim.

"Peder Flynn."

"Öldü mü yani?"

"Az önce Bay Cotter verdi haberi. Buradan geçiyormuş da."

Bütün bakışların bana çevrildiğini fark ettiğim için haber beni hiç ilgilendirmiyormuş gibi yemeğime devam ettim. Amcam durumu ihtiyar Cotter'a açıkladı.

"Delikanlıyla çok yakın dosttular. Babalık ona çok şey öğretti diyebilirim; bizim çocuğa çok değer veriyormuş, ondan çok umutluymuş, öyle diyorlar."

Teyzem, "Nur içinde yatsın," dedi huşu içinde.

İhtiyar Cotter bana bir süre baktı. Boncuk gibi kara gözlerini benden ayırmadığını fark ettim, ama onu hoşnut etmemek için başımı tabağımdan kaldırmadım. Piposundan bir nefes daha çekip saygısızca ocağa bir tükürük attı.

"Kendi çocuklarımın öyle bir adamla fazla içli dışlı olmasını istemezdim," dedi.

Teyzem, "Ne demek istiyorsunuz yani, Bay Cotter?" diye soracak oldu.

"Demek istediğim şu ki," dedi ihtiyar Cotter, "böyle şeyler çocuklara yaramaz. Bence bu yaşta bir oğlan kendi yaşıtı oğlanlarla vakit geçirip oynamalı, şey yapmamalı... Haksız mıyım, Jack?"

"Sana katılıyorum," dedi amcam. "Bu çocuk yaşını yaşamalı. Uhrevi âleme dalıp gideceğine kıpırdan, canlan biraz diyorum ona her zaman. Yahu, ben çocukken yaz kış her sabah soğuk suyun altına girerdim. Bugünkü sağlığımı buna borçluyum. Okumak iyi güzel de..." Sonra da teyzeme dönüp, "Bay Cotter şu kuzu budundan biraz alır belki," deyiverdi.

"Yok, yok, almayayım," dedi Bay Cotter.

Teyzem dolaptan yemek tabağını alıp masaya bıraktı.

"İyi de, neden böyle şeylerin çocuklara yaramadığı kanısındasınız Bay Cotter?" diye sordu teyzem.

"Yaramaz, çünkü çocuklar çabuk etki altında kalırlar," dedi ihtiyar Cotter. "Bilirsiniz işte, çocuklar ne görseler etkileniverirler."

Öfkeyle bir şey demeyeyim diye ağzıma koca bir kaşık yulaf lapası attım. Pancar burunlu geri zekâlı bunak!

Geç saate kadar uyku tutmadı. Gerçi bana çocuk muamelesi yaptığı için ihtiyar Cotter'a çok kızmıştım, ama yarım bıraktığı cümleleri de kafamı karıştırmıştı. Odamın karanlığında, inme inen adamın kederli, bembeyaz yüzünü yeniden görür gibi oldum. Battaniyeyi başıma kadar çekip Noel'i düşünmeye çalıştım. Ama o bembeyaz yüz gözümün önünden gitmiyordu. Mırıldanarak söylediklerinden bir itirafta bulunmak istediğini anlamıştım. Ruhumun hoş ama tekinsiz bir yere çekildiğini hissettim; o yüz orada da beni bekliyordu. Mırıldanarak bana günah çıkarmaya başladığında neden durmadan gülümsediğini ve ağzından salyalar aktığını merak ettim. Çok geçmeden inme geçirerek öldüğünü hatırladım; işlediği günahı bağışlamak istercesine ben de hafifçe gülümsüyordum sanki.

Ertesi sabah kahvaltıdan sonra Great Britain Sokağı'na[5] gidip o küçük eve baktım. Burası nedense *Tuhafiyeci* dedikleri gösterişsiz bir dükkândı. İçeride daha çok çocuk potinleri ve şemsiyeler vardı; hafta içi vitrine *Şemsiye Tamir Edilir* yazan bir levha asılırdı. Kepenkler indirilmiş olduğu için levha görünmüyordu. Kapının tokmağına kurdeleyle küçük bir yas çelengi bağlanmıştı. İki yoksul kadınla telgraf dağıtıcılığı yapan bir oğlan çelenge tutturulmuş bir kartı okuyorlardı. Ben de yaklaşıp okudum:

1 Temmuz 1895
Peder James Flynn (Meath Caddesi,
S. Catherine Kilisesi eski rahibi,
altmış beş yaşında)
Huzur içinde yatsın.

Kartı okuyunca gerçekten öldüğüne inandım ve yetişemediğim için üzüldüm. Ölmemiş olsaydı dükkânın arka tarafındaki o küçük karanlık odaya girer, onu paltosuna gömülmüş bir durumda, ateşin karşısındaki koltuğunda otururken bulurdum. Belki teyzem ona bir paket enfiye göndermiş olurdu da, bu hediye uyuklayıp duran adamcağızı kendine getirirdi. Elleri titrediği için enfiyenin yarısını yere döktüğünden paketi enfiye kutusuna her zaman ben boşaltırdım. O iri elini titreye titreye burnuna götürürken bile minik toz bulutları parmaklarının arasından uçuşup paltosunun önüne savrulurdu. Partal rahip giysisi belki de bu enfiye yağmuru yüzünden uçuk yeşile dönmüştü; dökülen tozları bir haftalık enfiye lekeleriyle kararmış kırmızı mendiliyle silmeyi bir türlü beceremezdi.

İçeri girip ona bakmak istedimse de kapıyı vurmaya cesaret edemedim. Sokağın güneşli tarafında ağır ağır yürürken, önünden geçtiğim vitrinlerdeki tiyatro ilanlarını tek tek okudum. Ne bende ne de etrafta yaslı bir havanın olmaması doğrusu tuhafıma gidiyordu; o ölünce sanki bir şeyden kurtulmuşum gibi bir özgürlük duygusuna kapıldığımı fark etmem de sinirlerimi bozuyordu. Bunu anlayamıyordum, çünkü önceki gece amcam onun bana çok şey öğrettiğini söylemişti. Roma'daki İrlanda okulunda[6] okumuştu, Latinceyi düzgün telaffuz etmeyi bana o öğretmişti. Katakomplarla[7] ve Napoléon Bonaparte'la[8] ilgili hikâyeler anlatmış, farklı Aşai Rabbani ayinlerinin ve rahiplerin giydiği farklı kıyafetlerin ne anlama geldiğini açıklamıştı. Bazen bana zor sorular sorarak eğlenirdi; insan bilmem hangi koşullarda ne yapmalıydı ya da hangi günahlar ölümcül günahtı, hangileri bağışlanabilir günahtı, hangileri yalnızca kusurdu. Onun bu soruları bana Kilise'nin

her zaman en basit işleri olarak gördüğüm bazı yasalarının aslında ne kadar karmaşık ve esrarengiz olduğunu gösterirdi. Rahiplerin Komünyon ayinine ve günah çıkarma hücresinin gizliliğine ilişkin görevleri bana o kadar ağır görünmüştü ki insanların bu işleri üstlenmeyi nasıl göze aldıklarına şaşıyordum; ama ondan, Kilise Babaları'nın[9] bütün bu çapraşık soruları açıklığa kavuşturmak için Postanenin Adres Rehberi kadar kalın ve gazetelerde çıkan resmi ilanlar kadar sık dizilmiş kitaplar yazdıklarını duyunca şaşkınlığım geçmişti. Çoğu zaman bu tür sorulara yanıt bulamadığımda ya da saçmasapan ve müstereddit yanıtlar verdiğimde gülümseyerek bir iki kez başını sallardı. Bazen de bana ezberlettiği Aşai Rabbani ayini ilahilerinden sınava çekerdi beni; ben bıcır bıcır okurken yine dalgın dalgın gülümseyerek başını sallar, ikide bir burun deliklerine koca bir çimdik enfiye sokuştururdu. Gülümsediğinde o kapkara olmuş iri dişleri görünür, dilini alt dudağının üstüne getirirdi; bu, tanışıklığımızın başlarında, onu iyi tanımadığım sıralar beni tedirgin eden bir alışkanlıktı.

Güneşin altında yürürken ihtiyar Cotter'ın sözlerini hatırladım ve daha sonra rüyamda gördüklerimi hatırlamaya çalıştım. Uzun kadife perdeler ve çok eski bir kandil gördüğümü hatırladım. Sanki çok uzaklarda bir yerdeydim, tuhaf âdetleri olan bir ülkedeydim... galiba Acemistan'da... Ama rüyanın sonunu hatırlayamıyordum.

Akşamleyin teyzem beni alıp yas evine götürdü. Güneş batmıştı; ama koca bir bulut kümesinin altın sarısı hâlâ evlerin batıya bakan pencerelerine vuruyordu. Nannie bizi holde karşıladı; teyzem sesini yükseltmenin doğru olmayacağını düşünmüş olsa gerek ki elini sıkmakla yetindi. İhtiyar kadın sorarcasına yukarıyı gösterip teyzem de başıyla onaylayınca, önümüze düşüp dar merdiveni ağır ağır tırmanmaya başladı; önüne eğdiği başı tırabzanın altında kalıyordu. İlk sahanlıkta durup bizi yüreklendirmek istercesine eliyle ölü odasının açık kapısını gösterdi. Teyzem içeriye girdi; ihtiyar kadın benim duraksadığımı görünce bana bir iki kez daha açık kapıyı işaret etti.

Ayaklarımın ucuna basarak içeri girdim. Perdenin dantelli eteği boyunca odaya sapsarı ölgün bir ışık vuruyor, bu ışıkta mumlar incecik soluk birer aleve benziyordu. Tabutun içinde yatıyordu. Nannie önümüze geçti, üçümüz yatağın ayakucunda diz çöktük. Dua edeyim diyor, ama yaşlı kadının mırıldanmaları yüzünden kafamı toplayamıyordum. Gözüm arkadan beceriksizce tutturulmuş eteğine ve pantuflalarının aynı tarafa doğru yassılmış topuklarına takılıyordu. Yaşlı rahip tabutunun içinde bile gülümsüyormuş gibi geldi bana.

Ama hayır. Ayağa kalkıp yatağın başına gittiğimizde gülümsemediğini gördüm. Orada vakur ve anlamlı bir yüzle yatıyordu; ayin masasının başına gidecekmiş gibi papaz cüppesini giymişti, o iri elleriyle gevşek bir biçimde bir ayin kadehi tutuyordu. İnce bir beyaz kürke sarılı yüzü çok acımasız, soluk ve kocamandı, burun delikleri kara birer mağara gibiydi. Odanın içinde ağır bir koku vardı... çiçeklerin kokusu.

Haç çıkartıp odadan çıktık. Aşağıdaki küçük odaya indiğimizde, bir de baktık, Eliza onun koltuğuna kurulmuş oturuyor. Ben her zaman oturduğum köşedeki iskemleye yönelirken, Nannie de büfeye gidip bir sürahi şeriyle birkaç şarap kadehi getirdi. Elindekileri masaya bıraktıktan sonra birer kadeh şarap almamızı söyledi. Derken, kız kardeşinin uyarısı üstüne, kadehlere şeri koyup bize uzattı. Kremalı bisküvilerden de alman için ısrar ettiyse de, yerken çok ses çıkarının korkusuyla almadım. Bisküvi almamama kırılmış gibi sessizce sedire gidip kız kardeşinin arkasına oturdu. Kimse konuşmuyor, hepimiz boş şömineye bakıyorduk.

Teyzem, Eliza'nın iç geçirdiğini görünce, "Ah, hiç değilse artık daha iyi bir dünyada," dedi.

Eliza bir kez daha iç geçirip başıyla onu onayladı. Teyzem parmağıyla şarap kadehinin sapına şöyle bir dokunduktan sonra bir yudum aldı.

Teyzem, "Bari... huzur içinde mi öldü?" diye soracak oldu.

"Ah, tam bir huzur içinde, hanfendi," dedi Eliza. "Son nefesini ne zaman verdiği anlaşılmadı bile. Tanrı'ya şükür, çok güzel bir ölümdü."

"Peki, her şey?.."

"Peder O'Rourke salı günü yanına geldi, kutsal yağını sürdü, bütün hazırlıklarını yaptı."

"Biliyordu demek?"

"Tevekkül etmişti."

"Zaten tam bir tevekkül içinde görünüyor," dedi teyzem.

"Yıkamak için gelen kadın da öyle söyledi. Uyuyormuş gibiymiş, huzur ve tevekkül içinde görünüyormuş. Ölüsünün bu kadar güzel olacağı kimin aklına gelirdi ki."

"Evet, haklısınız," dedi teyzem.

Kadehinden küçük bir yudum daha alıp "Eh, Bayan Flynn," diye devam etti, "en azından onun için elinizden geleni yaptığınız için yüreğiniz rahattır. Söylemeden geçemeyeceğim, ikiniz de üstüne titrediniz onun."

Eliza dizlerinin üstünde elbisesini çekiştirdi.

"Ah, zavallı James!" dedi. "Tanrı bilir ya, bu kadar fakir olduğumuz halde sahiden de elimizden geleni yaptık... hastalığı sırasında hiçbir şeyini eksik etmedik."

Nannie başını sedirin yastığına yaslamıştı, birazdan uyuyacak gibiydi.

Eliza, ona bakarak, "Zavallı Nannie'cik," dedi, "o da bitkin düştü. Aslına bakarsanız ikimizin de ayaklarına kara sular indi; ölü yıkayıcıyı bulalım, onu yerine yatıralım, tabutu getirelim, şapeldeki ayinin hazırlıklarını yapalım derken. Peder O'Rourke olmasa ne yapardık bilmem. Bütün o çiçekleri, şapelden o iki şamdanı o getirdi, *Freeman's General*'da[10] çıkan ölüm ilanını o kaleme aldı, mezarlıkla ilgili bütün işlemleri, zavallı James'in sigorta poliçesini hep o halletti."

"Böyle insanlar çok kalmadı," dedi teyzem.

Eliza gözlerini kapatıp başını ağır ağır salladı.

"Eh, ne varsa eski dostlarda var," dedi, "insanın güvenebileceği bir dost kolay bulunmuyor."

"Doğru, haklısın," dedi teyzem. "Artık Tanrı'nın rahmetine kavuştu, ama sizi ve yaptığınız bütün bu iyilikleri unutmayacağından eminim."

"Ah, zavallı James!" dedi Eliza. "Bize hiçbir zaman ağırlık olmadı. Hayattayken de şimdiki gibi sesi soluğu çıkmazdı bu evde. Ne ki, öldü gitti işte, biliyorum..."

"Bütün bunlar geçtiğinde onu daha çok özleyeceksiniz," dedi teyzem.

Eliza, "Biliyorum," dedi. "Artık ona et suyunu götüremeyeceğim, siz de enfiyesini gönderemeyeceksiniz, hanfendi. Ah, zavallı James!"

Eski günlere dalıp gitmiş gibi sustu, sonra birden toparlanarak, "Düşünüyorum da," dedi, "son zamanlarda onda bir tuhaflık olduğunu görüyordum. Ne zaman çorbasını odasına götürsem, bir de bakıyordum, dua kitabı yere düşmüş, ağzı bir yana kaymış, koltuğuna yığılıp kalmış."

Parmağını burnuna götürüp kaşlarını çattıktan sonra devam etti:

"Ama yine de yaz bitmeden beni ve Nannie'yi de alıp Irishtown'a gitmek, hepimizin doğduğu o eski evi görmek istediğini söyleyip duruyordu. Peder O'Rourke ona sözünü etmiş, yeni çıkmış lastikleri havalı arabalar varmış, gürültü yapmadan gidiyorlarmış, onlardan birini bulabilirsek diyordu, Johnny Rush'ın[11] oradan, günü birlik ucuzmuş... bir pazar akşamı üçümüz birlikte gidip gelirmişiz. Bunu takmıştı aklına... Zavallı James!"

"Ruhu şad olsun!" dedi teyzem.

Eliza mendilini çıkarıp gözyaşlarını sildikten sonra mendili yeniden cebine koydu, bir süre hiç konuşmadan boş şömineye dalıp gitti.

"Her zaman kılı kırk yarardı," dedi. "Rahiplik işi ona çok ağır geldi. Doğrusu hayatta da bahtsız bir adamdı."

"Evet," dedi teyzem. "Hüsrana uğramış bir adamdı. Belli oluyordu."

Küçük odaya çöken suskunluktan yararlanıp masaya yaklaştım, şerimden bir yudum aldıktan sonra sessizce yerime dönüp köşedeki iskemleme oturdum. Eliza düşüncelere dalıp gitmiş gibiydi. Saygımızdan sessizliği onun bozmasını bekledik;

uzun süre sustuktan sonra, "Kırdığı o ayin kadehi var ya..." dedi ağır ağır. "Ne olduysa ondan sonra oldu. Evet, bir şey olmaz, zaten içinde bir şey yoktu dediler. Efendime söyleyeyim. Bütün kabahat yardımcısı olan o çocukta dediler. Ama zavallı James bunu bir türlü içine sindiremedi, ruhu şad olsun!"

"Ya, hepsi buydu demek!" dedi teyzem. "Kulağıma bir şey gelmişti de..."

Eliza başıyla doğruladı.

"Bu olay onu çok sarstı," dedi. "O günden sonra ne yapacağını bilemedi, kimseyle konuşmamaya, bir başına dolaşıp durmaya başladı. Bir gece bir yerden çağırdılar, ama hiçbir yerde bulamadılar. Aramadıkları yer kalmadı, ama yer yarılmış içine girmişti sanki, sırra kadem basmıştı. Bunun üzerine şapelde çalışanlardan biri şapele bakılmasını önerince anahtarları aldılar ve şapele girdiler; o memur, Peder O'Rourke ve oradaki bir rahip bir ışık bulup onu aramaya başladılar... Meğer karanlıkta günah çıkarma hücresinin içinde, gözleri ardına kadar açık, tek başına oturuyormuş, kendi kendine gülüyor gibiymiş."

Birden bir ses duymuş gibi sustu. Ben de kulak kesildim; ama evin içinde çıt çıkmıyordu; yaşlı rahibin gördüğümüz gibi tabutunda vakur ve anlamlı bir yüzle, göğsünde boş bir ayin kadehiyle kıpırdamadan yattığını anladım.

Eliza kaldığı yerden devam etti:

"Gözleri ardına kadar açık, kendi kendine gülüyor gibiymiş... İşte o zaman, onu o durumda görür görmez, ona bir hal olduğunu anlayıvermişler tabii..."

Bir Karşılaşma

Bize Vahşi Batı'yı tanıtan Joe Dillon'dı. *The Union Jack*, *Pluck* ve *The Halfpenny Marvel*'ın[12] eski sayılarından oluşan ufak çapta bir kitaplığı vardı. Her akşam okuldan çıktıktan sonra onun arka bahçesinde buluşur, kızılderili-kovboy savaşları oynardık. Joe Dillon ve şişman küçük kardeşi aylak Leo ahırın üstündeki samanlığı savunurlar, biz de saldırarak orayı ele geçirmeye çalışırdık; bazen de çimenlerin üstünde meydan muharebesi yapardık. Ama ne kadar iyi savaşırsak savaşalım orayı ele geçiremediğimiz gibi muharebelerde de yenik düşerdik; bütün savaşlar Joe Dillon'ın zafer dansıyla son bulurdu. Annesiyle babası her sabah sekizde Gardiner Sokağı'ndaki[13] ayine giderler, evin holünde Bayan Dillon'ın baygın kokusu kalırdı. Ama Joe Dillon bu oyunlarda ondan daha küçük ve ödlek olan bizlerden daha acımasızdı. Kafasında bir çaydanlık külahı, bir teneke kutuya yumruğuyla vurup çığlıklar atarak bahçenin etrafında hoplaya zıplaya koşarken bir Kızılderiliyi andırırdı:

"Hoka hey! Hoka hey!"

Rahipliğe yatkın olduğunu duyduğumuzda kulaklarımıza inanamamıştık. Meğer doğruymuş.

İçimize bir azgınlık cini girmiş, böylece aramızdaki kültür ve yaradılış farklılıkları silinivermişti. Kimimiz gözü peklikten, kimimiz sırf eğlencesine, kimimiz de az çok korkudan bir araya gelmiştik; korku deyince, ben de gayretkeş ve güçsüz görün-

mekten korkan gönülsüz Kızılderililerden biri sayılırdım. Vahşi Batı edebiyatında anlatılan maceralar benim yaradılışıma aykırı olmakla birlikte en azından bana bir kaçış kapısı açıyordu. Yine de, zaman zaman dizginsiz şiddetin ve güzel kızların boy gösterdiği bazı Amerikan polisiye hikâyelerini daha çok seviyordum. Gerçi bu hikâyelerde sakıncalı bir yan yoktu, hatta bazılarının edebi bir yanı bile vardı, ama yine de okulda el altından dolaştırılıyorlardı. Bir gün Peder Butler çocuklara *Roma Tarihi*'nin dört sayfasından sözlü yaptığı sırada, sarsak Leo Dillon *Halfpenny Marvel*'ın bir sayısıyla yakalanmıştı.

"Bu sayfa mı, öbür sayfa mı? Bu sayfa mı? Dillon, kalk ayağa bakalım! *Gün daha yeni*... Devam et buradan! Hangi gün? *Gün daha yeni doğarken*... Çalıştın mı burayı? Cebinde ne var senin bakayım?"

Leo Dillon dergiyi verirken herkesin yüreği küt küt atıyordu, hepimiz en masum suratımızı takınmıştık. Derginin sayfalarını çevirirken Peder Butler'ın kaşları çatıldı.

"Bu zırvalar da neyin nesi?" dedi. "*Apaçi Reisi* ha! Demek Roma tarihi çalışacağına bunları okuyorsun! Bu rezil şeyleri bir daha okulda görmeyeyim. Bunu yazan herif, bir içki karşılığında böyle şeyler çiziktiren bir yazar bozuntusudur herhalde. Sizin gibi eğitimli çocukların böyle rezillikleri okumasına çok şaşırdım doğrusu. Devlet okulunda olsanız anlayabilirim... Bana bak, Dillon, seni şiddetle uyarıyorum, dersine çalış, yoksa..."

Okulun iç karartıcı saatlerindeki bu paylama bana sorarsanız Vahşi Batı'nın şanına gölge düşürdüyse de Leo Dillon'ın şaşkın tombul suratı az da olsa vicdanımı sızlattı. Ama okulun boğucu etkisinden uzaklaşır uzaklaşmaz o vahşi duyguların, yalnızca o vurdulu kırdılı hikâyelerin verebildiği o kaçışın özlemi yeniden baskın çıktı. Ama akşamların o hayali savaşları sonunda bana okul sabahlarının tekdüzeliği kadar sıkıcı gelmeye başlamıştı, çünkü gerçek maceralar yaşamak istiyordum. Fakat bir yandan da evde oturup kalan insanlar gerçek maceralar yaşamazlar, gerçek macera istiyorsan evden uzaklarda aramalısın diye düşünüyordum.

Okul hayatının sıkıcılığından bir günlüğüne de olsa kurtulmaya karar verdiğimde yaz tatili yaklaşıyordu. Leo Dillon ve Mahony adında bir oğlanla okulu bir günlüğüne kırmak için anlaştım. Her birimiz birer altıpenilik biriktirmiştik. Sabah saat onda Canal Bridge'de[14] buluşacaktık. Mahony'nin ablası onun için bir mazeret mektubu yazacak, Leo Dillon da abisinden hasta olduğunu söylemesini isteyecekti. Wharf Road[15] boyunca ilerleyip gemilerin olduğu yere gelecek, oradan feribotla karşıya geçecek, gidip Pigeon House'a[16] bakacaktık. Leo Dillon, Peder Butler'la ya da okuldan biriyle karşılaşmaktan korkuyordu; bunun üzerine, Mahony çok haklı olarak Peder Butler'ın Pigeon House'ta ne işi olacağını sordu. Kendimize olan güvenimiz geri gelmişti; ikisinden altıpenilikleri alıp kendi altıpeniliğimi çıkarıp göstererek planımızın ilk aşamasını tamamlamış oldum. Akşam son hazırlıkları yaparken heyecanımızı belli etmemeye çalışıyorduk. Gülerek el sıkıştık; Mahony, "Yarın görüşürüz, arkadaşlar," dedi.

O gece uyku tutmadı. En yakında ben oturduğum için köprüye ilk gelen ben oldum. Kitaplarımı kimsenin uğramadığı bahçenin bitimindeki kül çukurunun oradaki uzun çimenlerin arasına gizledikten sonra kanal boyunca koşar adım yürüdüm. Haziranın ilk haftasıydı, o sabah hava ılık ve güneşliydi. Köprünün tepeliğine oturdum; bir gece önce özene bezene kille beyazlattığım incecik bez pabuçlarıma hayran hayran baktım, işe giden insanlarla dolu bir tramvayı yokuş yukarı çeken uysal beygirleri izledim. Yolun iki yanı boyunca uzanıp giden yüksek ağaçların bütün dalları küçük, açık yeşil yapraklarıyla şen şakraktı; gün ışığı yaprakların arasından eğim yaparak suya vuruyordu. Köprünün graniti ısınmaya başlıyordu; aklıma gelen bir ezgiye kapılarak parmaklarımla taşın üstünde tempo tutmaya başladım. Çok mutluydum.

Oraya oturalı on dakika olmamıştı ki, gri takım elbisesiyle Mahony'nin yaklaştığını gördüm. Yokuşu gülerek çıktı, köprünün tepeliğine tırmanıp yanıma oturdu. Beklerken, iç cebinde şişkinlik yapan sapanını çıkardı, sapanda yaptığı bazı yenilikleri

anlattı. Sapanı neden yanına aldığını sorunca da kuşları biraz sarakaya almak istediğini söyledi. Mahony'nin ağzı bayağı bozuktu, mesela Peder Butler'a Bok Çuvalı derdi. On beş dakika kadar daha bekledik, ama Leo Dillon hâlâ görünürde yoktu. Sonunda Mahony aşağıya atlayıp, "Yürü gidelim. O yağ tulumunun tornistan edeceğini biliyordum," dedi.

"Ya altıpeniliği?.." diyecek oldum.

"O da cayma parası," dedi Mahony. "Daha ne istiyorsun... bir teklik yerine bir buçuk tekliğimiz oldu işte."

North Strand Road boyunca yürüyerek Vitriyol Fabrikası'na vardık, Wharf Road'dan sağa saptık. Gözlerden uzaklaşır uzaklaşmaz Mahony Kızılderililik oynamaya başladı. Boş sapanını savurarak üstü başı dökülen birtakım kızları kovaladı; pejmürde kılıklı iki oğlan da erkeklik taslayıp bizi taş yağmuruna tutunca onlara saldırmamız gerektiğini söyledi. Ben oğlanların çok küçük olduğunu söyleyerek karşı çıktım da yolumuza devam ettik; Mahony esmer olduğu ve kepine bir kriket[17] kulübünün gümüş armasını taktığı için bizi Protestan sandıklarından perişan kılıklı veletler arkamızdan, "*Süt kuzuları! Süt kuzuları*!" diye bağırıyorlardı. Smoothing Iron'a[18] varınca bir kuşatma yapmaya kalktıksa da en az üç kişi olmamız gerektiği için başaramadık. Leo Dillon'dan öcümüzü almak için onun döneğin teki olduğunu söyleyip durduk, saat üçte Bay Ryan'dan kaç sopa yiyeceği üstüne tahminler yürüttük.

Çok geçmeden nehrin yakınlarına geldik. İki yanı yüksek taş duvarlarla çevrili gürültülü sokaklarda sürtüp durduk; vinçlerin, makinelerin çalışmasını izleyelim derken, gıcırtılı arabalarının önünden çekilmemizi isteyen sürücülerden ikide bir azar işittik. Rıhtıma vardığımızda öğle olmuştu; baktık, bütün işçiler öğle yemeklerini yiyorlar, biz de kocaman iki üzümlü çörek aldık, nehir kıyısındaki bir metal borunun üstüne oturup yemeye başladık. Dublin'in nehir seyrüseferini seyre daldık: Uzakta döne döne yükselen dumanlarıyla el eden mavnalar, Ringsend'in[19] ardındaki kahverengi balıkçı filosu, karşı rıhtıma yükünü boşaltmakta olan büyük beyaz yelkenli. Mahony, o koca teknelerden

biriyle denize açılmanın büyük keyif olacağını söyledi; ben bile, o uzun direklere bakınca, okulda yarım yamalak bellettikleri coğrafyanın gözlerimin önünde belirir gibi olduğunu fark ettim, o görünümü hayalimde canlandırdım. Okul ve ev bizden gittikçe uzaklaşıyor, üstümüzdeki etkileri silinip gidiyordu sanki.

Liffey Nehri'nin[20] karşısına geçmek için feribotun parasını ödedik, bizimle birlikte iki işçiyle çantalı ufak tefek bir Yahudi de vardı. Ciddiyetimizden geçilmiyordu, o kısa yolculuk boyunca yalnızca bir kez göz göze gelip güldük. Karaya çıkınca karşı rıhtımdan gördüğümüz o üç direkli yelkenlinin yükünün boşaltılmasını izledik. Oradakilerden biri Norveç teknesi olduğunu söyledi. Teknenin kıçına gidip adını okumaya çalıştımsa da beceremedim; geri dönüp yabancı gemicilerin yeşil gözlü olup olmadıklarına baktım, çünkü bu konuda kafam karışıktı... Gözleri mavi, gri, hatta siyah olanlar vardı. Gözlerinin yeşil olduğu söylenebilecek tek gemici, kalasların her düşüşünde neşeyle, "Yetti artık! Yetti artık!" diye bağırarak rıhtımdaki kalabalığı güldüren uzun boylu bir adamdı.

Seyretmekten sıkılınca ağır ağır Ringsend'e doğru yürüdük. Hava sıcak ve nemliydi, bakkal dükkânlarının vitrinlerindeki bisküvilerin içi geçmişti. Biraz bisküviyle çikolata aldık ve balıkçı ailelerinin yaşadığı bakımsız sokaklarda dolaşırken mecburiyetten yedik. Bir sütçü dükkânı bulamayınca derme çatma bir dükkâna girip birer şişe ahududu şerbeti aldık. Kendine gelip canlanan Mahony dar bir sokaktaki kediyi kovaladıysa da kedi geniş bir çayır bulup kurtuldu. İkimiz de yorgun düşmüştük, çayıra varır varmaz Dodder Nehri'ni görebildiğimiz bir bayırı aşıp yokuştan indik.

Çok geç olmuştu, artık Pigeon House'a uğrayamayacak kadar bitkindik. Dörtten önce evde olmalıydık, yoksa kalkıştığımız macera ortaya çıkacaktı. Mahony boynunu bükmüş sapanına bakıyordu; eve trenle dönmeyi önerdim de keyfi biraz olsun yerine geldi. Güneş bulutların arkasına gizlendi ve bizi bezgin düşüncelerimizle ve yiyeceklerimizden arta kalanlarla baş başa bıraktı.

Çayırda bizden başka kimse yoktu. Kıyıda bir süre hiç konuşmadan uzandıktan sonra çayırın karşısından bir adamın yaklaştığını gördüm. Kızların fal baktıkları o yeşil bitki saplarından birini çiğneyerek miskin miskin adamı izliyordum. Kıyıdan yürüyerek ağır ağır geliyordu. Bir eli belindeydi, öbür elindeki değnekle çimenleri hafif hafif yoklayarak yürüyordu. Sırtında yırtık pırtık, yeşile çalan siyah bir giysi, başında da tepesi yüksek bir fötr şapka vardı. Bıyığının ağarmış olduğuna bakılırsa yaşını başını almış olmalıydı. Önümüzden geçerken bize çabucak bir bakış fırlatıp yoluna devam etti. Gözlerimizi ondan ayırmadan izliyorduk ki, elli adım kadar gittikten sonra dönüp geri geldiğini gördük. Değneğiyle çimenleri yoklaya yoklaya ağır ağır bize doğru geliyordu, çimenlerin arasında bir şey arıyormuş gibi çok yavaş yürüyordu.

Yanımıza gelince durdu ve iyi günler diledi. Biz de iyi günler dileyince bayırda usulca ve büyük bir temkinlilikle yanımıza oturdu. Havadan söz açtı, yazın çok sıcak geçeceğinden dem vurdu; çocukluğundan bu yana –çok zaman olmuştu– mevsimler çok değişmişti. İnsanın hayatında en mutlu günleri hiç kuşkusuz okul günleriydi, yeniden genç olabilmek için neler vermezdi ki. Bizi biraz sıkan bu duygularını dile getirirken ağzımızı açmadık. Derken okuldan ve kitaplardan söz etmeye başladı. Thomas Moore'un[21] şiirlerini ya da Sir Walter Scott'ın[22] ve Lord Lytton'ın[23] kitaplarını okuyup okumadığımızı sordu. Benim sözünü ettiği bütün kitapları okumuş gibi davrandığımı görünce, "Ha, bakıyorum da sen de benim gibi bir kitap kurdusun," dedikten sonra bizi gözlerini fal taşı gibi açmış izleyen Mahony'yi göstererek ekledi: "Ama bak, o farklı, onun derdi günü oyun."

Evinde Sir Walter Scott'ın ve Lord Lytton'ın bütün yapıtları varmış, okumaktan hiç bıkmazmış. Tabii Lord Lytton'ın bazı yapıtları da varmış, ama onları çocuklar okuyamazmış. Mahony çocukların o kitapları niçin okuyamayacağını soracak oldu; bu beni telaşa düşüren ve keyfimi kaçıran bir soruydu, çünkü adamın beni de Mahony kadar aptal sanacağından

korktum. Neyse ki, adam gülümsemekle yetindi. Sararmış dişlerinin arasında büyük boşluklar olduğunu gördüm. Derken bize hangimizin daha çok yavuklusu olduğunu sordu. Mahony hiç düşünmeden üç dalga motoru olduğunu söyleyiverdi. Adam bu kez benim kaç yavuklum olduğunu sordu. Hiç olmadığını söyledim. Bana inanmadı, mutlaka bir yavuklum olmalıymış. Bir şey demedim.

Mahony şımararak, "Söyler misin," dedi, "senin kaç yavuklun var?"

Adam az önceki gibi gülümseyerek, bizim yaşımızdayken bir sürü yavuklusu olduğunu söyledi.

"Her oğlanın bir küçük yavuklusu vardır," dedi.

Onun yaşında birinin bu konuda bu kadar açık fikirli olmasını doğrusu garipsemiştim. Aslında oğlanlar ve yavuklularıyla ilgili sözleri son derece mantıklıydı. Ama bu sözleri onun ağzına yakıştıramamıştım; bu arada, sanki bir şeyden korkmuş ya da birden bir ürperti gelmiş gibi neden bir iki kez titrediğini anlayamadım. Sözünü sürdürürken düzgün bir şiveyle konuştuğunu fark ettim. Bize kızlardan söz etmeye başladı; ne kadar hoş ve yumuşak saçları, pamuk gibi elleri olduğundan dem vurdu; ama bir bilseymişiz, meğer her kız göründüğü kadar iyi kalpli değilmiş. Güzel bir genç kızı, güzel beyaz ellerini, yumuşacık güzelim saçlarını seyretmeye bayılırmış. Bana öyle geldi ki, ezbere bildiği bir şeyi durmadan yineliyordu; söylediği sözlerdeki bir şeyin cezbesine kapılmış, aklı aynı yörüngede ağır ağır dolanıp duruyordu sanki. Bazen herkesin bildiği bir gerçekten söz ediyormuş gibi konuşuyordu, bazen de bize başkalarının duymasını istemediği bir sır verirmiş gibi sesini alçaltıp esrarengiz bir havaya bürünüyordu. Söylediklerini az çok değiştirerek ve o tekdüze sesiyle kuşatarak habire tekrar ediyordu. Gözlerimi bayırın dibinden ayırmadan onu dinliyordum.

Uzun süre ara vermeden konuştuktan sonra sustu. Ağır ağır yerinden kalktı; bir iki dakikalığına, sadece birkaç dakikalığına yanımızdan ayrılmak zorunda olduğunu söyledi; oturduğum yerden aynı yöne bakarken, çayırın yakın ucuna doğru ağır

ağır uzaklaştığını gördüm. O gittikten sonra hiç konuşmadık. Birkaç dakika süren bir sessizlikten sonra Mahony'nin bağırdığını duydum:

"Hey! Baksana n'apıyor!"

Ben yanıt vermeyip bakmayınca Mahony bir kez daha bağırdı:

"Hey... Manyağın teki bu herif!"

"Bana bak," dedi, "adımızı sorarsa, sen Murphy'sin, ben Smith'im."

Başka bir şey konuşmadık. Adam geri dönüp yanımıza oturduğunda hâlâ kalkıp gideyim mi, gitmeyeyim mi diye düşünüyordum. Tam gelip oturduğunda, Mahony elinden kaçırdığı kediyi gördü, yerinden fırladığı gibi peşine düştü. Adamla ben kediyi kovalayışını seyrediyorduk. Kedi bir kez daha kaçınca Mahony tırmandığı duvara taş atmaya kalkıştı. Derken taş atmayı bıraktı, ne yapacağını bilmez bir halde çayırın öbür ucunda dolaşmaya başladı.

Biraz sonra adamın yine çenesi açıldı. Arkadaşımın çok hoyrat bir çocuk olduğunu söyledi ve okulda sık sık sopa yiyip yemediğini sordu. Tepem atmıştı, onun deyimiyle ikide bir *sopa atılan* devlet okulu öğrencileri olmadığımızı söyleyeyim dedim, ama sesimi çıkarmadım. Bu sefer çocukları dayakla yola getirmekten dem vurmaya başladı. Yine söylediklerinin şehvetine kapılmış gibiydi, bu yeni konuyu diline dolamıştı bu kez de. Böyle oğlanlara kötek atmak, sıkı bir sopa çekmek gerekiyordu. Serkeş, asi bir çocuğa ne yapsan fayda etmezdi, sağlam bir sopa atmaktan başka çare yoktu. Eline vurmak, kulağını çekmek hiçbir işe yaramazdı; eşek sudan gelinceye kadar dövecektin. Böyle düşünmesine o kadar şaşırmıştım ki ister istemez başımı kaldırıp yüzüne baktım. Seğirip duran bir alnın altından bir çift cam yeşili göz bana dikilmişti. Gözlerimi yeniden başka tarafa çevirdim.

Adam ara vermeden konuşup duruyordu. Biraz önceki açık fikirliliğinden eser kalmamıştı. Eğer bir oğlanı kızlarla konuşurken görürse ya da bir yavuklusu olduğunu öğrenirse ona öyle

bir sopa çekermiş ki, o zaman dünyanın kaç bucak olduğunu anlar, bir daha kızların yanına uğramazmış. Bir oğlanın yavuklusu varsa ve bu konuda yalan söylüyorsa ona öyle bir kötek atarmış ki, yer misin yemez misin. Böyle yapınca da yüreği yağ bağlarmış. Böyle bir oğlana nasıl dayak atacağını olmadık bir sırrı açığa vurur gibi anlattı. Keyiften dört köşe olurmuş; bu sırrı çok sıradan bir şeymiş gibi açıklarken de sesi nerdeyse sevecenleşti, kendisini anlamam için bana yalvarır gibiydi.

Yine aralıksız konuşması son bulana kadar bekledim. Sonra birden ayağa kalktım. Ne kadar gergin olduğum anlaşılmasın diye azıcık bekledim, ayakkabımın bağcığını düzeltir gibi yaptım, sonra da gitmek zorunda olduğumu söyleyerek iyi günler diledim. Sakin sakin bayırı tırmanırken birden bileğime yapışacak diye kalbim küt küt atıyordu. Bayırın tepesine varınca döndüm, ona bakmadan çayıra doğru avazım çıktığı kadar bağırdım:

"Murphy!"

Sesimde zoraki bir cesaret vurgusu vardı, saçmasapan hilemden de utanmıştım. Mahony ona ancak bir kez daha seslenince beni görüp karşılık verdi. Çayırın oradan bana doğru koşarken kalbim yerinden çıkacak gibiydi. Yardımıma koşuyordu sanki. Doğrusu pişmanlık da duyuyordum, çünkü onu içten içe hep biraz küçümsemiştim.

Araby[24]

North Richmond çıkmaz sokak olduğu için, Hıristiyan Kardeşler Okulu'nun[25] oğlanları salıverdiği saat dışında sakin sayılırdı. Sokağın çıkmazında, komşularından dört köşe bir alanla ayrılan, kimsenin oturmadığı iki katlı bir ev vardı. Sokaktaki öteki evler ise, içlerinde yaşanan dürüst hayatların ayırdında; kahverengi[26], vakur yüzleriyle birbirlerine bakıyorlardı.

Evimizin eski kiracısı rahip efendi arkadaki misafir odasında ölmüştü. Uzun süredir kapalı kaldığı için bütün odalara küf kokusu sinmişti; mutfağın arkasındaki sandık odası ise işe yaramaz eski kitaplardan geçilmiyordu. Bunların arasında sayfaları kıvrılmış ve rutubetlenmiş birkaç ciltsiz kitap bulmuştum: Walter Scott'un *The Abbot*'ı[27] ile *The Devout Communicant*[28] ve *The Memoirs of Vidocq*.[29] Ben en çok, yaprakları sarı olduğu için son kitabı sevmiştim. Evin arkasındaki yabani bahçenin orta yerinde bir elma ağacıyla birkaç başıboş çalı vardı; bu çalılardan birinin altında, ölen kiracının paslanmış bisiklet pompasını bulmuştum. Kiracımız çok hayırsever bir rahipti; vasiyetinde bütün parasını hayır kurumlarına, eşyalarını da kız kardeşine bırakmıştı.

Kışın gittikçe kısalan günleri geldi mi, daha akşam yemeği yenirken hava kararırdı. Sokakta buluştuğumuzda evlerin yüzlerine kasvet çökmüş olurdu. Tepemizdeki gökkube menekşenin türlü renklerine bürünür, sokak lambaları ölgün fenerlerini ona

uzatırdı. Isırıcı soğukta bedenlerimiz kıpkırmızı oluncaya kadar oyun oynardık. Bağırışlarımız suskun sokakta yankılanır dururdu. Oynaya oynaya, kendimizi evlerin arkasındaki kuytu, çarıl-çamur patikalarda bulur; hoyrat insanların oturduğu kulübelerin arasından geçmeyi göze alarak, çöp çukurlarından kokuların yükseldiği ıslak, karanlık bahçelerin arka kapılarına; arabacının birinin bazen beygiri yatıştırıp kaşağıladığı, bazen de koşum takımlarının halkalarını çıngırdattığı gün görmez, kokak ahırlara varırdık. Bizim sokağa döndüğümüzde, mutfak pencerelerinden vuran ışık evlerin bodrumlarının önündeki açıklıkları ışıtmış olurdu. Amcamın köşeyi döndüğünü görür görmez gölgeye gizlenir, eve girdiğinden emin oluncaya kadar orada beklerdik. Bazen, Mangan'ın ablası kardeşini çayını içsin diye içeri çağırmak için kapının önüne çıkacak olsa, saklandığımız gölgeden onun sokağa bir uçtan bir uca göz atışını izlerdik. Kapının önünde mi kalacak, yoksa içeri mi girecek diye bekler; kalırsa, gölgeden çıkıp boynumuz eğik, Mangan'ların evinin basamaklarına doğru yürürdük. Kapının aralığından süzülen ışıkta seçilebilen endamıyla, bizi beklerdi. Kardeşi her seferinde içeri girene kadar onu şaka yollu kızdırır, ben de parmaklığın yanı başında ona bakakalırdım. Elbisesi gövdesinin her kıpırdanışıyla savrulur, yumuşacık saçları bir o yana bir bu yana salınırdı.

Her sabah ön taraftaki oturma odasında yere uzanır, kapısını gözlerdim. Görünmemek için de, panjuru indirir, pencerenin pervazıyla arasında iki santimlik bir aralık bırakırdım. Kapının önünde göründü mü, kalbim duracak gibi olurdu. Hemen hole koşar, kitaplarımı kaptığım gibi peşine takılırdım. Gözümü kahverengi siluetinden ayırmaz, yollarımızın ayrılacağı yere yaklaşırken adımlarımı açar, yanından geçip giderdim. Bu her sabah tekrarlanırdı. Aslında öylesine birkaç laf etmek dışında onunla hiç konuşmamıştım, ama adının geçmesi bile kanımı kaynatmaya yetiyordu.

Duygusallığa en aykırı yerlerde bile hayali peşimi bırakmıyordu. Teyzem cumartesi akşamları çarşıya giderken torbaları taşımak için ona eşlik etmem gerekirdi. Sarhoşlar ve pazarlık

eden kadınlar tarafından itilip kakılarak, işçilerin savurduğu küfürler, domuz yanağı fıçılarının başında bekleyen çocukların cırlak bağırtıları, sokak şarkıcılarının genizden söyledikleri O'Donovan Rossa'yla[30] ilgili *Hadi gelin yiğit İrlandalılar*[31] diye başlayan o şarkı ya da memleketimizin başındaki belalardan dem vuran bir balad arasında, ışıl ışıl sokaklardan yürür geçerdik. Bu seslerin hepsi de benim için tek bir yaşama duygusunda bütünleşirdi: Kutsal kâsemi[32] düşman sürüsü arasından güvenle taşıyarak geçirdiğimi hayal ederdim. Bazen onun adı, benim de sökemediğim dualar ve yakarılar arasında dudağımın ucuna gelirdi. Sık sık gözlerim dolu dolu olur (nedendir bilmem), zaman zaman yüreğimde kasırgalar kopardı sanki. Daha sonra ne olacağı pek umurumda değildi. Bir gün onunla konuşup konuşmayacağımı da, konuşursam mahcup hayranlığımı nasıl dile getireceğimi de bilemiyordum. Ne ki, sanki bedenim bir arp, onun sözleri ve işmarları da arpın tellerinde gezinen parmaklardı.

Bir akşam, rahibin öldüğü arkadaki misafir odasına girdim. Karanlık, yağmurlu bir akşamdı, evde ses seda yoktu. Kırık camlardan birinin aralığından, yağmurun toprağa çarpışını, durmaksızın sicim gibi inen damlaların su birikintilerinde oynaşmasını duyuyordum. Uzaktaki bir lamba ya da pencerenin ışığı gözüme vuruyordu. Pek bir şey göremediğim için şükrediyordum. Sanki tüm duyularım örtünüp gizlenmek için can atıyordu; onlardan sıyrılmak üzere olduğumu duyumsayarak, ellerimi titreyinceye kadar birbirine bastırarak, kim bilir kaç kez *Ah minel aşk! Ah minel aşk!* diye iç çektim.

Sonunda bir gün benimle konuştu. İlk sözler ağzından döküldüğünde o kadar şaşkına döndüm ki ne diyeceğimi bilemedim. *Araby*'ye gidip gitmeyeceğimi sormuştu. Evet mi demiştim, hayır mı, doğrusu unuttum. Harika bir kermes olacakmış; gitmek için neler verirmiş.

"Peki, neden gidemiyorsun ki?" diye sordum.

Konuşurken bileğindeki gümüş bilezikle oynayıp duruyordu. Gidemezmiş, bağlı olduğu manastırda o hafta inzivaya çekilmesi gerekiyormuş. Kardeşiyle iki çocuk kasket kavgasına tutuş-

muşlardı, ben parmaklığın orada yalnızdım. Başını bana doğru eğerek parmaklığa tutunmuştu. Bizim kapının karşısındaki lambanın ışığı boynunun bükümüne vuruyor, omuzlarına dökülen saçlarını aydınlatıyor, oradan parmaklığı tutan eline ağıyordu. Elbisesinin bir yanına düşüyor, derken o teklifsiz duruşuyla iç etekliğinin belli belirsiz görünen beyaz bordürüne vuruyordu.

"Senin için iyi olur," dedi.

"Gidersem," dedim, "sana bir şey getiririm."

O akşamdan sonra uykuda ve uyanıkken aklıma ne çılgınlıklar üşüştü! Araya giren o bıktırıcı günler yok olsun istedim. Dersler ve ödevlerden usanç getirdim. Geceleri yatak odasında, gündüzleri sınıfta onun hayali okumaya çalıştığım sayfayla arama girdi durdu. Ruhum sessizliğin keyfini sürerken *Araby* sözcüğünün heceleri kulağımda yankılanıyor, beni Doğu'nun sihriyle sarmalıyordu. Cumartesi akşamı o kermese gitmek için izin istediğimde teyzem çok şaşırdı; sakın işin içinde bir farmasonluk[33] olmasındı. Derste sorulan soruları zar zor yanıtlayabiliyordum. Hocamın her zamanki dostça bakışlarının sertleştiğini fark ediyordum; avarelik etmeye başlıyor olmayayımdı. İkide bir dalıp gitmeme engel olamıyordum. Tutkumla arama girdiği için çocuk oyuncağı; sıkıcı, tekdüze çocuk oyuncağı gibi görmeye başladığım hayatın ciddi işleri canıma yetmişti artık.

Cumartesi sabahı amcama o akşam kermese gitmek istediğimi hatırlatacak oldum. Holdeki portmantonun orada söylenerek şapka fırçasını arıyordu; kestirip attı:

"Tamam oğlum, biliyorum."

Amcam holde olduğu için öndeki oturma odasına gidip pencerenin önüne uzanamıyordum. Ben de canım sıkkın evden çıktım, ağır ağır okulun yolunu tuttum. Acı bir soğuk vardı ve daha şimdiden içime kurt düşmüştü.

Akşam yemeği için eve geldiğimde amcam henüz dönmemişti. Erkendi daha. Oturup bir süre öylece saate baktım, tiktakları asabımı bozmaya başlayınca odadan çıktım. Merdivenleri tırmanıp kendimi üst kata attım. Yüksek tavanlı, soğuk, bomboş ve yarı karanlık odalar sinirlerimi yatıştırmıştı; bir şarkı tuttu-

rarak odaları dolaştım. Ön taraftaki pencereden aşağıya baktım, arkadaşlarım sokakta oyun oynuyorlardı. Bağırtılarını güç bela, belli belirsiz duyabiliyordum; alnımı serin cama dayayıp onun oturduğu o kasvetli eve bakakaldım. Hayalimde canlanan kahverengilere bürünmüş endamından başka bir şey görmeksizin belki bir saat kaldım orada; sanki lambanın ışığı o bükümlü boynuna, parmaklığın üstündeki eline ve elbisesinin altından görünen bordüre usulca dokunuyordu.

Yeniden aşağıya indiğimde, baktım, Bayan Mercer şöminenin karşısına kurulmuş. Bir tefecinin dulu olan bu kadın karta kaçmış çaçaronun tekiydi, dindarca bir amaçla pul toplardı.[34] Çay masası başında sürüp giden dedikodulara katlanmak zorunda kaldım. Yemek bir saatten fazla geciktirilmiş, ama amcam hâlâ görünmemişti. Bayan Mercer gitmek için ayağa kalktı; daha fazla bekleyemediği için özür diliyordu; gel gör ki saat sekizi geçmişti, gece havası iyi gelmediği için geçe kalmak istemiyordu. Bayan Mercer gittikten sonra, yumruklarım sıkılı, odayı bir aşağı bir yukarı adımlamaya başladım. Teyzem dedi ki:

"Galiba bu mübarek gece o kermese gitmeyi ertelemen gerekecek."

Saat dokuzda amcamın anahtarının kapının kilidinde döndüğünü duydum. Kendi kendine söylendiğini ve portmantonun paltosunun ağırlığıyla sallandığını işittim. Bunlar hayra alamet sesler olmasa gerekti. Yemeğinin ortasında ondan kermese gitmek için para istedim. Unutmuştu bile.

"Bu saatte herkes yatmış, çoktan uyumuştur," dedi.

Hiç gülmedim. Teyzem atılıverdi:

"Şu parayı versen de gitse n'olur. Üstelik bu saate kadar beklettin çocuğu."

Amcam unuttuğu için çok üzüldüğünü söyledi. Eskilerin bir sözüne çok inanırmış zaten: *Soluklanmayan at yol almaz.* Nereye gideceğimi sordu, nereye gideceğimi bir daha söyleyince de bu sefer *The Arab's Farewell to his Steed*'i[35] bilip bilmediğimi sordu. Ben mutfaktan çıkarken, şiirin ilk dizelerini teyzeme okumaya başlamıştı bile.

Buckingham Sokağı'ndan istasyona inerken bir florini[36] elimde sımsıkı tutuyordum. Alışveriş yapanlardan geçilmeyen, gaz lambalarının ışığında göz kamaştıran sokaklar yolculuğumun amacını aklıma getirmişti. Boş bir trenin üçüncü mevki vagonuna oturdum. Tren insanın sabrını tüketen bir gecikmeden sonra istasyondan ağır ağır hareket etti. Harap evlerin arasından, göz kırpıştıran nehrin üstünden sürünerek ilerliyordu. Westland Row İstasyonu'nda bir yığın insan vagon kapılarına yüklendiyse de, kondüktörler bunun kermese giden özel bir tren olduğunu söyleyerek onları geri püskürttüler. Bomboş vagonda bir başımaydım. Birkaç dakika sonra tren eğreti kurulmuş ahşap bir sahanlığa yaklaşıp durdu. Trenden inip yola çıkınca bir saatin ışıklı kadranının ona on kalayı gösterdiğini gördüm. Karşımda o sihirli adı taşıyan kocaman bir bina duruyordu.

Altı penilik bir giriş bulamayınca, kermes kapanır korkusuyla, bitkin görünen bir adamın eline bir şilin tutuşturup turnikeden çabucak geçtim. Kendimi yarı yüksekliğinde bir balkonla çevrili büyük bir salonda buldum. Hemen hemen bütün tezgâhlar kaldırılmış, salonun büyük bölümü karanlığa gömülmüştü. Salonun sessizliği aklıma ayinden sonra kiliseyi kaplayan sessizliği düşürdü. Kermesin orta yerine kadar ürkerek yürüdüm. Hâlâ açık tezgâhların etrafında üç beş kişi toplanmıştı. Üstünde ışıklı lambalarla *Café Chantant*[37] yazan bir perdenin önünde iki adam bir tepside para sayıyordu. Bozuklukların şıkırtısına kulak verdim.

Oraya neden geldiğimi hayal meyal hatırlayarak, küçük tezgâhlardan birine yanaşıp porselen vazolara ve çiçekli çay takımlarına göz atacak oldum. Tezgâhın önünde genç bir hanım iki genç beyle gülüşüp yarenlik ediyordu. İngiliz aksanıyla konuştuklarını fark ettim ve konuşmalarına kulak misafiri oldum.

"Yo, ben hayatta öyle bir şey demedim!"

"Yo, bal gibi dedin!"

"Yo, demedim işte!"

"Ne dersin, demedi mi?"

"Dedi. Kulağımla duydum."

"Yo, günahıma girmeyin... kuru iftira!"

Genç hanım beni fark edince yanıma gelip bir şey satın almak isteyip istemediğimi sordu. Sesinin tonu pek yüreklendirici sayılmazdı, benimle vazife icabı konuşur gibiydi. Tezgâhın karanlık girişinin iki yanında Doğulu muhafızlar gibi dikilen kocaman küplere eziklik içinde bakarak mırıldandım:

"Yok, teşekkür ederim."

Genç hanım vazolardan birinin yerini değiştirip yeniden o iki genç beyin yanına gitti. Yine aynı konuşmaya daldılar. Genç hanım bir iki kez dönüp bana baktı.

Orada dikilip durmanın hiçbir gereği olmadığını bilmeme karşın, porselenleriyle gerçekten ilgileniyormuşum gibi görüneyim diye tezgâhın önünde biraz daha oyalandım. Sonra usulca dönüp kermesin ortasına doğru yürüdüm. İki peniyi cebimdeki altıpeninin üstüne bıraktım. Galerinin bir ucundan ışıkların kapatıldığını söyleyen bir ses duydum. Salonun yukarısı artık karanlığa gömülmüştü.

Başımı kaldırıp karanlığa baktığımda, kendimi boşunalıkta sürüklenen ve aşağılanan bir yaratık gibi hissettim; keder ve öfkeden gözlerim yanıyordu.

Eveline

Pencerenin pervazına oturmuş, caddeye akşam karanlığının basmasını izliyordu. Başını perdeye yaslamıştı, burnuna tozlu kumaşın kokusu geliyordu. Yorgundu.

Gelip geçenler pek azdı. En son evde oturan adam evine doğru geçip gitti; adamın beton kaldırımda yürürken tıkırdayan, ardından yeni kırmızı tuğla evlerin önündeki cüruflu yola vardığında gıcırdayan ayak seslerini duydu. Orada bir zamanlar her akşam öteki çocuklarla oynadıkları bir arsa vardı. Derken Belfast'tan gelen bir adam o arsayı satın almış, oraya evler yaptırmıştı... kendi küçük kahverengi evlerine benzemeyen, ışıltılı çatıları olan parlak tuğla evler. Mahallenin çocukları o arsada hep birlikte oyun oynarlardı... Devine'ler, Water'lar, Dunn'lar, küçük topal Keogh; o ve erkek kardeşleriyle kız kardeşleri. Ne ki, Ernest hiç oynamazdı; oyun oynamayacak kadar büyümüştü. Babası ikide bir karaçalı bastonunu kaptığı gibi onları oradan kovalardı; ama küçük Keogh çoğu zaman gözcülük eder, babasının geldiğini görür görmez haber verirdi. Yine de o günlerde mutlu sayılırlardı. O sıralar babası o kadar kötü bir adam değildi, üstelik annesi de hayattaydı. Bu çok zaman önceydi; artık o da, erkek ve kız kardeşleri de kocaman olmuşlardı; annesi ölmüştü. Tizzie Dunn da ölmüştü, Water'lar İngiltere'ye geri dönmüşlerdi. Her şey değişiyor işte. Artık o da evinden ayrılıp öbürleri gibi uzaklara gidecekti.

Ev! Yıllardır her hafta tozunu almakla birlikte onca tozun nereden geldiğini bir türlü anlayamadığı bütün o bildik nesnelere göz atarak odaya şöyle bir baktı. Ayrılacağını aklından bile geçirmediği bu bildik nesneleri belki bir daha hiç görmeyecekti. Ama Azize Margaret Mary Alacoque'a[38] verilmiş sözlerin yer aldığı renkli taşbaskının yanındaki iler tutar yanı kalmamış küçük orgun üstünde asılı duran sararmış fotoğraftaki rahibin adını onca yıl boyunca öğrenememişti. Babasının okuldan bir arkadaşıydı. Babası o fotoğrafı ne zaman eve gelen birine gösterse, "O şimdi Melbourne'da[39]," diye geçiştirirdi.

Oradan gitmeyi, evinden ayrılmayı kabul etmişti. İyi mi etmişti? Durumu iki yanıyla da düşünüp taşınmıştı. Evinde hiç olmazsa barınıyor, yemek buluyordu; kendini bildi bileli çevresinde olan insanlarla beraberdi. Hiç kuşkusuz evde de, işte de çok çalışması gerekiyordu. Acaba adamın biriyle kaçtığını öğrendiklerinde mağazada ne derlerdi? Belki de salağın teki derlerdi; herhalde ilan verip yerine birini bulurlardı. Bayan Gavan memnun olurdu. Kadın başının etini yer dururdu, özellikle de birilerinin yanında.

"Hanımlar bekliyor, görmüyor musunuz Bayan Hill?"

"Lütfen canlanın biraz Bayan Hill."

Mağazadan ayrılacağı için başına karalar bağlayacak değildi.

Uzak, bilinmeyen bir ülkedeki yeni evinde hiçbir şey böyle olmayacaktı. Bir kere evli olacaktı; düşünsene, o, Eveline. O vakit insanlar ona saygılı davranacaktı. Annesine davranıldığı gibi davranılmayacaktı. Şimdi on dokuzunu geçmişken bile, babasının zorbalığından ödü kopuyordu. Çarpıntılarının bundan kaynaklandığının farkındaydı. Küçüklüklerinde babaları Harry'ye, Ernest'e de sille tokat girişir, ama kız çocuğu olduğu için ona eli sürmezdi; gel gör ki son zamanlarda ona da gözdağı vermeye başlamıştı, ölmüş annesinin anısına saygı duymasa ona neler yapacağını söyleyip duruyordu. Artık onu koruyacak kimse de kalmamıştı. Ernest ölmüştü, kilise süslemeciliğiyle uğraşan Harry ise hemen her zaman taşrada bir yere gitmiş oluyordu. Cumartesi gecelerinin bitmek bilmeyen para dırlaşmaları da ar-

tık onu canından bezdirmişti. O kendi kazancını –yedi şilin– her zaman veriyordu, Harry de elinden geldiğince bir şeyler gönderiyordu, ama babasından para almak meseleydi. Parayı har vurup harman savurduğunu, kafasının çalışmadığını, zar zor kazandığı parayı sokağa atsın diye ona vermeyeceğini söylüyor, verip veriştiriyordu; cumartesi geceleri iyice çekilmez oluyordu. Sonunda parayı veriyor, ama pazar akşamı için bir şeyler almaya niyeti olup olmadığını sormayı da ihmal etmiyordu. O da kendini dışarı attığı gibi alışverişi boyluyordu; siyah deri cüzdanını sımsıkı tutup kalabalığı yara yara ilerliyor, yiyecekleri yüklenerek geç saatte eve dönüyordu. Evi çekip çevirmek; onun eline bırakılan iki küçük çocuğun okula düzenli gitmelerini, yemeklerini düzenli yemelerini sağlamak için kendini paralıyordu. Çok yoruluyordu –zor bir hayattı– ama artık çekip gidecekti ya, o kadar da çekilmez bir hayat değilmiş gibi geliyordu.

Frank'le birlikte yeni bir hayata açılacaktı. Frank çok sevecen, olgun, açık yürekli bir insandı. Onunla gece kalkan feribota atlayıp gidecek, onun karısı olacaktı, Frank'in Buenos Aires'te onu bekleyen evinde yaşayacaklardı. Frank'i ilk görüşünü hiç unutmamıştı; anacaddede, zaman zaman uğradığı bir evde kalıyordu. Birkaç hafta önceydi sanki. Bahçe kapısının önünde duruyordu; siperli kasketini arkaya itmiş, saçları tunçlaşmış yüzüne düşmüştü. Gel zaman git zaman tanışmışlardı. Her akşam onu mağazanın önünden alıyor, evine bırakıyordu. Bir keresinde onu *Bohemyalı Kız*'a[40] götürmüştü; onunla birlikte tiyatronun hiç alışık olmadığı bir yerinde otururken yere göğe sığmamıştı. Frank müziğe bayılıyor, biraz şarkı bile söylüyordu. Millet âşıktaşlık ettiklerini biliyordu; Frank ne vakit bir denizciye vurulan genç kızın şarkısını[41] söylese Eveline'in eli ayağı birbirine karışıyordu. Frank ona şakacıktan Poppens diyordu. İlk başlarda bir erkekle birlikte olmanın heyecanını yaşıyordu, ama zamanla ondan hoşlanmaya başlamıştı. Frank ona uzak diyarlardan hikâyeler anlatıyordu. İlk kez Kanada'ya sefer yapan Allan Line'a[42] bağlı gemide ayda on sterline miçoluk yapmaya başlamıştı. Ona çalıştığı gemilerin adlarını sayıyor, o gemiler-

de yaptığı işleri sıralıyordu. Macellan Boğazı'ndan geçmişti; korkunç Patagonyalılarla ilgili hikâyeler anlatıyordu. Dediğine göre, Buenos Aires'te dört ayak üstüne düşmüştü, eski ülkesine tatile gelmişti. Eveline'in babası bu ilişkiyi öğrenmekte gecikmemiş ve kızının onunla görüşmesini yasaklamıştı.

"Ben bu gemici tayfasını iyi bilirim," deyip duruyordu.

Bir gün Frank'le kavga bile etmişti; o günden sonra Eveline sevgilisiyle gizli gizli buluşmak zorunda kalmıştı.

Caddeye akşam karanlığı iniyordu. Kucağında duran iki mektubun beyazı silikleşti. Biri Harry'yeydi, öbürü ise babasına. Ernest en sevdiği kardeşiydi, ama Harry'yi de severdi. Artık babasının yaşlandığının farkındaydı; kızını özleyecekti. Bazen çok iyi olabiliyordu. Daha geçen gün, yatak döşek yattığında ona bir hayalet hikâyesi okumuş, ocakta ekmek kızartmıştı. Anneleri hayattayken de bir gün hep birlikte Howth Tepesi'ne kır gezintisine gitmişlerdi. Babasının annesinin bonesini kafasına geçirip çocukları gülmekten kırıp geçirdiğini hatırlıyordu.

Zaman daralıyordu, ama o hâlâ pencerenin pervazında oturuyordu, başını perdeye yaslamış, tozlu kumaşın kokusunu soluyordu. Caddenin ötesinden kulağına bir laterna sesi geliyordu. Ezgi yabancı değildi. Ne gariptir ki, o ezgiyi, annesine söz verdiği, gücü yettiği sürece ev halkını bir arada tutacağına söz verdiği gece de duymuştu. Hasta annesinin son gecesiydi; yine holün öbür yanındaki daracık, karanlık odadaydı ve dışarıdan o hüzünlü İtalyan ezgisi geliyordu. Laternacı eline bir altıpeni tutuşturulup oradan gönderilmişti. Hastanın odasına geri döndüğünde babasının öfkesi burnundaydı:

"Lanet İtalyanlar! Buraya da geldiler!"

Dalıp gitmişken, annesinin içler acısı hayatını... sonunda deliliğe varan o sıradan özverilerle dolu hayatını yüreğinde hissetti. Annesinin sabuklarcasına, "Derevaun Seraun! Derevaun Seraun!"[43] deyip duruşunu yeniden duyar gibi olunca ürperdi.

Birden büyük bir ürküntüye kapılarak yerinden fırladı. Kaçmalıydı! Kaçıp kurtulmalıydı! Frank onu kurtarırdı. Ona ha-

yat, belki sevgi bile verirdi. Ama o yaşamak istiyordu. Neden mutsuz olsundu ki? Onun da mutlu olmaya hakkı yok muydu? Frank onu kollarına alıp bağrına basardı. Onu kurtarırdı.

North Wall'daki rıhtımda[44] dalgalanan kalabalığın ortasında duruyordu. Frank elini tutmuştu, ona bir şeyler söylediğinin, ikide bir içeriye girmekle ilgili bir şeyler söylediğinin ayırdındaydı. Rıhtım kahverengi çantalı askerlerden geçilmiyordu. Barakaların geniş kapılarının arasından kocaman kapkara gemiyi görür gibiydi; ışıklı lumbozlarıyla iskelede bekliyordu. Eveline hiçbir yanıt vermedi. Yanakları sararıp solmuş, buz gibi olmuştu sanki; bir kaygı dolambacında dolanıp dururken kendisine yol göstermesi, ne yapması gerektiğini bildirmesi için Tanrı'ya yakarıyordu. Gemi sisler arasında uzun uzun, acı acı düdük çaldı. Eğer giderse ertesi gün Frank'le denizde olacaktı, Buenos Aires'e doğru yol alıyor olacaklardı. Biletleri alınmıştı. Frank'in onun için bütün bu yaptıklarından sonra geri dönmek olur muydu? Kaygısı midesine vurmuştu; ses çıkarmadan hızlı hızlı dua ederken dudakları kıpır kıpır oynuyordu.

Birden yüreği hopladı. Frank'in elini yakaladığını fark etti:

"Gel!"

Dünyada ne kadar deniz varsa yüreğinin çevresinde fırıl fırıl dönüyordu. Frank onu o denizlerin içine çekiyordu; boğacaktı onu. İki eliyle demir parmaklığı sımsıkı kavradı.

"Gel!"

Hayır! Hayır! Hayır! Olacak şey değildi. Demir parmaklığa çıldırmışçasına yapıştı. Denizlerin ortasında acı bir çığlık koptu yüreğinden!

"Eveline! Evvy!"

Frank kendini korkuluğun arkasına atarken ona da arkasından gelmesi için seslendi. Ona yürümesi için bağırırlarken, o hâlâ Eveline'e sesleniyordu. Eveline kireç gibi olmuş yüzünü çevirip umarsız bir hayvan gibi öylece ona baktı. Bakışında sevgiden de, vedadan da, tanışıklıktan da eser yoktu.

Yarıştan Sonra[45]

Arabalar Naas yolundan birbiri ardına fırlatılmış mermiler gibi gelip, Dublin'e doğru hızla yol alıyorlardı. Seyirciler Inchicore'daki[46] bayırın tepesine doluşmuşlar, son sürat geri dönen arabaları izliyorlardı ve Kıta Avrupası bu yoksulluk ve uyuşukluk izleğinde tekmil zenginlik ve çalışkanlığını döktürüyordu. Arada sırada, orada toplaşmış insanlardan ezilenlerin minnet dolu tezahüratı yükseliyordu. Ama aslında gönülleri mavi arabalardan; dostlarının, Fransızların arabalarından yanaydı.

Kaldı ki, Fransızlar kazanmış sayılırlardı da. Fransız ekibi yarışı mükemmel bitirmişti; ikinci ve üçüncü gelmişlerdi, yarışı kazanan Alman arabasının sürücüsünün ise Belçikalı olduğu söyleniyordu. O yüzden, bayırın tepesine tırmanan her mavi araba çifte tezahüratla karşılanıyor; arabalardakiler de gülümseyerek ve başlarıyla selamlayarak karşılık veriyorlardı. Bu çalımlı arabalardan birinde o anda Galyalılara özgü ateşliliği fersah fersah aşan bir coşkunluğa erişmiş dört genç adamdan oluşan bir ekip bulunuyordu; aslında bu dört genç adamın cezbeye gelmiş olduğu söylense yeriydi. Arabanın sahibi Charles Ségouin, André Rivière adında Kanada doğumlu genç bir elektrik teknisyeni, Villona adında irikıyım bir Macar ve Doyle adında kıranta bir delikanlı. Daha şimdiden beklenmedik bazı siparişler aldığı için (Paris'te bir otomobil şirketi kurmak üzereydi) Ségouin'in keyfi yerindeydi; bu şirketin müdürlüğüne getirileceği için Rivière'in

de keyfi yerindeydi; bu iki genç adamın (kuzendiler) keyiflerinin yerinde olmasının bir nedeni de Fransız arabalarının elde ettiği başarıydı. Villona'nın keyfi yerindeydi, çünkü çok doyurucu bir öğle yemeği yemişti, ama zaten iyimser yaradılışta bir adamdı. Ekibin dördüncü üyesi ise canıgönülden mutlu olamayacak kadar heyecanlıydı.

Yirmi altı yaşlarındaydı; yumuşak, tütün rengi bir bıyığı, saf saf bakan gri gözleri vardı. İlk başlarda ateşli bir milliyetçi olan babası çok geçmeden daha ılımlı biri olmuştu. Kingstown'da kasaplık yaparak palazlanmış, daha sonra Dublin ve dolaylarında dükkânlar açarak alıp yürümüştü. Ayrıca talihi yaver gitmiş; polis teşkilatının et ürünleri ihtiyacını sağlamayı üstlenmiş, sonunda Dublin gazetelerine para babası diye geçecek kadar varsıllaşmıştı. Oğlunu büyük bir Katolik okulunda öğrenim görmesi için İngiltere'ye, sonra da hukuk okuması için Dublin Üniversitesi'ne göndermişti. Jimmy doğru dürüst okumamış, bir süre kötü yollara sapmıştı. Paraya para demiyordu, herkes etrafında pervaneydi; o da, ilginçtir, bazen müzik çevrelerine, bazen de otomobil çevrelerine takılıyordu. Daha sonra hayatı biraz tanısın diye bir dönem Cambridge'e gönderildi. Bu durumdan şikâyetçi olmakla birlikte onun aşırılıklarından içten içe gurur duyan babası faturalarını ödeyip onu eve geri getirdi. Ségouin'le Cambridge'de tanışmıştı. Henüz ahbaplıktan öteye geçmiş değildiler, ama Jimmy bu denli görmüş geçirmiş ve Fransa'nın en büyük otellerinden birinin sahibi olarak tanınan biriyle vakit geçirmekten son derece hoşnuttu. Aslında canayakın bir arkadaş olmasa bile böyle birini (babasının da kabul ettiği gibi) tanımaya fazlasıyla değerdi. Villona da eğlenceli biriydi –harika bir piyanistti– ama ne yazık ki beş parasızdı.

Araba içindeki coşkulu gençlerle kaygısızca ilerliyordu. İki kuzen ön koltukta oturuyorlardı, Jimmy ile Macar arkadaşı da arka koltukta. Besbelli Villona'nın keyfine diyecek yoktu; uzun yol boyunca o davudi sesiyle bir ezgi mırıldandı durdu. Fransızlar hafifçe arkaya dönerek kahkahayı basıp laf dokunduruyorlar, Jimmy de lafı anlayabilmek için ikide bir öne eğilmek

zorunda kalıyordu. Bu onun için hiç de hoş bir durum değildi, çünkü hemen her seferinde ne dediklerini kestirmek ve sert rüzgâra karşı avazı çıktığı kadar bağırarak uygun bir yanıt vermek için akla karayı seçiyordu. Kaldı ki, bir yandan Villona'nın mırıldanıp durması, bir yandan arabanın gürültüsü kimi olsa serseme çevirirdi.

Boşlukta hızlı devinim insanın başını döndürür; şöhret de öyledir, zenginlik de. İşte Jimmy'deki coşkunluğun üç iyi nedeni. Pek çok arkadaşı o gün onu bu Avrupalılarla birlikte görmüştü. Kontrol noktasında Ségouin onu Fransız yarışmacılardan biriyle tanıştırmış; Jimmy'nin duyulur duyulmaz, mahcup iltifatları karşısında sürücünün esmer yüzünde bir dizi pırıl pırıl, beyaz diş belirivermişti. Bu onura eriştikten sonra, birbirlerini hafifçe dürterek manidar bakışlar fırlatan seyircilerin sıradan dünyasına dönmek insanın gönlünü hoş ediyordu. Zengin olmaya gelince... Jimmy gerçekten de paraya para demiyordu. Ségouin için bu belki büyük para değildi, ama zaman zaman birtakım kusurlar işlemiş olsa da temelde sağlam içgüdüler edinmiş olan Jimmy o paranın ne güçlüklerle kazanıldığını çok iyi biliyordu. Bunu bildiği için de o güne kadar parasını makul bir pervasızlıkla harcamıştı; eh, o sapıtmışlık içinde bile parada yatan emeğin bu kadar ayırdında olduğuna göre, şimdi varlığının azımsanmayacak bir bölümünü tehlikeye attığının çok daha ayırdında olsa gerekti! Bu onun için ciddi bir şeydi.

Bu hiç kuşku yok ki iyi bir yatırımdı; doğrusu Ségouin de şirketin sermayesine azıcık İrlanda parasının sırf dostluğun yüzü suyu hürmetine katılacağı izlenimini uyandırmayı başarmıştı. Jimmy babasının iş konusundaki açıkgözlüğüne saygı duyardı, zaten bu işe yatırım yapmasını ilk öneren de babası olmuştu; bu otomobil işinde para vardı, hem de dünya kadar para. Hem Ségouin epeyce zengin olduğu izlenimini de uyandırıyordu insanda. Jimmy içinde oturduğu o soylu arabanın gündelik kullanımda nasıl olabileceğini hayalinde canlandırmaya çalıştı. Yağ gibi kayıp gidiyordu. Kır yollarından yıldırım gibi geçip gelmişlerdi! Bu yolculuk hayatın nabzına sihirli değneğiyle dokunmuştu,

insanoğlunun sinir düzeneği ardından sapan taşı yetişmez bu mavi canavarın erişilmez gücüyle baş etmeye çalışıyordu.

Dame Caddesi'nden aşağı vurdular. Caddede görülmemiş yoğunlukta bir trafik vardı; otomobil sürücülerinin kornalarının, sabırsız vatmanların çan seslerinin gürültüsünden geçilmiyordu. Ségouin arabayı bankanın yakınında bir yere çekince Jimmy ile arkadaşı indiler. Küçük bir kalabalık kaldırımda toplanmış, homurtular çıkaran arabayı huşu içinde seyrediyordu. Ekip o akşam yemeği Ségouin'in otelinde yiyecekti; Jimmy ile onda kalan arkadaşı eve gidip giyineceklerdi. Araba ağır ağır Grafton Caddesi'ne[47] yönelirken, iki genç küçük seyirci kalabalığını yararak ilerledi. Yaz akşamının pusunda şehre sokak lambalarının soluk ışığı vururken, nedense umduklarını bulamamanın düş kırıklığı içinde kuzeye doğru yürüyorlardı.

Bu akşam yemeği Jimmy'nin evinde bir fırsat olarak değerlendirilmişti. Annesiyle babasının telaşında belirli bir gurur, belirli bir sabırsızlık da yok değildi, çünkü büyük yabancı şehirlerin şanını hafife almanın en azından böyle bir erdemi vardır. Jimmy de giyinince doğrusu pek şık olmuştu; holde papyonunun iki ucunu denkleştirirken, babası oğluna kolay kolay satın alınamayacak nitelikler kazandırmış olduğu için tecimsel bir hoşnutluk bile duymuş olabilir. Nitekim Villona'ya umulmadık bir yakınlık gösteriyor, yabancıların başarılarına saygı duyduğu her halinden belli oluyordu; ama akşam yemeğini kaçırmamak için sabırsızlanmaya başlayan Macar, görünen o ki ev sahibinin bu yakın ilgisinin farkında bile değildi.

Yemek mükemmeldi, muhteşemdi. Jimmy, Ségouin'in çok ince bir zevki olduğuna karar verdi. Yemeğe Jimmy'nin Cambridge'de Ségouin'in yanında gördüğü Routh adında genç bir İngiliz de katıldı. Gençler yemeği mum biçiminde ampullerin aydınlattığı özel bir odada yiyorlardı. Bağıra çağıra ve çekinmesizce konuşuyorlardı. Düş gücü canlanır gibi olan Jimmy, Fransızların hayat dolu gençliğinin İngilizin tavırlarındaki katılığı zarafetle sarmaladığını geçirdi aklından. Hoş bir imge bu diye düşündü, hem de doğru. Davet sahibinin sohbete yön ver-

mekteki becerisini hayranlıkla izliyordu. Farklı zevkleri olan beş genç adamın dili çözülmüştü. Villona, İngilizin şaşkınca bakışları arasında, büyük bir saygıyla İngiliz madrigalinin güzelliklerinden dem vuruyor, eski çalgıların yitip gitmesine ne kadar üzüldüğünü söylüyordu. Riviére derin bir bilgiyle olmasa da, Jimmy'ye Fransız mekanisyenlerin zaferini anlatmaya başlamıştı. Macarın gür sesi romantik ressamların uyduruk lavtalarını alaya alırcasına masaya ağırlığını koyuyordu ki, Ségouin ekibini politikaya çekti. İşte bu hepsinin konuşabileceği bir alandı. Jimmy bu bereketli ortamın etkisi altında, babasının kül bağlamış ateşliliğinin yüreğinde uyandığını hissetti ve sonunda uyuşuk Routh'u bile kışkırttı. Ortalık iyice kızışınca Ségouin'in işi gittikçe güçleşmeye başladı; o kadar ki, kişisel sürtüşmeler çıktı çıkacaktı. Uyanık davet sahibi bir fırsatını bulup kadehini insanlığa kaldırdı, kadehler insanlığa kalktıktan sonra da göstere göstere gidip pencerelerden birini açtı.

O gece şehir bir başkent havasına bürünmüştü.[48] Beş genç adam Stephen's Green'in[49] hoş kokular saçan hafif sisleri arasında gezintiye çıkmıştı. Bağıra çağıra, şen şakrak konuşurlarken pelerinleri omuzlarından savruluyordu. İnsanlar çekilip onlara yol açıyorlardı. Grafton Caddesi'nin köşesinde, kısa boylu şişman bir adam iki güzel hanımı bir başka şişman adamın kullandığı bir arabaya bindiriyordu. Araba yola çıkınca kısa boylu şişman adam birden ekibi fark etti.

"André."

"Aa, Farley!"

Laflar havada uçuştu. Farley Amerikalıydı. Konuşulanları kimsenin doğru dürüst anladığı yoktu. En şamatacıları Villona ile Rivière'di, ama gevezelikte hiçbiri öbürlerinden geri kalmıyordu. Derken bir arabaya atladılar, kahkahalar atarak sıkış tıkış oturdular. Çanların neşeli nağmeleri arasında, belli belirsiz karaltılar halindeki kalabalığın yanından geçerek ilerlediler. Westland Row'da trene bindiler; Jimmy daha ne olduğunu anlayamadan, Kingstown Tren İstasyonu'ndan çıkıyorlardı. Biletçi Jimmy'ye selam verdi, yaşlıca bir adamdı.

"Güzel geceler, beyim!"

Sakin bir yaz gecesiydi; liman ayaklarının altında kararmış bir ayna gibi uzanıyordu. Kol kola girip oraya doğru yürürlerken bir ağızdan *Cadet Roussel*'i söylüyorlar, her nakaratta "*Ho! Ho! Hohé, vraiment!*" derken ayaklarını yere vuruyorlardı.[50]

İskelenin orada bir sandala atlayarak Amerikalının yatına gittiler. Yemek yenecek, müzik çalınacak, kâğıt oynanacaktı. Villona yürekten, "Harikulade!" dedi.

Kamarada küçük bir piyano vardı. Villona, Farley ile Rivière için bir vals çaldı; Farley kavalye oldu, Rivière de dam; dans ettiler. Derken, doğaçlama bir grup dansı, gençlerin oracıkta geliştirdiği figürler. Bir cümbüştür gidiyordu! Jimmy de üstüne düşeni yapmaktan geri kalmıyordu; en azından hayatı tanımış oluyordu işte. Sonra birden Farley nefes nefese kaldı ve *Kesin!* diye haykırdı. Adamın biri hafif bir yemek getirdi, gençler de âdet yerini bulsun diye sofraya oturdular. Bir şey yememekle birlikte içmeye devam ettiler; aşka gelmişlerdi. Kadehler İrlanda'ya, İngiltere'ye, Fransa'ya, Macaristan'a, Amerika Birleşik Devletleri'ne kalktı. Jimmy bir konuşma yaptı, uzun bir konuşma. Villona, her duraklayışında, *Doğru! Doğru!* deyip duruyordu. Jimmy yerine oturunca bir alkış tufanı koptu. İyi bir konuşma yapmış olmalıydı. Farley sırtını sıvazlayarak bir kahkaha attı. Ne kadar tasasız adamlardı! Ne kadar hoşsohbettiler!

Gelsin iskambiller! Masa toplandı. Villona sessizce piyanosunun başına oturup kendince bir şeyler çalmaya başladı. Öbürleri bir oyun biter bitmez başka birine geçiyorlar, gözleri hiçbir şey görmüyordu. Kupa Kızı ile Karo Kızı'nın sağlığına kadeh kaldırlar. Jimmy içten içe seyircinin eksikliğini hissediyordu, espriler havada uçuşuyordu. Oyun iyiden iyiye hararetlenmişti, kâğıtlar durmadan karılıp dağıtılıyordu. Jimmy kimin kazandığının pek farkında değildi, ama kendisinin kazanmadığını biliyordu. Ama bu onun kendi hatasıydı, ikide bir yanlış kâğıdı oynuyor, öbürlerine de ne kadar borca girdiğini hesaplamak kalıyordu. Cin gibi heriflerdi, artık oyun bitsin istiyordu; saat geç olmuştu. İçlerinden biri *The Belle of Newport*[51] adın-

daki yatın şerefine kadeh kaldırdı, biri de son bir büyük oyun oynanmasını önerdi.

Piyano susmuştu; Villona herhalde güverteye çıkmıştı. Müthiş bir oyundu. Son elden hemen önce durup bir şans içkisi yuvarladılar. Jimmy oyunun Routh ile Ségouin arasında geçtiğini anlamıştı. Büyük heyecan! Jimmy de heyecanlıydı; ama nasıl olsa kaybedecekti. Ne kadar borcu birikmişti acaba? Adamlar birbirlerini son kez çapraza getirmek için yerlerinden kalktılar, ellerini kollarını oynatarak birbirlerine laf atıyorlardı. Sonunda kazanan Routh oldu. Kamara gençlerin tezahüratıyla inledi, kâğıtlar toplandı. Sonra da ne kadar kazandıklarını hesaplamaya başladılar. En çok kaybedenler Farley ile Jimmy'ydi.

Jimmy sabah pişman olacağını biliyordu, ama o anda her şeyden memnundu; aptallığına baskın çıkan o uyuşmuşluktan memnundu. Dirseklerini masaya dayayıp başını ellerinin arasına aldı, şakakları zonkluyordu. Kamaranın kapısı açıldı ve dışarıdan vuran kurşunsu ışık demetinde duran Macarı gördü:

"Gün ağardı beyler!"

İki Delifişek

Kurşuni, ılık ağustos akşamı şehrin üstüne çökmüştü; yazdan kalma, yumuşak, ılık bir hava sokaklarda dolanıyordu. Pazar dinlencesi dolayısıyla bütün kepenklerin kapalı olduğu sokaklar şen şakrak, rengârenk bir kalabalıkla dolup taşıyordu. İnci gibi ışıldayan lambalar uzun direklerinin tepesinden aşağıdaki canlı yığını aydınlatıyor; durmadan biçim ve renk değiştiren o canlı yığından da kurşuni, ılık akşam göğüne biteviye, bitmek bilmeyen bir uğultu yükseliyordu.

İki delikanlı Rutland Meydanı'nın oradan aşağı vurdular. Biri uzun zamandır sürdürdüğü konuşmanın sonuna gelmiş gibiydi. Yolun kıyısında yürüyen ve arkadaşının dangul dungulluğu yüzünden ikide bir kaldırıma çıkmak zorunda kalan öbürü yüzündeki ifadeye bakılırsa onu dinlerken eğleniyordu. Bodur ve kırmızı yüzlüydü. Yatçı kasketi alnından kafasının gerisine devrilmişti; arkadaşının anlattığı hikâyeyi dinlerken burnunun, gözlerinin ve ağzının oynayışından yüzünde durmadan değişik ifadeler beliriyordu. Sarsılan gövdesinden yükselen kısa kesik kahkahalar birbiri ardı sıra patlıyordu. Hince bir neşeyle parıldayan gözlerini arkadaşının yüzünden ayırmıyordu. Bir boğa güreşçisi gibi tek omzuna attığı ince yağmurluğunu ikide bir çekiştiriyordu. Golf pantolonu, beyaz lastik pabuçları, omzundan kaygısızca sarkan yağmurluğu gençliğin belirtkeleriydi. Ama vücudu belde tombullaşıyordu, seyrelmiş saçlarına

kır düşmüştü, yüzündeki ifade dalgalanışları geçip gittiğinde geriye bir harabe kalıyordu.

Arkadaşının anlattıklarının son bulduğundan iyice emin olunca bir süre kıs kıs güldü. Sonra da, "Yok artık... Bu kadarı da fazla!" dedi.

Sesindeki canlılık yitip gitmiş gibiydi; sözlerini pekiştirmek için şaka yollu ekledi:

"Hadi canım sen de. Abartma. Kusura bakma ama pireyi deve yapıyorsun!.."

Böyle dedikten sonra ciddileşip sessizleşti. Bütün bir öğleden sonra Dorset Caddesi'ndeki[52] bir meyhanede çene çaldığı için bitkin düşmüştü. Lenehan çok kişinin gözünde asalağın tekiydi, ama bu kötü şöhretine karşın becerikliliği ve ağzının iyi laf yapması arkadaşlarının ona karşı tavır almasını her zaman engellemişti. Bir barda arkadaşlarını görmeyegörsün, hemen yanlarına gidip aralarına karışır, topluca içki söylendiğinde o da nasibini alırdı. Dağarında pek çok hikâye, açık saçık şiir, bilmece bulunan yersiz yurtsuzun biriydi. Kendisine yapılan kabalıkları hiç umursamazdı. Hayat kavgasının nasıl üstesinden geldiğini bilen yoktu, ama ucuz at yarışı dergileriyle ilgilendiğini söyleyenler vardı.

"Bana bak, o çürüğü nereden kaptın Corley?" diye sordu.

Corley dilini hızla üst dudağında gezdirip, "Arkadaşım," dedi, "bir gece Dame Caddesi'nde[53] geziniyordum, birden Waterhouse'un oradaki saatin altında fingirdek bir fındıkçı çarptı gözüme; anlarsın işte, iyi geceler deyiverdim. Kanalın orada epeyce takıldıktan sonra Baggot Caddesi'ndeki[54] bir evde hizmetçilik yaptığını söyledi. Kolumu beline doladım, o gece biraz sıkıştırıp mıncıkladım. Ertesi pazar da buluştuk arkadaşım. Ver elini Donnybrook[55], orada bir çayıra götürdüm onu. Meğer bir sütçüyle çıkıyormuş... Her neyse, keyfim gıcırdı arkadaşım. Her gece bana cigara getiriyordu, gidiş dönüş tramvay parası da onun cebinden. Bir gece de helalinden iki puro getirdi ha... vay canına, moruk puronun en kralını içiyormuş meğerse... Hamile mamile kalır diye korkuyordum arkadaşım. Ama kaltak işini biliyor."

"Belki onunla evlenirsin sanıyordur," dedi Lenehan.

"Ona işten çıkarıldığını söyledim," dedi Corley. "Pim's'de[56] çalışıyordum dedim. Daha adımı bile bilmiyor. Ona adımı söyleyecek kadar enayi değilim. Ama beni bir halt sanıyor, anlarsın işte."

Lenehan yine sessizce güldü.

"Hayatımda bu kadar müthiş bir hikâye dinlememiştim."

Corley'nin adımlarını açması övgüden memnun kaldığını gösteriyordu. İri gövdesiyle iki yana salındıkça arkadaşı yolun kıyısından yolun ortasına savrulup geri geliyordu. Corley bir emniyet amirinin oğluydu, kalıbını ve yürüyüşünü de ondan almıştı. Elleri iki yanında, dimdik, başını bir o yana bir bu yana eğerek yürürdü. Kafası kocaman, yusyuvarlak ve yağlıydı; her türlü havada terlerdi; yana yatırılmış geniş yuvarlak şapkası bir yumrunun içinden çıkmış bir başka yumru gibiydi. Geçit törenindeymiş gibi gözünü ileriye diker, yoldan geçen birine bakacağı zaman gövdesini kalçasından döndürmesi gerekirdi. O sıralar oraya buraya takılıyordu. Ne zaman boş bir iş olsa arkadaşlarından biri ona haberi uçururdu. Sık sık sivil polislerle fısır fısır bir şeyler konuşarak yürüdüğü görülürdü. Her olayın içyüzünü bilir, son kararı kendi vermeyi severdi. Arkadaşlarının ne dediğine bakmadan car car konuşurdu. Söyledikleri çoğunlukla kendisiyle ilgiliydi: o bilmemkime ne demiş, bilmemkim ona ne demiş, o da sonunda lafı nasıl gediğine koymuş. Bu konuşmaları aktarırken kendi adının ilk harfini Floransalılar gibi h vurgusuyla söylerdi.[57]

Lenehan arkadaşına bir sigara uzattı. İki delikanlı kalabalığın arasında yürürken Corley arada bir dönüp oradan geçen kızlara gülümsüyordu, ama Lenehan çifte haleyle çevrelenmiş kocaman soluk aya bakakalmıştı. Gözlerini ayın önünden geçen kurşun rengi alacakaranlık ağından ayırmıyordu.

Sonunda, "Bana bak, Corley," dedi. "Umarım bu işi yüzüne gözüne bulaştırmazsın, ha?"

Corley gözünü kırpmakla yetindi.

"Yoksa sadece gönül mü eğlendiriyorsun onunla?" diye sordu Lenehan kuşkuyla. "Kadınların ne yapacağı belli olmaz."

"Kız sorun çıkarmaz," dedi Corley. "Ben onu nasıl kafalayacağımı biliyorum arkadaşım. Bana abayı yaktı galiba."

"Bence sen umursuz çapkının tekisin," dedi Lenehan. "Hem de tam bir çöplük horozusun!"

Belli belirsiz de olsa bu alaycı sözler yaltaklanışını biraz olsun yumuşatmıştı. Kendini kurtarmak için dalkavukluğunu bile alaycı bir havaya büründürürdü. Ama Corley bunu anlayacak kıvrak zekâdan yoksundu.

"Bir hizmetçi parçasıyla biraz oynaşmaktan zarar gelmez," diye doğruladı. "Sen bana güven."

"Görmüş geçirmiş adamın sözüne güveneceksin tabii," dedi Lenehan.

Corley, "Önceleri kızlarla çıkıyordum, anlarsın ya," diye içini döktü, "South Circular'ın oradan kızlar.[58] Onları alır, tramvayla bir yerlere götürürdüm arkadaşım, tramvayın parasını cepten öderdim; bazen de bir gazinoya ya da tiyatroya götürür, onlara çikolata, şeker ya da öyle bir şeyler alırdım." Sonra da, pek inandırıcı olmadığını fark etmiş gibi, daha inandırıcı bir sesle, "Az para dökmedim onlara, ha!" diye eklemeden edemedi.

Ama Lenehan'ın aklı yatmıştı; ağır ağır başını salladı.

"O çakallığı bilmez miyim," dedi, "ketenpereye getirirler adamı."

"Bari bir avanta vursaydım, ama ne gezer," dedi Corley.

"Haklısın, al benden de o kadar," dedi Lenehan.

"Ama bir tanesi vardı ki..." dedi Corley.

Dilini üst dudağında gezdirdi. Hatırlayınca gözleri parlamıştı. O da artık iyice silikleşmiş olan soluk ay yuvarlağına baktı, dalıp gitmiş gibiydi.

"Ne yalan söyleyeyim, hiç de fena bir kız değildi," dedi esef lenerek.

Bir süre sustuktan sonra ekledi:

"Ama o da orta malı olmuş. Geçen gece Earl Caddesi'nde[59] gördüm, iki herifle bir arabada gidiyordu."

"Senin yüzünden olmuştur," dedi Lenehan.

"Benden önce başkaları da varmış," dedi Corley istifini bozmadan.

Lenehan'ın artık inanası yoktu. Başını iki yana sallayarak gülümsedi.

"Beni sotaya getiremeyeceğini bilirsin Corley," dedi.

Corley, "Yemin ederim! Kendi ağzıyla söyledi!" dediyse de Lenehan burun kıvırdı.

"Hadi oradan, alçak herif!" dedi.

Trinity College'ın parmaklıklarının önünden geçerlerken, yola sıçrayıp yukarıdaki saate baktı.

"Yirmi geçiyor," dedi.

"Daha erken," dedi Corley. "Merak etme, gelir. Hep biraz bekletirim onu."

Lenehan sessizce güldü.

"Vay be! Sen bu işin üstadı olmuşsun, Corley," dedi.

"Bütün üçkâğıtlarını bilirim onların," diye doğruladı Corley.

Lenehan yine, "Söyle bakalım," dedi, "üstesinden gelebilecek misin? Biliyorsun, nazik bir iş bu. İş oraya gelince adamın imanını gevretirler. Ha?.. Ne diyorsun?"

Parlak, minik gözleri arkadaşının yüzünde bir yanıt aradı. Corley tebelleş olan bir böceği kovmak istiyormuş gibi başını iki yana salladı, kaşlarını çattı.

"Ben bir yolunu bulurum," dedi. "Sen onu bana bırak, gerisine karışma!"

Lenehan daha fazla üstelemedi. Arkadaşını sinirlendirmek istemiyordu; sonra kalkıp defol git, senin nasihatine mi kaldım demesindi. Patavatsızlık etmemeliydi. Ama Corley artık kaşlarını çatmıyordu. Belli ki aklından başka bir şey geçiyordu.

"Esaslı karıdır," dedi övgüyle, "ne yellozdur o."

Nassau Caddesi boyunca ilerledikten sonra Kildare Caddesi'ne saptılar. Erkeklere mahsus bir gece kulübünün sundurmasının yakınında bir arpist yolun ortasında çevresine toplanmış küçük bir topluluğa bir şeyler çalıyordu. Arpın[60] tellerini umursamazca çekiyor, arada sırada yeni gelen birinin yüzüne hızla bir bakış fırlatıyor, arada bir de bıkkın bir edayla başını kaldı-

rıp göğe bakıyordu. Arp da, kılıfının aşağıya kadar kaydırılmış olmasını umursamamakla birlikte, yabancıların[61] gözlerinden de, efendisinin ellerinden de usanmış gibiydi. Bir el *Silent O Moyle*'un[62] ezgisinin bas seslerini çalarken, öbür el her melodiden sonra tizlerde geziniyordu. Ezginin notaları derin ve tok bir sesle titreşiyordu.

İki delikanlı cadde boyunca hiç konuşmadan yürürlerken o hüzünlü ezgi de arkalarından geliyordu. Stephen's Green'e vardıklarında karşıya geçtiler. Orada, tramvayların gürültüsü, ışıklar ve kalabalık karşısında artık daha fazla suskun kalamadılar.

"Bak, orada!" dedi Corley.

Hume Caddesi'nin köşesinde genç bir kadın bekliyordu. Üstünde mavi bir elbise, başında beyaz bir gemici kasketi vardı. Elindeki şemsiyeyi sallayarak kaldırımın kenarında duruyordu. Lenehan canlanır gibi oldu.

"Şu kızı bir çakoz edelim, Corley," dedi.

Corley arkadaşına bir yan bakış atarken yüzünde nahoş bir gülümseme belirdi.

"Dalgama taş atmaya mı kalkıyorsun?" diye sordu.

Lenehan, "Hadi oradan sen de!" diye diklendi. "Tanıştır mı dedik? Bir göreyim dedim, hepsi o kadar."

"Haa... Demek görmek istiyorsun!" dedi Corley sesini yumuşatarak. "Bak ne diyeceğim. Ben yanına gidip konuşayım, sen de yanımızdan geç."

"Anlaştık!" dedi Lenehan.

Corley bir bacağını zincirlerin[63] üstünden aşırmıştı ki, Lenehan seslendi:

"Peki sonra? Nerede buluşacağız?"

Corley öbür bacağını da zincirlerden aşırırken, "On buçukta," diye yanıtladı.

"Nerede?"

"Merrion Caddesi'nin köşesinde. Oradan dönüyor oluruz."

Lenehan, "Hadi bakalım, rastgele," diye uğurladı onu.

Corley yanıt vermedi. Başını bir o yana bir bu yana sallayarak ağır adımlarla karşıya geçti. Koca gövdesiyle, gerine gerine,

patır kütür yürürken küçük dağları ben yarattım der gibiydi. Genç kadına yanaştı, selam bile vermeden lafa girdi. Kadın şemsiyesini daha hızlı sallıyor, topuklarının üstünde hafifçe döner gibi yapıyordu. Corley birkaç kere burnunun dibine girip bir şeyler söyleyince başını öne eğerek kıkır kıkır güldü.

Lenehan onları birkaç dakika izledikten sonra zincirlerin oradan hızlı hızlı yürüyerek biraz uzaklaştı, yandan dolanarak karşıya geçti. Hume Caddesi'nin köşesine yaklaştığında burnuna baygın bir koku gelince birden tedirgin oldu, genç kadının kıyafetine hızla bir göz attı. Şık pazar giysilerini giymişti. Mavi yün eteğini belde siyah bir deri kemer tutuyordu. Kemerinin iri gümüş tokası belini iyice sıkmış, beyaz bluzunun ince kumaşını sımsıkı kavramıştı. Sırtında sedef düğmeli ve eprimiş siyah otrişli kısa bir siyah ceket vardı. Tül yakalarının uçları bilerek açılıp saçılmış, koca bir demet kırmızı çiçek göğsüne baş aşağı tutturulmuştu. Lenehan kadının tıknaz, kısa, kaslı vücudunu gözleriyle yedi. Yüzünden, tombul kırmızı yanaklarından kan damlıyordu; mavi gözlerinde utanmasız bir bakış vardı. Yüzü ablaktı. Burun delikleri genişti, doygun bir şehvetle aralanmış yayvan ağzından iki dişi dışarı fırlamıştı. Lenehan yanlarından geçerken kasketini çıkarıp selam verdi; on saniye geçmeden Corley de elini belli belirsiz kaldırıp şapkasını belli etmeden yana yatırarak selama karşılık verdi.

Lenehan, Shelbourne Oteli'ne[64] kadar yürüdükten sonra durup bekledi. Biraz sonra ona doğru geldiklerini gördü, sağa döndüklerinde peşlerine takıldı, beyaz pabuçlarıyla Merrion Meydanı'nın[65] yan tarafından usulca aşağıya vurdu. Adımlarını onlarınkine uydurarak ağır ağır yürürken, Corley'nin kafasını ikide bir ekseni üstünde dönen büyük bir top gibi genç kadına çevirişini izliyordu. İkisini, Donnybrook tramvayının basamaklarını çıktıklarını görünceye kadar izledi; sonra gerisingeri dönüp yürüdü.

Şimdi yalnızdı ya, yüzü daha yaşlı görünüyordu. Keyfi kaçmıştı; Duke's Lawn'un oraya geldiğinde elini parmaklığın üstünde gezdirdi. Yürüyüşünü arpistin çalmış olduğu ezgiye

uydurdu. Ayaklarını hafifçe yere vurarak tempo tutarken, her melodiden sonra parmaklarını parmaklıkta kayıtsızca tımbırdatarak bir çeşitleme tutturuyordu.

Zoraki adımlarla Stephen's Green'i dolandı, Grafton Caddesi'nden aşağı vurdu. Kalabalığın içinden geçerken gözüne pek çok şey çarpmasına karşın hiçbiri hoşuna gitmedi. Onu etkileyebilecek ne varsa hepsi boş göründü, ona cesaret veren bakışları karşılıksız bıraktı. Uzun uzun konuşmak, boşboğazlık etmek, çene yormak zorunda kalacağının farkındaydı, üstelik zihni de gırtlağı da bunu başaramayacak kadar kupkuru kesilmişti. Corley ile buluşuncaya kadar onca saat ne yapacağını düşünüp duruyordu. Aklına yürümeyi sürdürmekten başka bir çare gelmedi. Rutland Meydanı'nın köşesine gelince sola döndü, iç karartıcı görünüşü içinde bulunduğu ruh haline uygun düşen sessiz karanlık sokakta kendini daha rahat hissetti. Sonunda, üstünde beyaz harflerle *Aşevi* yazan köhne bir dükkânın vitrininin önünde durdu. Camda silik harflerle *Zencefilli Bira* ve *Zencefilli Gazoz* yazıyordu. Mavi bir kayık tabakta jambon dilimleri, yanındaki tabakta da koca bir parça erikli puding göze çarpıyordu. Bu yiyeceklere bir süre göz gezdirdi, sokağın iki yanına temkinlice baktıktan sonra hızla dükkâna daldı.

Kahvaltıdan beri iki garsonun gönülsüzce verdiği birkaç bisküviden başka bir şey yemediği için açtı. Örtüsüz bir ahşap masaya, iki işçi kızla bir tamircinin karşısına oturdu. Pasaklı bir genç kız başında bitti.

"Bir tabak bezelye kaç para?" diye sordu.

"Bir buçuk peni, beyim," dedi kız.

"Bana bir tabak bezelye," dedi, "bir şişe de zencefilli bira."

İçeri girer girmez konuşmalar kesildiğinden, kibar görünüşünü örtmek için sert konuşmuştu. Yüzü kıpkırmızıydı. Rahat görünmek için kasketini arkaya itti ve dirseklerini masaya dayadı. Tamirciyle iki işçi kız onu tepeden tırnağa süzdükten sonra alçak sesle sohbeti sürdürdüler. Genç kız bir tabak biberli ve sirkeli sıcak bezelye, bir çatal ve zencefilli birasını getirdi. Lenehan aç kurt gibi yedi; yemeği o kadar beğenmişti ki dükkânın adını

aklının bir kenarına yazdı. Bezelyeleri silip süpürdükten sonra zencefilli birasını yudumladı, Corley'nin kalkıştığı macerayı düşünerek bir süre oturdu. İki sevgilinin karanlık bir yolda yürüdüklerini hayal etti; Corley'nin o kalın sesiyle bıkıp usanmadan dil döküşlerini duyar gibi oldu, genç kadının cilveli gülüşü yeniden gözünün önüne geldi. O zaman züğürtlüğü ve garipliği iyice yüreğine oturdu. Kırk kapının ipini çekmekten, meteliğe kurşun atmaktan, katakullilerden ve ayak oyunlarından bıkıp usanmıştı artık. Kasımda otuz bir yaşında olacaktı. Şu hayatta iyi bir işi olmayacak mıydı? Hiç kendi evi olmayacak mıydı? Evinde ateşin karşısında ayaklarını uzatmanın, akşam nefis bir sofraya oturmanın keyfine doyum olmayacağını aklından geçirdi. Sokaklarda arkadaşlarıyla da, kızlarla da az sürtmemişti. O arkadaşlarının ne mal olduğunu biliyordu, kızların da. Yaşadıkları onu dünyadan nefret ettirmişti. Ama umudunu tümüyle yitirmiş de değildi. Yemek yedikten sonra kendini daha iyi hissediyordu; o kadar bezgin, o kadar hüsrana uğramış değildi artık. Bir kenarda azıcık parası olan iyi huylu, basit bir kız bulabilse, nohut oda bakla sofa bir evde mutlu mesut yaşayabilirdi.

O pasaklı kıza iki buçuk peni verip dükkândan çıktı ve yeniden dolaşmaya başladı. Capel Caddesi'ne girip Belediye Konağı'na doğru yürüdü. Derken Dame Caddesi'ne saptı. George Sokağı'nın köşesinde iki arkadaşıyla karşılaşınca durup onlarla çene çalmaya başladı. Onca yol yürüdükten sonra biraz dinlenme fırsatı bulduğu için memnundu. Arkadaşları Corley'yi görüp görmediğini, en son ne olduğunu sordular. Bütün gün Corley'yle birlikte olduğunu söyledi. Arkadaşları pek konuşkan sayılmazdı. Kalabalığın içindekilere boş boş bakıyor, arada sırada birini çekiştiriyorlardı. Biri Mac'i bir saat önce Westmoreland Caddesi'nde gördüğünü söyleyecek oldu. Lenehan da önceki gece Egan'ın meyhanesinde Mac'le birlikte olduğunu söyledi. Mac'i Westmoreland Caddesi'nde görmüş olan delikanlı Mac'in bir bilardo oyunundan biraz para kazandığının doğru olup olmadığını sordu. Lenehan'ın haberi yoktu; Egan'ın orada içkileri Holohan'ın ısmarladığını söylemekle yetindi.

Ona çeyrek kala arkadaşlarından ayrılarak George Sokağı'na girdi. Pazaryerinin orada sola dönüp Grafton Caddesi'nde yürümeye başladı. Ortalıktaki genç kızlar ve delikanlıların sayısı azalmıştı, caddede ilerlerken birçok grup ve çiftin birbirine iyi geceler dilediğini duyuyordu. Cerrahlık Okulu binasının cephesindeki saatin oraya geldi; saat onu vuruyordu. Corley'nin erken dönebileceğinden korkarak adımlarını açtı, şehir parkının yukarısından hızla yola koyuldu. Merrion Caddesi'nin köşesine geldiğinde bir sokak lambasının altında durdu, cebinde sakladığı sigaralardan birini çıkarıp yaktı. Lambanın direğine yaslandı, gözlerini Corley ile genç kadının döneceğini umduğu yöne dikti.

Yine bir düşüncedir almıştı. Acaba Corley işi halletmiş miydi? Kızdan şimdiye kadar çoktan istemiş miydi, yoksa en sona mı bırakmıştı acaba? Kendisininkiler kadar arkadaşının çektiği azapları da çekiyor, arkadaşının yaşadığı heyecanları da yaşıyordu. Ama Corley'nin kafasını ağır ağır çevirerek kızla konuşması aklına gelince yatışır gibi oldu; bu işin üstesinden geleceğinden emindi. Birden aklına Corley'nin kızı başka bir yoldan eve götürmüş, kendisini ekmiş olabileceği geldi. Sokağa bakındı, görünürde yoktular. Oysa Cerrahlık Okulu'nun saatine bakalı kesin yarım saat olmuştu. Corley böyle bir şey yapar mıydı? Son sigarasını da yaktı ve sinirli sinirli içmeye başladı. Meydanın karşı köşesinde duran her tramvaya göz kesiliyordu. Başka bir yoldan eve gitmiş olmalıydılar. Sigarasının kâğıdı açılınca küfrü basıp sokağın ortasına fırlattı.

Birden karşıdan ona doğru geldiklerini gördü. Gözleri parladı; sokak lambasına yakın durarak, yürüyüşlerinden sonucu kestirmeye çalıştı. Hızlı hızlı yürüyorlardı, genç kadın hızlı kısa adımlar atıyor, Corley de uzun adımlarla yanında yürüyordu. Göründüğü kadarıyla konuşmuyorlardı. Sonucu anlar gibi olunca Lenehan'ın yüreği cız etti. Corley'nin bir çuval inciri berbat edeceğini biliyordu zaten; bu işten bir şey çıkmayacağını biliyordu.

Baggot Caddesi'nden aşağı vurduklarını görünce hemen karşı kaldırımdan peşlerine takıldı. Onlar durunca o da dur-

du. Kısa bir süre konuştuktan sonra genç kadın bir evin yan basamaklarından bodrum katına indi. Corley ön basamakların biraz uzağında, kaldırımın kenarında bekliyordu. Birkaç dakika sonra evin ön kapısı ağır ağır, temkinli bir biçimde açıldı. Bir kadın ön basamaklardan çabucak indi ve öksürdü. Corley dönüp ona doğru ilerledi. İri gövdesi kadını birkaç saniyeliğine gizledi, derken kadının yeniden basamakları tırmandığı görüldü. İçeri girip kapıyı kapattı; Corley de şehir parkına doğru hızlı hızlı yürümeye başladı.

Lenehan da oraya doğru fırladı. O sırada birkaç damla yağmur çiseledi. Bunu bir uyarı olarak aldı ve görülüp görülmediğini anlamak için genç kadının girdiği eve dönüp baktıktan sonra var gücüyle koşarak karşıya geçti. Kaygıdan ve hızlı hızlı koşmaktan nefes nefese kalmıştı.

"Hoop, Corley!" diye seslendi.

Corley kimin seslendiğini görmek için başını çevirip baktıktan sonra yürümeye devam etti. Lenehan bir eliyle omzundaki yağmurluğu tutarak arkasından fırladı.

"Hoop, Corley!" diye bir daha bağırdı.

Arkadaşının yanına gelip dikkatle yüzüne baktı. Ama bir şey anlayamadı.

"Ee?" dedi. "Oldu mu?"

Ely Place'in[66] köşesine varmışlardı. Corley hâlâ yanıt vermeden sola kıvrıldı ve bir ara sokağa girdi. Yüzünde sert bir dinginlik vardı. Lenehan güçlükle soluyarak arkadaşına yetişmeye çalışıyordu. Meraktan ölüyordu. "Söylesene yahu! Tadına baktın mı kızın?" derken gözdağı verir gibiydi.

Corley ilk sokak lambasının altında durdu, zalimce önüne bakıyordu. Sonra büyük bir gururla elini ışığa uzattı, çömezinin bakışları arasında sırıtarak usulca avcunu açtı. Avcunun içinde küçük bir altın para parlıyordu.

Pansiyon

Bayan Mooney bir kasabın kızıydı. Yol yordam bilen, dediğim dedik bir kadındı. Babasının ustasıyla evlenmiş ve Spring Gardens yakınlarında bir yerde bir kasap dükkânı açmıştı. Gel gör ki, Bay Mooney kayınbabası ölür ölmez yolunu sapıtır olmuştu. Kendini içkiye vurmuştu, kasayı talan ediyordu, gırtlağına kadar borca batmıştı. İçmeye tövbe ettirmek boşunaydı; birkaç gün sonra yeniden başlıyordu. Müşterilerin önünde kavga ederek, kötü et alarak sonunda işi batırmıştı. Bir akşam satırı kaptığı gibi karısının üstüne yürümüş, kadıncağız da geceyi komşulardan birinde geçirmek zorunda kalmıştı.

O günden sonra ayrı oturmaya başlamışlardı. Kadın, rahibe gitmiş, çocuklarının velayetini de alarak ayrı yaşama izni çıkartmıştı. Adama para da, yemek de, oda da vermediği için adam icra memurluğuna yazılmaktan başka bir çare bulamamıştı. Kılıksız, kambur sarhoşun tekiydi; yüzü de, bıyığı da, pembe damarlı pörtlek minik gözlerinin üstünde kalemle çizilmiş gibi duran kaşları da bembeyazdı; sabahtan akşama kadar bir iş çıksın da gönderileyim diye icra müdürlüğünde pinekliyordu. Kasap dükkânından elinde kalan parayla Hardwicke Caddesi'nde bir pansiyon açmış olan Bayan Mooney vardakosta bir kadındı. Pansiyonunda Liverpool'dan ve Man Adası'ndan[67] gelen gezginler, zaman zaman da müzikhollerde sahneye çıkan *artiste*'ler[68] kalıyordu, ama pansiyonun yerleşik müşterileri şehirde-

ki kâtiplerdi. Pansiyonu beceriyle ve katı kurallarla yönetiyor; ne zaman hesaba yazacağını, dizginleri ne zaman kısacağını, ne zaman gevşeteceğini çok iyi biliyordu. Pansiyonda kalan bütün genç erkekler ona *Patroniçe* diyorlardı.

Bayan Mooney'nin genç adamları yemek ve yatak için haftada on beş şilin (akşam yemeğinde içilen biralar bunun dışındaydı) veriyorlardı. Ortak beğenileri ve uğraşları olduğu için içtikleri su ayrı gitmezdi. Yarışlarda hangi atların favori olduğunu, hangilerinin hiç şansı olmadığını tartışırlardı. Patroniçe'nin oğlu Jack Mooney, Fleet Caddesi'ndeki bir komisyoncunun yanında çalışıyordu; baş belasının teki olarak nam salmıştı. Açık saçık fıkralar anlatmaya bayılır, çoğu zaman eve sabaha karşı gelirdi. Arkadaşlarıyla buluştuğunda her zaman anlatacak iyi bir hikâye bulur, hiç boş geçmez; bazen sıkı bir atın, bazen de sıkı bir sahne sanatçısının hikâyesini anlatırdı. Yumruklarını konuşturmakta üstüne olmadığı gibi söylediği şarkılarla milleti kırar geçirirdi. Çoğu zaman pazar akşamları Bayan Mooney'nin ön taraftaki salonunda bir araya gelinirdi. Müzikhol *artiste*'leri de buyurup gelirler; Sheridan valsler ve polkalar çalar, şarkılara doğaçtan eşlik ederdi. Patroniçe'nin kızı Polly Mooney de, *Fingirdek bir kızım ben. / Bilmezmiş gibi yapma: / Şeytanın yattığı yeri bilirsin sen* gibi şarkılar söylerdi.

Polly on dokuz yaşında ince belli bir kızdı; açık renkli yumuşak saçları, küçük bir ağzı, kalın dudakları vardı. Biriyle konuşurken yeşile çalan gri gözlerini yukarı kaldırır, bu da onu küçük sapkın bir Meryem Ana gibi gösterirdi. Bayan Mooney kızını bir zahire tüccarının yanına sekreter olarak vermişti; ama niyeti bozuk bir icra memuru ikide bir kapıya gelip kızla konuşmak istiyorum diye tutturunca kızını yeniden eve almış, ev işlerine koşmuştu. Polly hayat dolu bir kız olduğu için genç adamlar arasında rahat eder diye düşünmüyor da değildi. Kaldı ki, etraflarında genç bir hanımın bulunduğunu görmek genç erkeklerin de hoşuna giderdi. Polly tabii ki genç erkeklerle kırıştırıyordu, ama gözünden hiçbir şey kaçmayan Bayan Mooney onların yalnızca hoşça vakit geçirdiklerinin, hiçbirinin

ciddi olmadığının ayırdındaydı. İşler uzun bir zaman böyle sürüp gitti; gelgelelim Bayan Mooney, Polly ile genç adamlardan birinin bir şeyler çevirdiklerini fark edince kızını yeniden sekreterliğe göndermeyi düşünmeye başladı. İkisini izlemeyi sürdürdü ve niyetini açık etmedi.

Polly izlendiğini biliyordu, ama yine de annesinin ısrarlı suskunluğunu yanlış anlamak olanaksızdı. Ana kız arasında açık bir söz birliği, açık bir anlaşma yoktu, ama evdekilerin bu ilişkiyi konuşmaya başlamış olmalarına karşın Bayan Mooney araya girmiyordu. Polly biraz tuhaf davranmaya başlamıştı, besbelli genç adam da tedirginleşmişti. Sonunda Bayan Mooney vaktin geldiğini düşünüp duruma el koydu. Aşk meşk işlerini satırı ete indirir gibi kesip atardı; bu durumda da kararını vermişti.

Yaz başlarında pırıl pırıl bir pazar sabahıydı, hava sıcak olacak gibiydi, ama sertçe bir rüzgâr çıkmıştı. Pansiyonun bütün pencereleri açıktı, dantel perdeler kalkık kanatların altından sokağa doğru usulca dalgalanıyordu. George Kilisesi'nin[69] çanları durmadan çalarken, inanmışlar birer birer ya da topluca kilise önündeki küçük meydanda ilerliyorlardı; ibadete geldikleri eldivenli ellerindeki küçük kitaplar[70] kadar suskun tavırlarından da belli oluyordu. Pansiyonda kahvaltı sona ermişti; kahvaltı masasının üstü, yumurta sarıları ve domuz pastırması yağları yıvışmış, domuz pastırması artıklarıyla kaplı tabaklardan geçilmiyordu. Bayan Mooney hasır koltuğunda oturmuş, hizmetçi Mary'nin masayı toplamasını izliyordu. Mary'den salı gününün ekmek tatlısı için ekmek kabukları ve kırıntılarını toplamasını istemişti. Masa kaldırıldıktan, ekmek kırıntıları toplandıktan, şeker ve tereyağı dolaba kaldırılıp kilit altına alındıktan sonra, önceki gece Polly'yle yaptığı konuşmayı yeniden düşünmeye başladı. Her şey beklediği gibi olmuştu: O soracaklarını açık açık sormuş, Polly de açık açık yanıtlamıştı. Ama kuşkusuz ikisinde de bir tedirginlik vardı. Bayan Mooney haberi çok rahat karşılamış ya da hoş görüyormuş gibi görünmek istemediği için tedirgindi; Polly'nin tedirginliği ise yalnızca bu tür dokundurmalardan hiç hoşlanmamasından değil, aynı zamanda akıllı

uslu görünürken annesinin hoşgörüsünün ardındaki niyeti sezdiğinin anlaşılmasını istememesinden kaynaklanıyordu.

Bayan Mooney düşüncelere dalıp gitmişken, George Kilisesi'nin çanlarının sustuğunu fark eder etmez içgüdüsel olarak şömine rafındaki küçük yaldızlı saate baktı. On biri on yedi geçiyordu; meseleyi Bay Doran'la görüşüp on ikiden önce Marlborough Caddesi'nde olmak için epeyce vakti vardı. Bu işin üstesinden geleceğinden emindi. Her şeyden önce kamu vicdanı bütünüyle ondan yanaydı; haksızlığa uğrayarak çileden çıkmış bir anneydi. Onu namuslu bir adam sanarak evinde barındırmış, ama o bu konukseverliği kötüye kullanmıştı. Otuz dört, otuz beş yaşlarında olduğu için yaptığı gençliğine verilemezdi; cehaletine de verilemezdi, çünkü dünya görmüş bir adamdı. Besbelli Polly'nin gençliğinden ve toyluğundan faydalanmıştı. Bütün sorun bu yaptığını nasıl tamir edeceğiydi.

Böyle durumların tamir edilmesi gerekirdi. Erkeğe vız gelir tırıs giderdi; bir anlık zevkini aldıktan sonra hiçbir şey olmamış gibi çekip gidebilir, kabak kızın başına patlardı. Bazı anneler böyle bir olayı bir miktar para karşılığında kapatmaya razı gelebilirdi; böyle kaç olay biliyordu. Ama o buna yanaşmayacaktı. Çünkü onun gözünde kızının namusunun iki paralık olmasının tek telafisi vardı, o da evlenmek.

Mary'yi kendisiyle görüşmek istediğini söylemesi için Bay Doran'ın odasına göndermeden önce elindeki bütün kozları hesapladı. Kazanacağından emindi. Bay Doran ciddi bir gençti, öbürleri gibi uçarı ve şamatacı değildi. Eğer Bay Sheridan, Bay Meade ya da Bantam Lyons olsa, işi çok daha zorlaşırdı. Olayın meydana çıkmasını göze alacağını sanmıyordu. Pansiyonda kalan herkes olup bitenle ilgili az çok bir şeyler biliyordu; bazıları bir sürü ayrıntı bile uydurmuştu. Kaldı ki, Bay Doran on üç yıldır namlı bir Katolik şarap tacirinin yanında çalışıyordu; olay ortaya dökülürse oradaki koltuğu bile elinden gidebilirdi. Öte yandan, razı gelirse her şey yoluna girebilirdi. Bir kere iyi bir aylık aldığını biliyor, iyi kötü bir birikimi olduğunu da tahmin ediyordu.

Saat on bir buçuğa geliyordu! Yerinden kalkıp aynada kendine baktı. Sağlıklı yüzündeki kararlılıktan hoşnut kaldı; kızlarını baş göz etmeyi beceremeyen pek çok anne tanıyordu.

O sabah Bay Doran çok tedirgindi. İki kez tıraş olmaya kalkmış, ama eli çok titrediği için vazgeçmek zorunda kalmıştı. Kızıla çalan üç günlük sakalı çenesini kaplamıştı; ikide bir buğulanan gözlüğünü cep mendiliyle silmesi gerekiyordu. Önceki akşam kilisede günah çıkarmasını hatırladıkça yüreği dağlanıyordu; rahip efendi olayı ona en saçma ayrıntılarına kadar anlattırmış ve sonunda günahını o kadar büyütmüştü ki kefaretini ödemesine olanak tanınmasına neredeyse minnet duyacaktı. Olan olmuştu bir kere. Artık ya kızla evlenecek ya da kaçıp gidecekti. İşi pişkinliğe vuramazdı. Olay hiç kuşku yok ki milletin diline düşecek, mutlaka patronunun kulağına da gidecekti. Dublin küçük yerdi, herkes herkesin ne yaptığını bilirdi. Kafasından bütün bunları yel yeperek geçirirken, ihtiyar Bay Leonard'ın o cırlak sesiyle *Bay Doran'ı buraya gönderin lütfen* diye bağırdığını duyar gibi olunca yüreği ağzına geldi.

Onca yıllık çalışması boşa gidebilirdi! Onca yılın çalışıp didinmesi havaya uçabilirdi! Gençliğinde kuşkusuz o da gününü gün etmişti; özgürce düşünmekle böbürlenmiş, arkadaşlarıyla meyhanelerdeki sohbetlerinde Tanrı'nın varlığını yadsımıştı. Ama bütün bunlar geçip gitmiş, geride kalmıştı... hepsi değilse de. Hâlâ her hafta *Reynolds's Newspaper*[71] alıyordu, ama dinsel yükümlülüklerini yerine getiriyor ve yılın büyük bölümünde düzenli bir yaşam sürüyordu. Yuva kuracak kadar parası vardı; mesele bu değildi. Ama ailesi kızı hor görecekti. Bir kere babasının namı kötüydü, sonra annesinin pansiyonu ağızlara sakız olmuştu. Kapana kısıldığını sezer gibiydi. Arkadaşlarının bu olayı konuşurken gülüştüklerini gözünün önüne getirebiliyordu. Hem kız biraz kaba sabaydı; bazen *anlıyom* ya da *biliyom* dediği oluyordu. Gel gör ki, kızı gerçekten seviyorsa nasıl konuştuğunun ne önemi vardı ki! Yaptığından ötürü bu kızı sevmeli miydi, yoksa aşağılamalı mıydı; kafasını bir türlü toplayamıyordu. Tabii kendisi de yapmıştı. İçinden bir ses ona

özgür kalmasını, evlenmemesini söylüyordu. Evlenirsen hapı yutarsın, diyordu.

Gömleği ve pantolonuyla yatağın kenarında çaresizce otururken, kız kapıyı hafifçe vurup içeri girdi. Ona her şeyi anlattı; annesine her şeyi itiraf etmişti, annesi o sabah onunla konuşmaya gelecekti. Ağlayarak boynuna sarıldı:

"Ah, Bob, Bob! Ne yapacağım? Ne yapacağım ben şimdi?"

Canına kıyacağını söylüyordu.

Ağlamamasını, her şeyin yoluna gireceğini, hiç korkmamasını söyleyerek kızı biraz olsun yatıştırdı. Kızın yüreğindeki çarpıntıyı göğsünde hissediyordu.

Olanlar yalnızca onun suçu değildi. Belki tuhaftı ama o ilk oynaşıp koklaşmaları; kızın giysisinin, nefesinin, parmaklarının rastgele dokunuşlarını bugün gibi hatırlıyordu. Sonra bir gece geç saatlerde yatmak üzere soyunurken kız kapısını ürkekçe tıklatmıştı. Kendi mumu ani bir rüzgârla söndüğü için onun mumundan yakmak istemişti. Banyo gecesiydi. Sırtında önü aralık basma bir sabahlık vardı. Bembeyaz ayakları tüylü terliklerinin içinde pırıl pırıl parlıyordu, mis gibi kokan teni kor kesilmişti. Mumunu yakıp mumluğa oturturken ellerinden ve bileklerinden baygın bir koku geliyordu.

Gece çok geç döndüğünde ona yemeğini o ısıtıyordu. Gecenin o saatinde herkes uyurken onunla baş başa kaldığında ne yediğinin ayırdına bile varmıyordu. Üstelik o kadar düşünceliydi ki! Hava soğuk, yağmurlu ya da rüzgârlıysa mutlaka küçük bir bardak punç onu bekliyor oluyordu. Kim bilir, belki de birlikte mutlu olabilirlerdi...

Ellerinde birer mum, ayaklarının ucuna basarak yukarı çıkıyorlar; üçüncü kata vardıklarında birbirlerine isteksizce iyi geceler dilerlerken öpüşüyorlardı. Bakışını, ellerinin dokunuşunu ve kendisinin nasıl heyecanlandığını iyi hatırlıyordu...

Ama heyecan geçiyordu işte. Onun sözünü artık kendisi tekrarlıyordu: *Ne yapacağım ben şimdi*? Bekârlık içgüdüsü geri durmasını söylüyordu. Ama şeytana uymuştu bir kere; onuruna yediremiyordu, böyle bir günahın bedeli ödenmeliydi.

Yatağın kenarında onunla otururken Mary kapıya geldi ve hanımının salonda onu görmek istediğini söyledi. Yerinden kalkıp yeleğini ve ceketini giyerken daha da çaresizdi. Giyininceye gidip kızı sakinleştirmeye çalıştı. Her şey yoluna girecekti, hiç korkmasındı. Odadan çıkarken, kız yatağa kapanmış ağlıyor, *Aman Tanrım!* diye inliyordu.

Merdivenlerden inerken gözlüğü buğulandığı için çıkarıp sildi. Damdan fırlayıp başındaki bu belayı bir daha işitmeyeceği bir diyara uçmak için yanıp tutuşuyor, ama bir güç onu her basamakta aşağıya itiyordu. Patronunun ve Patroniçe'nin acımasız yüzleri onun bu çaresizliğini izliyordu. Merdivenlerin son katında iki şişe siyah birayı kapmış kilerden yukarıya çıkan Jack Mooney'nin yanından geçti. Soğuk bir biçimde selamlaştılar; âşığın gözleri bir an iri bir buldog suratı ile kalın, kısa iki kola takıldı. Merdivenlerin dibine vardığında başını kaldırıp yukarıya baktı ve Jack'in ilk sahanlıktaki odasının kapısından ona baktığını gördü.

Birden müzikhol *artiste*'lerinden birinin, o ufak tefek sarışın Londralının Polly'ye laf dokundurduğu geceyi hatırladı. Jack öfkeden kudurduğu için toplantı nerdeyse dağılıyordu. Herkes onu sakinleştirmeye çalışmıştı. Müzikhol *artiste*'i sapsarı kesilmiş, ama gülümsemesini koruyarak kötü bir niyeti olmadığını söyleyecek olmuş; Jack de ona bağırmayı sürdürerek bir daha *kız kardeşine* böyle oyun etmeye kalkanın leşini sereceğini söylemişti.

Polly bir süre daha yatağın kenarında oturarak ağladı. Sonra gözlerini kurulayarak aynanın karşısına geçti. Havlunun ucunu sürahiye batırıp soğuk suyla gözlerini serinletti. Yan dönüp kendine baktı ve kulağının üstündeki tokayı düzeltti. Derken yeniden yatağa gidip ayakucuna oturdu. Uzunca bir süre yastıklara bakarken aklına gizli, tatlı anılar düştü. Ensesini karyolanın soğuk demirine yaslayıp hayale daldı. Yüzündeki endişe silindi gitti.

Sabırla bekliyordu, keyfinin yerinde olduğu bile söylenebilirdi, tedirgin de değildi; anıları yerini yavaş yavaş umutlara ve

gelecek hayallerine bırakıyordu. Umutlar ve hayaller o kadar birbirine dolanmıştı ki, gözlerini ayırmadığı beyaz yastıkları artık görmediği gibi orada bir şey beklediğini de hatırlamıyordu.

Birden annesinin seslendiğini duydu. Fırlayıp merdiven parmaklığına koştu.

"Polly! Polly!"

"Ne var, anne?"

"Aşağı gelsene yavrucuğum. Bay Duran seninle konuşmak istiyor."

O vakit neyi beklediğini hatırladı.

Küçük Bir Bulut[72]

Dostunu sekiz yıl önce North Wall'dan[73] yolcu etmiş, yolunun açık olmasını dilemişti. Gallaher'ın da işleri rast gitmişti. Dünya görmüş halinden, ısmarlama tüvit takımından, kendinden emin konuşmasından hemen anlaşılıyordu. Ondaki yetenek pek az insanda vardı, onca başarıdan sonra onun kadar şımarmayanını bulmak daha da zordu. Gallaher kalbi temiz bir adamdı, kazanmayı hak etmişti. İnsanın onun gibi bir dostu olması harikulade bir şeydi.

Küçük Chandler'ın kafası öğleden beri Gallaher'la buluşmasında, Gallaher'ın davetinde ve Gallaher'ın yaşadığı o koskoca Londra şehrindeydi. Ona Küçük Chandler denmesinin nedeni, boyu ortalamanın azıcık altında olmasına karşın, insanlarda ufak tefek olduğu izlenimini uyandırmasıydı. Elleri beyaz ve küçüktü; ince yapılı, alçak sesle konuşan, görgülü bir adamdı. İpek gibi sarı saçlarına ve bıyığına büyük bir özen gösterir, mendiline gizliden gizliye parfüm dökerdi. Yarımay biçimindeki tırnakları mükemmeldi; gülümsedi mi bir dizi bembeyaz diş görürdünüz, sanki bir çocuğun dişleriydi.

King's Inns'deki[74] çalışma masasında otururken, aradan geçen sekiz yılda nelerin değiştiğini aklından geçiriyordu. Daha üstünde başında olmayan, muhtaç biriyken tanıdığı dostu şimdi Londra basınının parlak kişiliklerinden biriydi. Yazmaktan sıkıldıkça ikide bir başını kaldırıp ofisin camından dışarıya

bakıyordu. Güz sonu günbatımının ışıltısı çimenliklere ve kaldırımlara vuruyordu; banklarda pinekleyen kılıksız dadılarla düşkün ihtiyarları altın sarısı bir örtüyle sarıp sarmalıyordu; kıpırdayan her şeyin, çakıllı yollarda çığlık çığlığa koşuşan çocukların, bahçelerden geçen herkesin üstünde titreşiyordu. Dışarıyı seyrederken hayatı düşündü ve (hayatı düşündüğünde hep olduğu gibi) mahzunlaştı. Üstüne ince bir hüzün çöktü. Yılların ona bağışladığı bilgelikle kadere karşı direnmenin ne kadar boş olduğunu düşündü.

Evdeki raflarda duran şiir kitapları hatırına geldi. Bekârlık günlerinde almıştı; kim bilir kaç akşam holün yanındaki küçük odada otururken o kitaplardan birini raftan alıp karısına birkaç şiir okumak istemişti. Ama utangaçlığından bir türlü yapamamıştı; o yüzden de kitaplar hep raflarda kalmıştı. Arada sırada birkaç dizeyi kendi kendine mırıldanır, bununla teselli bulurdu.

Çalışma gününün bitiminde masasından kalktı, hemen kâtip arkadaşlarıyla vedalaşarak oradan ayrıldı. O temiz pak, gösterişsiz haliyle King's Inns'in görkemli kemeraltından geçtikten sonra hızla Henrietta Sokağı'ndan aşağıya ilerledi. Altın sarısı günbatımı solmaya yüz tutmuş, soğuk çıkmıştı. Sokak üstleri başları kir pas içinde bir sürü çocuktan geçilmiyordu. Yolun ortasında dikiliyor ya da koşuyorlar, aralık kapıların önündeki basamakları sürünerek tırmanıyorlardı ya da fareler gibi kapı eşiklerine ilişmişlerdi. Küçük Chandler onlara dönüp bakmadı bile. O kokuşmuş, tiksinç hayatın içinden ve bir zamanlar Dublinli soyluların keyif çattığı kasvetli, hortlaksı konakların gölgesi altından güvenli adımlarla ilerledi. Geçmişin anıları umurunda değildi, çünkü o anın keyfini sürüyordu.

Corless'e[75] gitmişliği yoktu, ama ne kadar seçkin bir yer olduğunu biliyordu. Oraya tiyatrodan çıktıktan sonra istiridye yiyip içki içmeye gidildiğini biliyordu; oradaki garsonların Fransızca ve Almanca konuştuğunu duymuştu. Bir gece oradan hızla geçerken, göz kamaştırıcı giysiler içindeki hanımların kapının önünde duran arabalardan kavalyelerinin eşliğinde inip çabucak içeri girdiklerini görmüştü. Kat kat, cafcaflı elbi-

seleriyle. Yüzleri pudralıydı; ayakları yere değer değmez ürküye kapılmış Atalante'ler[76] gibi eteklerini topluyorlardı. Oradan hep başını çevirip bakmadan geçmişti. Gündüzleri bile sokakta hızlı hızlı yürür, gecenin geç saatlerinde şehirdeyse paçası tutuşmuş gibi koştururdu. Ama bazen de korkuyu adeta davet ederdi. En karanlık ve en dar sokakları seçer, pervasızca ilerlerken ayak seslerini kuşatan sessizlik onu ürkütür, sessizce gezinen karaltılar onu tedirgin ederdi; bazen de ufacık bir esrarengiz kahkaha ödünü koparırdı.

Sağa dönüp Capel Sokağı'na girdi. Ignatius Gallaher Londra basınında! Daha sekiz yıl önce kimin aklına gelirdi ki! Gerçi Küçük Chandler şimdi geçmişe baktığında, arkadaşının geleceğinin parlak olduğunu gösteren pek çok belirti olduğunu hatırlıyordu. Ignatius Gallaher'ın hoyrat bir adam olduğu söyleniyordu. O sıralar kuşkusuz ipsiz sapsız takımıyla canciğer kuzu sarmasıydı; her gün kafayı tütsülüyor, herkesten borç alıyordu. Sonunda karanlık bir olaya, bir para işine karışmıştı; en azından kaçışına dair yapılan yorumlardan biri böyleydi. Ama hiç kimsenin onun yeteneğini inkâr ettiği görülmemişti. Ignatius Gallaher insanın nabzına girerdi, şeytan tüyü vardı onda. Meteliğe kurşun atsa da, sürüm sürüm sürünse de bozuntuya vermezdi. Küçük Chandler, Gallaher'ın ne zaman zorda kalsa söylediği sözlerden birini hatırladı (ve yanakları gururla al al oldu):

"Durun bir dakika, çocuklar," derdi aldırışsızca. "Hele biraz düşüneyim!"

Ignatius Gallaher buydu işte; canı cehenneme, ona hayranlık duymamak olanaksızdı.

Küçük Chandler adımlarını açtı. Hayatında ilk kez kendini yanlarından geçtiği insanlardan üstün hissediyordu. Ruhu Capel Sokağı'nın iç karartıcılığına ilk kez isyan ediyordu. Kuşkuya yer yoktu; başarılı olmak istiyorsan buralardan çekip gitmeliydin. Dublin'de hiçbir şey yapamazdın. Grattan Köprüsü'nden geçerken ırmağın aşağısındaki rıhtımlara baktı; yerden bitme, perişan evlere içi acıdı. Sanki ırmak boyunca birbirine sokulmuş, partal ceketleri toz ve kurum içinde, günbatımı karşısında sersemlemiş,

gecenin ilk soğuğuyla silkinerek kalkıp başka bir yer aramak için bekleyen bir berduş gürühuydular. Aklından geçenleri dile getirecek bir şiir yazıp yazamayacağını düşündü. Belki Gallaher o şiiri bir Londra gazetesinde yayımlatabilirdi. Acaba değişik bir şey yazabilir miydi? Hangi düşünceyi dile getirmek istediğinden emin değildi, ama o bir anlık şiir dürtüsüyle yüreğinde bir umut kıvılcımı çakmıştı. Adımlarını cesaretle sıklaştırdı.

Attığı her adım onu Londra'ya biraz daha yakın kılıyor; sanattan yoksun, ölçülü biçili hayatına biraz daha uzak düşürüyordu. Aklının ufkunda bir ışık titreşmeye başladı. O kadar yaşlı sayılmazdı... otuz iki yaşındaydı. Olgun bir kişiliğin eşiğindeydi. Dizelere dökmek istediği pek çok farklı ruh hali ve izlenim vardı. Yüreğinde hissediyordu. Şair ruhlu olup olmadığını ölçüp tartmaya çalıştı. Hüznün baskın çıktığı bir yaradılışı olduğunu düşündü, ama yinelenip duran inanç ve boyun eğişlerle, yapmacıksız bir sevinçle kıvamlanan bir hüzündü bu. Bunu bir şiir kitabında dile getirebilirse insanlar belki kulak verebilirdi. Asla popüler olmayacaktı; bunu görebiliyordu. Geniş kitleleri etkileyemezdi, ama kafa dengi küçük bir çevreye seslenebilirdi. Şiirlerindeki hüzünlü havadan dolayı İngiliz eleştirmenler onu Kelt okulundan bir şair olarak görebilirlerdi; kaldı ki, şiirinde anıştırmalara da yer verecekti. Kitabı üstüne çıkacak eleştirilerden cümleler ve deyişler uydurmaya başladı kafasından. *Bay Chandler'ın dingin ve zarif bir şiir yeteneği var... Bu şiirlerde özlem yüklü bir keder ağır basıyor... Kelt havası.* Ne yazık ki, adı İrlandalı adlarına pek o kadar benzemiyordu.[77] Soyadının önüne annesinin adını koymak iyi bir fikir olabilirdi: Thomas Malone[78] Chandler. Ya da en iyisi: T. Malone Chandler. Bunu Gallaher'a söyleyecekti.

Hülyalara o denli dalmıştı ki, sapacağı sokağı geçtiğini anlayınca geri döndü. Corless'in oraya yaklaşınca eski heyecanı ağır bastı, kararsızlığa kapılıp kapının önünde durdu. Sonunda kapıyı açıp içeri girdi.

Bardaki ışıklar ve gürültü karşısında kısa bir süre kapının ağzında öyle kaldı. Çevresine bakındı, ama kırmızılı yeşilli bir

sürü şarap kadehinin parıltısından gözleri kamaştı. Bar tıklım tıklım dolu gibiydi, sanki herkes garip garip ona bakıyordu. Etrafa hızla göz attı (girişine ciddi bir hava vermek için hafifçe kaşlarını çatmıştı), gözleri içeriye biraz alışınca kimsenin dönüp bakmadığını gördü; ve elbette Ignatius Gallaher oradaydı, sırtını tezgâha vermiş, bacaklarını iki yana açmıştı.

"Selam Tommy, iyi ki geldin aslanım! Nasıl gidiyor bakalım? Ne içersin? Ben viski içiyorum; bizim buradaki suyun öte tarafındakinden daha iyi. Soda olsun mu? Yoksa maden suyu mu? Öyle şeyler olmasın mı? Bence de. Tadını bozuyor... Baksana oğlum, bize birer malt viski ver, tamam mı evlat... Eveet, seni son gördüğümden beri neler yapıyorsun? Olur şey değil, tohuma kaçıyoruz galiba! Ne dersin, yaşlandığım belli oluyor mu, ha? Saçıma biraz ak düştü, tepem biraz açıldı... ne dersin?"

Ignatius Gallaher şapkasını çıkarınca iri bir kafa ve kısacık kesilmiş saçlar çıktı ortaya. Yüzü tombul, soluk ve sinekkaydı tıraşlıydı. Donuk maviye çalan gözleri yüzünün sağlıksız solgunluğunu daha da belli ediyor, parlak turuncu kravatının üstünde ışıl ışıl ışıldıyordu. Bu karşıtlıklar arasında dudakları çok uzun, biçimsiz ve soluk görünüyordu. Başını öne eğdi ve iki parmağını tepesindeki seyrek saçlarda sevecenlikle gezdirdi. Küçük Chandler katılmadığını belirtircesine başını iki yana salladı. Ignatius Gallaher şapkasını yeniden giydi.

"Bu gazetecilik adamı bitiriyor," dedi. "Sürekli bir telaş; o kargaşa içinde yazdığını ararsın, bulamazsın; sonra hep yeni bir şeyler söylemek zorundasın. Neyse, sonunda baskı provalarının da, baskı makinelerinin de şeytan görsün yüzünü dedim, hiç değilse birkaç günlüğüne. Memlekete döndüğüme ne kadar memnunum, bilemezsin. Biraz tatil insana iyi geliyor. Şu bizim bitli kokuş Dublin'e döndüm döneli anadan yeni doğmuş gibi oldum... Sen de buradasın ya Tommy. Su alır mısın? Sen yeter de."

Küçük Chandler viskisinin iyice sulandırılmasına ses çıkarmadı.

"Sen bu işten anlamıyorsun, oğlum," dedi Ignatius Gallaher. "Ben sek içiyorum."

"Ben zaten pek az içiyorum," dedi Küçük Chandler alttan alarak. "Bizim çocuklardan biriyle buluştuğumda bir tekten fazla içmem; o kadar işte."

"İyi, güzel," dedi Ignatius Gallaher gülerek, "öyleyse bize, eski günlere, onca dostluğumuza."

Kadeh tokuşturdular ve kafaya diktiler.

"Bugün bizim eski tayfalardan bazılarına rastladım," dedi Ignatius Gallaher. "O'Hara kötü görünüyor. Ne yapıyor?"

"Hiçbir şey," dedi Küçük Chandler. "Fena halde dağıttı."

"Ama Hogan'ın işi tıkırında, öyle değil mi?"

"Evet, Toprak Komisyonu'na girdi."

"Bir gece ona Londra'da rastladım, bol keseden harcıyordu... Zavallı O'Hara! Devamlı kör kütük galiba!"

Küçük Chandler, "O kadarla kalsa iyi," diye kesip attı.

Ignatius Gallaher güldü.

"Tommy," dedi, "bakıyorum da şu kadarcık değişmemişsin. Aynı ciddi adamsın; hatırlıyor musun, pazar sabahları akşamdan kalmalıktan kafam nal gibi olup ağzımın içi kuruduğunda bana demediğini bırakmazdın. Bence dünyayı gezip görmen lazım biraz. Hiç bir yerlere gittin mi?"

"Man Adası'na gittim," dedi Küçük Chandler.

Ignatius Gallaher güldü.

"Man Adası'na gitmişmiş!" dedi. "Yahu, Londra'ya git, Paris'e git. Bana sorarsan Paris. Sana iyi gelir."

"Sen hiç Paris'e gittin mi?"

"Gittim elbette! Ne altını bıraktım, ne üstünü."

"Dedikleri kadar güzel mi?" diye sordu Küçük Chandler.

Ignatius Gallaher viskiyi kafaya dikerken, o bardağından küçük bir yudum aldı.

Ignatius Gallaher içkisini ağzında gezdirirken, "Güzel mi?" dedi üstüne basa basa. "Yani, mesele güzel olması değil. Güzel olmasına güzel tabii... Ama aslolan hayat Paris'te. Ah, o kadar eğlenceli, canlı, coşkulu bir şehir ki Paris; bir benzeri daha yok bence..."

Küçük Chandler viskisini bitirdi; bir süre uğraştıktan sonra barmenle göz göze gelmeyi başardı. Aynından bir tane daha söyledi.

Barmen bardaklarını aldıktan sonra, "Moulin Rouge'a gittim," dedi Ignatius Gallaher. "O bohem kahvelerin hepsine gittim. Aklın durur! Senin gibi geri kafalılara uymaz Tommy."

Barmen iki bardakla dönene kadar Küçük Chandler bir şey demedi; sonra bardağını arkadaşının bardağına dokundurup daha önce onun yaptığı gibi kadeh kaldırdı. Biraz düş kırıklığına uğramış gibiydi. Gallaher'ın konuşma tarzından, kendini ifade ediş biçiminden hoşlanmamıştı. Arkadaşında daha önce gözlemlemediği bir hoyratlık vardı. Ama bu belki de yalnızca Londra'da basın dünyasının keşmekeşi ve rekabeti içinde yaşamasından kaynaklanıyordu. Gerçi bu yeni edindiği gösterişçiliğe karşın eski çekiciliğini yitirmiş değildi. Üstelik Gallaher feleğin çemberinden geçmişti, dünyayı gezip görmüştü. Küçük Chandler arkadaşına imrenerek baktı.

"Bir hercailik var Paris'te," dedi Ignatius Gallaher. "Hayattan keyif alıyorlar... Ne dersin, haklı değiller mi? Kurtlarını dökmek istiyorsan Paris'e gitmelisin. Ha, unutmadan, orada İrlandalılara bayılıyorlar. İrlanda'dan geldiğimi öğrenince ağzımın içine düşeceklerdi az kalsın."

Küçük Chandler bardağından birkaç küçük yudum aldı.

"Baksana," dedi, "Paris'in dedikleri kadar ahlak yoksunu bir yer olduğu doğru mu?"

Ignatius Gallaher sağ eliyle bir Katolik gibi haç çıkardı.

"Ahlak yoksunu olmayan yer mi var?" dedi. "Kuşkusuz Paris bu işlere daha yatkın. Mesela, o öğrenci balolarına gideceksin. O *cocotte*'lar[79] bir açılıp saçılmaya başladılar mı elin ayağın kesilir. Ne demek biliyorsun herhalde."

"Duymuştum," dedi Küçük Chandler.

Ignatius Gallaher viskisini dikip başını salladı.

"Valla, ne dersen de. Parisli kadınlar gibisini bulamazsın... Onlar gibi giyineni de, onlar gibi soyunanı da yoktur."

Küçük Chandler biraz çekinerek de olsa, "Demek Paris ahlak yoksunu bir şehir," diye diretti, "yani Londra ya da Dublin'le kıyaslarsak?"

"Londra, ha!" dedi Ignatius Gallaher. "Ha Londra, ha Paris, al birini vur ötekine. Sen Hogan'a sor oğlum. Geldiğinde biraz gezdirdim onu Londra'da. O anlatsın sana... Yahu, Tommy, senin viski hoşafa döndü; çak şunu gitsin."

"Yok, yani..."

"Hadi bakalım, bir tane daha içsen ölür müsün. Ne içersin? Aynısından herhalde?"

"Eh, peki... tamam."

"*François*, aynısından... Yak bir tane Tommy!"

Ignatius Gallaher cebinden tabakasını çıkardı. İki arkadaş birer puro yaktılar, içkiler gelinceye kadar pofur pofur tüttürdüler.

Ignatius Gallaher sığındığı dumanların arasından sıyrılıp, "Bak sana ne diyeceğim," dedi, "bu dünya kokuşmuş. Ahlaksızlık ne kelime! Öyle şeyler duydum ki... aklın durur! Öyle şeyler gördüm ki... ahlaksızlık solda sıfır kalır yanında..."

Düşüncelere dalıp purosundan bir nefes çektikten sonra kendinden emin bir tarihçi edasıyla arkadaşına dünyayı tutmuş olan yozlaşmadan örnekler anlatmaya başladı. Birçok başkentin kötülüklerini sıralarken baş köşeye Berlin'i oturtur gibiydi. Bazılarının güvenilirliğine kefil olamazdı (dostlarından duymuştu), ama bazılarını da kendi gözüyle görmüş, yaşamıştı. Kimsenin gözünün yaşına bakmadı. Avrupa'daki manastırlarda yaşanan pek çok rezaleti anlattı, yüksek sosyetede pek yaygın olan bazı işlerden dem vurdu ve bir İngiliz düşesiyle ilgili, doğru olduğunu bildiği bir hikâyeyi ayrıntılarıyla aktararak sözlerine son verdi. Küçük Chandler'ın ağzı açık kaldı.

"Bak gördün mü," dedi Ignatius Gallaher, "bizim bu dünyasından geçmiş Dublin şehrinde kimsenin haberi yoktur böyle şeylerden."

"O kadar yer gezip gördükten sonra burayı kim bilir ne kadar sıkıcı buluyorsundur," dedi Küçük Chandler.

"Doğrusunu istersen," dedi Ignatius Gallaher, "buraya gelmek de dinlendiriyor, rahatlatıyor adamı. İnsanın vatanı gibi yoktur derler ya, öyle bir şey işte. Onu sevmemek elinde değil. İnsanlık hali... Şimdi bunları bırakalım da biraz kendinden bahset bana. Hogan dedi ki... yuva kurmuşsun, başın göğe ermiş. İki yıl falan olmuş galiba."

Küçük Chandler kızarıp gülümsedi.

"Evet, evlendim," dedi. "Geçen mayısta bir yıl oldu."

"Umarım bir yastıkta kocayın demek için çok geç kalmamışımdır," dedi Ignatius Gallaher. "Bende adresin yoktu, olsaydı hemen kutlardım."

Elini uzattı, Küçük Chandler da sıktı.

"Peki Tommy," dedi, "sana ve seninkine hayatta mutluluklar ve bol para diliyorum moruk, ben seni vurana kadar sakın öleyim deme. Samimi bir dostun, bir eski dostun dileği bu. Biliyorsun herhalde."

"Biliyorum," dedi Küçük Chandler.

"Çocuk var mı?" diye sordu Ignatius Gallaher.

Küçük Chandler bir kere daha kızardı.

"Bir çocuğumuz var," dedi.

"Kız mı, oğlan mı?"

"Küçük bir oğlan."

Ignatius Gallaher arkadaşının sırtına pat diye bir şaplak attı.

"Aferin," dedi, "ben de senden bunu beklerdim Tommy."

Küçük Chandler gülümsedi, dalgın dalgın bardağına baktı, üç minik beyaz dişiyle alt dudağını ısırdı.

"Dönmeden önce bir akşam bize gelsen," dedi. "Karım seninle tanışmaktan çok memnun olur. Hem biraz müzik falan..."

"Çok teşekkür ederim, arkadaşım," dedi Ignatius Gallaher. "Keşke daha önce karşılaşsaydık. Ama yarın akşam dönmek zorundayım."

"Belki bu akşam?.."

"Çok özür dilerim, arkadaşım," dedi Ignatius Gallaher. "Buraya başka biriyle geldim, akıllı genç bir çocuk; söz verdik, bir yerde birkaç el kâğıt oynayacağız. Yoksa..."

"Ha, tamam o zaman..."

Ignatius Gallaher kırmamaya çalışarak, "Ama belli mi olur?" dedi. "Artık şeytanın ayağını kırdım ya, bakarsın seneye yine atlar gelirim. O vakit daha rahat görüşürüz."

"Pekâlâ," dedi Küçük Chandler, "bir daha sefere mutlaka bize gelirsin bir akşam. Anlaştık öyleyse."

"Tabii, anlaştık," dedi Ignatius Gallaher. "Seneye gelirsem, *parole d'honneur*.[80]"

"Öyleyse," dedi Küçük Chandler, "anlaşmamızı ıslatmak için bir tek daha içelim."

Ignatius Gallaher cebinden büyük bir altın saat çıkarıp baktı.

"Ama başka yok, tamam mı?" dedi. "Çünkü biliyorsun, randevum var."

"Ha, evet, tabii," dedi Küçük Chandler.

"Tamam o zaman," dedi Ignatius Gallaher, "bir tek daha içelim, *deoc an doruis*[81] niyetine... son bir viski için anadilimizde iyi bulmuşlar bu lafı bence."

İçkileri Küçük Chandler söyledi. Biraz önce yüzünde beliren kızartı yayılıyordu. Minicik bir şeyde bile kıpkırmızı kesilirdi; şimdi de sıcak basmış ve heyecanlanmıştı. Üç tek viski çarpmıştı onu, Gallaher'ın ağır purosu da kafasını dumanlandırmıştı; alışık olmadığı için böyle şeylere karşı dayanıksızdı. Sekiz yıl sonra Gallaher'la buluşmanın, Corless'ın orada, o ışıkların ve gürültünün ortasında Gallaher'la oturup onun anlattığı hikâyeleri dinlemenin; kısa bir süre de olsa Gallaher'ın başına buyruk, başarılı hayatını paylaşmanın sarhoşluğu hassas yaradılışının dengesini altüst etmişti. Kendi hayatıyla arkadaşının hayatı arasındaki karşıtlığı yüreğinde hissediyor ve bunu haksızlık olarak görüyordu. Gallaher gerek ailesi, gerek eğitimi bakımından ondan aşağıydı. Fırsatını bulsa arkadaşının o güne kadar yaptıklarından, onun kıytırık gazeteciliğinden çok daha iyisini yapabileceğinden emindi. Peki onu engelleyen neydi? Tabii ki o lanet pısırıklığı! Kendini bir biçimde ispatlamak, adamlığını ortaya koymak istiyordu. Gallaher'ın davetini geri çevirmesinin ardında ne yattığı belliydi. Gallaher besbelli, ziya-

retiyle İrlanda'ya büyüklük tasladığı gibi arkadaşlığıyla da ona büyüklük taslıyordu.

Barmen içkilerini getirdi. Küçük Chandler bardaklardan birini arkadaşının önüne itti, öbürünü korkusuzca kendisi aldı.

Bardaklarını kaldırırlarken, "Kim bilir?" dedi. "Seneye geldiğinde belki de Bay ve Bayan Ignatius Gallaher'a uzun ömürler ve mutluluklar dileme zevkine erişirim."

Ignatius Gallaher içkisinden bir yudum alırken bardağın kenarından manalı manalı gözünü kıstı. İçtikten sonra ağzını şapırdattı, bardağı tezgâha bıraktı; "Sen hiç merak etme, oğlum," dedi. "Biraz günümü gün edeyim, dünya görüp hayatın tadını çıkarayım, ondan sonra çoluk çocuğa karışırım... orası da belli olmaz ya."

"Bir gün o da olur," dedi Küçük Chandler istifini bozmadan.

Ignatius Gallaher turuncu kravatıyla arkadaşına dönüp arduvaz mavisi gözlerini ona dikti.

"Sen öyle san," dedi.

Küçük Chandler, "Doğru kızı buldun mu herkes gibi sen de çoluk çocuğa karışırsın," diye diretti.

Sesini hafifçe yükselttiği için kendini ele verdiğinin farkındaydı, ama kulaklarına kadar kızarmasına karşın gözlerini arkadaşının gözlerinden kaçırmadı. Ignatius Gallaher ona bir süre baktıktan sonra, "Öyle bir şey olursa da," dedi, "aşk maşk olmayacağına her bahse girebilirsin. Evlenirsem para için evlenirim. Bankada dolgun bir hesabı olacak, yoksa çek kuyruğunu."

Küçük Chandler başını salladı.

Ignatius Gallaher birden parlayarak "Yahu, sen ne diyorsun, be adam!" dedi. "Elimi sallasam ellisi, başımı sallasam tellisi; kadın da gelir, para da. İster inan ister inanma. Yüzlerce, ne yüzlercesi, binlerce zengin Alman ve Yahudi var, denizde kum onlarda para; koşa koşa gelirler... Dur bak, oğlum. Kafama koydum mu yaparım. Bak buraya yazıyorum, demedi deme. Bekle gör."

Bardağı ağzına götürüp dikti ve bir kahkaha attı. Sonra dalgın dalgın önüne bakıp daha sakin bir sesle, "Ama acelem

yok," dedi. "Beklesinler hele. Tek bir kadına bağlanacak değilim, tamam mı."

Ağzıyla bir şey tadıyormuş gibi yaptı, yüzünü ekşitti.

"Önce biraz küf tutayım," dedi.

*****

Küçük Chandler, kucağında bir çocuk, holün bitişiğindeki odada oturuyordu. Para biriktirmek için hizmetçi tutmuyorlardı, ama Annie'nin kız kardeşi Monica sabahları ve akşamları bir saat kadar gelip onlara yardımcı oluyordu. Monica evine döneli epey olmuştu. Dokuza çeyrek vardı. Küçük Chandler çaya geç kaldığı gibi, Annie'nin Bewley's'den[82] istediği bir paket kahveyi getirmeyi de unutmuştu. Tabii Annie'nin canı sıkılmıştı, Küçük Chandler'ı tersleyip duruyordu. Çaysız da yapabileceğini söylese de, köşedeki dükkânın kapanma saatinin yaklaştığını fark edince kendisi gidip yüz gram çay, bir kilo da şeker almaya karar verdi. Uyuyan çocuğu çabucak Küçük Chandler'ın kucağına bırakıp "Al şunu. Sakın uyandırma," dedi.

Masanın üstünde duran küçük bir beyaz porselen abajurun ışığı buruşuk boynuz çerçeveli bir fotoğrafa vuruyordu. Annie'nin fotoğrafıydı. Küçük Chandler'ın gözü ince, sımsıkı dudaklara takıldı. Sırtında bir cumartesi günü ona hediye aldığı uçuk mavi yazlık bluz vardı. Ona on şilin on bir peniye patlamıştı, ama alana kadar cehennem azabı çekmişti! Dükkân boşalıncaya kadar kapıda bekle, tezgâhtar kız kadın bluzlarını önüne yığarken rahat görünmeye çalışarak tezgâhın önünde dikil, kasada parayı verdikten sonra para üstü bir peniyi almayı unutunca kasiyer arkasından seslensin, sonunda kıpkırmızı olan yüzünü gizlemek için paketin düzgün bağlanıp bağlanmadığına bakıyormuş gibi yaparak kendini dükkândan dışarı at; çekilir iş mi! Bluzu eve getirince Annie onu öpmüş, çok güzel ve şık bir bluz olduğunu söylemişti; ama fiyatını öğrenir öğrenmez bluzu fırlattığı gibi masanın üstüne atmış, böyle bir şeyi on şilin on bir peniye satmanın resmen dolandırıcılık olduğunu söylemişti. İlkin götürüp geri vermeye kalkmış, ama giyince

beğenmiş, özellikle kollarının kesimi çok hoşuna gitmiş, Küçük Chandler'ı öpüp ne kadar düşünceli olduğunu söylemeden edememişti.

Hım!..

Fotoğraftaki gözlere soğuk soğuk baktı, onlar da soğuk soğuk bakıyorlardı. Kuşkusuz güzeldiler, yüz de güzeldi. Ama bu yüzde bir bayağılık var gibiydi. Neden bu kadar umursamaz ve hanım hanımdı ki? Bakışındaki soğukkanlılık ürküttü onu. İten, meydan okuyan bir bakıştı; tutkudan da, coşkudan da yoksundu. Aklına Gallaher'ın zengin Yahudi kadınlar için söyledikleri geldi. O siyah Doğulu gözler kim bilir ne kadar tutkulu, ne kadar şehvetliydi!.. Neden bu fotoğraftaki gözlerle evlenmişti ki?

Bu soruyu sorar sormaz toparlandı ve kaygılı gözlerle odaya baktı. Eve taksitle aldığı o güzelim eşyalarda bir bayağılık vardı. Annie'nin kendisinin seçtiği bu eşyalar onu hatırlatıyordu. Onlar da güzel ama aşırı ciddiydi. Hayatına karşı iç karartıcı bir güceniklik çöktü yüreğine. Bu küçük evden kaçıp kurtulamaz mıydı? Gallaher gibi korkusuzca yaşamaya kalkması için artık çok mu geçti? Londra'ya gidemez miydi? Eşyaların hâlâ ödenecek taksitleri vardı. Bir kitap yazıp yayımlatabilse önü açılabilirdi.

Masanın üstünde Byron'ın bir şiir kitabı duruyordu. Çocuğu uyandırmaktan korktuğu için kitabı sol eliyle usulca açtı ve ilk şiiri okumaya başladı:

Rüzgâr dinmiş, akşam karanlığı inmiş,
Yaprak kımıldamıyor koruda,
Ben dönüp de Margaret'imin mezarına
Çiçekler serpiştirirken o sevgili toprağa.

Durdu. Şiirin ahengini odanın içinde hissetti. Nasıl bir hüzündü bu! O da böyle bir şiir yazabilir miydi, ruhundaki hüznü dizelere dökebilir miydi? Dile getirmek istediği o kadar çok şey vardı ki: Birkaç saat önce Grattan Köprüsü üstünde duyumsadıkları örneğin. O ruh haline geri dönebilseydi eğer...

Çocuk uyandı ve ağlamaya başladı. Başını sayfadan çevirip susturmaya çalıştı, ama susmak bilmiyordu. Kucağında bir o yana bir bu yana sallamaya başladı, ama çocuğun bağırtıları daha da yükseldi. Daha da hızlı sallarken gözü şiirin ikinci dörtlüğüne gitti:

Bu daracık mezarda toprak olmuş yatıyor bedeni,
O beden ki bir vakitler...

Ama boşuna. Okuyamıyordu. Hiçbir şey yapamıyordu. Çocuğun bağırtısı kulağının zarını patlatıyordu. Boşunaydı, faydası yoktu! Bu hayata mahkûmdu artık. Öfkeden kolları titriyordu; birden çocuğa doğru eğilip bağırdı:

"Kes artık!"

Çocuk bir an sustu, korkudan katılıp kaldı, sonra ortalığı inletmeye başladı. Bunun üzerine koltuğundan fırladığı gibi, kucağında çocukla odanın içinde hızlı hızlı gidip gelmeye başladı. Çocuk hıçkıra hıçkıra ağlıyor, bir an nefesi kesilir gibi oluyor, sonra yeniden avazı çıktığı kadar haykırıyordu. Bağırtıları odanın ince duvarlarında yankılanıyordu. Yatıştırmaya çalıştıkça katıla katıla ağlıyordu. Çocuğun kasılmış, tir tir titreyen yüzünü görünce ürküye kapılır gibi oldu. Aralıksız yedi hıçkırık sayınca çocuğu korkuyla göğsüne bastırdı. Öldü mü yoksa!..

Kapı aniden açıldı, genç bir kadın nefes nefese içeri daldı.

"Ne oluyor? Ne oldu?" diye bağırdı.

Çocuk annesinin sesini duyunca hıçkırık nöbetine tutuldu.

"Bir şey yok, Annie... yok bir şey... Birden ağlamaya başladı da..."

Kadın elindeki paketleri yere atıp çocuğu kaptı aldı.

"Ona ne yaptın?" diye bağırdı yüzüne ters ters bakarak.

Küçük Chandler kadının gözlerine bir an bakakaldı, o bakıştaki nefreti görünce yüreği sıkıştı. Kekelemeye başladı:

"Yok bir şey... Oğlan... ağlamaya başladı... Susturamadım... Ben bir şey yapmadım... Ne yani?"

Kadın onu umursamadan odanın içinde gidip gelmeye başladı; çocuğu sımsıkı kucaklamış, mırıldanıyordu:

"Benim küçük adamım! Cimciriğim! Korktun mu sen bakayım, bir tanem!.. Geçti canımın içi! Geçti!.. Kuzucuğum benim! Anacığının bir tanesi!.. Geçti!"

Küçük Chandler utançtan kıpkırmızı kesildi, lambanın ışığından geri çekildi. Çocuğun hıçkırıklarının yavaş yavaş kesildiğini fark etti; pişmanlık yaşları boşandı gözlerinden.

Suretler

Zil ısrarla çalınca Bayan Parker borunun[83] başına gitti, öfkeli bir ses kulak tırmalayıcı bir Kuzey İrlanda şivesiyle bağırdı:

"Ferrington buraya gelsin!"

Bayan Parker masalardan birinde bir şeyler yazmakta olan bir adama, "Bay Alleyne sizi yukarıya istiyor," deyip yazı makinesinin başına döndü.

Adam duyulur duyulmaz bir sesle *Boyu devrilesice!* diye homurdandıktan sonra iskemlesini geriye itip ayağa kalktı; uzun boylu ve iriyarıydı. Şarap kırmızısı, uzun bir yüzü vardı, kaşları ve bıyığı sarıydı; hafifçe pörtlek gözlerinin akı kirli beyazdı. Bankoyu kaldırıp müşterilerin önünden geçti, ağır adımlarla ofisten çıktı.

Ağır ağır ikinci kata çıktı, üstünde *Bay Alleyne* yazılı pirinç bir levha bulunan kapının önünde durdu; yorgun argın, canı sıkkın, oflayıp puflayarak kapıyı vurdu. İçeriden cırlak bir ses geldi:

"Gir!"

Adamın odaya girmesiyle, sinekkaydı tıraşlı, altın çerçeveli gözlüklü ufarak bir adam olan Bay Alleyne'in başını dosya yığınından kaldırması bir oldu. Kafası o kadar pembe ve saçsızdı ki, kâğıtların üstünde duran koca bir yumurtaya benziyordu. Bay Alleyne hiç vakit kaybetmedi:

"Farrington! Nedir bu yahu! Bezdirdin beni be adam! Bodley ile Kirwan arasındaki sözleşmenin kopyasını neden çıkarmadığını[84] sorabilir miyim acaba? Saat dörde kadar hazır olması gerektiğini söylemiştim sana."

"Ama efendim, Bay Shelley dedi ki..."

"*Efendim, Bay Shelley demiş ki...* Ben ne diyorsam ona kulak ver bir zahmet; bırak bu *Efendim, Bay Shelley dedi ki* ağızlarını. Zaten işten kaytarmak için her zaman bir bahane bulursun. Bak sana ne diyeceğim: Sözleşmenin kopyası bu akşama kadar çıkarılmazsa durumu Bay Crosbie'ye götüreceğim... Duydun mu beni?"

"Duydum efendim."

"Dinliyor musun beni?.. Küçük bir mesele daha var! Ha duvara söylemişim ha sana. Öğle yemeği arası yarım saattir, bir buçuk saat değil; iyice kafana sok bunu. Kaç kere söylemem gerekiyor, bilmiyorum... Bilmem anlatabildim mi?"

"Evet efendim."

Bay Alleyne başını yeniden masadaki kâğıtlara gömdü. Adam, Crosbie & Alleyne bürosunun işlerini yöneten bu cascavlak kafadan gözünü alamıyordu. Gırtlağında bir öfke patlaması düğümlendiyse de uzun sürmedi, hemen ardından dilinin damağının kuruduğunu hissetti. Bu his ona hiç de yabancı değildi, akşam iki tek atsa iyi olacaktı. Ay ortasını geçmişlerdi, sözleşmenin kopyasını vaktinde yetiştirebilirse Bay Alleyne belki ona bir avans çıkarttırırdı. Gözlerini kâğıt yığınına gömülmüş kafaya dikmiş, orada dikilip duruyordu. Bay Alleyne bir şey arıyormuş gibi birden bütün kâğıtların altını üstüne getirmeye başladı. Sonra da, adamın hâlâ orada olduğunun yeni farkına varmış gibi başını kaldırıp "Ee, bütün gün dikilecek misin orada? Yahu, Farrington, ne kadar rahat bir adamsın!"

"Bekliyordum, sizin..."

"Tamam, beni beklemene gerek yok. İn aşağı da bitir şu işi."

Adam ağır ağır kapıya doğru yürüdü, odadan çıkarken Bay Alleyne'in arkasından bağırarak sözleşmenin kopyasını akşama

kadar hazır etmezse Bay Crosbie'nin durumdan haberdar olacağını söylediğini duydu.

Alt kattaki ofise inip masasının başına geçti, kopyası çıkarılacak daha kaç sayfa kaldığına baktı. Kalemini alıp mürekkebe batırdı, ama son yazdığı sözcüklere aval aval bakakaldı: *Adı geçen Bernard Bodley hiçbir biçimde...* Hava kararıyordu, birazdan gaz lambalarını yakacaklardı, o vakit yazardı. Kuruyan boğazını ıslatmak gerektiğini düşündü. Masadan kalktı, bankoyu daha önceki gibi kaldırıp odadan çıktı. Başkâtibin önünden geçerken adamın meraklı gözlerle kendisine baktığını fark etti.

Parmağıyla nereye gittiğini göstererek "Yok bir şey, Bay Shelley," dedi.

Başkâtip hemen şapkalığa bir göz attı, bütün şapkaların yerinde olduğunu görünce sesini çıkarmadı. Adam merdiven sahanlığına varır varmaz cebinden ekose bir kasket çıkartıp başına geçirdi ve harap merdivenleri çabucak indi. Sokak kapısından çıkar çıkmaz etrafa kaçamak bakışlar atarak yolun kıyısından köşeye kadar yürüdü ve birden bir kapı aralığından içeri attı kendini. Artık O'Neill'in meyhanesinin yarı karanlık arka odasında güvendeydi; bara bakan küçük pencerenin önünde içeriye seslenirken koyu şarap ya da siyah et rengine bürünmüş yüzü alev gibiydi:

"Hey, Pat, sana zahmet bana bir siyah bira."

Barmenin yamağı bir bardak siyah bira getirdi. Adam birayı bir dikişte içtikten sonra biraz çörekotu tohumu istedi. Parayı tezgâha bıraktı; yamak karanlıkta aranadursun, arka odadan geldiği gibi kaçamak bakışlar atarak çıktı gitti.

Karanlık, yoğun sisle birlikte, şubat alacakaranlığına baskın çıkmış, Eustace Sokağı'nın lambaları yanmıştı. Adam evlerin yakınından geçerek büronun kapısına vardığında, sözleşmenin kopyasını vaktinde tamamlayıp tamamlayamayacağını düşünüyordu. Merdivenlerde keskin ve baygın bir koku çarptı burnuna; belli ki, o O'Neill'in meyhanesindeyken Bayan Delacour gelmişti. Kasketini cebine sokuşturup hiçbir şey olmamış gibi ofise girdi.

Başkâtip, "Bay Alleyne seni çağırıyor," diye çıkıştı. "Nereye kayboldun?"

Adam yanıt vermesini engelledikleri sezindirmek istercesine bankonun önünde duran iki müşteriye baktı. İki müşteri de erkek olduğu için başkâtip gülmeden edemedi.

"Bu numaralar bana sökmez," dedi. "Günde beş kere olunca biraz fazla... Neyse oyalanma da Delacour davasıyla ilgili yazışmalarımızın bir kopyasını Bay Alleyne'e götür."

Herkesin içinde azarlanmak, merdivenleri koşarak çıkmak ve bir dikişte gövdeye indirdiği siyah bira adamın elini ayağını birbirine dolandırmıştı; istenen evrakı bulmak için masasına oturduğunda o sözleşmenin kopyasını beş buçuğa kadar çıkarmanın ne kadar umutsuz olduğunu fark etti. Karanlık puslu gece yaklaştıkça, barlarda gaz lambası ışığında dostlarıyla kadeh tokuşturmayı iple çekiyordu. Delacour yazışmalarını alıp ofisten çıktı. Bay Alleyne'in son iki mektubun eksik olduğunu fark etmemesini umuyordu.

O keskin, baygın koku Bay Alleyne'in odasına kadar bütün merdivenlere sinmişti. Bayan Delacour Yahudi kılıklı, orta yaşlı bir kadındı. Bay Alleyne'in ona ya da parasına abayı yaktığı söyleniyordu. Sık sık ofise gelir, geldi mi de gitmek bilmezdi. Şimdi de, kokular saçarak onun masasının karşısında oturmuş, şemsiyesinin sapını okşuyor; başını çevirip durdukça şapkasındaki kocaman siyah tüy sallanıyordu. Bay Alleyne koltuğunu ona çevirmiş, sağ bacağını rahatça sol dizinin üstüne atmıştı. Adam yazışmaları masaya bıraktıktan sonra saygıyla eğildiyse de, Bay Alleyne de Bayan Delacour da oralı olmadılar. Bay Alleyne yazışmalara parmağıyla hafifçe vurup *Tamamdır, çıkabilirsin* dercesine ona doğru itti.

Adam alt kattaki ofise dönüp yeniden masasına oturdu. Önündeki cümleye dikkatlice baktı: *Adı geçen Bernard Bodley hiçbir biçimde...* cümledeki üç sözcüğün aynı harfle başlaması ne kadar tuhaftı. Başkâtip, Bayan Parker'ı postaya verilecek mektupları bir an önce daktilo etmesi için sıkıştırıp duruyordu. Adam kısa bir süre yazı makinesinin tıkırtılarını dinledikten

sonra sözleşmenin kopyasını tamamlamaya koyuldu. Ama bir türlü aklını veremiyordu, kafası sürekli meyhanenin ışıklarına ve şamatasına gidiyordu. Tam da sıcak punç içilecek akşamdı. Elindeki kopyayla boğuşup durmasına karşın saat beşi vurduğunda yazması gereken daha on dört sayfa vardı. Lanet olsun! Zamanında bitiremeyecekti. İçinden ağız dolusu küfretmek, bir şeylere yumruğunu indirmek geçiyordu. Sinirleri o kadar altüst olmuştu ki, *Bernard Bodley* yazacağına *Bernard Bernard* yazdı ve o sayfayı atmak zorunda kaldı.

Kendini tüm ofisi tek başına yerle bir edecek kadar güçlü hissediyordu. Bir şeyler yapmak, kendini dışarıya atıp ateş kesilerek sağa sola saldırmak için yanıp tutuşuyordu. Hayatı boyunca uğradığı aşağılanmalar aklına geldikçe kuduruyordu... Vezneden kendisi avans istese? Yok, veznedar beş para etmez, aşağılık herifin tekiydi; avans falan vermezdi... Çocukları, Leonard'ı, O'Halloran'ı, Nosey Flynn'i nerede bulacağını biliyordu. Cin ifrit kesilmişti, isyanları oynuyordu.

Bütün bunlarla aklı o kadar dağılmıştı ki, kendisine ancak iki kez seslenildikten sonra yanıt verdi. Bay Alleyne ile Bayan Delacour bankonun arkasında duruyorlar, bütün kâtipler de neler olacak diye dönmüş bakıyorlardı. Adam masasından kalktı. Bay Alleyne iki mektubun eksik olduğunu söylüyor, verip veriştiriyordu. Adam o iki mektuptan haberi olmadığını, aslı neyse onu kopya ettiğini söyledi. Bay Alleyne yine de veryansın etmeyi sürdürüyordu; o kadar ağır sözler söylüyordu ki, adam karşısındaki yer cücesine sille tokat girişmemek için kendini zor tutuyordu.

"O iki mektuptan hiç haberim yok," dedi saf saf.

"*Hiç haberi yokmuş*! Senin hiçbir zaman haberin yoktur zaten," dedi Bay Alleyne. Onay almak için yanındaki kadına gözünün ucuyla baktıktan sonra, "Söylesene," diye ekledi, "sen beni ahmak mı sanıyorsun? Geri zekâlı mı sanıyorsun beni?"

Adam bir kadının yüzüne, bir yumurta kafaya baktıktan sonra bakışını yeniden kadına çevirdi ve nasıl olduğunu kendisi bile anlamadan lafı oturtuverdi:

"Bunun bana sorulacak bir soru olduğunu sanmıyorum efendim," dedi.

Kâtipler nefeslerini tuttular. Herkesin ağzı bir karış açık kalmıştı (doğrusu, espriyi yapan da onlar kadar şaşkındı); yürekli ve sevimli bir insan olan Bayan Delacour da kıs kıs gülmeye başladı. Bay Alleyne kıpkırmızı kesildi, ağzı bir cücenin öfkesiyle kasıldı. Adamın suratına doğru salladığı yumruğu bir elektrik makinesinin sapı gibi titriyordu.

"Seni saygısız herif! Seni saygısız herif! Canına okurum senin! Görürsün sen! Ya bu saygısızlığın için özür dilersin benden ya da derhal cehennem olur gidersin bu bürodan. Hemen basıp gideceksin, tamam mı, ya da benden özür dileyeceksin!"

*****

Büronun karşısındaki kapının ağzında durmuş, veznedarın yalnız çıkmasını bekliyordu. Bütün kâtiplerin arkasından veznedar başkâtiple birlikte çıktı. Yanında başkâtip varken ona bir şey söylemek boşunaydı. Durumunun hiç de parlak olmadığının farkındaydı. Saygısızlığından ötürü Bay Alleyne'den özür dilemek zorunda kalarak yeterince küçük düşmüştü; ama yine de büronun onun için cehennem yerine döneceğini kestirebiliyordu. Bay Alleyne'in, yeğenini işe almak için küçük Peake'i nasıl kovduğunu unutmamıştı. Bir yabanilik gelmişti üstüne, gırtlağı kuruyordu, öç almak istiyordu, kendinden de herkesten de nefret ediyordu. Bay Alleyne artık ona hiç rahat vermeyecekti, hayatı ona cehennem edecekti. Bu sefer kendini herkese rezil etmişti. Dilini tutsa olmaz mıydı? Ama Bay Alleyne'le yıldızları başından beri; Higgins'le Bayan Parker'ı güldürmek için onun Kuzey İrlanda şivesini taklit ederken yakalandığından beri barışmamıştı ki. Belki Higgins'ten para isteyebilirdi, ama o da beş parasızdı. İki ev geçindiren adamda para ne gezer...

İçinden yine o koca gövdesini meyhaneye atmak geçti. Siste üşümeye başlamıştı; O'Neill's'deki Pat'i bir yoklasam mı diye geçirdi aklından. Ama ondan bir teklikten fazlasını koparamazdı... bir teklik de hiçbir işe yaramazdı. Gelgelelim bir yerden

para bulmak zorundaydı; son meteliğini de siyah biraya vermişti, çok geçmeden para bulabileceği bir yer de kalmayacaktı. Saatinin zinciriyle oynarken aklına birden Terry Kelly'nin Fleet Caddesi'ndeki rehinci dükkânı geldi. Tam isabet! Neden daha önce düşünememişti ki?

Kendi kendine topunun canı cehenneme, ben kıyak bir gece geçireceğim diye mırıldanarak Temple Bar'ın dar yan sokaklarından birinden hızla geçti. Terry Kelly'deki rehinci *Beş şilin*! dediyse de o altı şilin diye diretti ve sonunda eline tam altı şilin sayıldı. Rehinciden çıktığında keyfi yerine gelmişti, paraları başparmağıyla parmakları arasına üst üste dizmişti. Westmoreland Caddesi'nde kaldırımlar işten dönen genç adamlar ve kadınlardan geçilmiyordu; kılıksız yumurcaklar bir oraya bir buraya koşarak bağıra çağıra akşam baskılarını satıyorlardı. Adam etrafa mağrur bir doygunlukla bakarak ve sekreter kızları kendinden emin bakışlarla süzerek kalabalığın arasından geçti. Tramvayların çan sesleri ve troleybüslerin gürültüsü kulaklarını tırmalarken, dumanları tüten punçun kokusu daha şimdiden burnuna geliyordu. Yürürken olayı çocuklara nasıl anlatacağını aklından geçiriyordu:

"Öyle baktım suratına... hiç istifimi bozmadan... tamam mı, bir de kadına baktım. Sonra dönüp yeniden herifçioğluna baktım, uzun uzun, tamam mı. *Bunun bana sorulacak bir soru olduğunu sanmıyorum efendim* dedim."

Davy Byrne's'de her zamanki köşesinde oturan Nosey Flynn hikâyeyi dinleyince hayatında bu kadar zekice bir laf duymadığını söyleyerek Farrington'a bir tek ısmarladı. Farrington da ona bir viski söyledi. Bir süre sonra O'Halloran ile Paddy Leonard gelince hikâye onlara da anlatıldı. Bunun üzerine O'Halloran herkese malt viski söyledi ve Fownes's Caddesi'ndeki Callan'ın ofisinde çalışırken başkâtibe nasıl ağzının payını verdiğini anlattı; ama onun yanıtı çok masum kaldığından Farrington'ınki kadar zekice olmadığını kabullenmek zorunda kaldı. Farrington önlerindekini kafaya dikip birer tane daha almalarını söyledi.

Tam herkes ne zıkkım içeceğini söyleyecekken içeriye Higgins girmesin mi! Durur mu, tabii o da onlara katıldı. Hikâyeyi bir de onun ağzından dinlemek istediler, o da beş küçük sıcak viskinin[85] baştan çıkarıcı manzarası karşısında bunu canı gönülden yaptı. Bay Alleyne'in yumruğunu Farrington'ın suratına sallayışının taklidini yapınca makaraları koyverdiler. Sonra da, Farrington'ın *Elinizi ayağınızı öpeyim, etmeyin eylemeyin* deyişinin taklidini yapmaya kalktı; bu arada, Farrington ağırlaşmış gözleriyle kötü kötü bakıp gülümsüyor, bıyığında kalan damlaları ikide bir altdudağıyla alıyordu.

Bu tur da tamamlanınca bir sessizlik oldu. O'Halloran'ın parası vardı, ama öbür ikisinin parası kalmamış gibi görünüyordu; o yüzden meyhaneden hep birlikte kös kös çıktılar. Duke Caddesi'nin köşesine geldiklerinde Higgins ile Nosey Flynn sola kıvrıldılar, öbür üçü de geri dönüp şehrin yolunu tuttular. Soğuk sokaklara yağmur çiseliyordu, Liman Müdürlüğü binasının oraya vardıklarında Farrington Scotch House'a[86] uğramayı önerdi. İçerisi tıklım tıklımdı; bağıra çağıra konuşanların sesleri bardak seslerine karışıyor, gürültüden geçilmiyordu. Üçü ağlaşıp duran kibritçileri itekleyerek geçti, tezgâhın köşesine sığıştı. Hikâyelerin bini bir paraydı. Leonard onları Tivoli'de[87] akrobatlık ve komedyenlik yapan Weathers adında bir delikanlıyla tanıştırdı. Farrington herkese birer tane daha söyleyecek oldu. Weathers bir tek İrlanda viskisiyle Apollinaris[88] alacağını söyledi. Bunun ne olduğunu iyi bilen Farrington çocuklara Apollinaris isteyip istemediklerini sordu, hepsi Tim'e sıcak viski vermesini söylediler. Sohbet aldı yürüdü. Weathers İrlanda konukseverliğini fazla abarttıklarını söyleyerek karşı çıksa da önce O'Halloran, ardından Farrington herkese birer tane daha söylediler. Bunun üzerine Weathers onları tiyatronun kulisine götürüp birkaç fıstıkla tanıştıracağına söz verdi. O'Halloran kendisiyle Leonard'ın geleceğini, ama evli olduğu için Farrington'ın gelemeyeceğini söyledi; Farrington da kendisiyle dalga geçildiğinin farkında olduğunu gösterircesine ağırlaşmış gözleriyle kötü kötü baktı onlara. Weathers herkese ince

bir viski ısmarlayıp onlarla daha sonra Poolberg Sokağı'ndaki Mulligan's'da buluşmak üzere sözleşti.

Scotch House kapanınca hemen yakınındaki Mulligan's'a yollandılar. Arka odaya geçtiklerinde O'Halloran herkese birer küçük sıcak viski söyledi. Hepsinin kafası güzelleşiyordu. Farrington tam birer tane daha söylüyordu ki, Weathers göründü. Neyse ki bir ufak birayla yetindi de Farrington'ın yüreğine su serpildi. Paralar yavaş yavaş suyunu çekiyordu, ama bir süre daha idare ederdi. Çok geçmeden kocaman şapkalı iki genç kadın ile ekose takım elbiseli genç bir adam içeriye girdiler ve yakınlarındaki bir masaya oturdular. Weathers onlara selam verdikten sonra Tivoli'den geldiklerini söyledi. Farrington'ın gözü ikide bir genç kadınlardan birine kayıyordu. Kadın insanı ilk bakışta etkiliyordu. Şapkasına turkuvaz muslinden büyük bir eşarp dolamış, çenesinin altına iri bir fiyonkla bağlamıştı; dirseklerine kadar gelen sapsarısarı eldivenler takmıştı. Farrington ikide bir büyük bir zarafetle oynattığı tombul koluna hayranlıkla baktı; biraz sonra kadın bakışına karşılık verince koyu kahverengi iri gözlerine daha da hayran kaldı. Kadının göz ucuyla bakışı onu kendinden aldı. Kadın bir iki kez gözünü gözüne dikti; arkadaşlarıyla oradan ayrılırken de Farrington'ın iskemlesine sürtünüp, Londra ağzıyla *Ay, pardon!* dedi. Odadan çıkarken dönüp kendisine bakmasını bekledi, ama düş kırıklığına uğradı. Parasızlığına da, herkese ısmarladığı bütün içkilere de, en çok da Weathers'a söylediği viskilere ve Apollinaris'lere lanet okudu. Hayatta en nefret ettiği insanlar beleşçilerdi. O kadar öfkelenmişti ki arkadaşlarının konuşmalarını duymuyordu bile.

Paddy Leonard ona seslendiğinde kol gücünden söz ettiklerini fark etti. Weathers herkese pazusunu gösteriyordu, ama o kadar böbürleniyordu ki, öbür ikisi Farrington'ı ulusun onurunu korumaya çağırmışlardı. Farrington kolunu yukarıya kadar sıvayıp onlara pazusunu gösterdi. İki kol incelenip karşılaştırıldı ve sonunda bir bilek güreşi yapılmasına karar verildi. Masanın üstündekiler kaldırıldı, iki adam dirseklerini masaya dayayıp birbirlerinin ellerini kavradılar. Paddy Leonard *Başla!* deyince

iki adam birbirinin bileğini masaya yapıştırmaya çalışacaktı. Farrington çok ciddi ve kararlı görünüyordu.

Bilek güreşi başladı. Otuz saniye geçmiş geçmemişti ki, Weathers rakibinin bileğini yavaş yavaş masaya yapıştırdı. Farrington'ın koyu kırmızı yüzü böyle bir yeniyetmeye yenik düşmenin öfkesi ve utancıyla kıpkırmızı kesildi.

"Vücudunla abanmayacaksın. Kuralına göre oyna," dedi.

"Ben kuralına göre oynuyorum," dedi öbürü.

"Hadi, bir daha. Üç güreşten ikisini kazanan galip gelir."

Bilek güreşi yeniden başladı. Farrington'ın alnındaki damarlar şişmiş, Weathers'ın soluk yüzü pancar gibi olmuştu. Yüklenmekten ikisinin de elleri ve kolları titriyordu. Uzun bir savaşımdan sonra Weathers rakibinin elini bir kez daha yavaş yavaş masaya yapıştırdı. İzleyenlerden hayranlık mırıltıları yükseldi. Masanın yanında duran barmenin yamağı kırmızı kafasıyla kazananı işaret edip sırnaşık bir laubalilikle "Hey, işte bu kadar!" dedi.

Farrington hiddetle adama dönüp, "Sen de nereden çıktın ulan!" dedi. "Sen bu işe burnunu sokma!"

Farrington'ın yüzündeki hiddeti gören O'Halloran, "Kesin şunu!" dedi. "Pamuk eller cebe, beyler. Bir tek daha atıp topuklayalım buradan."

Evine gitmek için O'Connell Köprüsü'nün köşesinde küçük Sandymount[89] tramvayını bekleyen adamın yüzünden düşen bin parçaydı. Yüreği kin ve öfkeyle doluydu. Kendini aşağılanmış hissediyordu, canından bezmişti, sarhoş bile olamamıştı, cebinde sadece iki peni kalmıştı. Her şeye lanet yağdırdı. Büroda işleri mahvetmiş, saatini rehine vermiş, bütün parasını harcamış ve sarhoş bile olamamıştı. Gırtlağı yeniden kurumaya başlamıştı, yeniden o leş gibi kokan, cehennem gibi meyhanede olmak için neler vermezdi ki. Yeniyetme bir oğlana iki kez yenilince erkeklik şerefi iki paralık olmuş, bu da kanına dokunmuştu. Bir de yanından geçerken masaya sürtünüp *Pardon!* diyen büyük şapkalı kadın aklına gelince şeytanları başına toplandı.

Shelbourne Caddesi'nde tramvaydan inip koca gövdesiyle kışla duvarının gölgesinde ilerledi. Eve dönmekten nefret ediyordu. Yan kapıdan girince bir de baktı, mutfakta kimseler yok, ateş de geçmek üzere. Üst kata avazı çıktığı kadar bağırdı:

"Ada! Ada!"

Karısı ufak tefek somurtuk bir kadındı; kocası sarhoşken kadına kafa tutar, ayıkken de karısı ona kafa tutardı. Beş çocukları vardı. Küçük bir oğlan yel yeperek merdivenlerden indi.

Adam karanlıkta görmeye çalışarak "Kim o?" dedi.

"Benim baba."

"Sen kimsin? Charlie mi?"

"Hayır baba. Ben Tom."

"Annen ne cehennemde?"

"Kiliseye gitti."

"Tabii... Bana yemek bırakmayı akıl etti mi acaba?"

"Evet baba. Ben şimdi..."

"Sen lambayı yak. Ne halt etmeye karanlık bıraktın ki burayı? Öbür çocuklar yattı mı?"

Küçük oğlan lambayı yakarken, adam bir iskemleye çöktü. Biraz da kendi kendine konuşur gibi oğlunun kesik kesik konuşmasını taklit etti: *Kiliseye gitti. Kiliseye gitti. İsterseniz!..* Lamba yanınca yumruğunu masaya vurup bağırdı:

"Ne var yemekte?"

"Şimdi... ısıtmaya gidiyorum," dedi küçük çocuk.

"Bu ateşte mi? Ateş sönecek nerdeyse! Dünyanın kaç bucak olduğunu gösteririm şimdi sana!"

Gidip kapının arkasında duran bastonu kaptı.

Rahat vurabilmek için kolunu sıvarken, "Ateşi unutmak ne demekmiş, görürsün şimdi sen!" dedi.

Küçük çocuk *N'olursun yapma, baba!* diye bağırıp ağlayarak masanın etrafında dolanmaya başladıysa da adam peşinden koşup ceketinden yakaladı. Küçük çocuk umarsızca çevresine bakındı, ama kaçamayacağını anlayınca dizlerinin üstüne çöktü.

Adam bastonu haince indirerek "Bir daha ateş sönsün de göreyim seni!" dedi. "Al bakalım, seni eşek sıpası!"

Baston baldırına inince oğlan acı içinde bağırdı. Ellerini yukarıda kavuşturdu, korkudan sesi titriyordu.

"N'olursun yapma baba!" diye haykırdı. "Dövme beni, baba! Ben de... *Selam Sana Ey Meryem*'i[90] okurum senin için... *Selam Sana Ey Meryem*'i okurum senin için, baba, dövme beni... *Selam Sana Ey Meryem*'i okurum..."

Toprak

Müdire hanım, kadınların çayı biter bitmez dışarı çıkmasına izin vermişti; Maria da o akşam dışarıya çıkmayı sabırsızlıkla bekliyordu. Mutfak tertemizdi; aşçı kocaman bakır kazanların dibine baksan kendini görürsün diyordu. Ateş gürül gürül yanıyordu, yan sehpalardan birinde dört kocaman üzümlü kek duruyordu. Kekler uzaktan kesilmemiş gibi görünüyordu; ama yakından bakarsanız uzun, kalın ve eşit dilimlere bölündüklerini ve çayda dağıtılmayı beklediklerini görebilirdiniz. Maria onları kendi eliyle kesmişti.

Maria aslında küçücük biriydi, ama çok uzun bir burnu ve çok uzun bir çenesi vardı. Biraz genizden konuşurdu, yatıştırırcasına: *Evet, cancağzım... Hayır, cancağzım.* Kadınlar ne zaman ağız kavgasına tutuşsa onu gönderirler, o da her seferinde ortalığı yatıştırmayı başarırdı. Nitekim müdire hanım bir gün ona şöyle demişti:

"Maria, barışı sağlamakta üstüne yok![91]

Bu iltifatı müdirenin yardımcısıyla Kurul'daki[92] iki kadın da işitmişti. Ginger Mooney de Mary olmasa ütü işine bakan dangalağa ne yapacağını bildiğini söyler dururdu. Maria'dan herkes çok hoşnuttu.

Kadınlar çaylarını altıda içerlerdi, o yüzden Maria yediden önce çıkabiliyordu. Ballsbridge'den Pillar'a yirmi dakika, Pillar'dan Drumcondra'ya yirmi dakika; alışveriş için de yirmi

dakika. Sekize kalmadan dönmüş olacaktı. Gümüş kopçalı para çantasını çıkardı ve *Belfast'tan Bir Hediye* yazısını bir kez daha okudu. Bu çantayı çok seviyordu, Joe beş yıl önce Alphy ile birlikte Paskalya'yı izleyen bir tatil günü gittiği bir Belfast gezisinden getirmişti. Çantada iki beş şilinlikle biraz bozukluk vardı. Tramvay parasını ödedikten sonra beş şilini kalacaktı. Ne kadar güzel bir akşam olacaktı, bütün çocuklar şarkı söyleyecekti! Yeter ki Joe eve sarhoş dönmesin. İçti mi bambaşka biri olup çıkıyordu.

Joe kaç kere onlarla birlikte oturmasını istemişti, ama Maria kendini sığıntı gibi hissetmek istememişti (Joe'nun karısı kendisine çok iyi davranmasına karşın), üstelik çamaşırhadeki hayata da çok alışmıştı. Joe iyi bir adamdı. Onu da, Alphy'yi de o büyütmüştü. Joe hep, "Annem annemdir elbet, ama benim gerçek annem Maria'dır," derdi.

Evin dağılmasının ardından çocuklar Maria'ya *Lamba Işığında Dublin* çamaşırhanesindeki işi bulmuşlar; o da bu işi sevmişti. Bir zamanlar Protestanlar hakkında olumsuz bir izlenimi olmasına karşın artık onların çok iyi insanlar olduklarını düşünüyordu; biraz sessiz ve ciddi olsalar da birlikte yaşanası çok iyi insanlar. Sonra seradaki bitkileri de vardı, onlara bakmayı seviyordu. Çok güzel eğreltiotları ve mumçiçekleri vardı; ne zaman biri misafirliğe gelse, ona mutlaka serasından bir iki sap koparır verirdi. Tek derdi duvarlara asılan Kitabı Mukaddes'ten sözlerdi; ama müdire hanım çok yumuşak başlı, çok nazik biriydi.

Aşçı her şeyin hazır olduğunu söyleyince Maria kadınlar odasına gidip büyük çana asıldı. Kadınlar çok geçmeden buğulu ellerini eteklerine silerek, bluzlarının yenlerini buğudan kızarmış kollarına indirerek ikişer, üçer gelmeye başladılar. Aşçıyla yamağının süt ve şekeri önceden büyük teneke kaplarda karıştırıp sıcak çaya kattıkları kocaman maşrapalarının karşısına oturdular. Maria üzümlü keklerin dağıtılmasıyla ilgilenerek her kadına dört dilim düşmesine özen gösterdi. Kekler yenirken kahkahaların ve şakalaşmaların ardı arkası kesilmedi. Lizzie Fleming Maria'nın artık mutlaka dünya evine gireceğini söyledi; Fleming

her Azizler Yortusu'nda bunu söylediği halde Maria yine gülerek dünya evine girmek de, erkek de istemediğini söylemek zorunda kaldı. Gülünce griye çalan yeşil gözleri düşkırgını bir utangaçlıkla ışıldadı, burnunun ucu neredeyse çenesinin ucuna değecekti. Derken Ginger Mooney çayını Maria'nın sağlığına kaldırınca öteki kadınlar da maşrapalarını masaya vurarak ona katıldılar; Mooney çayında azıcık bira olmamasına üzüldüğünü söylemeden edemedi. Maria ufacık gövdesi tepeden tırnağa sarsılarak bir kahkaha daha attı, burnu yine neredeyse çenesine değecekti; Mooney'nin birazcık kenarın dilberi dokundurması yapmasına karşın niyetinin iyi olduğunun farkındaydı.

Ama kadınlar çaylarını bitirip aşçı ve yamağı masayı toplamaya başlayınca Maria rahat bir nefes aldı! Ertesi sabah ayin olduğunu hatırlayınca küçük yatak odasına gitti, çalar saatin alarm kolunu yediden altıya getirdi. Sonra iş etekliğini ve ev pabuçlarını çıkardı, en şık eteğini yatağın üstüne serdi, ufacık sokak pabuçlarını yatağın ayakucuna bıraktı. Bluzunu da değiştirdikten sonra aynanın karşısına geçti, aklına genç kızlığında pazar sabahları ayine giderken nasıl giyindiği geldi; sık sık süsleyip püslediği o minnacık vücuduna hoşnut bir sevecenlikle baktı. Ufacık vücudu onca yıla karşın bayağı zarif ve düzgün kalmıştı.

Dışarıya çıktığında sokaklar yağmurdan pırıl pırıldı; iyi ki eski kahverengi yağmurluğunu giymişti. Tramvay tıklım tıklımdı; vagonun ucundaki herkese dönük küçük tabureye oturmak zorunda kaldı, ayakları yere zor değiyordu. Yapacağı işleri kafasından geçirirken bağımsız olup cebinde kendi parasının olmasının ne kadar iyi olduğunu düşündü. Keyifli bir akşam geçireceklerini umuyordu. Aslında bundan kuşkusu yoktu, ama Alphy ile Joe'nun dargın olmalarına üzülmeden de edemiyordu. Şimdilerde ikide bir bozuşuyorlardı, oysa çocukluklarında içtikleri su ayrı gitmezdi; ama neylersin, hayat böyle bir şeydi işte.

Pillar'da tramvaydan indi, hızla kalabalığın içine daldı. Downes Pastanesi'ne girdi; içerisi o kadar doluydu ki kendisine sıra gelene kadar epeyce beklemek zorunda kaldı. Sonunda altı tane karışık tatlı çörek aldı ve dükkândan elinde koca bir

torbayla çıktı. Başka ne alabilirim diye düşündü; çok güzel bir şey almak istiyordu. Mutlaka elma ve fındık fıstık gibi şeyler almışlardı. Karar vermek zordu, aklına pastadan başka bir şey gelmiyordu. Erikli pasta almayı düşündü, Downes'daki erikli pastaların üstünde yeterince bademli krema olmuyordu, o da Henry Caddesi'ndeki dükkânın yolunu tuttu. Orada da uzun süre kararsız kaldı; tezgâhın arkasında havasından geçilmeyen genç kadın belli ki ona biraz sinir olmuştu, sonunda düğün pastası mı istediğini sordu. Maria yüzü hafifçe kızararak genç kadına gülümsediyse de o hiç ciddiyetini bozmadı ve en sonunda kalın bir dilim erikli pasta kesip sardı ve "İki şilin dört peni, lütfen," dedi.

Gençlerin hepsi de onu fark etmemiş göründüğü için Drumcondra tramvayında ayakta kalacağını sanıyordu ki, yaşlıca bir bey ona yer verdi. Tıknaz bir beydi, başında kahverengi bir melon şapka vardı; yüzü köşeli ve kırmızıydı, kır bıyıklıydı. Onu emekli bir albaya benzeten Maria boş gözlerle önlerine bakan gençlerden çok daha kibar olduğunu düşündü. Adam Azizler Günü'nden ve yağmurlu havadan söz açtı. Torba ufaklıklara alınmış güzel şeylerle dolu olsa gerekti, çocuklar küçükken gülüp eğlenmeliydiler. Maria da mahcupça kafa sallayarak onu doğrulayıp durdu. Adam ne kadar da saygılıydı; Maria Kanal Köprüsü'nde tramvaydan inerken adama teşekkür etti ve başını eğerek selamladı; adam da tatlı bir gülümsemeyle şapkasını hafifçe kaldırarak başıyla selam verdi; Maria yağmurun altında minik başını öne eğerek sıraevlerin yanı sıra yürürken, biraz içkili bile olsa bir beyefendinin kendini hemen belli ettiğini düşünüyordu.

Joe'nun evinden içeri girince herkes *Hah, Maria da geldi işte!* dedi. Joe da oradaydı, işten yeni dönmüştü, bütün çocuklar bayramlık elbiselerini giymişlerdi. Komşularının iki büyük kızı da gelmişti, oyunlar oynanıyordu. Maria dağıtması için tatlı çörek dolu torbayı en büyük oğlan Alphy'ye verdi; Bayan Donnelly de koca bir torba çörek getirmekle ne kadar iyi ettiğini söyleyip bütün çocuklara, "Teşekkürler Maria," dedirtti.

Ama Maria anneyle baba için özel bir şey, mutlaka sevecekleri bir şey getirdiğini söyleyerek erikli keki arandı. Downes'ın torbasına, sonra yağmurluğunun ceplerine, ardından holdeki sehpaya baktı, ama hiçbir yerde yoktu. Bu kez çocuklara tek tek keki yiyip yemediklerini –yanlışlıkla elbette– sordu; çocuklar da yemediklerini söylediler ve hırsızlıkla suçlanacaksak keke elimizi sürmeyiz dercesine Maria'nın suratına baktılar. Herkes bu esrarengiz olaya bir açıklama getirmeye çalışıyordu; Bayan Donnelly'ye bakılırsa Maria keki kesinlikle tramvayda unutmuştu. O kır bıyıklı beyefendinin aklını ne kadar çeldiğini hatırlayınca Maria utançtan, sıkıntıdan ve düş kırıklığından kulaklarına kadar kızardı. Küçük sürprizinin de, iki şilin dört peninin de havaya gittiğini anlayınca ağlamaklı oldu.

Neyse ki Joe hiç önemi olmadığını söyleyip onu ateşin karşısında bir yere oturttu. Ona karşı çok iyiydi. Çalıştığı yerde tüm olup bitenleri anlattı, müdüre ağzının payını nasıl verdiğini bile aktardı. Maria Joe'nun bunu anlatırken neden o kadar güldüğünü anlamadıysa da, müdürün baş edilmesi hiç de kolay olmayan buyurgan biri olması gerektiğini söyleyecek oldu. Joe da ona nasıl davranacağını bilirsen o kadar da kötü biri olmadığını, bamteline basmazsan düzgün bir adam olduğunu söyledi. Bayan Donnelly piyano çalarken çocuklar dans edip şarkı söylediler. Derken komşularının iki kızı herkese fındık ikram etti. Ama fındıkkıracağı bulunamayınca Joe'nun tepesi attı, fındıkkıracağı olmadan Maria fındıkları nasıl kıracaktı. Ne ki, Maria fındık diye yanıp tutuşmadığını, kendisi için canlarını sıkmamalarını söyledi. Bunun üzerine Joe bir şişe siyah bira içip içmeyeceğini sordu, Bayan Donnelly de isterse evde porto şarabı da olduğunu söyledi. Maria ille de bir şey alması için üstelemezlerse kendini daha iyi hissedeceğini söylediyse de Joe diretti.

Maria daha fazla karşı koymadı ve hep birlikte ateşin karşısına oturarak eski günlerden söz etmeye başladılar; Maria, Alphy için iyi şeyler söylemeye kalkınca Joe haykırarak kardeşiyle bir daha asla konuşmayacağını söyledi, konuşursa Tanrı canını alsındı; Maria bu konuyu açtığı için özür diledi.

Bayan Donnelly kocasına kendi kanından bir insan hakkında böyle konuşmanın çok ayıp olduğunu söylemeye kalktığında Joe, Alphy'nin artık kardeşi olmadığını söyleyince ağız dalaşı çıkmasına ramak kaldı. Ama Joe böyle bir gecede asabını bozmayacağını söyleyerek karısından birkaç siyah bira daha getirmesini istedi. İki komşu kızı o kutlu gece için birkaç oyun hazırlamıştı, çok geçmeden herkes yeniden neşesini buldu. Maria çocukları öyle şen şakrak, Joe'yla karısını da öyle keyifli görünce düğün bayram etti. Komşu kızları masanın üstüne birkaç kap koyduktan sonra çocukların gözlerini bağlayıp masanın önüne götürdüler. Birinin eline dua kitabı geldi, öbür üçü suya uzandı; komşu kızlarından biri yüzüğü bulunca Bayan Donnelly parmağını yüzü kızaran kıza sallayarak *Hadi hadi, anlamadım sanma!* dedi. Derken, Maria'nın gözlerini bağlamak için direttiler, ona ne çıkacak diye masanın önüne götürdüler. Gözleri bağlanırken Maria kıkır kıkır gülüyor, burnunun ucu neredeyse çenesinin ucuna değiyordu.

Maria'yı güle oynaya masanın önüne getirdiler; Maria kendisine söylendiği gibi elini havaya kaldırdı. Elini havada sağa sola götürdükten sonra kaplardan birinin üstüne indirdi. Parmakları yumuşak, ıslak bir şeye değdi, ama kimsenin neden bir şey demediğini ve gözlerini çözmediğini anlayamadı. Bir an bir sessizlik oldu, sonra itişip fısıldaşmalar duyuldu. Biri bahçeyle ilgili bir şey söyledi, ardından Bayan Donnelly'nin komşu kızlardan birine verip veriştirdiği; onu hemen atmasını, böyle şaka yapılmayacağını söylediği işitildi. Maria bir yanlışlık yaptığını sanarak elini yeniden uzattı ve bu sefer bir dua kitabına dokundu.

Bayan Connelly hemen çocuklara neşeli bir İrlanda havası çaldı, Joe da Maria'ya bir kadeh şarap getirdi. Çok geçmeden yeniden neşelerini buldular ve Bayan Donnelly dua kitabına dokunduğuna göre Maria'nın bir yıla kalmadan bir manastıra gireceğini söyledi. Maria Joe'nun kendisine o geceki kadar sevecen davrandığını, kendisiyle o kadar muhabbet ettiğini, eski günlerden söz açtığını görmemişti. Hepsi de ona ne kadar iyi davranıyorlardı.

En sonunda çocuklar yorgun düştüler, uykuları geldi; Joe da Maria'dan gitmeden önce bir küçük şarkı, eski şarkılardan birini söylemesini istedi. Bayan Donnelly de *Hadi söyle, Maria, n'olur!* deyince, Maria onlara karşı koyamadı, yerinden kalkıp piyanonun yanına geldi. Bayan Donnelly çocuklara gürültü etmemelerini ve Maria'nın şarkısını dinlemelerini söyledi. Girişi yaptıktan sonra *Hadi, Maria!* dedi; Maria da kızarıp bozararak, incecik, titrek bir sesle söylemeye başladı. *Rüyamda Mermer Konaklarda*'yı[93] söylüyordu, ikinci kıtaya gelince tekrarladı:

Rüyamda mermer konaklarda gördüm kendimi,
Beyler ve köleler almış çevremi,
O duvarlar arasında toplanmış kim varsa
Umudu ve gururuymuşum hepsinin.
Hayal edilemeyecek kadar zenginmişim,
Soylu atalarımla övünebilirmişim,
Ama rüyamın en hoşuma giden yanı,
Beni hâlâ eskisi gibi seviyormuşsun.

Ama kimse ona hatasını[94] belli etmedi; şarkısını bitirdiğinde Joe çok duygulanmıştı. Kim ne derse desin, eski günler gibisi de, zavallı Balfe'ın[95] müziği gibisi de yoktu; gözleri dolu dolu olduğu için aradığı şeyi bulamadı ve tirbuşonun nerede olduğunu karısına sormak zorunda kaldı.

Elim Bir Hadise

Bay James Duffy, hem doğup büyüdüğü kentten mümkün olduğu kadar uzakta yaşamak istediği, hem de Dublin'in bütün öteki banliyölerini bayağı, modern ve gösterişçi bulduğundan, Chapelizod'da[96] yaşıyordu. Oturduğu eski, iç karartıcı evin pencerelerinden metruk müskirat fabrikasını ve Dublin'in içinden geçen sığ ırmağın yukarılarını görüyordu. Halısız odasının koca duvarlarında hiç resim yoktu. Odadaki eşyaların hepsini kendisi satın almıştı: Siyah bir demir karyola, demir bir lavabo, dört hasır sandalye, bir çamaşır kurutma askısı, bir kömür kovası, bir ocak siperiyle birkaç ocak demiri ve konsollu dört köşe bir yazı masası. Nişlerden birine beyaz tahta raflar yerleştirilerek bir kitaplık oluşturulmuştu. Yatağın üstüne beyaz bir örtü, ayakucuna da kırmızı siyah bir battaniye seriliydi. Lavabonun yukarısında küçük bir el aynası asılıydı, şömine rafının üstündeki tek aksesuar beyaz bir abajurdu. Beyaz tahta raflardaki kitaplar aşağıdan yukarıya boylarına göre dizilmişti. En alttaki rafın bir ucunda Wordsworth'ün bütün yapıtları, en üstteki rafın bir ucunda da bez ciltli bir İlmihal duruyordu. Yazı masasının üstünden yazı malzemeleri eksik olmazdı. Masanın üstünde Hauptmann'ın *Michael Kramer*'inin[97] elyazması bir çevirisi durmaktaydı, sahne talimatları mor mürekkeple yazılmıştı, küçük bir kâğıt tomarı da pirinç bir ataşla tutturulmuştu. Bu kâğıtlara zaman zaman eğlencesine bir cümle çiziktirilmiş,

ilk sayfaya da bir *Bile Beans*[98] ilanı yapıştırılmıştı. Masanın kapağını kaldırınca etrafa baygın bir koku yayılıyordu – sedir ağacından kurşunkalemlerin, bir şişe zamkın ve oraya konulup unutulmuş bir çürük elmanın kokusu.

Bay Duffy fiziksel ya da zihinsel bozukluğun belirtisi olan her şeyden nefret ederdi. Bir ortaçağ hekimi onu görse mutlaka marazi tanısı koyardı. Geride bıraktığı yılları olduğu gibi yansıtan suratı Dublin sokakları gibi kahverengiye çalıyordu. Uzun ve irice kafasını sert siyah saçlar örtüyor, ama açık kahverengi bıyığı sevimsiz ağzını gizleyemiyordu. Elmacıkkemikleri yüzüne sert bir ifade veriyordu, ama açık kahverengi kaşlarının altından dünyaya bakan gözlerinde o sertlik yoktu; bakışları başkalarından hep bağışlanmayı beklemiş ama hep düş kırıklığına uğramış bir adam izlenimi uyandırıyordu. Kendi bedeninden uzaklaşıp kendi edimlerini kuşkulu yan bakışlarla izlerdi. Eskiden beri kendisiyle ilgili tuhaf bir alışkanlığı vardı; zaman zaman kafasından kendisiyle ilgili geçmiş zamanda üçüncü bir şahısmış gibi kısa bir cümle geçirirdi. Dilencilere hiçbir zaman sadaka vermez, fındık ağacından kalın bastonuyla yürüyüp giderdi.

Yıllardır Baggot Caddesi'ndeki özel bir bankada veznedarlık yapıyordu. İşe her sabah Chapelizod'dan tramvayla gidiyordu. Öğle yemeği için Dan Burke'ün oraya gider, bir şişe hafif bira içer, küçük bir tabak ararotlu çörek yerdi. Saat dört oldu mu işten çıkardı. Akşam yemeğini George Caddesi'nde Dublin'in kasıntı gençlerinin uğramadığı, hesabın hiçbir zaman şişirilmediği bir lokantada yerdi. Akşamları ya ev sahibesinin piyanosunun başına geçerek ya da şehrin dolaylarında dolaşarak geçirirdi. Mozart'ın müziğine bayıldığı için bazen bir operaya ya da konsere giderdi; hayatta başka eğlencesi yoktu.

Ne dostları, ne de arkadaşları vardı; bir kiliseye de mezhebe de bağlı değildi. Ruhani hayatını kimseyle paylaşmadan yaşar, akrabalarını Noel'de ziyaret eder, öldüklerinde mezarlığa kadar giderdi. Bu iki toplumsal görevi eskinin hatırına yerine getirir, ama uygar hayatı çekip çeviren göreneklere verdiği ödün bundan öteye gitmezdi. Arada sırada belirli koşullarda bankasını

soyabileceğini aklından geçirir, ne ki bu koşullar hiçbir zaman oluşmadığı için hayatı hiçbir macera yaşamadan tüm tekdüzeliğiyle sürüp giderdi.

Bir akşam, bir de baktı, Rotunda Meydanı'ndaki konser salonunda iki hanımın yanında oturuyor. Salondaki tenhalık ve sessizlik talihsiz bir başarısızlığın habercisi gibiydi. Yanında oturan kadın ıssız salona bir iki göz gezdirdikten sonra, "Bu gece salonun bu kadar boş olması ne kadar kötü!" dedi. "Boş koltuklara söylemek zorunda kalmak çok zor olsa gerek."

Bu sözlerden kadının kendisiyle konuşmak istediğini çıkardı. Bu kadar çekinmesiz görünmesine şaşırmıştı. Konuşurlarken bir yandan da kadına alıcı gözüyle bakıyordu. Yanındaki genç kızın kızı olduğunu öğrenince kendisinden bir iki yaş genç olduğu sonucunu çıkardı. Bir zamanlar çok güzel olduğu anlaşılan yüzünde hâlâ zeki bir ifade vardı. Keskin hatlı oval bir yüzdü. Koyu mavi gözlerinde kararlı bir bakış okunuyordu. Gözlerindeki bakış ilkin adeta meydan okuyor, derken gözbebeğinin sanki bile bile irisin içinde kaybolmasıyla bir an çok hassas bir mizacı ele veriyordu. Az çok ifşa olan bu yaradılış, gözbebeğinin çabucak baskın çıkmasıyla birlikte yeniden sakınganlığın hükmü altına giriyor, dolgun göğüsleri saran astragan ceketi o meydan okuyuşu biraz daha keskinleştiriyordu.

Birkaç hafta sonra Earlsfort Terrace'taki[99] bir konserde onunla yeniden karşılaştı, kızının başka bir şeylerle ilgilendiğini görünce onunla yakınlaşma fırsatını kaçırmadı. Kadın bir iki kez kocasından söz açtıysa da ses tonunda bir uyarı havası yoktu. Adı Bayan Sinico'ydu. Kocasının dedesinin dedesi Leghorn'dan[100] gelmişti. Kocası Dublin ile Hollanda arasında çalışan bir şilebin kaptanıydı; bir çocukları vardı.

Bir rastlantı sonucu üçüncü kez karşılaştıklarında randevu alma cesaretini gösterdi. Kadın randevuya geldi. Bu pek çok buluşmanın ilki oldu; hep akşamları buluşuyorlar ve birlikte yürümek için en tenha yerleri seçiyorlardı. Gel gör ki, Bay Duffy gizli saklı işlerden hiç hoşlanmazdı; gizli gizli buluşmak zorunda kaldıklarını görünce kadının onu evine davet etmesi için diretti.

Bay Duffy'nin kızına talip olduğunu sanan Kaptan Sinico bu ziyaretleri daha da gayretlendirdi. Karısıyla yaşadığı zevkleri o kadar hatırından çıkarmıştı ki, başka birinin ona ilgi duyabileceği aklının ucundan bile geçmiyordu. Koca sık sık uzaklara gittiğinden, kız da dışarıda müzik dersleri verdiğinden Bay Duffy kadınla baş başa kalmak için pek çok fırsat yakaladı. İkisi de daha önce böyle bir macera yaşamadıkları için bu durumda bir uygunsuzluk görmüyorlardı. Bay Duffy yavaş yavaş kadının aklına girdi. Ona kitaplarını verdi, düşüncelerini açtı, düşünsel hayatını onunla paylaştı. Kadın bütün dediklerini dinliyordu.

Kadın bazen onun düşüncelerini dinlerken kendi hayatından bir örnek veriyordu. Neredeyse anaç bir merakla ağzından girip burnundan çıkıyor, nasıl bir insan olduğunu açık etmeye zorluyordu; onun günah çıkartıcısı olup çıkmıştı. Kadına bir süre İrlanda Sosyalist Partisi'nin toplantılarına katıldığını, kör bir gaz lambasının ışığında bir çatı katında yirmi kadar işçinin arasında kendini onlardan çok farklı hissettiğini anlattı. Bir süre sonra parti üç fraksiyona ayrılıp her fraksiyon kendi çatı katında kendi önderinin yönetiminde toplanmaya başlayınca toplantılara katılmayı bırakmıştı. Dediğine göre, işçiler tartışmalarda çok çekingen davranmakla birlikte ücret konusuna aşırı bir ilgi gösteriyorlardı. Hepsinin katı birer gerçekçi olduğu kanısındaydı, başlarını kaşıyacak vakitleri olmadığı için ancak boş vakti olan insanların ulaşabileceği doğrulardan hiç hazzetmiyorlardı. İrlanda'da toplumsal bir devrimin gerçekleşmesine daha asırlar olduğunu söylüyordu.

Kadın düşüncelerini neden yazmadığını sorup duruyordu. O da dudak bükerek neden yazayım ki diye soruyordu. İşi gücü ona buna laf yetiştirmek olan, ama iki dakika bile doğru dürüst düşünemeyenlerle aşık atmak için mi? Ahlakını polislere, sanatını sanat tacirlerine teslim etmiş kalın kafalı bir orta sınıfın eleştirileriyle karşı karşıya kalmak için mi?

Sık sık kadının Dublin dışındaki küçük sayfiye evine gidiyordu; akşamları sık sık baş başa kalıyorlardı. Düşünceleri yavaş yavaş kaynaştıkça daha yakın konulardan söz açıyorlardı.

Kadının dostluğu yabani bir bitkiyi göğerten ılık bir toprak gibiydi. Çoğu zaman lambayı yakmaktan kaçınıyor, bırakıyordu karanlık üstlerine çöksün. Karanlık sırdaş oda, birbaşınalıkları, hâlâ kulaklarında çınlayan müzik onları birleştiriyordu. Bu birleşme Bay Duddy'yi yüceltiyor, kişiliğinin sivri uçlarını törpülüyor, zihinsel hayatını duygusallaştırıyordu. Bazen kendini kendi sesinin sesini dinlerken yakalıyordu. Onun gözünde melek konumuna yükseleceğini düşünüyordu; dostunun tutkulu yaradılışını kendine gittikçe daha yakın buldukça kendi sesine benzettiği o belirsiz sesi işitir oldu; ses ruhun onulmaz yalnızlığında diretiyordu. Kendimizi teslim edemeyiz, diyordu; biz kendimiziniz. Bu konuşmaları sonlandıran, olağandışı bir coşkunun her türlü belirtisini gösterdiği bir gece Bayan Sinico'nun onun elini tutkuyla yakalayıp yanağına bastırması oldu.

Bay Duffy donup kaldı. Dediklerini kadının böyle yorumlaması onu düş kırıklığına uğratmıştı. Bir hafta ona hiç uğramadı; sonra da onunla buluşmak istediğini belirten bir mektup yazdı. Son görüşmelerinin viran olmuş günah çıkarma hücrelerinin etkisiyle örselenmesini istemediği için Parkgate[101] yakınlarındaki küçük bir pastanede buluştular. Soğuk bir sonbahar günüydü, ama soğuğu umursamadan Park'ın yollarında üç saat kadar bir aşağı bir yukarı dolaşıp durdular. İlişkilerini sona erdirmeye karar verdiler: Her bağ, diyordu Bay Duffy, önünde sonunda acı verir. Park'tan çıkınca hiç konuşmadan tramvaya kadar yürüdüler; oraya geldiklerinde kadın zangır zangır titremeye başladı, kadının oracığa yığılıp kalmasından korkan Bay Duffy çabucak veda edip ayrıldı. Birkaç gün sonra da içinde kitaplarının ve notalarının bulunduğu bir paket geldi.

Dört yıl geçti. Bay Duffy o tekdüze hayatına geri dönmüştü. Odası hâlâ zihninin düzenliliğini yansılıyordu. Aşağıdaki odadaki nota sehpası birtakım yeni bestelerle doluydu, raflara da Nietzsche'nin iki kitabı eklenmişti: *Böyle Buyurdu Zerdüşt* ve *Şen Bilim*. Yazı masasında yığılı duran kâğıtlara yazdığı pek enderdi. Bayan Sinico'yla son görüşmesinden iki ay sonra yazdığı cümlelerden biri şöyleydi: Erkek ile erkek arasında aşk olanak-

sızdır, çünkü cinsel ilişki olmamalıdır; kadın ile erkek arasında dostluk olanaksızdır, çünkü cinsel ilişki olmalıdır. Onunla karşılaşmamak için konserlere gitmiyordu. Babası ölmüştü; bankanın küçük ortağı da ayrılmıştı. Ama yine de her sabah tramvayla şehre iniyor, her akşam George Caddesi'nde hafif bir şeyler atıştırıp yemeğin üstüne akşam gazetesini okuduktan sonra yürüyerek eve dönüyordu.

Bir akşam sığır etiyle lahanasından bir lokma almış ağzına atıyordu ki eli havada kaldı. Sürahiye dayadığı akşam gazetesindeki bir paragrafa bakakaldı. Lokmasını tabağa bırakıp paragrafı baştan sona dikkatle okudu. Sonra bir bardak su içip tabağını yana itti, gazeteyi katlayıp önüne koydu, o paragrafı tekrar tekrar okudu. Lahananın yağı tabakta donmaya başlamıştı. Garson kız yanına gelip yemeğin iyi pişip pişmediğini soracak oldu. Gayet iyi piştiğini söyleyip ağzına güçlükle birkaç lokma daha attı. Hesabı ödeyip çıktı.

Kasımın alacakaranlığında, fındık ağacından sağlam bastonunu düzenli aralıklarla yere vurarak hızlı hızlı yürürken, *Mail*'in[102] açık kahverengi ucu kalın kruvaze paltosunun cebinden görünüyordu. Parkgate'ten Chapelizod'a uzanan tenha yola çıkınca yavaşladı. Artık bastonunu yere o kadar sert vurmuyordu; düzensiz nefesleri inlemeye benzer bir ses çıkarıyor, kışın soğuğunda buharlaşıyordu. Eve vardığında hemen yatak odasına çıktı, gazeteyi cebinden çıkardı ve o paragrafı pencereden vuran zayıf ışıkta bir kere daha okudu. Yüksek sesle değil de, ayinlerde rahibin alçak sesle okuduğu *Secreto* duası gibi dudaklarını kıpırdatarak okuyordu. Paragraf şöyleydi:

SYDNEY PARADE'DE BİR KADININ ÖLÜMÜ

ELİM BİR HADİSE

Bugün Dublin Şehir Hastanesi'nde Adli Tabip Yardımcısı (Bay Leverett'in yokluğunda), dün akşam Sydney Parade İstasyonu'nda ölen kırk üç yaşındaki Bayan Emily Sinico'nun cesedi üstünde bir otopsi yaptı. Otopsi sonucunda, demiryolu

hattından karşıya geçmeye çalışan merhumeye Kingstown'dan gelen saat on posta treninin lokomotifinin çarptığı, kadının başından ve sağ tarafından aldığı yaralardan ötürü hayatını kaybettiği anlaşıldı.

Makinist James Lennon on beş yıldır bu demiryolu şirketinde çalıştığını belirtti. İstasyon görevlisinin düdüğünü duyar duymaz treni kaldırmış, bir iki saniye sonra birtakım çığlıklar duyunca da durdurmuştu. Tren yavaş gidiyordu.

Kondüktör P. Dunne tren tam kalkmak üzereyken bir kadının demiryolu hattından karşıya geçmeye kalktığını gördüğünü söyledi. Kadına doğru koşup bağırmışsa da geç kalmıştı, lokomotifin tamponunun çarptığı kadın yere yıkılmıştı.

Bir jüri üyesi — Kadının düştüğünü gördünüz mü?

Tanık — Evet.

Emniyet'ten Çavuş Croly olay yerine vardığında merhumenin peronda yattığını ve anlaşıldığı kadarıyla ölü olduğunu beyan etti. Ambulans gelinceye kadar cesedi bekleme salonuna aldırmıştı.

57E yaka numaralı polis memuru da bunu doğruladı.

Dublin Şehir Hastanesi'nin asistan cerrahlarından Dr. Halpin, ölen şahsın iki alt kaburgasının kırılmış olduğunu ve sağ omzunda ciddi ezikler bulunduğunu belirtti. Düşme sonucunda başın sağ tarafı yara almıştı. Ancak bu yaralar normal bir insanda ölüme neden olacak nitelikte değildi. Dr. Halpin'e göre, ölüm büyük ihtimalle şok ve ani kalp durması sonucunda meydana gelmişti.

Demiryolu şirketi adına konuşan Bay H. B. Patterson Finlay, kazadan dolayı derin bir üzüntü duyduğunu dile getirdi. Şirket hem bütün istasyonlara uyarı tabelaları, hem de hemzemin geçitlere herkesin görebileceği yaylı kapılar koyarak, insanların köprülerden geçmek yerine demiryolu hattından geçmelerini önlemek için her zaman her türlü önlemi almıştı. Ölen şahıs belli ki gece geç vakitlerde perondan perona demiryolu hattından geçmeyi alışkanlık haline getirmişti; olayla ilgili başka birtakım durumlar da göz önüne alındığında demiryolu görevlilerinin bir suçu olduğunu sanmıyordu.

Merhumenin kocası, Sydney Parade'deki Leoville adlı evde oturan Kaptan Sinico da ifade verdi. Merhumenin karısı olduğunu beyan etti. Kaza sırasında Dublin'de değildi, Rotterdam'dan daha o sabah dönmüştü. Yirmi iki yıldır evliydiler ve karısının taşkın bazı davranışlarda bulunmaya başladığı yaklaşık iki yıl önceye kadar mutlu bir hayat yaşamışlardı.

Bayan Mary Sinico son zamanlarda annesinin geceleri sık sık içki almaya çıktığını söyledi. İfadesinde, annesini kaç kez bundan vazgeçirmeye, hatta alkol bağımlılarının tedavi edildiği bir kuruluşa gitmeye razı etmeye çalıştığını belirtti. Kazadan bir saat sonra eve dönmüştü.

Jüri kararını tıbbi kanıtlara uygun olarak verdi ve Lennon'ı bütünüyle suçsuz buldu.

Adli Tabip Yardımcısı bunun çok elim bir olay olduğunu söyleyerek, Kaptan Sinico ve kızının acılarını yürekten paylaştığını dile getirdi. Ancak bu tür kazaların tekrarlanmaması için demiryolu şirketinin sıkı önlemler almasını istedi. Hiç kimse suçlu bulunmadı.

Bay Duffy başını gazeteden kaldırıp pencereden dışarıdaki kasvetli akşama baktı. Nehir metruk müskirat fabrikasının önünden sakin sakin akıyor, Lucan yolundaki evlerde ara sıra bir ışık yanıyordu. Nasıl bir sondu bu! Kadının ölümünün anlatılışına isyan etti, kutsal saydığı şeyleri onunla paylaşmış olmasından pişmanlık duydu. Basmakalıp cümleler, kadının kötü kaderini paylaşan ahmakça laflar; sıradan, berbat bir ölümün ayrıntılarını örtbas etmeye çalışan bir muhabirin temkinli sözleri içini kıymıştı. Kadın kendini küçük düşürmekle kalmamış, onu da küçük düşürmüştü. Kötülüğünün içler acısı, iğrenç rezilliğini görebiliyordu. Ruh ikiziymiş! Ellerindeki maşrapaları ve şişeleri doldursun diye yalpalaya yalpalaya barmene giden o zavallılar geldi gözünün önüne. Aman Tanrım, nasıl bir sondu bu! Besbelli yaşama isteğini yitirmiş, hayatta bir amacı kalmamış, bağımlılığın tutsağı olmuş, uygarlığın üstünde yükseldiği enkazlardan biri haline gelmişti. Ama bu kadın nasıl olmuştu

da bu kadar düşürebilmişti kendini! Onun hakkında bu kadar yanılmış olabilir miydi? Kadının o geceki taşkınlığını hatırlayınca daha da acımasız şeyler geçti aklından. Ona karşı davranışını şimdi gönül rahatlığıyla doğrulayabiliyordu.

Hava kararmaya yüz tutup da anıları canlanmaya başladığında elinin eline dokunduğunu hisseder gibi oldu. İlk başta içini kıyan şaşkınlık sinirlerini altüst etmişti. Hemen paltosunu giydi, şapkasını başına geçirdi, kendini dışarı attı. Soğuk kapının ağzında yüzüne vurdu, paltosunun kollarından içeri yürüdü. Chapelizod Köprüsü'nün yanı başındaki meyhaneye gelince doğruca içeri girip sıcak bir punç söyledi.

Meyhaneci saygıda kusur etmemekle birlikte sohbete yanaşmadı. İçeride beş altı işçi bir adamın Kildare ilindeki[103] arazisinin ne kadar ettiğini tartışıyordu. Arada sırada kocaman bardaklardaki biralarını yudumluyor, sigaralarını tellendiriyorlardı; ikide bir yere tükürüyor, arada bir de kalın botlarıyla talaşları tükürüklerinin üstüne dürtüşlüyorlardı. Bay Duffy taburesinde oturmuş, onlara bakıyor, ama onları ne görüyor ne de duyuyordu. Bir süre sonra işçiler çıkıp gittiler, o da bir punç daha söyledi. Punçun başında epeyce oyalandı. İçeride çıt yoktu. Meyhaneci tezgâhın üstüne açtığı *Herald*'ı[104] okurken esneyip duruyordu. Arada sırada dışarıdaki tenha yoldan bir tramvayın hızla geçtiği duyuluyordu.

Orada oturmuş, onunla yaşadıklarını hatırına getirir, ondan aklında kalan iki görüntü gözünün önünden geçerken, onun öldüğünü, artık bu dünyadan göçtüğünü, hatıralarda kaldığını kavrayıverdi. İçine bir sıkıntı çöktü. Kendi kendine başka ne yapabilirdim diye sordu. Onunla bir aldatmacayı oynayıp duramazdı ya; uluorta birlikte olamazlardı. En iyisini yapmıştı. Onu kim suçlayabilirdi ki? Artık ölüp gitmiş olan bu kadının ne kadar yalnız bir hayat yaşadığını anlayabiliyor, her gece odasında bir başına oturduğunu gözünün önüne getirebiliyordu. Ölene, bu dünyadan göçene, hatıralarda kalana kadar –bir hatırlayanı olursa tabii– kendisi de yalnız bir hayat yaşayacaktı.

Meyhaneden çıktığında saat dokuzu geçiyordu. Soğuk ve iç karartıcı bir geceydi. Park'a ilk kapıdan girdi ve kupkuru kalmış ağaçların altından yürüdü. Dört yıl önce birlikte yürüdükleri daracık kasvetli yollardan geçti. Karanlıkta yanında gibiydi. Zaman zaman sesini duyar gibi oluyor, elinin eline dokunduğunu duyumsuyordu. Durup kulak verdi. Neden hayatı sakınmıştı ondan? Neden onu ölüme mahkûm etmişti? Vicdanen yıkılmış, paramparça olmuştu.

Magazine Tepesi'nin başına varınca durdu, nehrin üstünden Dublin'in soğuk gecede kızıla çalan davetkâr ışıklarını seyretti. Bayırdan aşağıya bakınca Park'ın duvarının gölgesinde uzanmış yatan karaltılar gördü. O satın alınmış kaçak aşklar yüreğine umarsızlık saldı. Ne kadar dürüstçe yaşadığı düşüncesi içini kemirirken hayatın şenliğinden dışlanmış olduğunu düşündü. Bir insan onu sever gibi olmuş, ama o hayatı ve mutluluğu ondan esirgemişti; onu küçük düşürmüş ve utanılası bir ölüme sürüklemişti. Duvarın dibinde uzanmış yatan insancıkların onu izlediğinin ve gitsin diye beklediklerinin farkındaydı. Kimse istemiyordu onu; hayatın şenliğinden dışlanmıştı. Gözlerini Dublin'e doğru parıltılar saçarak dolana dolana akan gri nehre çevirdi. Nehrin karşısında Kingsbridge İstasyonu'ndan kıvrıla kıvrıla çıkan bir yük katarı gördü; ateşler saçan başıyla karanlıkta kararlılıkla ve sabırla kıvrıla kıvrıla ilerleyen bir yılana benziyordu. Yavaş yavaş gözden kayboldu; ama lokomotifin kadının adının hecelerini yineleyip duran tekdüze homurtusu hâlâ kulaklarındaydı.

Lokomotifin tekdüze homurtusu kulaklarında çınlarken geldiği yoldan geri döndü. Hatırladıklarının gerçekliğinden kuşku duymaya başlamıştı. Bir ağacın altında durdu, o tekdüze homurtunun uzaklaşıp kaybolmasını bekledi. Karanlıkta kadını yanında hissetmiyordu artık, sesi de kulağına gelmiyordu. Birkaç dakika etrafa kulak kabarttı. Hiçbir şey duyamadı; gece sessizliğe bürünmüştü. Yeniden kulak kabarttı; çıt yoktu. Kendini yapayalnız hissetti.

Kurul Odasında Sarmaşık Günü[105]

Koca Jack korları kalın bir mukavvayla dürtükleyip kömürlerin beyazlanmaya yüz tutan tepesine özenle yaydı. Kömürlerin tepesi ince bir tabakayla kaplanınca yüzü karanlıkta kaldı, ama ateşi yeniden körüklemeye başlayınca çömelmiş gölgesi karşı duvarda yükseldi ve yüzü yavaş yavaş yeniden aydınlandı. Yaşlı bir adamın yüzüydü; bir deri bir kemik ve kıllı. Yaşlı mavi gözlerini ateşin karşısında kırpıştırıyor, ıslak ağzı ara sıra aralanıyor, kapandığında bir şey çiğniyormuş gibi çenesi kendiliğinden yukarı aşağı oynuyordu. Korlar tutuşunca mukavvayı duvara dayadı, bir soluklandıktan sonra, "Şimdi oldu, Bay O'Connor," dedi.

Yüzü kabarcıklardan ve sivilcelerden geçilmeyen, kır saçlı, genç bir adam olan Bay O'Connor az önce bir sigara sarmak için tütünü düzgün bir biçimde yuvarlamıştı, ama kendisine bir şey söylendiğini duyunca elindeki işi farkında olmadan bıraktı. Sonra yine farkında olmadan tütünü sarmaya başladı, bir an durakladıktan sonra kâğıdı diliyle ıslattı.

"Bay Tierney ne vakit döneceğini söyledi mi?" diye sordu kısık, tiz bir sesle.

"Söylemedi."

Bay O'Connor sigarayı dudaklarının arasına yerleştirdikten sonra ceplerini yokladı ve bir deste ince karton kart çıkardı.

"Kibrit getireyim," dedi yaşlı adam.

"Boş ver, bununla hallederim," dedi Bay O'Connor. Kartlardan birini alıp üstündeki yazıyı okudu:

BELEDİYE SEÇİMLERİ

ROYAL EXCHANGE SEÇİM BÖLGESİ

Bay Richard J. Tierney, P.L.G.,[106] Royal Exchange Seçim Bölgesi'ndeki gelecek seçimlerde oyunuzu ve desteğinizi saygılarıyla rica eder.

Bay O'Connor, Bay Tierney'nin temsilcisi tarafından seçim bölgesinin bir bölümündeki kampanyayı yürütmesi için tutulmuştu, ama hava çok kötü olduğu ve pabuçları su aldığı için günün büyük bölümünü Wicklow Caddesi'ndeki[107] kurul odasında yaşlı hademe Jack'le birlikte ateşin karşısında oturarak geçiriyordu. Sabahın erken saatlerinden hava kararıncaya kadar orada oturup durmuşlardı. Ekimin altısıydı, dışarısı kasvetli ve soğuktu.

Bay O'Connor karton kartın bir kenarını koparttı, ucunu tutuşturduktan sonra sigarasını yaktı. Tam o sırada kartonun alevi ceketinin yakasındaki koyu yeşil sarmaşık yaprağını aydınlattı. Yaşlı adam onu dikkatle izledikten sonra mukavvayı yeniden aldı, arkadaşı sigarasını tüttürürken ateşi ağır ağır körükledi.

"Ya, işte böyle," diye lafına devam etti, "çocukları nasıl yetiştireceğimizi bilemiyoruz. Böyle biri olup çıkacağını kim bilebilirdi ki! Onu Hıristiyan Kardeşler'e gönderdim, onun için elimden geleni yaptım, ama kafayı çekmekten başka bir şey yaptığı yok. Oysa onu adam etmek için ne kadar uğraştım."

Mukavvayı bıkkınlıkla yerine bıraktı.

"Bu kadar kocamış olmasam bilirim onu nasıl yola getireceğimi. Tanrı yarattı demez, verirdim sopayı... daha önce az mı yaptım. Aslında kabahat annesinde, şımartıp duruyor herifi..."

"Çocukları mahveden de bu zaten," dedi Bay O'Connor.

"Ona ne şüphe," dedi ihtiyar. "Üstelik teşekkür etmeyi de bilmezler, tek bildikleri saygısızlık. Azıcık içtiğimi görmesin, ca-

nıma okuyor. Oğullar babalarıyla böyle konuşuyorsa dünyanın çivisi çıkmış demektir!"

"Kaç yaşında?" diye sordu Bay O'Connor.

"On dokuz," dedi ihtiyar.

"Neden bir işe sokmuyorsun?"

"Kaç kere söyledim, okulu bıraktığından beri dilimde tüy bitti. *Artık benden medet umma* dedim. *Artık kendine bir iş bulmalısın.* Gel gör ki, daha kötü oluyor, eline geçen içkiye gidiyor."

Bay O'Connor anlıyorum dercesine başını salladı, yaşlı adam da sustu, ateşe dalıp gitti. Tam o sırada biri kapıyı açıp seslendi:

"Merhaba! Ne o, Mason toplantısı mı var burada?"

"Sen de kimsin?" dedi ihtiyar.

"Karanlıkta ne işler çeviriyorsunuz?" diye bir ses geldi.

"Sen misin Hynes?" diye sordu Bay O'Connor.

"Evet, benim," dedi Bay Hynes ateşin önüne gelerek. "Karanlıkta ne işler çeviriyorsunuz?"

Bıyığı sarıya çalan, uzun boylu, zayıf bir gençti. Şapkasının kenarından yağmur damlacıkları damladı damlayacaktı, ceketinin yakalarını kaldırmıştı.

"Ee, Mat," dedi Bay O'Connor'a, "nasıl gidiyor bakalım?"

Bay O'Connor başını salladı. Yaşlı adam ocağın karşısından kalktı, odanın içinde güçlükle dolanıp iki mumlukla geri döndü, mumları birbiri ardı sıra ateşe tutup yaktı, getirip masanın üstüne bıraktı. Mumların ışığında ortaya bomboş bir oda çıktı, ateşin güleç yüzü kayboldu. Odanın çıplak duvarlarında yalnızca bir seçim duyurusunun sureti göze çarpıyordu. Odanın orta yerindeki küçük masanın üstünde bir kâğıt yığını duruyordu.

Bay Hynes ocak rafına yaslanıp "Sana ödeme yaptı mı?" diye sordu.

"Daha bir şey ödemedi," dedi Bay O'Connor. "Umarım bu gece eli boş çevirmez bizi."

Bay Hynes güldü.

"Hah, öder öder, merak etme," dedi.

"Bu işi ciddiye alıyorsa umarım elini çabuk tutar," dedi Bay O'Connor.

Bay Hynes, "Sen ne diyorsun, Jack?" dedi alaycı bir sesle.

İhtiyar ateşin başındaki iskemlesine dönüp "Ödemedi ama nasıl olsa öder. Öteki uğursuz gibi değildir o," dedi.

"Kimmiş o öteki uğursuz?" dedi Bay Hynes.

İhtiyar, "Colgan," dedi aşağılarcasına.

"Colgan işçi diye mi böyle diyorsun?" dedi Bay Hynes. "Namuslu bir duvarcı ustasıyla bir meyhaneci arasında ne fark var, ha? Bir işçinin de herkes gibi belediye yönetiminde olma hakkı yok mu? Var tabii, hem de ağababaları karşısında el oğuşturan o yalakalardan çok daha fazla hakkı var!" Sonra da Bay O'Connor'a dönüp, "Öyle değil mi Mat?" dedi.

"Sana katılıyorum," dedi Bay O'Connor.

"Bir adamın etrafını üçkâğıtçılar sarmamışsa o adam namuslu demektir. Emekçi sınıfları temsil ediyordur. Senin çalıştığın herif ise kendi çıkarına bakıyor."

"Elbette, emekçi sınıflar da temsil edilmeli," dedi ihtiyar.

"Emekçi hem bütün yükü yüklenir hem de dımdızlak kalır," dedi Bay Hynes. "Oysa onun emeğidir her şeyi üreten. Emekçi soyuna sopuna yemlik aramaz. Emekçi, bir Alman hükümdara[108] yaranmak için Dublin'in haysiyetini iki paralık etmez."

"O da ne demek şimdi?" dedi yaşlı adam.

"Haberin yok mu, önümüzdeki yıl buraya gelirse Kral Edward'ı bir hoş geldin konuşmasıyla karşılamak istiyorlarmış. Yabancı bir krala yaltaklanmanın ne âlemi var?"

"Bizim adamımız böyle bir konuşmaya destek vermez," dedi Bay O'Connor. "Milliyetçi adamdır o."

"Öyle mi dersin?" dedi Bay Hynes. "Destek verir mi vermez mi görürüz bakalım. Ne mal olduğunu bilirim ben onun. Fırıldak Dicky Tierney derler ona."

"Vay canına! Belki de haklısın Joe," dedi Bay O'Connor. "Her neyse, gelirken biraz mangiz getirse bari."

Üçü de sustu. İhtiyar korları biraz daha dürtükledi. Bay Hynes şapkasını çıkarıp silkeledi, ceketinin yakasını indirince yakasında bir sarmaşık yaprağı göründü.

Yaprağı göstererek "Eğer bu adam hayatta olsaydı," dedi, "şimdi o hoş geldin konuşmasını tartışıyor olmazdık."

"Bak bu doğru işte," dedi Bay O'Connor.

"Harbiden, nerede o günler!" dedi yaşlı adam. "Cümbüşlü zamanlarmış."

Oda yeniden sessizliğe büründü. Tam o sırada burnundan soluyan, kulakları buz kesmiş ufak tefek bir adam alı al moru mor kapıdan içeriye daldı. Ellerini sanki bir kıvılcım çıkaracakmış gibi ovuşturarak hızla ateşin önüne gitti.

"Para nanay çocuklar," dedi.

İhtiyar yerinden kalkıp "Hele bir otur şuraya, Bay Henchy," dedi.

"Yahu zahmet etme, Jack, zahmet etme," dedi Bay Henchy.

Bay Hynes'a başıyla kısa bir selam verip ihtiyarın kalktığı iskemleye oturdu.

"Seçim kampanyası için Aungier Caddesi'ni dolaştın mı?" diye sordu Bay O'Connor'a.

Bay O'Connor bildiriler için ceplerini yoklarken, "Dolaştım," dedi.

"Grimes'a uğradın mı?"

"Uğradım."

"Ee, ne yapacakmış?"

"Söz vermiyor. *Oyumu kime vereceğimi kimseye söylemem* dedi. Ama bence tamamdır o."

"Nasıl yani?"

"Aday gösterenlerin kimler olduğunu sordu. Ben de Peder Burke'ün adını verdim. Bence tamamdır o."

Bay Henchy burnunu çekmeye ve ateşin önünde ellerini hızlı hızlı ovuşturmaya başladıktan sonra, "Tanrı aşkına Jack, biraz daha kömür getir buraya. Biraz kalmış olmalı," dedi.

İhtiyar odadan çıktı.

"Faydası yok," dedi Bay Henchy başını sallayarak. "Sordum o fırlamaya, ama *Bakın Bay Henchy, işlerin düzgün gittiğini görürsem sizi unutmam, içiniz rahat olsun* dedi. Adi Çingene! Boyu devrilesice, ondan başka ne beklenir ki?"

"Ben sana demedim mi Mat," dedi Bay Hynes. "Fırıldak Dicky Tierney demişler ona."

"Oho, fırıldağın feriştahıdır o," dedi Bay Henchy. "Gözleri velfecri okuyor herifin. Geberesice! Ödemeyi adam gibi yapsa ya. *Ah, bakın Bay Henchy, Bay Fanning'le bir konuşayım... Bu ara çok para harcadım.* Ne fırlamadır o! Babası olacak moruğun bir vakitler Mary's Lane'de eskici dükkânı olduğunu unuttu herhalde."

"Sahi mi söylüyorsun!" dedi Bay O'Connor.

"Ekmek çarpsın," dedi Bay Henchy. "Bilmiyor muydun? Pazar sabahları daha meyhaneler açılmadan millet gidip yelek, pantolon falan alırdı... anladın mı! Ama Fırıldak Dicky'nin babası olacak moruk bir köşeye zulaladığı küçük viski şişesinden arada sırada bir fırt çekmeden duramazdı. Bilmem anlatabildim mi? İşte böyle. Hayata gözlerini orada açtı."

Yaşlı adam getirdiği birkaç parça kömürü ateşin üstüne yerleştirdi.

"Bu hiç de hoş bir durum değil," dedi Bay O'Connor. "Parayı uçlanmayacaksa neden ona çalışalım ki?"

"Benim elimden bir şey gelmez," dedi Bay Henchy. "Eve gidince icra memurlarını karşımda bulmazsam şaşarım."

Bay Hynes güldü ve sırtıyla destek alıp ocak rafından uzaklaşarak kapıya yöneldi.

"Kral Eddie gelecek, dertler bitecek," dedi. "Evet çocuklar, bana müsaade. Görüşürüz. Eyvallah."

Odadan ağır ağır çıktı. Bay Henchy de, ihtiyar da bir şey demediler, ama kapı tam kapanırken somurtarak ateşe bakmakta olan Bay O'Connor birden arkasından seslendi:

"Eyvallah Joe."

Bay Henchy biraz bekledikten sonra başıyla kapıyı işaret etti.

"Baksanıza," dedi ateşin oradan, "bu arkadaş niye geldi şimdi buraya? Derdi ne?"

Bay O'Connor sigarasının izmaritini ateşe fırlatıp "İlişme zavallı Joe'ya," dedi, "hepimiz gibi o da meteliksiz."

Bay Henchy öyle bir sümkürüp öyle kocaman bir tükürük attı ki, tıslayarak isyan eden ateş az daha sönüyordu.

"Sana ne düşündüğümü açık açık söyleyeyim," dedi. "Bence o öbür tarafın adamı. Bana sorarsan, Colgan'ın casusu o. *Git bir bak, aralarından su sızmadığını göreceksin. Merak etme, senden kuşkulanmazlar.* Tamam mı?"

"Yoo, bizim Joe hile hurda bilmez," dedi Bay O'Connor.

Bay Henchy, "Babası namuslu, saygıdeğer bir adamdı," diye doğruladı. "Zavallı Larry Hynes! Zamanında az iyilik yapmadı! Ama ne yazık ki arkadaşımız bulunmaz Hint kumaşı değil. Lanet olsun, bir insanın meteliksiz olmasını anlarım, ama başkalarının sırtından geçinmesini anlamam mümkün değil. İnsanda azıcık mertlik olur yahu!"

"Buraya uğradı mı alarga duruyorum zaten," dedi yaşlı adam. "Gitsin kendi takımına çalışsın, gelip bizi ispiyonlamasın."

Bay O'Connor sigara kâğıtlarıyla tütününü çıkarırken, "Doğrusu bilemiyorum," dedi kararsızlık içinde. "Bence Joe Hynes düzgün bir adamdır. Zeki heriftir, eli kalem tutar. O yazdığı şeyi hatırlıyor musunuz?.."

"Bana sorarsanız, bu dağlıların ve Fenian'ların[109] bazıları biraz fazla zeki oluyor," dedi Bay Henchy. "O herifler hakkında ne düşündüğümü açık açık söyleyeyim mi? Bence bunların yarısı gizlice Şato[110] için çalışıyor."

"Bilemezsin ki," dedi ihtiyar.

"Yoo, ben gayet iyi biliyorum," dedi Bay Henchy. "Bunlar Şato'nun muhbirleri... Hynes için demiyorum... Yok, kahretsin, bence o dızdığının dızdığı... Ama o şaşı asilzade bozuntusu var ya... hangi vatanseverden söz ettiğimi anladın herhalde."

Bay O'Connor başıyla onayladı.

"Herifçioğlu sanırsın Binbaşı Sirr'in torunu! Pabucumun vatanseveri! İnan olsun vatanını üç kuruşa satar... sonra da neyse ki satacak bir vatanım varmış diye diz çöküp Tanrı'sına şükreder."

Kapı vuruldu.

"Gel!" dedi Bay Henchy.

Kapının ağzında gariban bir rahibe mi, yoksa düşkün bir oyuncuya mı benzediği belli olmayan bir adam belirdi. Siyah giysisinin düğmeleri bodur gövdesinin üstüne sımsıkı iliklenmişti; yakasının rahip yakası mı yoksa normal bir yaka mı olduğunu anlamak mümkün değildi, çünkü açıkta kalan düğmelerinin mum ışığını yansıttığı partal pardösünün yakalarını kaldırmıştı. Başında sert siyah keçeden yuvarlak bir şapka vardı. Yağmur damlalarının parlattığı yüzü, elmacıkkemikleri olduğu anlaşılan iki pembe benek dışında, nemli sarı peynire benziyordu. Geniş ağzını birden düş kırıklığıyla aralamıştı ki, masmavi gözleri sevinç ve şaşkınlıkla faltaşı gibi açıldı.

Bay Henchy iskemlesinden fırlayarak "Oo, Peder Keon!" dedi. "Siz misiniz? Gelsenize!"

Peder Keon, bir çocukla konuşuyormuş gibi dudaklarını büzerek "A, yok, yok!" deyiverdi.

"Girip otursanıza."

Peder Kreon çekine çekine, "Yok, yok, yok!" dedi uysal ve yumuşacık bir sesle. "Rahatsız etmeyeyim sizi şimdi! Bay Fanning'e bakmıştım da..."

"*Black Eagle*'dadır[111] herhalde," dedi Bay Henchy. "Buyrun, oturun biraz."

"Yok, yok, sağ olun. Ufak bir işimiz vardı da," dedi Peder Kreon. "Çok sağ olun."

Kapının ağzında kaybolunca, Bay Henchy mumu kaptığı gibi merdivenleri aydınlatmak için arkasından koştu.

"Ah, n'olur zahmet etmeyin!"

"Ne zahmeti canım, merdivenler çok karanlık."

"Yok, yok, görebiliyorum... Gerçekten, çok sağ olun."

"Şimdi iyi misiniz?"

"İyiyim, teşekkürler... Teşekkürler."

Bay Henchy odaya dönüp mumu masaya bıraktı. Yeniden ateşin karşısına oturdu. Bir sessizlik oldu.

Bay O'Connor başka bir mukavva parçasıyla sigarasını yakarken, "Baksana, John," dedi.

"Efendim?"

"Yahu kimin nesi bu adam?"

"Bir bilsem," dedi Bay Henchy.

"Fanning'le ikisi pek sıkı fıkılar. Sık sık Kavanagh'ın meyhanesinde[112] buluşuyorlar. Sahiden rahip mi bu adam?"

"Ee, evet, sanırım... Bana kalırsa Kilise'nin yüz karası bu adam. Neyse ki bunlardan çok fazla yok, ama birkaç tane çıkıyor işte... Kısmetsiz bir adam..."

"İyi de, nasıl geçiniyor?" diye sordu Bay O'Connor.

"Bunu da bilen yok."

"Peki herhangi bir şapele, kiliseye bağlı mı ya da bir örgüte falan..."

"Hayır," dedi Bay Henchy. "Bence bir başına takılıyor..." Sonra da ekledi: "Tanrı'nın gücüne gitmesin, ben de sandım ki biralar geldi."

"İyi dedin, var mı öyle bir imkân?" diye sordu Bay O'Connor.

"Benim de gırtlağım kurudu," dedi ihtiyar.

"Ben de o fırlamaya bir kasa bira yollamasını söylemiştim, hem de tam üç kere," dedi Bay Henchy. "Demin bir kere daha uğradım, ama kolları sıvamış, belediye meclisinden Cowley'yle koyu bir sohbete dalmıştı."

"Neden hatırlatmadın?" dedi Bay O'Connor.

"Yahu, meclis üyesi Cowley'yle konuşurken araya giremedim ki. Göz göze gelene kadar bekledim, fırsatını bulunca da *Sana dediğim o ufak iş vardı ya* diyecek oldum... O da *Tamam, oldu bil, Bay H.* dedi. Canına yandığım, piç kurusu dalgaya düştü tabii."

"Oralarda bir iş çeviriyorlar ama," dedi Bay O'Connor düşünceli düşünceli. "Dün üçünü Suffolk Caddesi'nin köşesinde gördüm, muhabbeti bayağı koyultmuşlardı."

"Sanırım çevirdikleri dolabı biliyorum," dedi Bay Henchy. "Bugünlerde belediye başkanı olmak istiyorsan belediye meclisi üyelerine para yedirmen gerekiyor. O zaman belediye başkanı yaparlar seni. Ne günlere kaldık! Ben de ciddi ciddi belediye başkanı olmayı düşünüyorum. Ne dersin? Becerebilir miyim?"

Bay O'Connor bir kahkaha patlattı.

"Ne kadar para yedireceğine bakar..."

"Düşünsene bir, kürklü paltoma sarınmış belediye başkanı konutundan çıkıyorum," dedi Bay Henchy. "Jack de başında pudralı peruğuyla peşimden geliyor... nasıl?"

"Eh, beni de özel kalem müdürü yaparsın artık John."

"Tamam. Peder Keon'u da özel rahibim yaparım. Tam bir aile oluruz."

"Yemin ederim Bay Henchy," dedi yaşlı adam, "bu işi pek çoğundan daha iyi becerirsin. Bir gün ihtiyar hademe Keegan'la konuşuyordum. *Ee yeni patronundan memnun musun, Pat?* dedim. *Bugünlerde eski keyfin yok galiba* dedim. *Keyif mi kaldı!* dedi. *Bu adam sinekten yağ çıkarır.* Sonra da ne dese beğenirsin? Yemin ederim, inanmadım ona."

Bay Henchy ve Bay O'Connor aynı anda "Ne dedi?" diye sordular.

"Şöyle dedi: *Akşam yemeği için yarım kilo pirzola aldırtan bir Dublin belediye başkanı için ne düşünürsün? Nasıl bir lüküs hayat bu?* dedi. *Vay be, vay canına* demişim. *Belediye başkanının konutuna yarım kilo pirzola geliyor* dedi. *Vay canına* dedim ben de *nasıl bir insanlar ki bunlar?*

O anda kapı vuruldu ve bir oğlan kafasını içeri uzattı.

"Ne var?" dedi ihtiyar.

Oğlan "*Black Eagle*'dan geliyorum," dedi ve yan yan ilerleyerek içeri girip elindeki sepeti yere bırakınca şişe şangırtıları duyuldu.

İhtiyar, oğlanın sepettekileri masanın üstüne taşımasına yardım ettikten sonra şişeleri saydı. Şişeler masadaki yerlerini alınca, oğlan sepeti koluna alıp "Boş şişe var mı?" diye sordu.

"Ne şişesi?" dedi ihtiyar.

"Bırak da önce içelim şunları," dedi Bay Henchy.

"Boş şişe var mı diye sormamı istediler de."

"Yarın gel al," dedi ihtiyar.

"Baksana oğlum," dedi Bay Henchy, "bir koşu O'Farrell'ın oraya gidiver, bir tirbuşon istediğimizi söyle. Hemen geri göndereceğimizi söylemeyi de unutma. Sepeti bırak şuraya."

Oğlan çıkınca Bay Henchy keyifle ellerini ovuşturarak, "Yani o kadar da kötü biri değilmiş," dedi. "Sözünü tuttu en azından."

"Hiç bardak yok," dedi ihtiyar.

"Dert değil Jack," dedi Bay Henchy. "Erbabı bu meredi şişesinden içer."

"Neyse, hiç yoktan iyidir," dedi Bay O'Connor.

"Bana sorarsan kötü biri değil," dedi Bay Henchy, "Fanning onun saflığından yararlanıyor. Aslında adam iyi niyetli de bir halta yaramıyor."

Oğlan tirbuşonla geri döndü. İhtiyar üç şişe açtı, tam tirbuşonu geri veriyordu ki Bay Henchy oğlana "Sen de içer misin, evlat?" dedi.

"Seve seve beyim," dedi oğlan.

İhtiyar gönülsüzce bir şişe daha açıp oğlana verdi.

"Sen kaç yaşındasın bakayım?" diye sordu.

"On yedi," dedi oğlan.

İhtiyar başka bir şey demeyince oğlan Bay Henchy'ye dönüp, *Şerefinize efendim* dedi ve şişeyi bir dikişte içip masaya bıraktı, koluyla ağzını sildi. Sonra da tirbuşonu alıp kalın sağlıcakla gibisinden bir şeyler mırıldanarak yine yan yan kapıdan çıktı.

"Bu iş böyle başlar," dedi ihtiyar.

Bay Henchy de "Sonra da kimse tutamaz," dedi.

İhtiyar açtığı üç şişeyi dağıttı, hepsi aynı anda içip bitirdikleri şişeleri ocak rafının en yakın yerine bırakıp rahat bir nefes aldılar.

Kısa bir sessizlikten sonra Bay Henchy, "Eh, bugün az iş yapmadım doğrusu," dedi.

"Öyle mi, John?"

"Dawson Caddesi'nde birkaç işi hallettim, Crofton'la birlikte. Laf aramızda, Crofton tabii düzgün bir arkadaş, ama seçim kampanyasında bir halta yaramaz. Dut yemiş bülbüle dönüyor adam. Ben konuşup dururken orada dikilip aval aval bakıyor."

Tam o sırada odaya iki kişi girdi. Biri çok şişman olmasına karşın mavi şayak giysisi eğri büğrü gövdesinden adeta dökülüyordu. Buzağı suratına benzeyen iri bir yüzü, dimdik bakan mavi gözleri ve kırçıl bir bıyığı vardı. Ondan çok daha genç ve zayıf olan öbür adam sinekkaydı tıraşlıydı. Yüksek yakalıklı bir gömleği, başında geniş kenarlı bir melon şapka vardı.

"Merhaba Crofton!" dedi Bay Henchy şişman adama. "İti an çomağı hazırla..."

"Bu içkiler de neyin nesi?" dedi genç adam. "Neyi kutluyorsunuz?"

Bay O'Connor gülerek, "Ha, tabii, Lyons ilk iş içkiyi görür."

"Crofton'la ben soğukta, yağmur altında oy peşinde koşarken siz kampanyayı böyle mi yürütüyorsunuz beyler," dedi Bay Lyons.

"Hadi oradan, yürü de ense tıraşını görelim," dedi Bay Henchy, "ben beş dakikada sizin ikinizin bir haftada toplayacağınızdan daha çok oy toplarım."

"İki şişe bira aç Jack," dedi Bay O'Connor.

"Nasıl açayım?" dedi ihtiyar. "Tirbuşon yok ki."

Bay Henchy yerinden fırlayarak "Bir dakika! Bir dakika!" dedi. "Sizin bu numaradan haberiniz yoktur!"

Masadan iki şişe aldı, ocağa götürüp ızgaranın üstüne koydu. Sonra yeniden ateşin karşısına oturup şişesinden bir yudum daha aldı. Bay Lyons masanın ucuna oturdu, şapkasını arkaya itip bacaklarını sallamaya başladı.

"Hangisi benim şişem?" diye sordu.

"Şu, oğlum," dedi Bay Henchy.

Bay Crofton bir sandığın üstüne oturdu ve gözlerini ızgaranın üstündeki öteki şişeye dikti. Hiç konuşmamasının iki nedeni vardı. Birinci neden söyleyecek hiçbir şeyi olmamasıydı ki bu bile başlı başına yeterli bir nedendi, ikinci neden ise ora-

dakileri kendinden aşağı görmesiydi. Daha önce Muhafazakâr Wilkins'in seçim kampanyasını yürütüyordu, ama Muhafazakârlar kendi adamlarını geri çekip ehvenişer olanı seçerek Milliyetçi adayı desteklemeye karar verince o da Bay Tierney için çalışmaya başlamıştı.

Birkaç dakika sonra Bay Lyons'ın şişesinin mantarı mahcup bir *Pıt!* sesiyle havaya fırladı. Bay Lyons masadan aşağı atladı, ocağa gidip şişesini aldı, masaya götürdü.

"Ben de onlara bugün epeyce oyu sağlam kazığa bağladığımızı anlatıyordum Crofton," dedi Bay Henchy.

"Kimler mesela?" diye sordu Bay Lyons.

"Mesela, Parkes elde var bir; sonra Atkinson tamam, Dawson Caddesi'nden Ward da tamam.[113] Hem Ward düzgün heriftir... görmüş geçirmiş eski Muhafazakârlardandır! *Ama sizin adayınız Milliyetçi değil mi?* dedi bana. Ben de *Saygıdeğer bir insandır* dedim. *Bu ülkenin yararına olan her şeye arka çıkar. Vergisini düzenli olarak ödeyen güvenilir bir adamdır* dedim. *Bu şehirde sayısız malı mülkü olduğu gibi üç de işyeri var. O yüzden yerel yönetimin topladığı vergileri düşük tutmak işine gelir. Seçkin ve saygın bir vatandaştır* dedim. *Yoksulları Koruma Kanunu'nu savunan biri, üstelik şu ya da bu partiye bağlı değil.* Bunlarla böyle konuşmak lazım."

Bay Lyons birasını yudumlayıp dudaklarını yaladıktan sonra, "İyi güzel de, krala hoş geldin konuşması ne olacak?" dedi.

"Beni dinle," dedi Bay Henchy. "O Ward'a da dediğim gibi, bu ülkede bizim sermayeye ihtiyacımız var. Kralın gelişi bu ülkeye para akışına yol açacaktır. Dublinliler bundan yararlanacaktır. Rıhtımların oradaki şu fabrikalara bak, hiçbiri çalışmıyor! Şu eski işletmeleri, imalathaneleri, tersaneleri, fabrikaları bir çalıştırabilsek bak nasıl zengin olur bu ülke. Bize sermaye lazım."

"Yahu bana bak John," dedi Bay O'Connor. "Neden İngiltere Kralına kollarımızı açalım ki? Parnell dememiş miydi..."[114]

"Parnell öldü," dedi Bay Henchy. "Ben bu işe şöyle bakıyorum artık. Tahta çıkmak için o ihtiyar anasını beklemekten bu adamcağızın saçları ağardı.[115] Görmüş geçirmiş bir adam

o, üstelik bize karşı iyi niyetli. Bana kalırsa, bayağı düzgün, iyi biri, sakat bir yanı yok. Kendi kendine diyor ki: *Benim ihtiyar bu yabani İrlandalıları bir kere olsun görmeye gitmedi.*[116] *Yüce Tanrım, bari ben gidip göreyim şunları, neye benziyorlarmış.* Şimdi buraya dostluk duygularıyla gelen bu adama sövüp sayacak mıyız? Ha? Olacak iş mi yani, Crofton?"

Bay Crofton başını salladı.

"Tamam, iyi güzel de," dedi Bay Lyons kınayıcı bir tavırla, "bilirsiniz, Kral Edward'ın hayatı da pek o kadar..."[117]

"Geçmişe mazi derler," dedi Bay Henchy. "Ben şahsen hayranım bu adama. O da senin benim gibi keyif ehli. İçmeyi seviyor, biraz zampara belki ve iyi bir sporcu. Lanet olsun, biz İrlandalılar hiç adil olamayacak mıyız?"

"Hepsi iyi güzel de," dedi Bay Lyons, "bir de Parnell'in durumuna bakalım."

"Canına yandığımın," dedi Bay Henchy, "ikisini nasıl kıyaslıyorsun birbiriyle?"

"Demek istediğim şu ki," dedi Bay Lyons, "bizim kendi ülkülerimiz var. Şimdi neden böyle bir adamı kollarımıza alalım ki? Sence o yaptığından sonra Parnell bizim önderimiz olabilir miydi?[118] O zaman neden Yedinci Edward'a kucak açalım?"

"Bugün Parnell'in yıldönümü," dedi Bay O'Connor, "birbirimize girmeyelim. Göçüp gitti adam, hepimiz ona saygı duyuyoruz..." Sonra da Bay Crofton'a dönerek ekledi: "Muhafazakârlar bile."

Pıt! Bay Crofton'ın şişesinin direnen mantarı fırlayıverdi. Bay Crofton sandığından kalkıp ocağın önüne gitti. Şişeyi kaptığı gibi geri döndü ve boğuk bir sesle, "Bizimkiler ona saygı duyar, çünkü beyefendi adamdı," dedi.

"Al benden de o kadar Crofton!" dedi Bay Henchy burnundan soluyarak. "Bütün o hır çıkaranları bir tek o hizaya getirebilirdi. *Yıkılın köpekler! Oturun oturduğunuz yerde, it herifler!* derdi onlara. Kapının ağzında Bay Hynes'ı görünce, "Gelsene, Joe! Gelsene!" diye seslendi.

Bay Hynes usulca içeri girdi.

"Bir bira daha aç Jack," dedi Bay Henchy. "Tüh, unuttum, tirbuşon yok! Verin bir şişe de, ocağın üstüne koyayım."

İhtiyarın verdiği şişeyi ızgaranın üstüne koydu.

"Otur Joe," dedi Bay O'Connor, "biz de Başkan'dan konuşuyorduk."

"Ya, evet!" dedi Bay Henchy.

Bay Hynes masanın kenarına, Bay Lyons'ın yanına ilişti, ama bir şey demedi.

"İşte ona ihanet etmeyenlerden biri," dedi Bay Henchy. "Her zaman böyle derim senin için Joe! Harbiden, her zaman mertçe bağlı kaldın ona!"

Bay O'Connor birden, "Baksana, Joe," dedi, "şu yazdığın şeyi okusana bize. Hatırladın mı? Yanında mı?"

"Ha, evet!" dedi Bay Henchy. "Oku bakalım. Sen dinlemiş miydin Crofton? Dinle bak, müthiş bir şey."

"Hadi oku," dedi Bay O'Connor. "Dinliyoruz Joe."

Bay Hynes neden söz ettiklerini anlamamış gibi durdu, biraz düşündükten sonra, "Ha, şu şey... Küflendi artık yahu," dedi.

"Olsun, oku hadi be adam!" dedi Bay O'Connor.

"Susun, susun," dedi Bay Henchy. "Dinliyoruz Joe!"

Herkes susmuş beklerken, Bay Hynes biraz duraksadıktan sonra şapkasını çıkarıp masanın üstüne bıraktı, yerinden kalktı. Şiiri sanki içinden okur gibiydi. Uzun bir sessizlikten sonra başlığı okudu:

PARNELL'İN ÖLÜMÜ
6 Ekim 1891

Bir iki kez boğazını temizledikten sonra okumaya başladı:

Öldü. Taçsız Kralımız göçüp gitti.
Ey İrlanda, yasa gömül ve karalar bağla,
O yeniyetme zalim kalleşler kanına girdi,
Yatıyor toprağın altında şimdi.

Çamurdan çekip çıkardığı ödlek itler
Yem ettiler onu kurda kuşa;
Ve İrlanda'nın umutları ve hayalleri
Kül oldu onu yakan ateşlerde.

İster konakta, ister kulübede, ister barakada,
Nerede çarpıyorsa İrlanda'nın yüreği
Yasa gömülmeli orada – çünkü can verdi
Ülkenin yazgısını yazacak o yiğit.

İrlanda'nın ününe ün katacaktı oysa,
Dalgalandıracaktı şanlı yeşil bayrağı,
Devlet adamları, ozanları ve savaşçıları
Ayağa kalkacaktı tekmil dünyanın karşısında.

Hayaliyle yaşamıştı özgürlüğün,
Bir hayal olarak kaldı heyhat,
Bu uğurda savaştı ömrü boyunca,
Ama ihanet ayırdı onu sevdasından.

Yazıklar olsun ona ihanet eden
Ya da bir öpücükle çığırtkan, çanak yalayıcı,
Sinsi papazlara satan
O aşağılık korkaklara.

Onlara metelik vermeyen o yiğidin adını
Lekeleyip karalamaya kalkanları
Utanç sonsuza dek silsin hatırlardan,
Dünya durdukça çıkarsın adlarını akıllardan.

Göçtü bütün demir bilekli savaşçılar gibi,
Sonuna kadar soylu ve gözü pekti.
Ölüm birleştirdi onu şimdi
Eski kahramanlarıyla İrlanda'nın.

Uykusunu bölmüyor artık didişmelerin şamatası!
Huzur içinde yatıyor: Ne bedensel bir acı,
Ne de peşinde koşulacak yüce tutkular
Onu zaferin doruklarına koşturacak.

Yaptılar yapacaklarını: Yere serdiler onu.
Ama İrlanda, yaz bunu bir kenara,
Küllerinden doğan Zümrüdüanka gibi
Yeniden canlanacak o ruh
Gün ağarırken bir kez daha.

O günden sonra Özgürlük saltanat sürecek,
Ve o gün İrlanda kaldıracak kadehini
Mutluluktan kendinden geçerek,
Parnell'in acısını hiç unutmadan.

Bay Hynes yeniden masanın ucuna oturdu. Şiiri okumayı bitirince önce bir sessizlik oldu, sonra birden bir alkış koptu; Bay Lyons bile alkışlıyordu. Alkışlar bir süre daha sürdü. Kesildiğinde ise dinleyenler sessizce şişelerine uzanıp birer yudum aldılar.

Pıt! Bay Hynes'ın şişesinin mantarı da fırladı, ama kıpkırmızı kesilmiş, başı açık Bay Hynes yerinden kalkmadı. Mantarın çağrısını duymamış gibiydi.

Bay O'Connor coşkusunu gizleyebilmek için cebinden sigara kâğıtlarıyla tütün kesesini çıkartırken, "Sen çok yaşa Joe!" dedi.

"Buna ne dersin Crofton?" diye bağırdı Bay Henchy. "Müthiş değil mi? Ha?"

Bay Crofton çok güzel bir şiir olduğunu söyledi.

Bir Anne

Eire Abu[119] Derneği'nin başkan yardımcısı Bay Holohan, Dublin'de bir dizi konser düzenleyebilmek için ellerinde ve ceplerinde bir sürü kirli kâğıt parçasıyla neredeyse bir aydır o kapı senin bu kapı benim dolaşıyordu. Bir bacağı sakat olduğu için arkadaşları ona Çağanoz Holohan derlerdi. Bir aşağı bir yukarı dolaştı durdu, çalmadığı kapı kalmadı, saatler boyunca sokak köşelerinde dikilip konuyu insanlara anlatmaya çalıştı, notlar aldı; ama sonunda işi bitiren Bayan Kearney oldu.

Evlenmeden önce soyadı Devlin'di, sırf nispet olsun diye evlenip Bayan Kearney olmuştu. Esaslı bir rahibe okulunda okumuş, Fransızca ve müzik öğrenmişti. Doğuştan soluk yüzlü olduğu ve kimsenin önünde eğilip bükülmediği için okulda pek fazla arkadaş edinememişti. Evlenme çağına geldiğinde ailesiyle pek çok misafirliğe gitmiş, piyano çalışı ve kibar tavırları büyük bir hayranlıkla karşılanmıştı. Becerilerinin o buz gibi ortamında oturmuş, bir talip çıksın da ona parlak bir hayat sunsun diye bekliyordu. Ama tanıştığı delikanlıları çok sıradan bulduğu için onlara umut vermiyor, gönlünün arzularını gizliden gizliye bol bol Türk lokumu yiyerek bastırıyordu. Ne ki, evlenme çağı geçmeye yüz tutup da arkadaşlarının diline düşmeye başlayınca, Ormond Rıhtımı'nda ayakkabıcılık yapan Bay Kearney ile evlenerek hepsinin ağzına gem vurdu.

Bay Kearney ondan çok daha yaşlıydı. Koca kahverengi sakalının arasından zaman zaman ağırbaşlı sözler dökülürdü. Bayan Kearney evliliklerinin ilk yılından sonra böyle bir adamın romantik birinden daha kalıcı çıkacağı kanısına vardıysa da kendi romantik düşlemlerini tamamen bir yana bırakmadı. Bay Kearney aklı başında, tutumlu ve dindar bir adamdı; her ayın ilk cuması bazen karısıyla, ama daha çok kendi başına kiliseye giderdi. Ama Bayan Kearney de dindarlığı hiçbir zaman elden bırakmadı ve ona iyi bir eş oldu. Birilerinin evine misafirliğe gittiklerinde karısı kaşını azıcık kaldıracak olsa adam o saat kalkıp gitmeye hazırlanır; adam biraz öksürüp tıksıracak olsa kadın kuştüyü yorganı dizlerine örter, gidip sert bir rom punçu hazırlardı. Bay Kearney kendi payına örnek bir babaydı. Bir sigorta şirketine her hafta küçük bir ödeme yaparak, kızlarının yirmi dört yaşına geldiklerinde yüzer sterlinlik bir çeyize kavuşmalarını güvence altına almıştı. Büyük kızları Kathleen'i iyi bir rahibe okuluna göndererek Fransızca öğrenmesini ve müzik öğrenimi görmesini sağlamış, sonra da Akademi'ye[120] giriş ücretini ödemişti. Bayan Kearney her yıl temmuz ayında bir fırsatını bulur, bir dostuna "Benimki bizi birkaç haftalığına Skerries'e gönderiyor," derdi.

Bazen Skerries olmazdı da Howth ya da Greystones olurdu.[121]

İrlanda Rönesansı[122] kendini iyiden iyiye hisettirmeye başladığında Bayan Kearney kızının adından yararlanmaya karar verdi[123] ve eve bir İrlandaca öğretmeni getirdi. Kathleen ve kız kardeşi arkadaşlarına resimli İrlanda kartpostalları gönderdiler, arkadaşları da onlara resimli İrlanda kartpostalları yolladılar. Bay Kearney kimi özel pazar günleri ailesiyle birlikte kiliseye gider, ayinden sonra küçük bir kalabalık Katedral Caddesi'nin köşesinde toplanırdı. Hepsi de Kearney'lerin dostlarıydı... müzik dostları ya da Milliyetçi[124] dostlar; dedikodunun dibine vurduktan sonra da aynı anda hep birlikte birbirleriyle el sıkışır, onca elin birbirine karışmasına güler ve İrlandaca hoşça kal derlerdi birbirlerine.[125] Kısa bir süre sonra herkes Bayan Kathleen

Kearney'yi konuşur oldu. Müzikte çok yetenekli olduğu gibi çok da hoş bir kızdı, üstelik dil akımına inanan biriydi. Bayan Kearney bütün bunlardan büyük bir memnunluk duyuyordu. O yüzden, bir gün Bay Holohan gelip derneğinin Eski Konser Salonu'nda[126] düzenleyeceği dört büyük konsere kızının eşlikçi olarak katılmasını önerdiğinde hiç şaşırmadı. Onu konuk odasına buyur edip oturttu, şarap sürahisini ve gümüş bisküvi kutusunu çıkarttı. Canı yürekten bu girişimin ayrıntılarına girdi, tavsiyelerde bulundu, adamın aklını çeldi; sonunda Kathleen'in dört büyük konsere eşlikçi olarak katılması karşılığında sekiz altın alacağına ilişkin bir sözleşme imzalandı.

Bay Holohan konser ilanlarının yazılması ve programın ayrıntılarının düzenlenmesi gibi hassas konuların acemisi olduğundan Bayan Kearney ona yardım etti. Bu işlerin inceliklerine aklı eriyordu. Hangi *artiste*'lerin adlarının büyük harfle, hangilerinin adlarının küçük harfle yazılacağını kestirebiliyordu. Birinci tenorun Bayan Meade'in komedi gösterisinden sonra sahne almak istemeyeceğini biliyordu. Seyircilerin ilgisini sürekli ayakta tutabilmek için pek o kadar emin olmadığı parçaları popüler parçaların arasına sıkıştırıyordu. Bay Holohan çeşitli konularda tavsiyesini almak için ona her gün uğruyordu. Bayan Kearney de yardım etmekten, tavsiyelerde bulunmaktan hiç geri kalmıyor, konukseverlikte kusur etmiyordu. Şarap sürahisini önüne iterek "Buyrun, keyfinize bakın Bay Holohan!" diyordu.

Adam sürahiye uzanırken de, "Buyrun, buyrun, çekinmeyin!" diyordu.

Hiçbir sorun çıkmadı. Bayan Kearney, Kathleen'in elbisesinin önüne dikmek için Brown Thomas mağazasından[127] çok güzel pespembe bir şarmöz aldı. Gerçi epeyce pahalıya patladı, ama bazen paraya kıymak gerekir. Son konser için de iki şilinlik bir düzine bilet aldı ve kendiliklerinden geleceklerine güvenmediği ahbaplarına gönderdi. Hiçbir eksik bırakmadı, sayesinde her şey yapılması gerektiği gibi yapıldı.

Konserler çarşamba, perşembe, cuma ve cumartesi günleri gerçekleşecekti. Bayan Kearney çarşamba akşamı kızıyla bir-

likte Eski Konser Salonu'na vardığında gördükleri hiç hoşuna gitmedi. Ceketlerine parlak mavi rozetler takmış birkaç delikanlı antrede miskin miskin dikiliyordu; hiçbiri akşam kıyafeti giymemişti. Kızıyla birlikte yanlarından geçerken salonun açık kapısından içeriye çabucak göz atınca yer göstericilerin neden miskin miskin dikildiklerini anladı. Önce saati şaşırmış olabileceğini düşündü. Hayır, sekize yirmi vardı.

Sahnenin arkasındaki soyunma odasında dernek başkanı Bay Fitzpatrick'le tanıştırıldı. Gülümseyerek adamın elini sıktı. Bay Fitzpatrick beyaz yüzlü, boş boş bakan ufak tefek bir adamdı. Başındaki yumuşak kahverengi şapkanın yana kaymış olduğunu ve tekdüze bir sesle konuştuğunu fark etti. Bayan Kearney ile konuşurken elindeki programın ucunu çiğneye çiğneye ıslak bir hamur haline getirdi. Hayal kırıklıklarını pek umursamayan bir adama benziyordu. Bay Holohan ikide bir soyunma odasına dalıp gişedeki durumu bildiriyordu. Gerginlik içindeki *artiste*'ler aralarında konuşup duruyorlar, arada sırada aynaya göz atıyorlar, ellerindeki nota kâğıtlarını evirip çeviriyorlardı. Saat sekiz buçuğa geliyordu ki, salondaki birkaç kişi eğlencenin artık başlaması için vıkvıklanmaya başladı. Bay Fitzpatrick soyunma odasına girip boş boş gülümsedikten sonra, "Eveet, hanımlar beyler, sanırım artık başlatsak iyi olacak eğlentiyi," deyiverdi.

Bayan Kearney adamın ağzından son derece tekdüze bir sesle çıkan bu son sözcüğe anında aşağılayıcı bir bakışla karşılık verdikten sonra kızına dönüp "Hazır mısın tatlım?" dedi yüreklendirmek istercesine.

Fırsatını bulur bulmaz da Bay Holohan'ı bir kenara çekti ve bu durumun ne demek olduğunu sordu. Bay Holohan ne demek olduğunu bilmiyordu. Komitenin dört konser düzenlemekle hata yaptığını söyledi; dört konser çok fazlaydı.

"Peki ya *artiste*'ler!" dedi Bayan Kearney. "Ellerinden geleni yapacak olsalar da belli ki pek ahım şahım değiller."

Bay Holohan da *artiste*'lerin öyle ahım şahım olmadıklarını kabul etmekle birlikte, "Komite ilk üç konsere pek karışmamaya, bütün yetenekleri cumartesi akşamına ayırmaya karar

verdi," dedi. Bayan Kearney sesini çıkarmadı, ama sahnede sıradan gösterilerin birbirini izlediğini, az sayıdaki izleyicinin de gitgide azaldığını görünce, böyle bir konser için bu kadar çaba harcadığından pişmanlık duymaya başladı. Bu durumdan hiç hoşlanmamıştı; Bay Fitzpatrick'in boş boş bakarak gülümsemesi de onu sinir ediyordu. Yine de bir şey demedi ve işin nereye varacağını bekledi. Konser daha on olmadan son buldu, herkes kalkıp evinin yolunu tuttu.

Perşembe akşamının konserine gelenlerin sayısı daha fazlaydı, ama Bayan Kearney salonu bedavacıların doldurduğunu hemen anladı. İzleyiciler sanki kostümlü provaya gelmiş gibi bir aldırmazlık içindeydiler. Bay Fitzpatrick halinden memnun gibiydi; Bayan Kearney'nin kendisine kınayan gözlerle baktığının farkında bile değildi. Perdenin kenarında duruyor, ikide bir kafasını dışarı çıkarıp balkonun köşesinde oturan iki arkadaşıyla gülüşüyordu. Akşamın ilerleyen saatlerinde Bayan Kearney cuma konserinin iptal edildiğini, komitenin cumartesi akşamı salonu doldurmak için ne mümkünse yapacağını duyar duymaz Bay Holohan'a koştu. Onu genç bir hanıma topallayarak limonata yetiştirirken yakaladı ve duyduklarının doğru olup olmadığını sordu. Evet, doğruydu.

"Ama bu durum hiç kuşkusuz sözleşmeyi değiştirmez," dedi. "Sözleşmemiz dört konser içindi."

Bay Holohan çok telaşlı görünüyordu; kadına Bay Fitzpatrick'le konuşmasını önerdi. Bayan Kearney artık endişelenmeye başlamıştı. Bay Fitzpatrick'i perdenin arkasından yanına çağırıp kızının dört konser için imza attığını, bunun da dernek dört konser versin vermesin sözleşmede belirtilen ücreti almasını gerektirdiğini söyledi. Meseleyi hemen kavrayamayan Bay Fitzpatrick sorunu çözemeyecek gibiydi, konuyu komiteye götüreceğini söylemekle yetindi. Öfkeden yanakları al al olan Bayan Kearney, "İyi de, bu *komita* da neymiş kuzum!" dememek için kendini zor tuttu.

Bunun bir hanımefendiye yakışmayacağının farkındaydı. O yüzden sustu.

Cuma sabahı erken saatlerde oğlan çocukları deste deste el ilanıyla Dublin'in belli başlı sokaklarına salındı. Akşam gazetelerinin hepsinde müzik tutkunlarını ertesi akşam bir şölenin beklediğini belirten şişirme haberler yayımlandı. Bayan Kearney'nin içine biraz olsun su serpildiyse de bazı kuşkularını kocasına da söylemenin iyi olacağını düşündü. Kocası onu can kulağıyla dinledikten sonra cumartesi akşamı oraya onunla birlikte gitmesinin iyi olabileceğini söyledi. Bayan Kearney de aynı fikirdeydi. Kocasına tıpkı büyük, güvenilir ve sabit bir yer olan Merkez Postanesi'ne duyduğu gibi bir saygı duyuyordu; yeteneklerinin sınırlı olduğunu bilse de bir erkek olarak değer veriyordu ona. Birlikte gelmeyi önermesi hoşuna gitmişti. Ne yapacağı üstüne enine boyuna düşündü.

Sonunda o büyük konser akşamı geldi çattı. Bayan Kearney kocası ve kızıyla birlikte, Eski Konser Salonu'na konserin başlama saatinden kırk beş dakika önce vardı. Aksilik bu ya, yağmurlu bir akşamdı. Bayan Kearney kızının giysilerini ve notalarını kocasına emanet edip Bay Holohan ya da Bay Fitzpatrick'i bulmak için binanın dört bir yanını dolaştıysa da ikisini de bulamadı. Oradaki görevlilere salonda komiteden birinin olup olmadığını sordu; görevlilerden biri uzun uğraşlardan sonra Bayan Beirne adında ufak tefek bir kadını getirdi, Bayan Kearney de ona derneğin başkan ya da başkan yardımcısından birini görmek istediğini söyledi. Bayan Beirne gelmek üzere olduklarını söyleyerek kendisinin yapabileceği bir şey olup olmadığını sordu. Bayan Kearney kadının yaşlıca yüzündeki güvenilir ve istekli ifadeye keskin bir bakış fırlattıktan sonra, "Hayır, teşekkür ederim," diye yanıtladı.

Kadın o akşam kapalı gişe bekliyordu. Ama dışarıdaki yağmura bakıp da ıslak sokağın iç karartıcılığını görünce yüzündeki o güvenilir ve istekli ifade siliniverdi. Hafifçe göğüs geçirerek "Eh, n'apalım! Biz elimizden geleni yaptık, gerisi Tanrı'ya kalmış," dedi.

Bayan Kearney de soyunma odasına geri dönmek zorunda kaldı.

Artiste'ler birer birer geliyorlardı. Bas ve ikinci tenor zaten gelmişti. Bas Bay Duggan seyrek siyah bıyıklı zayıf nahif bir gençti. Şehirdeki bir salonun kapı görevlisinin oğluydu, daha çocukken o bas sesiyle söylediği şarkılar salonda yankılanmıştı. O mütevazı konumdan kendini yetiştirerek yükselmiş, birinci sınıf bir *artiste* olmuştu. Sonunda bir büyük operada sahneye çıkmıştı. Bir akşam operadaki *artiste*'lerden biri rahatsızlanınca, Queen's Theatre'da[128] sahnelenen *Maritana*[129] operasında kral rolünü üstlenmişti. Rolünü o davudi sesiyle duyarak seslendirmiş ve ayakta alkışlanmış, ama ne yazık ki burnunu farkında olmadan eldivenli eliyle bir iki kez silerek o iyi izlenime gölge düşürmüştü. Gösterişsiz ve hiç de konuşkan olmayan bir adamdı. O kadar alçak bir sesle *Siz* derdi ki karşısındaki duymazdı bile; üstelik sesi bozulmasın diye sütten daha sert bir şey içmezdi. İkinci tenor Bay Bell, her sene Feis Ceoil'de[130] yarışmalara katılan sarı saçlı, ufak tefek bir adamdı. Dördüncü katılışında bronz madalyayla ödüllendirilmişti. Son derece asabi bir adamdı; öteki tenorları korkunç kıskanır ve bu asabi kıskançlığını aşırı bir dostluk göstererek gizlemeye çalışırdı. Herkese her konserin kendisi için ateşten bir gömlek olduğunu söylemeye bayılırdı. O yüzden, Bay Duggan'ı görür görmez yanına gidip "Siz de mi katılıyorsunuz?" diye sordu.

"Evet," dedi Bay Duggan.

Bay Bell, dert ortağına gülerek elini uzatıp "Kutlarım!" dedi.

Bayan Kearney bu iki gencin yanından geçti, perdenin kenarına gidip salona bir göz attı. Koltuklar hızla doluyor, salonda kulağa hoş gelen bir uğultu dolanıyordu. Geri dönüp kocasıyla baş başa bir şeyler konuşmaya başladı. Besbelli Kathleen hakkında konuşuyorlardı, çünkü dönüp dönüp Milliyetçi arkadaşlarından kontralto Bayan Healy'yle çene çalan kızlarına bakıyorlardı. Tanımadıkları solgun yüzlü bir kadın soyunma odasına girdi. Kadınlar sıska bedeni sımsıkı saran uçuk mavi elbiseyi keskin bakışlarla izlediler. Biri kadının soprano Madam Glynn olduğunu söyledi.

"Bunu da nereden bulmuşlar," dedi Kathleen Bayan Healy'ye. "Adını bile duymadım kadının."

Bayan Healy zoraki gülümsedi. Tam o sırada Bay Holohan aksayarak soyunma odasından içeri girince iki genç hanım ona bu tanımadıkları kadının kim olduğunu sordu. Bay Holohan Londra'dan Madam Glynn olduğunu söyledi. Madam Glynn nota tomarını göğsünde sımsıkı tutarak odanın bir köşesinde durmuş, ara sıra sağa sola tedirgin bakışlar atıyordu. Odanın gölgesi soluk giysisini gizlemekle birlikte, köprücükkemiğinin arkasındaki minik çukuru intikam alırcasına açıkta bırakıyordu. Salonun uğultusu şimdi daha iyi duyuluyordu. Birinci tenor ve bariton birlikte geldiler. İkisi de şık ve kendilerinden emindi, keyifleri yerindeydi; topluluğa bir albeni getirmişlerdi.

Bayan Kearney kızıyla birlikte onlara yanaştı ve onlarla candan bir sohbete koyuldu. Onlarla iyi geçinmek istiyordu, ama kibarlığı elden bırakmamaya çalışırken gözlerini de seke seke dolanarak odadan sıvışan Bay Holohan'dan ayıramıyordu. İlk fırsatta adamlardan özür dileyip Bay Holohan'ın ardından seyirtti.

"Bay Holohan, sizinle azıcık konuşmak istiyorum," dedi.

Koridorun tenha bir köşesine çekildiler. Bayan Kearney kızının parasının ne zaman ödeneceğini sordu. Bay Holohan bunun Bay Fitzpatrick'in yetkisinde olduğu yanıtını verdi. Bayan Kearney, Bay Fitzpatrick'in kendisini hiç ilgilendirmediğini söyledi. Kızı sekiz altın verileceğini yükümlenen bir sözleşme imzalamıştı ve bu ödemenin yapılması gerekiyordu. Bay Holohan bunun kendisini ilgilendirmediğini söyledi.

"Nasıl sizi ilgilendirmez?" dedi Bayan Kearney. "Sözleşmeyi ona siz kendiniz getirmediniz mi? Her neyse, bu iş sizi ilgilendirmiyorsa beni ilgilendiriyor, bu paranın ödeneceğinden emin olmak istiyorum."

Bay Holohan soğuk bir tavırla, "Bay Fitzpatrick'le konuşsanız daha iyi," dedi.

Bayan Kearney, "Bay Fitzpatrick beni hiç ilgilendirmez," diye yineledi. "Elimde bir sözleşme var, sözleşmeye uyulmasını istiyorum."

Soyunma odasına döndüğünde yanakları al al olmuştu. İçerisi canlanmıştı. Sokak kıyafetleri içinde iki adam şöminenin önüne dikilmiş, Bayan Healy ve baritonla samimi bir sohbete dalmışlardı. Biri *Freeman's Journal*'dan bir muhabir, öbürü de Bay O'Madden Burke'tü. Muhabir, Amerikalı bir rahibin Belediye Konağı'nda vereceği konferansın haberini yapmak zorunda olduğu için konsere kalamayacağını söylemeye gelmişti. Konserin haberini onun için *Freeman's Journal*'ın idarehanesine bırakırlarsa gazeteye girmesini sağlayacaktı. Kır saçlı bir adamdı, sesi inandırıcı, davranışları ölçülüydü. Elinde tuttuğu sönmüş puronun dumanının bıraktığı koku hâlâ üstündeydi. Konserlerden ve *artiste*'lerden hiç hoşlanmadığı için orada kalmaya hiç niyeti yoktu, ama şöminenin rafına yaslanmış duruyordu. Bayan Healy de karşısında durmuş, bir şeyler söylüyor ve gülüyordu. Adam kadının kibarlığının ardında bir neden arayacak kadar yaşını başını almış olmakla birlikte, ruhu bu durumdan yararlanmayı düşündürecek kadar da gençti. Kadının bedeninin sıcaklığı, kokusu, teninin rengi ona ayartıcı geliyordu. Karşısında ağır ağır inip kalkan göğsün kendisi için inip kalktığının; o kahkahaların, kokunun ve istekli bakışların kendisi için olduğunun farkına vardığı gibi bundan çok da hoşnuttu. Artık gitmesi gerektiğinde kadından üzülerek ayrıldı.

"O'Madden Burke haberi yazar," dedi Bay Holohan'a, "ben de gazetede çıkartırım."

"Çok teşekkür ederim Bay Hendrick," dedi Bay Holohan. "Çıkartırsınız, eminim. Evet, gitmeden ufak bir şey almaz mıydınız?"

"Hiç itirazım olmaz," dedi Bay Hendrick.

Birtakım dolaşık koridorlardan geçtiler, karanlık merdivenlerden çıktılar ve bir görevlinin birkaç bey için şişeleri açtığı gözden uzak bir odaya geldiler. Beylerden biri de odayı içgüdüsüyle bulmuş olan Bay O'Madden Burke'tü. Ayakta dururken haşmetli gövdesini büyük bir ipekli şemsiyeye dayanarak dengede tutan, tatlı dilli, yaşlıca bir adamdı. O tumturaklı Batılı adı da ince mali işlerini dengede tuttuğu görünmez şemsiyesiydi. Çok saygı duyulan biriydi.

Bay Holohan *Freeman's Journal* muhabirini ağırlarken, Bayan Kearney kocasıyla o kadar yüksek sesle konuşuyordu ki adam sesini biraz alçaltmasını istemek zorunda kaldı. Soyunma odasında öbürleri arasındaki konuşmalar gerginleşmişti. Sahneye ilk çıkacak olan Bay Bell elinde notalarıyla hazır bekliyordu, ama eşlikçi hâlâ görünürde yoktu. Belli ki bir aksilik olmuştu. Bay Kearney sakalını sıvazlayarak dosdoğru önüne bakıyor, Bayan Kearney de Kathleen'in kulağına bir şeyler fısıldıyordu. Salondakilerin bağırdıkları, elleriyle tempo tuttukları ve ayaklarını yere vurdukları duyuluyordu. Birinci tenor, bariton ve Bayan Healy bir arada durmuş, sessiz sakin bekliyorlardı, ama seyircilerin kendisinin geç kaldığını sanmalarından korktuğu için Bay Bell sinir içindeydi.

Bay Holohan ve Bay O'Madden Burke içeri girdiler. Bay Holohan odadaki suskunluğun hemen farkına vardı. Bayan Kearney'ye gidip ciddi ciddi bir şeyler söylemeye başladı. Onlar konuşurlarken salondaki uğultu daha da arttı. Bay Holohan kıpkırmızı kesilmiş, telaşa kapılmıştı. O hızlı hızlı anlatırken, Bayan Kearney ikide bir sözünü keserek "Kızım devam etmeyecek. Sekiz altınını alması lazım," diyordu.

Bay Holohan, umarsızlık içinde, seyircilerin elleriyle tempo tutup ayaklarını yere vurdukları salonu gösterdi. Bay Kearney'den ve Kathleen'den medet umdu. Gel gör ki, Bay Kearney sakalını sıvazlamayı sürdürürken, Kathleen de yeni ayakkabısının burnunu oynatarak önüne baktı; onun hatası değildi. Bayan Kearney yineledi:

"Parasını almadan devam etmeyecek."

Bay Holohan ağzının içinde bir şeyler geveledikten sonra seke seke kendini dışarı attı. Ortalık sessizliğe büründü. Sessizliğin gerilimi dayanılmaz bir duruma gelince, Bayan Healy baritona dönüp "Bu hafta Bayan Pat Campbell'i[131] izlediniz mi?" diye sordu.

Bariton Bayan Campbell'i izlememişti, ama gayet iyi olduğunu duymuştu. Konuşma bu kadarla kaldı. Birinci tenor başını eğip beline kadar inen altın zincirin baklalarını sayarken

bir yandan da gülümsüyor ve frontal sinüs üstündeki etkisini anlamak için rastgele notalar mırıldanıyordu. Herkes ikide bir dönüp Bayan Kearney'ye bakıyordu.

Salondaki gürültünün yerini haykırışlar almıştı ki Bay Fitzpatrick odaya daldı, arkasından da soluk soluğa Bay Holohan. Salondaki elle tempo tutmalar, ayakları yere vurmalara şimdi bir de ıslıklamalar eklenmişti. Bay Fitzpatrick'in elinde banknotlar vardı. Bayan Kearney'nin eline dört banknot saydıktan sonra gerisini de aradan sonra alacağını söyledi.

Bayan Kearney, "Bu dört şilin eksik," dedi.

Ama Kathleen eteğini topladı ve ilk sıra kendisinde olduğu için yaprak gibi titreyen Bay Bell'e *Hadi bakalım* dedi. Şarkıcı ve eşlikçi birlikte sahneye çıktılar. Salondaki gürültü yavaş yavaş kesildi. Birkaç saniyelik bir sessizlik oldu, ardından piyanonun sesi duyuldu.

Konserin ilk bölümü, Madam Glynn'in söylediği parça dışında çok başarılı geçti. Kadıncağız *Killarney*'yi[132] çelimsiz bir sesle, nefes nefese kalarak söyleyişine zarafet kattığını sandığı bütün o modası geçmiş abartılı tonlama ve telaffuzları eksik etmeden söyledi. Eski bir kostüm dolabından çıkıp gelmiş gibiydi; salonun ucuz koltuklarında oturanlar ondan çıkan feryatları makaraya aldılar. Buna karşılık, birinci tenor ile kontralto ayakta alkışlandı. İrlanda ezgilerinden bir seçki sunan Kathleen de büyük alkış aldı. Birinci bölüm, amatör oyunlar düzenleyen bir genç kadının coşkulu yurtsever dinletisiyle son buldu. Hak ettiği alkışı alan bu dinletiden sonra gelen arada insanlar salondan çıkarken mutluydular.

Bütün bunlar olurken soyunma odası heyecandan geçilmiyordu. Bay Holohan, Bay Fitzpatrick, Bayan Beirne, iki görevli, bariton, bas ve Bay O'Madden Burke odanın bir köşesindeydiler. Bay O'Madden Burke ömründe bu kadar kepaze bir konser görmediğini söylüyordu; ona kalırsa bu konserden sonra Bayan Kathleen Kearney'nin Dublin'deki müzik hayatı bitmişti. Baritona da annesi Bayan Kearney'nin tutumunu nasıl bulduğunu sordular. Herhangi bir şey söylemekten kaçındı. Parasını almış-

tı, kimseyle arası bozulsun istemiyordu. Ama yine de Bayan Kearney'nin *artiste*'leri de nazarı dikkate alması gerektiğini söylemeden edemedi. Görevlilerle dernek yöneticileri ara olduğunda ne yapacaklarını hararetli hararetli tartışıyorlardı.

"Ben Bayan Beirne'le aynı fikirdeyim," dedi Bay O'Madden Burke. "O kıza beş kuruş vermeyin."

Odanın öbür köşesinde ise Bayan Kearney ile kocası, Bay Bell, Bayan Healy ve o yurtsever parçayı okumuş olan genç kadın duruyorlardı. Bayan Kearney komitenin kendisine karşı tutumunun tam bir kepazelik olduğunu söylüyordu. Onca sıkıntıya girmiş, hiçbir masraftan kaçınmamıştı, ama karşılığı buydu işte.

Karşılarındaki genç bir kız olduğu için ona istedikleri gibi davranabileceklerini sanıyorlardı. Ama kızı günlerini gösterecekti onlara. Erkek olsaydı ona böyle davranmayı göze alamazlardı. Ama kızının hakkını alması için ne lazımsa yapacaktı; onu enayi yerine koyamazlardı. Parayı son kuruşuna kadar ödemezlerse bütün Dublin'i ayağa kaldıracaktı. *Artiste*'ler için üzülmüyor değildi elbette. Ama elinden ne gelirdi ki? İkinci tenora soracak oldu, adam kıza yanlış yaptıklarını söyledi. Bir de Bayan Healy'ye sordu. Kadın öbürlerine katılmak istese de yapamazdı, çünkü Kathleen'in çok yakın arkadaşıydı; üstelik Kearney'ler onu kaç kere evlerine davet etmişlerdi.

Birinci bölüm biter bitmez Bay Fitzpatrick ile Bay Holohan Bayan Kearney'ye giderek, geri kalan dört altının gelecek salı günü yapılacak komite toplantısından sonra ödeneceğini, ama kızı ikinci bölümde çalmamaya kalkarsa komitenin sözleşme koşullarının çiğnenmiş olduğunu kabul edip hiçbir ödeme yapmayacağını söylediler.

"Ben komite falan tanımam," dedi Bayan Kearney öfkeyle. "Kızımın elinde kapı gibi sözleşme var. Geri kalan dört sterlini de almazsa o sahneye adımını atmaz."

"Beni çok şaşırttınız Bayan Kearney," dedi Bay Holohan. "Bize böyle davranacağınızı hiç beklemezdim."

"Peki siz bana nasıl davrandınız?" diye sordu Bayan Kearney.

Yüzü öfkeden kıpkırmızı kesilmişti. Sanki birinin boğazına sarılacak gibiydi.

"Ben hakkımı arıyorum," dedi.

"Biraz daha kibar davranabilirsiniz?" dedi Bay Holohan.

"Ya öyle mi, bak sen!.. Ben kızımın parasının ödenmesini isteyince efendice bir cevap aldım sanki."

Başını umursamaz bir edayla yukarı kaldırdı, aşağılayıcı bir sesle, "Sizin başkanla konuşun," dedi. "Beni alakadar etmez. Bana göre hava hoş, cehenneme kadar yolunuz var."

Bay Holohan, "Ben de sizi kibar bir hanım sanmıştım," diyerek oradan hızla uzaklaştı.

Ondan sonra Bayan Kearney'nin bu davranışı herkes tarafından ayıplandı; herkes komiteye hak verdi. Bayan Kearney kapının ağzında dikilmiş, öfkeden deliye dönmüş bir halde, elini kolunu sallayarak kocası ve kızıyla tartışıyordu. Yöneticilerden biri yanına gelir umuduyla ikinci bölümün başlama vaktine kadar bekledi. Ama Bayan Healy incelik göstermiş, bir iki parçaya eşlik etmeye razı olmuştu. Bayan Kearney baritonla eşlikçisinin sahneye çıkmaları için yana çekilip yol vermek zorunda kaldı. Bir süre öfkeden kaskatı kesilerek put gibi dikildi orada, ama şarkının ilk notaları kulağına gelir gelmez kızının mantosunu kaptığı gibi kocasına dönüp "Çabuk bir araba çağır!" dedi.

Adam hemen dışarı fırladı. Bayan Kearney mantoyu kızının omuzlarına atıp arkasından gitti. Kapından çıkarken Bay Hollohan'ın yüzüne ters ters baktı.

"Seninle işim bitmedi daha," dedi.

"Ama benim sizinle işim bitti," dedi Bay Holohan.

Kathleen süklüm püklüm annesinin arkasından gitti. Ateşi başına vuran Bay Holohan da sinirlerini yatıştırmak için odanın içinde volta atmaya başladı.

"Ben de onu kibar bir hanım sanmıştım!" diye söyleniyordu. "Ben de onu kibar bir hanım sanmıştım!"

Bay O'Madden Burke, onay verircesine şemsiyesine dayanarak "Siz doğru olanı yaptınız, Holohan," dedi.

Tanrı'nın İnayeti

O sırada tuvalette bulunan iki beyefendi koşup onu kaldırmaya çalıştılarsa da yerinden kıpırdatamadılar. Aşağı yuvarlandığı merdivenlerin dibinde kıvrılmış yatıyordu. Sonunda sırtüstü döndürmeyi başardılar. Şapkası birkaç metre öteye yuvarlanmıştı, yüzüstü düştüğü yerin kiri pisliği giysilerine bulaşmıştı. Gözleri kapalıydı, nefes alıp verirken hırıldıyordu. Ağzının kenarından ince bir kan sızıyordu.

İki adam ve barboylardan biri onu üst kata taşıdılar ve barın orada yeniden yere yatırdılar. İçeridekiler hemen adamın çevresini aldılar. Barın patronu önüne gelene onun kim olduğunu ve kiminle geldiğini soruyordu. Kim olduğunu bilen yoktu, ama barboylardan biri bu beye bir ufak rom verdiğini söyledi.

"Tek başına mıydı?" diye sordu patron.

"Hayır efendim. İki kişi daha vardı yanında."

"Neredeler peki?"

Bilen yoktu; biri "Dağılın da nefes alsın. Adam bayılmış," dedi.

Seyirci çemberinin lastik gibi genişleyip daralması bir oldu. Mozaik bezemeli zeminde adamın başının yanında koyu bir kan birikintisi vardı. Patron adamın benzinin kül gibi olduğunu görünce korkup polis çağırttı.

Hemen yakasını açtılar, kravatını çözdüler. Bir ara gözlerini araladı, içini çekti ve yeniden kapattı. Onu üst kata çıkaran

adamlardan birinin elinde kir pas içinde bir silindir şapka vardı. Patron yerde yatan adamın kim olduğunu, arkadaşlarının nereye kaybolduğunu bilen olup olmadığını sorup duruyordu. Barın kapısı açıldı ve çam yarması gibi bir polis memuru içeriye girdi. Dar sokak boyunca arkasından gelmiş olan kalabalık kapının dışında toplandı, camlardan içeriyi görebilmek için itişip kakışıyorlardı.

Patron hemen bildiklerini anlatmaya başladı. Ablak yüzlü genç polis boş bakışlarla dinliyordu. Oyuna getirilmekten korkuyormuşçasına başını ağır ağır oraya buraya çeviriyor, bir patrona bir yerde yatan adama bakıyordu. Derken eldivenini çıkardı, cebinden de küçük bir defter çıkarıp kurşunkaleminin ucunu diliyle ıslattı, not almaya hazırlandı. Taşra ağzıyla, kuşkuyla sordu:

"Kim bu adam? Adı ne, adresi belli mi?"

Tam o sırada bisiklet kıyafetleri içindeki bir delikanlı seyirci çemberini yarıp geldi. Hemen yaralı adamın yanına çömelip su istedi. Polis de yardım etmek için diz çöktü. Delikanlı adamın ağzından sızan kanı temizledikten sonra biraz konyak getirmelerini söyledi. Polis de aynı isteği buyurgan bir sesle yineleyince barboylardan biri elinde bir bardakla koşup geldi. Konyak boğazından aşağı boca edilince adam birkaç saniye içinde gözlerini açıp etrafına bakındı. Tepesindeki suratları görünce durumu anlayıp kalkmaya çalıştı.

Bisiklet kıyafetleri içindeki delikanlı, "Şimdi daha iyi misiniz?" diye sordu.

Yaralı adam doğrulmaya çalışarak "Ha, bişiim yok," dedi.

Kollarından tutup kaldırdılar. Patron hastaneye götürülmeli gibisinden bir şey söyledi, olayı kenardan izleyenlerden bazıları önerilerde bulundular. Yamulmuş silindir şapka adamın kafasına konduruldu. Polis, "Nerede oturuyorsunuz?" diye sordu.

Adam yanıt vermeden bıyığını burmaya başladı. Başına gelen umursamıyormuş gibiydi. "Korkacak bir şey yok," dedi, "küçük bir kaza işte." Dilinde bir tutukluk vardı.

Polis, "Nerede oturuyorsunuz?" diye yineledi.

Adam kendisine bir araba çağırmalarını istedi. Tam bu mesele konuşulduğu sırada barın öbür ucundan uzun boylu, açık tenli, uzun sarı paltolu biri koşup geldi. Adamı görünce, "N'aber Tom? N'oldu babalık?" diye bağırdı.

Adam, "Ha, bişi yok," dedi.

Yeni gelen, karşısındakinin içler acısı durumuna şöyle bir baktıktan sonra polise dönüp "Tamamdır, memur bey. Ben onu evine götürürüm," dedi.

Polis elini başlığına götürerek "Pekâlâ, Bay Power!" diye yanıtladı.

Bay Power dostunun koluna girerek "Hadi bakalım Tom," dedi. "Bir yerine bir şey olmadı ya. Ha? Yürüyebiliyor musun?"

Bisiklet kıyafetli delikanlı da adamın öbür koluna girdi, kalabalık açıldı.

"Ne yaptın da bu hale soktun kendini?" diye sordu Bay Power.

"Merdivenlerden düşmüş beyefendi," diyecek oldu delikanlı.

"Size çok teş'kür edeğim efen'im," dedi yaralı adam.

"Lafı mı olur."

"Şöö'le az'cık?.."

"Hayır, şimdi olmaz. Şimdi olmaz."

Üç adam bardan çıktı, kalabalık da kapıdan itiş kakış geçip dar sokağa döküldü. Patron kaza yerini incelemesi için polis memurunu üst kata çıkardı. İkisi de adamın ayağının kaydığı konusunda birleşti. Müşteriler tezgâhın başına döndüler, barboylardan biri de yerdeki kan izlerini temizlemeye koyuldu.

Grafton Caddesi'ne çıktıklarında Bay Power ıslık çalarak bir araba çağırdı. Yaralı adam dili döndüğü kadar "Size çok teş'kür edeğim, efen'im," dedi bir kez daha. "Umağım yine görşüğüz. Ben'm ad'm Kernan."

Geçirdiği sarsıntı ve sonradan kendini gösteren acı onu biraz olsun ayıltmıştı.

"Lafı mı olur," dedi delikanlı.

El sıkıştılar. Bay Kernan güç bela arabaya bindirildi; Bay Power arabacıya gidecekleri yeri tarif ederken bir yandan da

delikanlıya teşekkür etti ve birlikte bir içki içememelerine üzüldüğünü söyledi.

"Başka sefer," dedi delikanlı.

Araba Westmoreland Caddesi'ne doğru yola koyuldu. Liman İşletmeleri'nin önünden geçerken saat dokuz buçuğu gösteriyordu. Irmak ağzından esen sert bir doğu rüzgârı yüzlerine çarptı. Bay Kernan soğuktan oturduğu yerde büzülmüştü. Arkadaşı kazanın nasıl olduğunu soracak oldu.

"Kon'şamıyom ki," diye yanıtladı, "Dil'm yağalı."

"Göster bakayım."

Arabanın kolluğunun üstünden eğilip Bay Kernan'ın ağzının içine baktı, ama hiçbir şey göremedi. Bir kibrit yakıp ellerinin arasında rüzgârdan korudu; Bay Kernan'ın uysalca açtığı ağzının içine bir kez daha baktı. Araba sallandıkça kibrit de açılan ağza bir yaklaşıp bir uzaklaşıyordu. Altçenede diş etlerinde kan pıhtıları vardı, dilden de ufacık bir parça kopmuş gibiydi. Kibrit sönüverdi.

"Berbat," dedi Bay Power.

Bay Kernan kirli paltosunun yakasını çekiştirip boynunu örterek, "Ha, bişi yok," dedi.

Bay Kernan, işini onuruyla yürüten eski kafalı bir seyyar satış temsilcisiydi. Şehirde o hoş silindir şapkası ve getrleri olmadan gezdiği görülmemişti. Bu ikisi sayesinde, derdi, her zaman sınıfı geçersiniz. Kahramanı büyük Blackwhite'ın izinden gidiyor, zaman zaman da ondan hikâyeler anlatarak, onun taklidini yaparak anısını yaşatmayı unutmuyordu. İş dünyasının çağdaş düzeni ancak Crowe Caddesi'nde küçük bir ofis tutmasına el vermişti; ofisin camlarında bağlı olduğu firmanın adı ve adresi yazılıydı – Londra, E.C.[133] Bu küçük ofisin şömine rafında kurşun rengi çay kutularından oluşan küçük bir müfreze eksik olmazdı; pencerenin önündeki masada da çoğu zaman yarısına kadar koyu bir sıvıyla dolu dört beş porselen çanak dururdu. Bay Kernan bu çanaklardan çayın tadına bakardı. Bir yudum alır, ağzının içinde tutar, damağında gezdirir, ocağa tükürürdü. Sonra biraz bekleyip değer biçerdi.

Bay Power ondan çok daha gençti, İrlanda Kraliyet Polis Teşkilatı'nın[134] Dublin Şatosu'ndaki ofisinde çalışıyordu. Toplumdaki yükselişinin eğrisi arkadaşının düşüş eğrisiyle kesişiyordu, ama Bay Kernan'ı en başarılı döneminde tanımış olan dostlarından bazılarının onu hâlâ saygın bir kişi olarak görmeleri düşüşünü bir nebze hafifletiyordu. Bay Power da o dostlardan biriydi. Anlaşılması güç borçları çevresinde dillere destan olmasına karşın yüreği geniş bir gençti.

Araba Glasnevin'e giden yolun üstündeki küçük bir evin önünde durdu, Bay Kernan eve alındı. Karısı onu yatağa yatırırken, Bay Power da alt katta mutfakta oturmuş, çocuklara hangi okula gittiklerini, derslerde hangi kitapları okuduklarını soruyordu. Babalarının yerinden kalkamayacak durumda olmasını, annelerinin orada olmamasını fırsat bilen çocuklar –iki kız, bir oğlan– ona olmadık şakalar yapıyorlardı. Çocukların davranışları ve şiveleri onu şaşırttı ve düşündürttü. Bir süre sonra Bayan Kernan feryat figan mutfağa girdi:

"Olacak şey değil, ne hale gelmiş! Ah, bir gün mahvedecek kendini, böyle olacağı belliydi zaten. Cuma gününden beri içiyor."

Bay Power kadına olup bitenle bir ilgisi olmadığını, orada bulunmasının bütünüyle bir rastlantı olduğunu açıklamayı unutmadı. Bay Power'ın kocasıyla kavgalarında yaptığı arabuluculukları ve küçük de olsa en gerekli anlarda verdiği borçları hatırlayan Bayan Kernan atıldı:

"Aman Bay Power, bunları söylemenize ne gerek var? Onun dostu olduğunuzu, düşüp kalktığı serserilerden biri olmadığınızı bilmiyor muyum? Cebinde ona karısını ve ailesini unutturacak kadar parası varsa kıçından ayrılmazlar. Böyle arkadaşın! Bu gece kiminleydi bir bilsem!"

Bay Power bir şey demedi, başını sallamakla yetindi.

"Evde size ikram edebileceğim bir şey olmadığı için kusuruma bakmayın," diye devam etti kadın. "Ama azıcık beklerseniz çocuklardan birini Fogerty'nin köşedeki dükkânına yollayabilirim."

Bay Power yerinden kalktı.

"Bugün eve para getirir diye umuyorduk. Bir evi olduğu aklına bile gelmiyor ki adamın."

"Siz merak etmeyin Bayan Kernan," dedi Bay Power, "hayatında yeni bir sayfa açması için elimizden geleni yapacağız. Martin'le konuşacağım. O bu iş için biçilmiş kaftan. Bu ara bir akşam gelir, bu meseleyi uzun uzadıya konuşuruz."

Bayan Kernan onu kapıya kadar geçirdi. Arabacı ısınmak için kaldırımda ayaklarını yere vurup duruyor, kollarını açıp kapatıyordu.

"Eksik olmayın, eve kadar getirdiniz onu," dedi kadın.

"Rica ederim, o nasıl söz," dedi Bay Power.

Arabaya bindi. Araba yola çıkarken şapkasını kaldırıp selam verdi, neşeli bir sesle, "Bambaşka bir insan olacak," dedi. "İyi geceler Bayan Kernan."

*****

Bayan Kernan arabayı gözden kaybolunca kadar ikircikli bakışlarla izledi. Sonra dönüp eve girdi, kocasının ceplerini boşalttı.

Becerikli, yerinde duramayan orta yaşlı bir kadındı. Daha geçenlerde evliliğinin yirmi beşinci yılını kutlamış, Bay Power'ın piyanosu eşliğinde kocasıyla vals yaparak onunla yeniden yakınlaşmıştı. Gönül eğlendirdikleri günlerde Bay Kernan ona hiç de kaba saba biri gibi gelmemişti; hâlâ ne zaman bir düğün olduğunu duysa hemen kilisenin kapısına koşar, evlenen çifti görünce de bir kolunda silindir şapkasını zarafetle taşıyan, şık bir frakın altına eflatun bir pantolon giymiş neşeli ve gürbüz bir adamın kolunda Sandymount'taki Deniz Yıldızı Kilisesi'nden[135] çıkışını bugünmüş gibi kendinden geçerek hatırlardı. Üç hafta kadar sonra evlilik onu bezdirmeye başlamış, bir süre sonra evliliği dayanılmaz bulmaya başladığında da anne olmuştu. Annelik ona üstesinden gelinmez güçlükler çıkarmamıştı, yirmi beş yıldır da evi kocası için beceriyle çekip çeviriyordu. İki büyük oğlu yuvadan uçmuştu. Biri Glasgow'da bir

manifaturacıda çalışıyor, öbürü de Belfast'ta bir çay tacirinin yanında kâtiplik yapıyordu. İkisi de hayırlı çıkmıştı, düzenli olarak yazıyor, ara sıra da eve para yolluyorlardı. Öbür çocuklar ise hâlâ okula gidiyordu.

Bay Kernan ertesi gün ofisine bir pusula gönderdi ve bütün gün yataktan çıkmadı. Karısı ona et suyu hazırladı, ama verip veriştirmekten de geri kalmadı. Onun sık sık baş gösteren taşkınlıklarını havaya bağlar, ne zaman hastalansa ona bakmayı görev bilir, kahvaltısını hazırlamayı ihmal etmezdi. Ona gelene kadar ne kocalar vardı. Oğlanlar büyüdüğünden beri şiddet gösterdiğini görmemişti, üstelik ufacık bir sipariş için Thomas Caddesi'nin bir ucuna kadar gitmekten gocunmadığını da biliyordu.

İki gece sonra arkadaşları onu görmeye geldiler. Bayan Kernan onları kocasının kendine özgü kokusuna boğulmuş yatak odasına aldı, onları ateşin başında birer iskemleye oturttu. Bay Kernan'ın arada bir gelen şiddetli acıyla onu biraz hırçınlaştıran dili kibarlaşmıştı. Yatağın içinde yastıklara yaslanarak doğrulup oturdu; tombul yanakları hafifçe kızarmış, pençe pençe olmuştu. Odanın karışıklığından ötürü misafirlerinden özür dilerken onlara gururla, bir muharip gazinin gururuyla bakıyordu.

Arkadaşları Bay Cunningham, Bay M'Coy ve Bay Power'ın aşağıdaki oturma odasında Bayan Kernan'a açıkladıkları bir komployа kurban gittiğinin kesinlikle farkında değildi. Fikir Bay Power'dan çıkmış, ama Bay Cunningham tarafından geliştirilmişti. Bay Kernan Protestan bir aileden geliyordu, ama evlenirken Katolik inancını benimsemiş olmakla birlikte yirmi yıldır Kilise'nin kıyısından bile geçmemişti. Üstelik Katolikliğe laf dokundurmaya bayılırdı.

Bay Cunningham bu iş için biçilmiş kaftandı. Bay Power'ın meslekteki büyüğüydü. Mutlu bir aile hayatı olduğu söylenemezdi. İflah olmaz bir sarhoş olarak adı çıkmış bir kadınla evli olduğu bilindiği için herkes onun bu haline çok üzülüyordu. Karısı için altı kere ev düzmüş, ama kadın her seferinde eşyaları rehine vermişti.

Zavallı Martin Cunningham'a herkes saygı duyardı. Son derece aklı başında, sözü sayılan ve zeki bir adamdı. Sulh mahkemelerine gelen vakalarla uzun süredir içli dışlı olmasından kaynaklanan insan sarraflığı ve görmüş geçirmişliği, zaman zaman felsefe sularına da dalıp çıkmasıyla perçinlenmişti. Bilgili bir adamdı. Arkadaşları fikirlerine saygı gösterirler, yüzünü Shakespeare'e benzetirlerdi.

Komplo kendisine açıklandığında Bayan Kernan, "Tamamen size bırakıyorum Bay Cunningham," demişti.

Çeyrek yüzyıllık evlilikten sonra hayallere kapılacak hali yoktu. Din onun için bir alışkanlıktı, ama kocası yaşında bir adamın bu saatten sonra pek değişmeyeceği kanısındaydı. Belki tuhaftı ama bu kazada bir hayır bile görüyordu, kendisini çok acımasız bulacaklarından çekinmese bu beylere Bay Kernan'ın dilinin azıcık kısalmasının o kadar da büyük bir zararı olmayacağını söyleyebilirdi. Ne var ki, Bay Cunningham becerikli bir adamdı, hem dini de hafife almamak gerekirdi. Plan işe yarayabilirdi, en azından bir zararı olmazdı. Bayan Kernan bağnaz bir insan değildi. Kutsal Yürek'i her zaman tüm Katolik inanışlarının en yararlısı olarak görmüştü, ayinleri de severdi. İnancı mutfağıyla sınırlıydı, ama mecbur kalsa *banshee*'ye[136] ve Kutsal Ruh'a da inanabilirdi.

Adamlar kazadan söz etmeye başladılar. Bay Cunningham eskiden benzer bir olaya tanık olduğunu söyledi. Yetmiş yaşında bir adam sara nöbeti geçirirken dilini ısırıp bir parça koparmış, ama sonradan parça yerine gelmiş, ısırığın izi bile kalmamıştı.

"Neyse, ben yetmiş yaşında değilim," diyecek oldu yataktaki.

"Şeytan kulağına kurşun," dedi Bay Cunningham.

"Artık acımıyor, değil mi?" diye sordu Bay M'Coy.

Bay M'Coy bir zamanlar ünlü sayılabilecek bir tenordu. Eskiden soprano olan karısı şimdilerde küçük çocuklara düşük bir ücretle piyano dersleri veriyordu. Bay M'Coy'un işleri her zaman yolunda gitmemiş, geçinmek için pek çok işte çalışmak zorunda kalmıştı. Midland Demiryolları'nda kâtiplik yapmış, *The Irish Times* ve *The Freeman's Journal* için ilan toplamış,

bir kömür şirketinin satıştan komisyon alarak pazarlamacılığını üstlenmiş, özel dedektiflik yapmış, icra dairesi kâtipliğinde bulunmuştu; bir süredir de adli tabiplikte yazmanlık yapıyordu. Bu yeni görevi dolayısıyla Bay Kernan'ın olayı onu mesleki olarak da ilgilendiriyordu.

"Acı mı? Pek acımıyor," diye yanıtladı Bay Kernan. "Ama çok kötü midem bulanıyor. İkide bir kusacak gibi oluyorum."

Bay Cunningham, "İçkidendir o," diye kestirip attı.

"Yok," dedi Bay Kernan. "Arabada üşüttüm galiba. Ha bire boğazıma bir şeyler geliyor. Balgam mı desem..."

"Mukus," dedi Bay M'Coy.

"Sanki ta gırtlağının dibinden geliyor; berbat bir şey."

"Evet, evet," dedi Bay M'Coy, "orası toraks."

Çokbilmiş bir edayla dönüp Bay Cunningham ile Bay Power'a baktı. Bay Cunningham hızla başını salladı, Bay Power da, "Neyse canım, yeter ki sonu iyi olsun," dedi.

"Sana ne kadar teşekkür etsem azdır moruk," dedi yataktaki. Bay Power boş ver dercesine elini salladı.

"Yanımdaki o iki herif..."

"Sahi, kimlerleydin?" diye sordu Bay Cunningham.

"Adamın biri. Adını bilmiyorum. Lanet olsun, neydi adı yahu! Şu yerden bitme sarışın herif..."

"Başka kim vardı?"

"Harford."

"Yaa," dedi Bay Cunningham.

Bay Cunningham böyle deyince kimseden ses çıkmadı. Onun gizli bilgi kaynakları olduğunu biliyorlardı. Bu durumda o tek hecenin ardında ahlaki bir anlam vardı. Bay Harford bazen pazar günleri öğleden hemen sonra küçük bir ekiple birlikte şehirden ayrılır, en kısa zamanda civardaki bir meyhaneye kapağı atarlar, kendilerini gerçek yolcular olarak gösterirlerdi.[137] Ama bu yolculuklardaki arkadaşları onun geçmişini hiçbir zaman görmezden gelmezlerdi. Hayata, işçilere fahiş faizle küçük borçlar veren karanlık bir banker olarak atılmıştı. Daha sonra, Liffey Kredi Bankası'ndan Bay Goldberg adında çok şişman ve

kısa boylu bir adamın ortağı olmuştu. Gerçi adamın Katolik dostlarına Yahudi ahlak kurallarını uygulamaktan başka bir şey yaptığı yoktu, ama kendilerinin ya da bir yakınlarının onun hacizleri yüzünden ne zaman başı yansa, ondan cahil İrlanda Yahudisi diye aşağılayarak söz ederler, oğlunun geri zekâlı olmasını Tanrı'nın tefeciliği lanetlemesine yorarlardı. İşler yolundaysa iyi yanlarıyla anarlardı.

"Nereye gitti anlamadım," dedi Bay Kernan.

Olayın ayrıntılarının belirsiz kalmasını istiyordu. Arkadaşlarının bir yanlışlık olduğunu, Bay Harford'la birbirlerini kaybettiklerini sanmalarını istiyordu. Ama Bay Harford'ın nasıl içtiğini çok iyi bilen arkadaşları bir şey demediler. Bay Power bir kez daha, "Yeter ki sonu iyi olsun," demekle yetindi.

Bay Kernan hemen konuyu değiştirdi.

"O delikanlıya helal olsun, doktor falandı galiba," dedi. "Onun sayesinde..."

"Hah, onun sayesindeymiş," dedi Bay Power, "yedi gün hapis alsaydın görürdün gününü, para cezasına da çevirmezlerdi."

Bay Kernan, "Evet, evet," dedi hatırlamaya çalışarak. "Şimdi aklıma geldi, bir polis vardı. Aklı başında bir çocuğa benziyordu. İyi de, nasıl oldu da böyle oldu?"

"Belli ki sen kelle olmuşsun Tom," dedi Bay Cunningham bütün ciddiyetiyle.

Bay Kernan da, "Doğru söze ne denir," dedi aynı ciddiyetle.

"Polisi sen hallettin değil mi Jack?" dedi Bay M'Coy.

Bay Power kendisine ön adıyla hitap edilmesinden hoşlanmadı. Gerçi böyle konularda müşkülpesent biri değildi, ama Bay M'Coy'un daha geçenlerde Bayan M'Coy'un güya taşrada bir konser turnesine çıkacağını söyleyerek milletten bavul ve çanta toplamasını unutamamıştı. Böyle bir işte kullanılmış olmasından çok, bu kadar rezil bir numara çekilmesine içerlemişti. O yüzden, soruyu, Bay Kernan sormuş gibi yanıtladı.

Bay Kernan anlatılanlara içerledi. Şehirliliği konusunda son derece duyarlıydı, bu şehirle onurlu bir ilişki içinde yaşamak istiyor ve o hödüklerin kendisini aşağılamalarına katlanamıyordu.

"Bunun için mi vergi ödüyoruz?" diye sordu. "Bu dangalakları yedirip içirmek, giydirip kuşandırmak için mi? Cahil herifler..."

Bay Cunningham güldü. Evet, Şato'da görevliydi, ama yalnızca mesai saatlerinde.

"Ne olmalarını bekliyordun ki Tom?" dedi.

Kaba bir taşra ağzıyla konuşuyormuş gibi yaparak, emir verir gibi "Acemiler, yakalayın lahanaları!" dedi.

Herkes güldü. Her sohbete dalmaya bayılan Bay M'Coy bu hikâyeyi ilk kez duyuyormuş gibi yaptı.

"Olay güya –yani öyle diyorlar– bu çam yarması hırbolara talim yaptırdıkları bir kışlada geçiyor," dedi Bay Cunningham. "Çavuş hepsini duvarın önüne dizmiş, tabaklarını uzattırmış."

Hikâyeyi gülünç el kol hareketleriyle anlatıyordu.

"Akşam karavanası gelmiş sizin anlayacağınız. Ağzına kadar lahana dolu koca bir kazanı masanın üstüne koymuşlar, kazanın içinde de nah kürek kadar bir kepçe. Çavuş kepçeyi kazana daldırıp daldırıp kocaman bir lahana parçası alıyor, odanın içine fırlatıyor, garibanlar da lahanaları tabaklarıyla yakalamaya çalışıyorlarmış. *Acemiler, yakalayın lahanaları* lafı buradan geliyor işte."

Herkes güldü yine, ama Bay Kernan'ın siniri hâlâ geçmemişti. Gazetelere bir mektup yazmaktan söz etti.

"Bu meşe odunları dağdan gelip bağdakini kovmaya kalkıyorlar," dedi. "Ne biçim herifler olduklarını sen benden daha iyi bilirsin Martin."

Bay Cunningham temkinli bir onay verdi.

"Bu dünyadaki her şey gibi," dedi. "İyileri de var, kötüleri de."

Bay Kernan, "Doğru, evet, iyileri de var," diye tatlıya başladı.

"İyisi mi, bunlarla hiç muhatap olmayacaksın," dedi Bay M'Coy. "Bana sorarsan."

O sırada Bayan Kernan odaya girip masanın üstüne bir tepsi bıraktı:

"Hadi buyrun beyler."

Bay Power getirilenleri dağıtmak için kalkarken kadına yer vermek istediyse de Bayan Kernan aşağıda ütü yaptığını söyleyerek oturmadı; Bay Power'a belli etmeden Bay Cunningham'la işaretleştikten sonra kapıya yönelmişti ki kocası seslendi:

"Bana bir şey yok mu canikom?"

"Sana ha! Sana beş kardeş geliyor şimdi!" diye tersledi Bayan Kernan.

Kocası yine arkasından seslendi:

"Kocişine bir şey yok demek!"

Bunu söylerken yüzü de, sesi de o kadar komikti ki biralar gülüşülerek dağıtıldı.

Biralarını içtikten sonra bardaklarını yeniden masaya bıraktılar; bir süre kimse konuşmadı. Biraz sonra Bay Cunningham Bay Power'a dönüp öylesine, "Perşembe akşamı demiştin, değil mi Jack?" dedi.

"Evet, perşembe akşamı," dedi Bay Power.

"Tamamdır!" deyiverdi Bay Cunningham.

"M'Auley'nin orada buluşabiliriz," dedi Bay M'Coy. "En uygun yer orası."

"Ama geç kalmayalım," dedi Bay Power üstüne basa basa, "orası kesin ağzına kadar dolu olur."

"Yedi buçukta orada olalım," dedi Bay M'Coy.

"Tamamdır!" dedi Bay Cunningham.

"Yedi buçukta M'Auley'de o zaman!"

Kısa bir sessizlik oldu. Bay Kernan arkadaşlarının neler olup bittiğini kendisine de açıklamalarını bekledi, bir açıklama gelmeyince sordu:

"Bir durum mu var?"

"Yok bir şey," dedi Bay Cunningham. "Perşembeye küçük bir işimiz var da."

"Operaya mı gidiyorsunuz?" dedi Bay Kernan.

"Yok canım," dedi Bay Cunningham geçiştirmeye çalışarak, "önemli değil, ruhani bir mesele."

"Yaa," dedi Bay Kernan.

Yine bir sessizlik oldu. Sonra Bay Power daha fazla lakırdıya boğmadan, "Açık söylemek gerekirse Tom, şöyle bir hafta sonu inzivasına çekilelim diyoruz da," dedi.

"Ya, öyle," dedi Bay Cunningham, "Jack, ben ve M'Coy tabii; ruhumuzu bir çitileyelim dedik."

Bu benzetmeyi içten bir sesle yaptıktan sonra kendi sesinden cesaret alarak devam etti:

"Şimdi kabul edelim ki hergelenin tekiyiz hepimiz." Sonra da, "Yok birbirimizden farkımız," diye ekleyip Bay Power'a döndü: "Yalan mı!"

"Doğru," dedi Bay Power.

"Bence de," dedi Bay M'Coy.

"O zaman birlikte çitileyeceğiz ruhlarımızı," dedi Bay Cunningham.

Aklına bir şey gelmiş gibi birden yataktaki hastaya döndü, "Ne düşünüyorum biliyor musun Tom?" dedi. "Dördümüz birlikte yapalım bu işi."

"İyi fikir," dedi Bay Power. "Dördümüz birlikte."

Bay Kernan bir şey demedi. Ne önerildiğini pek anlamamıştı, ama birtakım ruhani güçlerin onun adına işe karışacağını anlar gibi olunca geri durmanın daha iyi olacağını geçirdi aklından. Uzun süre hiçbir sohbete katılmadı, arkadaşları Cizvitleri tartışırlarken sakin bir hoşnutsuzluk içinde onları dinledi.

Sonunda araya girerek "Benim Cizvitler hakkında kötü bir düşüncem yok," dedi. "Eğitimli bir tarikat. Ayrıca iyi niyetli olduklarına inanıyorum."

Bay Cunningham, "Üstelik Kilise içinde en büyük tarikat, Tom," diye atıldı. "Cizvitlerin reisi Papa'dan sonra gelir."

"Ona ne şüphe," dedi Bay M'Coy. "Bir işin hem doğru dürüst, hem de çabucak yapılmasını istiyorsan bir Cizvit bulacaksın. Hem nüfuzlu adamlardır. Yeri gelmişken size bir hikâye anlatayım..."

"Cizvitler sıkı bir teşkilattır," dedi Bay Power.

Bay Cunningham, "Cizvit tarikatının garip bir özelliği var," dedi. "Kilise'ye bağlı öteki bütün tarikatlar şu ya da bu dönem-

de bir değişimden geçmek zorunda kaldılar, ama Cizvit tarikatı hiçbir zaman değişime uğramadı. Hep aynı kaldı."

"Sahi mi?" dedi Bay M'Coy.

"Bu bir gerçek," dedi Bay Cunningham. "Tarih böyle yazıyor."

"Kiliselerine bakın, yeter," dedi Bay Power. "Cemaatlerine bakın."

"Cizvitler üst sınıflara hitap ederler," dedi Bay M'Coy.

"Ona ne şüphe," dedi Bay Power.

"Evet," dedi Bay Kernan. "Cizvitlere o yüzden yakınlık duyuyorum. Benim derdim şu seküler rahiplerle; hem derslerini bilmiyorlar hem de kibirlerinden geçilmiyor..."

"Aslına bakarsan hepsi de kendine göre iyi insanlar," dedi Bay Cunningham. "İrlandalı rahiplerin bütün dünyada saygın bir yeri var."

"Orası öyle," dedi Bay Power.

"Avrupa'nın bu ada layık olmayan başka rahipleri gibi değiller," dedi Bay M'Coy.

Bay Kernan yumuşayarak "Belki de haklısın," dedi.

"Elbette haklıyım," dedi Bay Cunningham. "Yıllardır dünyayı geze geze, bu dünyanın pek çok yanını göre göre insan sarrafı oldum."

Aynı anda uzanıp biralarından birer yudum daha aldılar. Bay Kernan aklından bir şey geçirir gibiydi. Etkilenmişti. Bay Cunningham onun gözünde gerçekten de bir insan sarrafıydı, adamı gözünden tanırdı, o yüzden ona çok değer verirdi. Olayın ayrıntılarını anlatmasını istedi.

"Canım, sadece bir hafta sonu inzivası işte," dedi Bay Cunningham. "Peder Purdon vaziyet edecek. İşadamları için."

"Peder Purdon bizi fazla zorlamaz Tom," dedi Bay Power inandırıcı olmaya çalışarak.

"Peder Purdon mı? Peder Purdon mı?" dedi yataktaki.

"Canım mutlaka tanırsın Tom," diye atıldı Bay Cunningham. "Harika biridir! Bizim gibi görmüş geçirmiş bir adamdır."

"Ha... evet. Tanıyorum galiba. Kırmızı yüzlü, uzun boylu."

"Tam üstüne bastın."

"Peki, söyler misin Martin... İyi bir vaiz midir sence?"

"Hım, nasıl desem... Yani tam olarak bir vaaz olmayacak. Dostça bir sohbet, o kadar, öylesine bir sohbet işte."

Bay Kernan biraz duraksadı. Bay M'Coy hemen, "Peder Tom Burke[138] vardı ya, bu işin piriydi o," deyiverdi.

"Ya, evet, Peder Tom Burke," dedi Bay Cunningham, "anadan doğma hatipti doğrusu. Sen hiç dinlemiş miydin onu, Tom?"

Yataktaki sinirlenerek "O ne biçim söz!" dedi. "Elbette! Dinlemiştim..."

"Gerçi pek iyi bir ilahiyatçı olmadığı söylenir," dedi Bay Cunningham.

"Öyle mi?" dedi Bay M'Coy.

"Canım, o kadar büyütülecek bir şey değil. Bazen kitaba uygun vaazlar vermediği söylenir de."

"Ah, ah!.. Müthiş bir adamdı," dedi Bay M'Coy.

"Bir kere dinlemiştim," diye devam etti Bay Kernan. "Vaazının konusu aklıma gelmedi şimdi. Crofton'la şeyin... çukurun[139] arkasındaydık, hani şu..."

"Cemaatin oturduğu yer," dedi Bay Cunningham.

"Evet, arka tarafta, kapıya yakın bir yerde. Unuttum ne hakkında... Ha, evet, Papa hakkında, merhum Papa hakkında konuşuyordu. İyi hatırlıyorum. İnanın hitabeti muhteşemdi. Ya sesi! Aman Tanrım! O ne sesti! *Vatikan'ın Mahpusu*[140] diyordu Papa'ya. Hatırlıyorum, oradan çıktığımızda Crofton bana..."

"Ama Crofton Protestan değil mi?" dedi Bay Power.

"Elbette Protestan," dedi Bay Kernan, "hem de nasıl. Daha sonra Butler'ın Moore Sokağı'ndaki meyhanesine gitmiştik... ne kadar duygulandım bilemezsiniz, dinim aşkına... ne dediğini çok iyi hatırlıyorum. *Kernan,* dedi, *farklı mihraplarda ibadet ediyoruz, ama inancımız bir.* İyi laftı doğrusu."

"Bu lafta çok şey var," dedi Bay Power. "Peder Tom ne zaman vaaz verse kiliseye bir sürü Protestan da gelirdi."

"Aramızda pek fazla bir fark yok," dedi Bay M'Coy. "Biz de, onlar da..." Bir an duraksadı. "... Mesih'e inanıyoruz. Onlar Papa'ya ve Meryem Ana'ya inanmıyorlar, o kadar."

Bay Cunningham sesini yükseltmeden ama etkileyici bir tonla, "Ama tabii asıl din bizim dinimiz, eski ve gerçek inanış bizimkisi."

"Ona ne şüphe," dedi Bay Kernan içtenlikle.

Tam o sırada yatak odasının kapısında beliren Bayan Kernan, "Bir ziyaretçiniz var!" dedi.

"Kimmiş?"

"Bay Fogarty."

"Ooo buyursun! Buyursun!"

Odanın ışığında solgun, değirmi bir yüz göründü. Sarı kaytan bıyığın kıvrımı sevimli bir şaşkınlıkla bakan gözlerin üstündeki sarı kaşlarla bütünleniyordu. Bay Fogarty mütevazı bir bakkaldı. Şehirde ruhsatlı bir meyhane açmış, ama mali durumu yüzünden kıyıcık içki ve bira imalathanelerine bağlanmak zorunda kaldığı için işi yürütememişti. Daha sonra Glasnevin'e giden yolun üstünde küçük bir dükkân açmış, yol yordam bilirliğiyle mahallenin ev kadınlarının gözüne girmişti. Kibarlıkta kusur etmiyor, çocukların hatırını hoş ediyor, ağzı laf yapıyordu. Kültürsüz biri değildi.

Bay Fogarty bir hediye, en hasından ufak bir şişe viski getirmişti. Kibarca Bay Kernan'ın hatırını sordu, hediyesini masanın üstüne bırakıp öbürleri gibi iskemlelerden birine oturdu. Kendisiyle Bay Fogarty arasında henüz kapatılmamış küçük bir hesap olduğunu bildiğinden gelen hediye Bay Kernan'ın daha da hoşuna gitmişti.

"Sağ olasın dostum," dedi. "Açar mısın şu şişeyi Jack?"

Bay Power yine vaziyet etti. Bardaklar suyla çalkalandıktan sonra viski beş bardağa azar azar paylaştırıldı. Bu değişiklik sohbeti canlandırıverdi. İskemlenin ucuna ilişen Bay Fogarty merakla dinliyordu.

"Papa XIII. Leo çağının aydın kişilerinden biriydi," dedi Bay Cunningham. "Katolik ve Ortodoks kiliselerini birleştir-

mek gibi büyük bir düşüncesi vardı. Hayattaki en büyük amacıydı bu onun."

"Avrupa'nın en aydın insanlarından biri olduğunu pek çok kez duymuşumdur," dedi Bay Power. "Papa olmasının dışında demek istiyorum."

"Öyleydi," dedi Bay Cunningham, "belki de *en aydın* insanıydı. Bilirsin, papa olarak düsturu da *Lux üstüne Lux*[141] idi, yani *Işık üstüne Işık*."

"Yok, hayır," diye atıldı Bay Fogarty. "Bence yanılıyorsun. Bence *Tenebris içinde Lux* idi, yani *Karanlık içinde Işık*."

"Ya, evet," dedi Bay M'Coy, "*Tenebrae*."[142]

Bay Cunningham kendinde emin bir edayla, "İzin verirseniz, *Lux üstüne Lux* idi o. Selefinin, IX. Pius'un düsturu ise *Crux üstüne Crux* idi, yani *Haç üstüne Haç*... iki papalık dönemi arasındaki fark işte."

Bu çıkarım kabul gördü. Bay Cunningham devam etti:

"Bildiğiniz gibi, Papa Leo büyük bir bilgin ve şairdi."

"Çok esaslı bir adamdı," dedi Bay Kernan.

"Evet," dedi Bay Cunningham. "Latince şiirler yazardı."

"Sahi mi?" dedi Bay Fogarty.

Bay M'Coy viskisini keyifle yudumladıktan sonra başını anlaşılmaz biçimde iki yana salladı:

"Kolay iş değil bana sorarsanız."

"Biz okuduğumuz o ucuz okullarda bu kadar çok şey öğrenemedik Tom," dedi Bay Power, Bay M'Coy'u tamamlarcasına.

Bay Kernan, "Koltuğunun altına bir tezek alıp o ucuz okullara gidenlerin arasından pek çok iyi insan çıktı," diye kestirip attı.[143] "Eski sistem gibisi yoktu: sade ve güvenilir bir eğitim. O vakitler bugünkü saçmalıklar yoktu..."

"Çok haklısın," dedi Bay Power.

"Gereksiz şeyler yoktu," dedi Bay Fogarty.

Böyle dedikten sonra istifini bozmadan içkisinden bir yudum aldı.

"Papa Leo'nun şiirlerinden birini okuduğumu hatırlıyorum," dedi Bay Cunningham. "Fotoğrafın icadı üstüneydi... Latince elbette."

"Fotoğraf üstüne ha!" diye haykırdı Bay Kernan.

Bay Cunningham, "Evet," dedikten sonra uzanıp içkisinden bir yudum aldı.

"Biliyor musunuz," dedi Bay M'Coy, "düşünüyorum da, fotoğraf ne kadar müthiş bir şey, öyle değil mi?"

"Öyle elbette," dedi Bay Power, "ancak büyük zekâlar bunun farkına varabilir."

"Şairin dediği gibi: *Büyük zekâlar deliliğin eşiğindedir*,"[144] dedi Bay Fogarty.

Bay Kernan'ın kafası karışmış gibiydi. Bazı çapraşık konularda Poretestan ilahiyatının ne dediğini hatırlamaya çalıştı, sonunda Bay Cunningham'a dönüp "Söylesene Martin," dedi. "Papalardan bazıları –şimdiki değil tabii, selefi de değil, eski papalardan bazıları– yani nasıl desem... sütübozuk değil miydiler?"

Bir sessizlik oldu. Bay Cunningham yanıtladı:

"Ha, şüphesiz mayası bozuklar da vardı içlerinde... Ama şaşırtıcı olan şu ki, hiçbiri, en ayyaşı da... en namussuzu da, bir teki bile *ex cathedra*[145] düzmece bir öğretiyi vaaz etmedi. Ne dersiniz, çok şaşırtıcı değil mi?

"Ya, öyle," dedi Bay Kernan.

"Evet, papa *ex cathedra* konuştuğu zaman yanılmazdır," diye açıklık getirdi Bay Fogarty.

"Evet," dedi Bay Cunningham.

"Ha, papanın yanılmazlığını bilmez miyim. Hatırlıyorum, o zaman gençtim... Yoksa şey miydi?.."

Bay Fogarty sözünü yarım bırakıp şişeyi aldı, bardaklara biraz daha içki koydu. Herkese yetecek kadar viski kalmadığını gören Bay M'Coy daha ilkini bitirmediğini söyleyerek teşekkür etti. Öbürleri Bay M'Coy'un ağırdan almasına söylenseler de hiç itiraz etmediler. Bardaklara dökülen viskinin tatlı nağmesi sohbete hoş bir ara verdi.

"Sen bir şey diyordun Tom," dedi Bay M'Coy.

"Papaların yanılmazlığı meselesi," dedi Bay Cunningham, "Kilise'nin tekmil tarihinin en büyük olayıydı."

"Nasıl yani?" diye soracak oldu Bay Power.

Bay Cunningham iki kalın parmağını kaldırdı.

"Hani şu kardinallerin, başpiskoposların ve piskoposların yüce meclisi var ya, orada bu meseleye sadece iki kişi karşı çıkmış, geri kalan herkes arka çıkmıştı. O ikisi dışında tüm meclis kabul ediyordu. Ama hayır! O ikisi karşı koymuştu!"

"Bak sen!" dedi Bay M'Coy.

"Onlardan biri de Dolling adında bir Alman kardinaldi... yoksa Dowling miydi... her neyse..."

Bay Power gülerek "Dowling Alman değildi," dedi, "adı üstünde."

"Adı her ne ise, biri bu büyük Alman kardinaldi; öbürü de John MacHale'di."[146]

"Ne?" diye bağırdı Bay Kernan. "Tuamlı John'dan mı söz ediyorsun?"

"Sen o olduğundan emin misin?" diye sordu Bay Fogarty kuşkuyla. "Ben İtalyan ya da Amerikalı sanıyordum."[147]

"Evet, o adam Tuamlı John'du," diye tekrarladı Bay Cunningham.

Viskisinden bir yudum alınca öbürleri de bardaklarına uzandılar.

"Dünyanın dört bir yanından kardinaller, piskoposlar ve başpiskoposlar oradaymışlar," diye devam etti Bay Cunningham, "ama bu ikisi sonuna kadar ayak diremiş. Sonunda papa dayanamayıp yerinden kalkmış ve Kilise'nin yanılmazlık dogmasını *ex cathedra* ilan etmiş. O ana kadar kararlılıkla direnen John MacHale de birden ayağa kalkıp aslan gibi kükremiş: *Credo!*"

"*İnanıyorum!*" diye tekrarladı Bay Fogarty.

"*Credo!*" dedi Bay Cunningham. "Adamdaki inanca bak. Papa ağzını açtığı anda boyun eğmiş."

"Peki ya Dowling?" diye sordu Bay M'Coy.

"Alman kardinal boyun eğmemiş. Kilise'den ayrılmış."

Bay Cunningham'ın söyledikleri Kilise'yi dinleyenlerin gözünde göklere çıkarmıştı. O boğuk sesiyle söylediği inanç ve boyun eğiş sözcükleri onları kendilerinden geçirmişti. Bayan Kernan ellerini kurulayarak odaya girdiğinde huşu içindeydiler. Sessizliği bozmadan karyolanın ayakucundaki parmaklığa dayandı.

"John MacHale'i bir kere gördüm," dedi Bay Kernan, "hayatım boyunca da unutmayacağım."

Onay almak için karısına döndü.

"Kaç kere anlatmıştım sana."

Bayan Kernan başıyla doğruladı.

"John Gray'in[148] heykelinin açılışındaydı. Edmund Dwyer Gray[149] saçmasapan bir konuşma yapıyordu; bizim babalık da oradaydı, çalı gibi kaşlarının altından ona kötü kötü bakıyordu."

Bay Kernan kaşlarını çattı, kızgın bir boğa gibi başını eğip dik dik karısına baktı.

Derken yüzü eski halini aldı ve "Aman Tanrım!" diye bağırdı. "Öyle bir bakış hayatımda görmedim. Sanki *Ben senin ne mal olduğunu bilirim oğlum* der gibiydi. Atmaca gibi bakıyordu."

"Gray'ler işe yaramazın tekiydiler," dedi Bay Power.[150]

Yine bir sessizlik oldu. Bay Power birden neşeyle Bayan Kernan'a döndü:

"Eveet Bayan Kernan, şu sizin kocanızı dini bütün, Tanrı'dan korkan bir Katolik yapacağız."

Sonra da eliyle odadakileri gösterdi.

"Hep birlikte inzivaya çekilip günah çıkartacağız... Tanrı bilir ya buna fena halde ihtiyacımız var."

Bay Kernan biraz tedirgin, "Benim için hava hoş," dedi gülümseyerek.

Memnuniyetini belli etmemenin daha akıllıca olacağını düşünen Bayan Kernan, "Sizin hikâyelerinizi dinlemek zorunda kalacak zavallı rahibi düşündükçe yüreğim paralanıyor," dedi.

Bay Kernan gerildi.

"Keyfi bilir," diye kestirip attı, "beğenmezse... ne yaparsa yapsın. Benimki acıklı bir hikâye, hepsi o kadar. Çok kötü biri sayılmam..."

Bay Cunningham hemen araya girdi.

"Hep birlikte şeytandan kaçınacağız," dedi, "çevirdiği dolapları ve ayartmalarını unutmadan."

Bay Fogarty gülerek öbürlerine bakıp "Çekil önümden, Şeytan!" dedi.[151]

Bay Power sesini çıkarmadı. Oyununun işe yaradığının farkındaydı. Yüzünde bir gülümseyiş belirip kayboldu, o kadar.

"Tek yapmamız gereken," dedi Bay Cunningham, "elimizde yanan mumlarla orada durup vaftiz törenindeki yeminlerimizi tekrarlamak."

"Aman, mumu unutma Tom," dedi Bay M'Coy, "ne yap yap, mumu unutma."

"Ne?" dedi Bay Kernan. "Mecbur muyum mum getirmeye yani?"

"Evet, mecbursun," dedi Bay Cunningham.

"Hayır, lanet olsun," dedi Bay Kernan nasırına basılmış gibi, "burada durun bakalım. Tamam, bu işi noksansız yapacağım. İnziva minziva, günah çıkarma falan... hepsi tamam. Ama mum olmaz! Kahrolsun, mum istemiyorum!"[152]

Gülünç bir vakarla başını salladı.

"Şuna bak!" dedi karısı.

Dinleyenleri etkilediğinin farkında olan Bay Kernan başını sallamayı sürdürerek "Mum falan istemiyorum," dedi. "Öyle efsunlu, tekinsiz şeylerle işim olmaz."

Herkes kıkır kıkır güldü.

"Ben Katolik diye buna derim işte!" dedi karısı.

"Mum olmayacak!" diye bir kez daha ayak diredi Bay Kernan. "İşte o kadar!"

*****

Gardiner Caddesi'ndeki Cizvit Kilisesi'nin oturma yerleri dolmuş gibiydi; yine de dakika başı yan kapıdan giren beyler görevli tarafından karşılanıyor, sıralar arasında ayaklarının

ucuna basarak yürüyüp kendilerine bir yer buluyorlardı. Hepsi de iki dirhem bir çekirdekti. Kilisenin lambalarının ışığı yer yer tüvit giysilerin de göze çarptığı siyah ceketler ve beyaz yakalara, yeşil mermerden koyu alacalı sütunlara ve asık suratlı perdelere vuruyordu. Sıralarda oturan beyler pantolonlarını hafifçe yukarıya çekmişler, şapkalarını yanlarına bırakmışlardı. Dimdik oturuyorlar, gözlerini uzakta ana mihrabın önünden sarkan kırmızı ışıktan ayırmıyorlardı.

Minbere yakın sıralardan birinde Bay Cunningham ve Bay Kernan oturuyorlardı. Onun arkasındaki sırada Bay M'Coy bir başınaydı; bir arkadaki sırada ise Bay Power ile Bay Fogarty oturuyordu. Bay M'Coy öbürleriyle aynı sırada yer bulamamış, sonunda zar beşlisi gibi oturduklarını görünce onları güldürmeye kalkmış, ama bunun hoş karşılanmadığını fark edince vazgeçmişti. O bile içerideki ağırbaşlı ortamın ayırdındaydı, o bile saygılı bir havaya girmeye başlamıştı. Bay Cunningham Bay Kernan'a bir şeyler fısıldayarak, biraz ötede oturan tefeci Bay Harford'ı ve minberin hemen altında, yeni seçilmiş meclis üyelerinden birinin yanında oturan şehrin belediye başkanı seçtirmekte üstüne olmayan sicil müdürü Bay Fanning'i gösterdi. Sağda üç tefeci dükkânı olan yaşlı Michael Grimes ile Dan Hogan'ın sicil dairesinde çalışmaya hazırlanan yeğeni oturuyordu. Önlerde *Freeman's Journal*'ın başmuhabiri Bay Hendrick ile Bay Kernan'ın eski dostu, bir dönemin saygın tüccarlarından zavallı O'Carroll göze çarpıyordu. Bay Kernan bildik yüzlere rastladıkça kendini daha rahat hissetmeye başlamıştı. Karısının yeniden şekle şemale soktuğu şapkası dizlerinin üstünde duruyordu. Bir eliyle şapkasının kenarını usulca ama sımsıkı tutarken, öbür eliyle bir iki kez kol ağızlarını çekiştirdi.

Belden yukarısında beyaz bir rahip cüppesi görünen, güçlü kuvvetlice birinin minbere çıkmaya çalıştığı görüldü. Cemaat o saat harekete geldi, herkes mendilini çıkarıp yere serdi, yavaşça diz çöktü. Bay Kernan da onlar gibi yaptı. Çok geçmeden rahibin gövdesinin üçte ikisi minberde dimdik belirdi, gövdenin tepesindeki kocaman kırmızı yüz korkuluğun üstünden baktı.

Peder Purdon diz çöküp kırmızı ışığa döndü, ellerini yüzüne götürüp dua etmeye başladı. Bir süre sonra ellerini yüzünden çekip ayağa kalktı. Cemaat de yerinden kalkıp yeniden sıralara yerleşti. Bay Kernan şapkasını yeniden dizine koyup pürdikkat vaize baktı. Vaiz cüppesinin kollarını büyük bir özenle kıvırdıktan sonra bakışını ağır ağır sıralardaki yüzlerde gezdirdi. Ve başladı:

Çünkü bu dünyanın çocukları, kendilerine benzer kişilerle ilişkilerinde, ışıkta yürüyenlerden daha akıllı oluyorlar. Size şunu söyleyeyim, dünyanın aldatıcı servetini kendinize dost edinmek için kullanın ki, öldüğünüz zaman sizi ebedi konutlara kabul etsinler.[153]

Peder Purdon metni o inandırıcı gür sesiyle yorumladı. Ona bakılırsa, Kitabı Mukaddes'in doğru yorumlanması en güç metinlerinden biriydi. Üstünkörü bakıldığında, İsa Mesih'in başka yerlerde vaaz ettiği o yüce ahlaka ters düştüğü sanılabilirdi. Oysa Peder Purdon'a göre, özellikle bu dünyanın hayatını yaşamaya yazgılı oldukları halde o hayatı dünya işlerine dalmış insancıklar gibi yaşamak istemeyenlere yol göstermeye yönelik bir metindi bu. İşadamlarına ve girişimcilere seslenen bir metindi. Biz insanların yaradılışının bütün sırlarına varmış olan İsa Mesih, bütün insanların dine eğilimli olmadığını, çok büyük bir çoğunluğun bu dünyada ve bir ölçüde de bu dünya için yaşamak zorunda olduğunu anlamıştı. Dinsel konulara en az ilgi duyan, servete tapınan açgözlüleri örnek vererek onlara dinsel hayat için nasihatte bulunuyordu.

Peder Purdon dinleyenlerine, o akşam orada yüreklere korku salacak, olmadık bir amaçla değil, dostlarına seslenen görmüş geçirmiş biri olarak bulunduğunu anlattı. İşadamlarıyla konuşmaya gelmişti ve onlarla bir işadamı gibi konuşacaktı. Deyim yerindeyse, onların manevi muhasebecisi olarak oradaydı; bütün dinleyenlerin defterlerini, manevi hayatlarının defterlerini açıp vicdana sığıp sığmadıklarına bakmalarını istiyordu.

İsa Mesih insanların gırtlağına basan buyurgan biri değildi. Küçük kusurlarımızı bilirdi, zavallı günahkâr yaradılışımızın zayıflıklarını bilirdi, bu hayatın ne kadar ayartıcı olduğunu bilirdi. Zaman zaman hepimizin şeytana uyduğu olmuştu, zaman zaman hepimiz zayıflık göstermiştik. Ama dinleyenlerinden bir tek şey istiyordu: Tanrı huzurunda dürüst ve özü sözü bir olmak. Defterlerine bakıp "Evet, hesabımda hiçbir açığım yok. Bundan iyisi can sağlığı," diyebilmeliydiler.

Ama olur da hesaplarda birtakım tutarsızlıklar çıkarsa, o zaman gerçekle yüzleşmeli, açık sözlü olmalı ve mertçe şöyle demeliydiler:

"Evet, hesaplarımı gözden geçirdim. Şu şu yanlışları buldum. Ama Tanrı'nın inayetiyle, şunu şunu düzelteceğim. Hesaplarıma çekidüzen vereceğim."

Ölüler

Kapıcının kızı Lily'nin ayaklarına kara sular inmişti. Tam bir beyi zemin kattaki çalışma odasının arkasındaki küçük odaya buyur edip paltosunu alırken, kapının zili yeniden zır zır çalıyor, boş koridordan kapıya seğirtip yeni bir konuğu karşılamak zorunda kalıyordu. Bereket kadınlarla da ilgilenmesi gerekmiyordu. Neyse ki, Bayan Kate ve Bayan Julia üst kattaki banyoyu hanımların soyunma odasına dönüştürmeyi akıl etmişlerdi. Orada durmuşlar, gülüşerek çene çalıp dedikodu ediyorlar, ikide bir merdivenlerin başına gidip korkuluktan aşağı bakıyor, Lily'ye seslenerek kimin geldiğini soruyorlardı.

Morkan kardeşlerin her yıl düzenlediği dans partisi her zaman büyük olay olurdu. Onları tanıyan herkes; aile üyeleri, eski aile dostları, Julia'nın korodan tanıdıkları, Kate'in yetişkin öğrencileri, hatta Mary Jane'in bazı öğrencileri bile gelirdi. Sönük geçtiği görülmemişti. Herkesin hatırladığı kadarıyla yıllardır muhteşem geçiyordu; Kate'le Julia, erkek kardeşleri Pat öldükten sonra Stoney Batter'daki evden ayrılmışlar; biricik yeğenleri Mary Jane'i de alıp, üst katını zemin katta oturan zahire tüccarı Bay Fulham'dan kiraladıkları Usher's Island rıhtımına bakan karanlık kasvetli eve taşınmışlardı. Neresinden bakılsa otuz yıl olmuştu. O sıralar kısa entarili küçücük bir kız olan Mary Jane artık evin orta direğiydi, Haddington Road'daki kilisede org çalıyordu. Akademi'yi[154] bitirmişti ve Eski Konser Salonu'nun

üst katında her yıl bir öğrenci konseri düzenliyordu. Öğrencilerinin çoğu Kingstown'dan Dalkey'ye uzanan kibar semtlerde oturan hali vakti yerinde ailelerdendi. Yaşlanmış olsalar da teyzeleri de üstlerine düşeni yapıyorlardı. Julia, saçları epeyce ağarmış olsa da, hâlâ Adam and Eve's'de[155] baş sopranoydu; artık dışarıya pek çıkamayacak kadar güçsüz düşmüş olan Kate ise arka odadaki eski düz piyanoda yeni başlayanlara müzik dersleri veriyordu. Kapıcının kızı Lily onların ev işlerini görüyordu. Mütevazı bir hayat sürmelerine karşın her şeyin en iyisini yiyip içmeye özen gösteriyorlardı: Bonfile, üç şilinlik çay ve şişe biranın en iyisi. Ama Lily istenilenleri yerine getirmekte pek hata yapmadığı için üç hanımıyla da iyi geçiniyordu. Biraz fazla vesveseliydiler, o kadar. Ama katlanamadıkları tek şey kendilerine ters cevap verilmesiydi.

Böyle bir gecede vesveseli olmakta kuşkusuz haklıydılar. Saat onu hayli geçmiş olmasına karşın Gabriel ile karısı hâlâ görünmemişlerdi. Üstelik Freddy Malins zilzurna sarhoş gelecek diye ödleri kopuyordu. Mary Jane'in öğrencilerinin onu o halde görmeleri en istemedikleri şeydi; zilzurna geldiği zaman onunla baş etmek bazen çok zor oluyordu. Freddy Malins her zaman geç kalırdı, onlar asıl Gabriel'ın neden geciktiğini anlayamıyorlardı; ikide bir merdivenlerin başına gidip Lily'ye Gabriel'ın ya da Freddy'nin gelip gelmediğini sormalarının nedeni de buydu.

Lily kapıyı açar açmaz Gabriel'ı görünce, "Oo, Bay Conroy;" dedi, "Bayan Kate ile Bayan Julia az daha gelmeyeceğinizi düşünmeye başlıyorlardı. İyi akşamlar Bayan Conroy."

"Hakları da yok değil," dedi Gabriel, "ama karımın giyinmesinin üç saat sürdüğünü unutmuşlar."

Paspasta durup galoşlarındaki karı silkelerken, Lily de karısını merdivenlerin dibine kadar götürüp seslendi:

"Bayan Kate, Bayan Conroy geldi."

Kate'le Julia karanlık merdivenlerden çabucak indiler. Gabriel'ın karısını öperken ne zamandır kayıplara karıştığını söyleyip Gabriel'ın da gelip gelmediğini sordular.

"Geldim Kate teyze, postacı gibi tam vaktinde!" diye seslendi Gabriel karanlığın içinden. "Siz çıkın. Ben de geliyorum."

Üç kadın gülüşerek yukarıya, kadınların soyunma odasına çıkarlarken, o hâlâ hızlı hızlı galoşlarındaki karı silkelemeye çalışıyordu. Paltosunun omuzlarında apolet gibi ince bir kar tabakası kalmıştı, galoşlarının ucunda da kar kırıntıları göze çarpıyordu; çözmeye çalıştığı düğmeler kardan kaskatı olmuş kumaşta gıcırdayarak kayıyor, paltonun katlarından ve kıvrımlarından dışarıdaki soğuk havanın hoş kokusu yayılıyordu.

"Yine mi kar yağıyor Bay Conroy?" diye sordu Lily.

Onu küçük odaya almış, paltosunu çıkarmasına yardımcı oluyordu. Gabriel soyadını üç hecede söylemesine[156] gülümseyip ona göz ucuyla baktı. İncecik, daha boy atmakta olan bir kızdı, solgun bir yüzü vardı, saçları saman sarısıydı. Odadaki gaz lambasının ışığında daha da solgun görünüyordu. Gabriel onu çocukluğundan beri, merdivenlerin dibinde oturup bez bebeğiyle oynadığı günlerden beri tanıyordu.

"Evet Lily," diye yanıtladı, "sabaha kadar da yağacak galiba."

Başını kaldırıp baktı, odanın tavanı üst kattakilerin tepinmeleri, ayak sürtmeleriyle sarsılıyordu; bir an piyanonun sesine kulak verdi, sonra paltosunu özenle katlayıp raflardan birinin kenarına yerleştiren kıza baktı.

"Söylesene Lily," dedi canayakın bir sesle, "okul devam ediyor mu?"

"Yok, hayır efendim," diye yanıtladı kız. "Okul biteli bir yıldan fazla oldu."

Gabriel sevinerek "Ya, çok güzel," dedi, "o zaman yakında senin delikanlıyla düğününüze geliriz, ha?"

Kız omzunun üstünden göz ucuyla Gabriel'a baktıktan sonra acıklı bir sesle, "Bugünlerde erkeklere güven olmuyor," dedi, "hepsinin derdi günü sizden faydalanmak."

Gabriel patavatsızlık ettiğini düşünerek kızardı, kıza bakmadan galoşlarını çıkardı, atkısıyla hızlı hızlı vurarak rugan ayakkabılarını parlattı.

İri yarı, uzunca boylu bir genç adamdı. Yanaklarının kırmızılığı alnına kadar uzanıyor, orada belli belirsiz birkaç pembe lekeye dönüşerek dağılıyordu; minik, tedirgin gözlerini örten gözlüğünün parlak camları ve altın kaplama çerçevesi tıraşlı yüzünde pırıl pırıl parlıyordu. Ortadan ayrılıp arkaya taranmış gür siyah saçları kulaklarının arkasında, şapkasının iz bıraktığı yerde kıvrımlanıyordu.

Ayakkabılarını parlattıktan sonra doğruldu, yeleğini çekiştirerek tombul bedenine oturttu. Cebinden çabucak bir demir para çıkardı.

Parayı kızın eline tutuştururken "Lily'ciğim," dedi, "Noel geldi sayılır, değil mi? Sana... küçük bir..."

Kapıya doğru hızla yürüdü.

"Yok, olur mu efendim," dedi kız ardından seğirterek. "Hayatta olmaz efendim, alamam."

Gabriel koşarcasına merdivenlere yönelirken, "Noel zamanı! Noel zamanı!" dedi; bir yandan da kızı anlamazlıktan gelerek elini salladı.

Gabriel'ın merdivenlere vardığını gören kız arkasından seslendi:

"Neyse, sağ olun efendim."

Gabriel vals bitinceye kadar eteklerin yerde sürüklenişine, ayakların sürtünüşüne kulak vererek misafir odasının kapısında bekledi. Kızın buruk ve ani yanıtından hâlâ kendine gelememişti. Yüreğindeki burukluğu ceketinin kollarını çekiştirerek, kravatını düzelterek geçiştirmeye çalıştı. Derken yeleğinin cebinden küçük bir kâğıt çıkarıp yapacağı konuşmanın başlıklarına bir göz attı. Dinleyenlerin anlayamayacağından korktuğu için Robert Browning'den[157] aktaracağı dizeler konusunda kararsızdı. Shakespeare'den ya da *Ezgiler*'den[158] birkaç alıntı belki de daha anlaşılır olacaktı. Erkeklerin topuklarından çıkan kaba takırtılar, tabanlarından çıkan gıcırtılar, ona, kültür düzeylerinin kendisininkinden ne kadar farklı olduğunu düşündürüyordu. Hiçbir şey anlamayacakları şiirlerden alıntılar yapmaya kalkmak, kendini gülünç duruma düşürmekten baş-

ka bir işe yaramayacaktı. Ne kadar üstün bir eğitim gördüğünü gözlerine sokarak hava attığını sanabilirlerdi. Küçük odada kızla nasıl uyuşamadıysa onlarla da uyuşamayabilirdi. Yanlış bir yol tutmuştu. Yapacağı konuşma baştan sona yanlıştı, tümden boşa gidecekti.

Tam o sırada teyzeleriyle karısı hanımların soyunma odasından çıktılar. Teyzeleri sade giyinmiş, ufak tefek iki yaşlı kadındı. Julia Teyze azıcık daha uzundu. Kulaklarının altına kadar inen saçları ağarmıştı; ama yer yer göze çarpan koyuca gölgeler dışında geniş, yumuşak yüzü de ağarmış gibiydi. İri yapılı olduğu ve dimdik durduğu halde durgun bakışları ve aralık dudakları, nerede olduğunu ya da nereye gideceğini bilmeyen bir kadın izlenimi uyandırıyordu. Kate Teyze ise daha canlı bir kadındı. Kız kardeşinden daha sağlıklı görünen yüzü pörsümüş bir kırmızı elma gibi buruş buruş, kırış kırıştı; kardeşininki gibi eski usul örgülü saçları ise koyu kestane rengini koruyordu.

İkisi de Gabriel'ı sarılıp öptü. Gabriel en sevdikleri yeğenleriydi; Liman ve Doklar İdaresi'nden T. J. Conroy'un eşi, artık hayatta olmayan ablaları Ellen'ın oğluydu.

Kate Teyze, "Gretta bu gece arabayla Monkstown'a dönmeyeceğinizi söyledi," dedi.

"Hayır," dedi Gabriel dönüp karısına bakarak, "geçen yıldan ağzımızın payını aldık, öyle değil mi? Hatırlamıyor musun, Kate Teyze, Gretta çok kötü üşütmüştü. Arabanın camı yol boyunca zangırdamış, Merrion'dan geçerken doğudan esen rüzgâr iliklerimize işlemişti. Ne eğlendik, ne eğlendik, sorma. Gretta çok fena üşütmüştü."

Kate Teyze kaşlarını çatmış, Gabriel'ın her sözünü başıyla doğruluyordu.

"Son derece haklısın Gabriel, son derece haklısın," dedi. "Çok dikkat etmek lazım."

"Ama bizim Gretta'ya kalsa bu karda eve yürüyerek döner," dedi Gabriel.

Bayan Conroy güldü.

"Bakmayın ona Kate Teyze," dedi. "Yapmadığı kalmıyor, geceleri Tom'un gözlerine yeşil siperlikler mi takmıyor, ona zorla lobut mu kaldırtmıyor, Eva'nın ağzına yulaf lapası mı tıkmıyor. Zavallı çocuk! Artık yulaf lapasını görmeye bile dayanamıyor!.. Ah, şimdi de bana ne giydirdi dersiniz!"

Bir kahkaha patlattıktan sonra, gözleri aygın baygın, mutlu mesut bir giysisinde, bir yüzünde ve saçlarında gezinen kocasına bir bakış fırlattı. Teyzeler de gülmekten kırıldılar, çünkü Gabriel'ın vesveseleri aralarında sürüp giden bir alay konusuydu.

"Galoşlar!" dedi Bayan Conroy. "Şimdi de bu çıktı. Yerler ıslaksa galoş giymeliymişim. Bu akşam da giydirmeye kalktı, ama ben giymedim. Artık yakında bana bir dalgıç giysisi alır herhalde."

Gabriel sinir içinde güldü ve rahatlamak istercesine kravatını çekiştirdi; ama bu şakalara bayılan Kate Teyze gülmekten kırılıyordu. Tam o sırada Julia Teyze'nin yüzündeki gülümseyiş birden kayboldu ve keyfi kaçmış gibi yeğeninin yüzüne baktı. Bir an duraksadıktan sonra, "Bu galoş da neyin nesi, Gabriel?" diye sordu.

"Galoş yahu, Julia!" diye bağırdı kız kardeşi. "Tanrım, galoşun ne olduğunu bilmiyor musun? Şeyin, ayakkabının üstüne geçirirsin hani, değil mi Gretta?"

"Evet," dedi Bayan Conroy. "Lastik pabuç gibi bir şey. İkimiz de birer çift aldık. Gabriel Avrupa'da herkesin giydiğini söylüyor."

Julia Teyze mırıldanarak "Ya, Avrupa'da demek," diye başını hafifçe salladı.

Gabriel kaşlarını çattı ve biraz kızmış gibi, "Pek matah bir şey değil, ama Gretta çok komik buluyor," dedi. "Bu kelime aklına Christy Minstrels'i[159] getiriyormuş meğer."

Kate Teyze, "Baksana Gabriel," diye nazikçe araya girdi. "Odayı görmüşsündür tabii. Gretta diyordu ki..."

"Ha, oda işini hallettim," diye yanıtladı Gabriel. "Gresham'da[160] bir oda tuttum."

"Muhakkak," dedi Kate Teyze, "çok iyi etmişsin. Çocukları ne yaptınız Gretta, gözün arkada kalmamıştır umarım?"

"Yok, bir gece zaten," dedi Bayan Conroy. "Hem Bessie göz kulak olacak onlara."

"Muhakkak," dedi Kate Teyze yine. "Güvenebileceğin öyle bir kızın olması büyük rahatlık doğrusu! Bizim Lily'ye son zamanlarda ne oldu hiç bilemiyorum. Bir hal oldu bu kıza."

Gabriel bu konuda teyzesine tam bir şeyler soracaktı ki, kadın birden döndü, merdivenlerden inerken boynunu parmaklıktan aşağıya uzatan kız kardeşine baktı.

"Ne oluyor?" dedi birden hırçınlaşarak. "Nereye gidiyor bu Julia? Julia! Julia! Nereye gidiyorsun?"

Julia yarı yoldan geri döndü ve "Freddy geldi," dedi sakin bir sesle.

Tam o sırada bir alkış kopup piyanist son notayı basınca valsin bittiği anlaşıldı. Misafir odasının kapısı içeriden açıldı, birkaç çift dışarıya çıktı. Kate Teyze Gabriel'ı alelacele bir kenara çekip kulağına fısıldadı:

"Gabriel, bir iyilik yap da aşağıya inip bir bak, bu adam ne durumda. Sarhoşsa sakın yukarıya bırakma. Kesin sarhoştur. Eminim."

Gabriel merdivenlerin başına gidip parmaklığın oradan aşağıya kulak verdi. Küçük odada iki kişi konuşuyordu. Freddy Malins'i gülüşünden tanıdı. Merdivenlerden paldır küldür indi.

Kate Teyze, "Gabriel burada olunca gönlüme su serpiliyor," dedi Bayan Conroy'a. "O buradayken içim her zaman rahat etmiştir... Julia bak bakalım, Bayan Daly ile Bayan Power bir şeyler içerler belki. Harikulade valsiniz için teşekkürler Bayan Daly. Çok güzel vakit geçirdik."

Partneriyle birlikte odadan çıkmakta olan suratı kırış kırış, kırçıl fırça bıyıklı, uzun boylu, esmerce bir adam, "Biz de bir şeyler içebilir miyiz acaba, Bayan Morkan?" dedi.

Kate Teyze "Julia," deyiverdi, "Bay Browne ile Bayan Furlong da buradalar. Bayan Daly ve Bayan Power'la birlikte onları da içeri buyur ediver Julia."

Bay Browne dudaklarını bıyığı diken gibi oluncaya kadar büzüp suratındaki bütün buruşukluklarla sırıtarak, "Kadınlar bana bayılıyor Bayan Morkan," dedi. "Neden derseniz..."

Ama Kate Teyze'nin onu duyamayacak kadar uzaklaştığını görür görmez lafını yarım bırakıp üç genç hanımı arka odaya aldı. Odanın ortasını uç uca bitiştirilmiş iki dört köşe masa kaplıyordu; Julia Teyze'yle kapıcı masaların üstüne örttükleri geniş örtüyü düzeltiyorlardı. Yandaki bir masaya ise tabaklar, çanaklar, bardaklar, çatallar, bıçaklar ve kaşıklar dizilmişti. Kapağı kapalı duran düz piyanonun üstünde de yemekler ve tatlılar duruyordu. Köşedeki daha küçük bir masanın başında iki genç adam ayakta kokteyllerini yudumluyorlardı.

Bay Browne üç genç hanımı önlerine düşüp oraya götürdü ve şaka yollu sıcak, sert ve tatlı punçtan içmelerini önerdi. Kadınlar asla sert içki içmediklerini söyleyince de onlara üç şişe limonata açtı. Derken, genç adamlardan birine kenara çekilmesini söyleyip karafı aldı, kendine bolca bir viski doldurdu. İlk yudumunu alırken genç adamlar onu saygıyla gözlediler.

"Tanrı şahidimdir ki," dedi gülümseyerek, "doktorun tavsiyesi."

Kırış kırış yüzünde daha da kocaman bir gülümseyiş belirdi; üç genç kadın onun bu şakasına sarsıla sarsıla, omuzlarını titreterek şen kahkahalar attılar. Biri öbürlerinden daha gözüpek çıktı:

"Ay, yapmayın Bay Browne, hangi doktor böyle bir tavsiyede bulunur ki."

Bay Browne viskisinden bir yudum aldı; kaşını gözünü oynatarak "Ha, bakın," dedi, "hani şu meşhur Cassidy Hanım var ya, ben biraz ona benziyorum galiba. Hani *Bak, Mary Grimes, ben içmesem de sen bana içir, çünkü içesim var* demiş ya."[161]

Pancar gibi olmuş yüzünü aşırı bir güvenle yaklaştırarak kadınların burnunun dibine girmiş ve Dublin sokak ağzıyla konuşmuştu; o yüzden, genç kadınların üçü de ortak bir içgüdüyle bu şakayı karşılıksız bıraktı. Mary Jane'in öğrencilerinden biri olan Bayan Furlong, Bayan Daly'ye, yaptığı o güzel

valsin adını sordu; Bay Browne da kadınlardan yüz bulamayınca hemen onunla konuşmaya daha istekli görünen iki genç adama döndü.

Yanakları al al olmuş, koyu mor elbiseli genç bir kadın coşkuyla el çırparak ve "Kadriller! Kadriller!"[162] diye bağırarak odaya girdi.

Hemen ardından da Kate Teyze bağırarak odaya girdi:

"İki bey, üç de hanım, Mary Jane!"

"Hah, Bay Bergin'le Bay Kerrigan da geldi işte," dedi Mary Jane. "Bay Kerrigan, siz lütfen Bayan Power'la eşleşir misiniz? Bayan Furlong, sizin kavalyeniz de Bay Bergin olsun. Şimdi oldu işte."

"Üç hanım gerekli Mary Jane," dedi Kate Teyze.

İki genç adam hanımlara bu dansı kendilerine lütfedip lütfetmeyeceklerini sordular; Mary Jane de Bayan Daly'ye dönüp, "Ah, Bayan Daly," dedi, "son iki dansı harikulade çaldınız, gerçekten çok iyisiniz, ama bu gece hanım sıkıntısı çekiyoruz."

"Benim için hiç sorun değil," dedi Bayan Morkan.

"Ama size harika bir kavalye buldum; Bay Barrell D'Arcy, tenor. Daha sonra ondan şarkı söylemesini de isteyeceğim. Bütün Dublin ona deli oluyor."

"İnanılmaz bir ses, inanılmaz!" dedi Kate Teyze.

Piyano ilk figürün açılışını ikinci kez çalarken, Mary Jane dansa topladıklarını çarçabuk odadan çıkardı. Daha yeni gitmişlerdi ki, Julia Teyze ikide bir arkasına bakarak ağır ağır odadan içeri girdi.

Kate Teyze, "Bir şey mi var Julia?" diye sordu kaygıyla. "Kim o?"

Julia elinde peçetelerle kız kardeşine döndü ve sanki bu soruya şaşırmış gibi, "Yok, Freddy burada da, Kate," dedi, "Gabriel da onunla."

Sahiden de Julia'nın hemen arkasında Gabriel'ın sahanlıkta Freddy Malins'e yol gösterdiği görülebiliyordu. Freddy Malins, boyu bosu Gabriel'dan aşağı kalmayan, yusyuvarlak omuzlu, kırk yaşlarında genç bir adamdı. Yüzü tombul ve solgundu,

yalnızca etli ve sarkık kulak memelerine ve burnunun geniş kanatlarına biraz renk geldiği görülüyordu. Yüz hatları kabaydı; küt bir burun, çıkıntı yaptıktan sonra geriye çekilen bir alın, dolgun ve pırtlak dudaklar. Yumuk gözleri ve dökük saçlarının dağınıklığı onu uykulu gösteriyordu. Merdivenlerde Gabriel'a anlattığı hikâyeye kahkahalar atarak gülerken, bir yandan da sol yumruğuyla sol gözünü ovuşturuyordu.

"İyi akşamlar Freddy," dedi Julia Teyze.

Freddy Malins de Bayan Morkan'a sesi titrediği için yarım yamalak iyi akşamlar diledi; tam o sırada Bay Browne'ın masanın oradan kendisine sırıttığını görünce odanın içinde sarsak sarsak yürüyerek yanına gitti, az önce Gabriel'a anlattığı hikâyeyi o kısık sesiyle ona da anlatmaya başladı.

"O kadar kötü görünmüyor, değil mi?" dedi Kate Teyze Gabriel'a.

Gabriel'ın suratı asıktı, ama hemen gülümseyerek yanıtladı: "A, yok, pek fark edilmiyor."

"İşe yaramazın teki!" dedi Kate Teyze. "Zavallı anneciği yılbaşı gecesi bir daha içmeyeceğine dair yemin ettirmişti. Her neyse, gel Gabriel, misafir odasına geçelim."

Gabriel'ı alıp odadan çıkarken de Bay Browne'ı kaşlarını çatıp parmağını sallayarak uyardı. Bay Browne anladım dercesine başını salladı, Kate Teyze odadan çıkar çıkmaz da Freddy Malins'e dönüp "Hadi bakalım Teddy," dedi, "koca bir bardak limonata vereyim sana, seni kendine getirir."

Hikâyesinin en güzel yerinde olan Freddy Malins elini kaldırarak bu öneriyi anında geri çevirmeye kalktıysa da, Bay Browne önce üstünün başının dağınıklığına değinip dikkatini dağıttı, sonra ağzına kadar bir bardak limonata doldurup eline tutuşturdu. Freddy Malins sağ eliyle giysisini düzelteyim derken, sol eliyle ayırdında olmadan bardağı aldı. Bir kez daha keyifli keyifli ağzını burnunu oynatan Bay Browne kendine bir bardak viski koyarken, Freddy Malins tam hikâyesinin sonuna geldiğinde hırıltılı bir kahkaha patlattı, ağzına kadar dolu limonata bardağını bir yudum bile almadan masaya bıraktı;

hikâyenin son cümlesini gülmekten kırılarak tekrarlarken sol yumruğuyla sol gözünü ovuşturmaya başladı.

*****

Gabriel, Mary Jane'in sessizliğe gömülmüş misafir odasında çaldığı hızlı ve zorlu pasajlarla dolu Akademi parçasını[163] dinleyemiyordu. Müziği severdi, ama Mary Jane'in çaldığı parça onun kulağına göre değildi; kaldı ki bir şeyler çalması için Mary Jane'e yalvaran öteki dinleyicilerin de kulağına göre olduğundan kuşkuluydu. Piyanonun sesini duyup içki içilen odadan misafir odasının kapısına gelen dört genç adam çok geçmeden birer ikişer sessizce firara kadem basmıştı. Müziği dinleyenlerin yalnızca parmakları tuşlarda yarışan ve eslerde ellerini o an Tanrı'ya yakaran bir rahibe gibi kaldıran Mary Jane'in kendisi ve yanı başında nota sayfalarını çeviren Kate Teyze olduğu söylense yalan olmazdı.

Balmumu cilasıyla parlatılmış yerlerin koca avizenin altında ışıldamasından gözleri kamaşan Gabriel başını kaldırıp piyanonun yukarısındaki duvara baktı. Duvarda *Romeo ile Juliet*'teki balkon sahnesinin bir tablosu, onun yanında da Julia Teyze'nin genç bir kızken kırmızı, mavi ve kahverengi yünlerden dokuduğu, Kule'de öldürülmüş iki prensi[164] betimleyen bir resim asılıydı. Genç kızlığında gittiği okulda bu tür işler öğretiliyor olsa gerekti, çünkü annesi de Gabriel'a bir sene doğum günü hediyesi olarak üstünde minik tilki kafaları olan, kahverengi saten bordürlü, yuvarlak koyu mor düğmeli, mor poplinden bir yelek dikmişti. Ne tuhaf, Kate Teyze ondan hep Morkan ailesinin akıl küpü diye söz etse de annesinin en küçük bir müzik yeteneği yoktu. Kate de, Julia da ciddi ve ağırbaşlı bir kadın olan ablalarıyla her zaman biraz gurur duymuşlardı. Fotoğrafı iki pencere arasındaki sütunun önünde duruyordu. Dizlerinin üstünde açık bir kitap vardı, bahriyeli kıyafetiyle ayaklarının dibinde oturan Constantine'e kitaptan bir şey gösteriyordu. Ailenin saygınlığı konusunda çok duyarlı olduğu için oğullarının adlarını hep o seçmişti. Constantine şimdi onun sayesinde Balbriggan'da kıdemli papaz

yardımcısıydı, Gabriel da onun sayesinde Kraliyet Üniversitesi'nden diploma almıştı. Evlenmesine nasıl ayak dirediğini hatırlayınca yüzünü buruşturdu. Ettiği bazı aşağılayıcı sözler hiç hatırından çıkmamıştı; bir seferinde Gretta için köy yosması demişti ki, bu kesinlikle doğru değildi. Uzun süren son hastalığı sırasında Monkstown'daki evlerinde ona hep Gretta bakmıştı.

Gabriel, her ölçüyü akıcı gamların izlediği ana temayı tekrar çalmasından Mary Jane'in parçanın sonuna yaklaştığını anlamıştı; bu arada, beklerken öfkesi yatışmıştı. Parça sol anahtarındaki oktav trili ve pes tonda derin bir oktavla son buldu. Büyük bir alkış koptu, kıpkırmızı olan Mary Jane notalarını gergin bir biçimde topladı ve odadan çıktı gitti. En büyük alkış, parçanın başında içki içilen odaya giden, ama piyanonun sesi kesilince geri dönüp kapının ağzında dikilen dört genç adamdan gelmişti.

Kadrilin çiftleri belirlendi. Gabriel bir de baktı, Bayan Ivors'la eşleşmiş. Bayan Ivors çilli bir yüzü, pörtlek kahverengi gözleri olan, sözünü esirgemeyen ve ağzı laf yapan genç bir kadındı. Dekolte bir elbise giymemiş, yakasına üstünde bir İrlanda belirtkesi bulunan iri bir broş takmıştı. Yerlerini aldıklarında pat diye "Size iki çift lafım var," dedi.

"Bana mı?" diyecek oldu Gabriel.

Kadın istifini bozmadan başını salladı.

Gabriel kadının ciddiyetine gülümseyerek "Buyrun, mesele nedir?" diye sordu.

Bayan Ivors gözlerini ona dikerek "Şu G. C. de kim?" diye yanıtladı.

Gabriel kızarıp bozardı, tam söyleneni anlamamış gibi kaşlarını çatacaktı ki, Bayan Ivors dobra dobra, "Hadi canım, masum numarası yapmayın!" dedi. "*Daily Express*'e[165] yazıyormuşsunuz. Hiç utanmıyor musunuz?"

Gabriel gözlerini kırpıştırıp gülümseyerek "Neden utanayım ki?" diye sordu.

"Ben sizin adınıza utandım doğrusu," dedi Bayan Ivors açık yürekle. "Böyle bir paçavraya yazabiliyorsunuz demek. Sizin İngiliz yalakasının teki olduğunuzu nereden bileyim."

Gabriel şaşırıp kalmıştı. *Daily Express*'e her çarşamba on beş şilin karşılığında edebiyat yazıları yazdığı doğruydu. Ama bu onu neden İngiliz yalakası yapsındı ki. Tanıtması için gönderilen kitaplar onun gözünde o beş paralık çekten daha değerliydi. Yeni basılmış kitapların kapaklarını okşamayı, sayfalarını çevirmeyi çok seviyordu. Hemen her gün, okuldaki dersleri bittikten sonra rıhtıma iner, oradaki sahafları gezerdi; Bachelor's Walk'taki Hickey'ye, Aston's Quay'deki Webb'e ya da Massey'ye ya da arka sokaktaki O'Clohissey'ye uğrardı. Bayan Ivors'ın suçlamasına ne diyeceğini bilemedi. Edebiyatın politikanın üstünde olduğunu söylemeyi düşündü. Ama onca yılın dostluğu söz konusuydu, uğraşları da hep birbirine yakın olmuştu; önce üniversitede, sonra öğretmen olarak. Ağır konuşmayı göze alamazdı. Gözlerini kırpıştırmayı sürdürerek gülümsemeye çalıştı ve kitap eleştirileri yazmanın politik bir yanı yoktur gibisinden bir şeyler mırıldandı.

Yer değiştirme sırası onlara geldiğinde Gabriel hâlâ şaşkın ve dalgındı. Bayan Ivors elini hemen sımsıcak yakaladı ve yumuşak, dostça bir sesle "Canım, şaka yapıyordum elbette. Hadi, yer değiştiriyoruz şimdi," dedi.

Yeniden birleştiklerinde üniversite sorunundan söz açınca Gabriel kendini daha rahat hissetti. Bir arkadaşı Gabriel'ın Browning'in şiirleri üstüne bir yazısını göstermişti. Sırrını da böyle öğrenmişti; ama yazıya bayılmıştı. Sonra birden, "Ha, Bay Conroy, bu yaz Aran Adaları'na[166] bir gezi var, siz de gelir misiniz?" dedi. "Bir ay kalınacak. Atlas Okyanusu açıklarında, muhteşem bir şey olacak. Mutlaka gelmelisiniz. Bay Clancy geliyor, Bay Kilkelly ve Kathleen Kearney de geliyor. Gelirse Gretta için de harika olur. Connacht'lı[167] değil mi zaten?"

"Ailesi oralı," diye kestirip attı Gabriel.

Bayan Ivors, Gabriel'ın koluna sımsıcak yapışarak "Ama geleceksiniz, değil mi?" dedi.

"Doğrusu," dedi Gabriel, "başka bir gezi vardı da..."

"Nereye?" diye sordu Bayan Ivors.

"Efendim, bazı dostlarımla her yıl bisikletle bir geziye çıkarım da, o yüzden..."

"Ama nereye gidiyorsunuz?" diye diretti Bayan Ivors.

Gabriel, "Ee, çoğu zaman Fransa'ya ya da Belçika'ya gideriz, bazen de Almanya'ya," dedi çekinerek.

"Peki, kendi ülkenizde bir yere gitmek varken neden Fransa'ya, Belçika'ya falan gidiyorsunuz ki?" dedi Bayan Ivors.

"Biraz o dillerden kopmamak, biraz da değişiklik olsun diye," dedi Gabriel.

"İyi de, kopmamanız gereken kendi diliniz yok mu... İrlandaca?" diye sordu Bayan Ivors.

"Oo," dedi Gabriel, "iş oraya gelirse, İrlandaca benim dilim değil."

Çevrelerindekiler bu sorgulamaya kulak kabartmışlardı. Gabriel tedirgin gözlerle sağına soluna baktı, renkten renge girdiği bu ahret sualleri karşısında sükûnetini korumaya çalıştı.

"Zerre kadar tanımadığınız kendi yurdunuzu gezmeyi hiç düşünmediniz mi?" diye devam etti Bayan Ivors. "Ne kendi halkınızı tanıyorsunuz, ne de kendi ülkenizi."

Gabriel artık dayanamadı: "Açık söylemek gerekirse, ülkem burama geldi artık, canıma tak dedi!"

"Nedenmiş?" diye sordu Bayan Ivors.

Gabriel artık tepesi attığı için karşılık vermedi.

"Nedenmiş?" diye yineledi Bayan Ivors.

Dansta yeniden birleştiklerinde, Gabriel hâlâ suskunluğunu bozmayınca, Bayan Ivors sakin bir sesle, "Tabii," diye atıldı, "cevap veremiyorsunuz işte."

Gabriel gerginliğini bastırmak için kendini var gücüyle dansa verdi. Kadının yüzünü ekşittiğini görünce göz göze gelmemeye çalıştı. Ama uzun sırada yeniden buluştuklarında elini sımsıkı tuttuğunu fark edince afallayıverdi. Kadın bir an kaşlarını çatıp alaycı bir edayla bakınca Gabriel elinde olmadan gülümsedi. Derken, tam yeniden sıra olunurken, kadın parmaklarının ucunda yükselip kulağına fısıldadı:

"İngiliz yalakası!"

Kadril bitince Gabriel kendini odanın uzak bir köşesine attı, orada Freddy Malins'in annesi oturuyordu. Ak saçlı, çelimsiz

bir ihtiyardı. Oğlu gibi onun da titrek bir sesi vardı, hafifçe kekeliyordu. Freddy'nin geldiğini ve o kadar kötü durumda olmadığını söylemişlerdi. Gabriel deniz yolculuğunun iyi geçip geçmediğini sordu. Evli kızıyla Glasgow'da oturuyor, yılda bir kez Dublin'e geliyordu. Sakin bir sesle yolculuğunun harika geçtiğini, kaptanın kendisine mukayyet olduğunu söyledi. Glasgow'da kızının oturduğu güzel evden söz etti, oradaki can dostlarını da unutmadı. O konuşup dururken, Gabriel da Bayan Ivors'la aralarında geçen sevimsiz olayı belleğinden silmeye çalışıyordu. Bu kız ya da kadın ya da her neyse, belli ki ateşli bir milliyetçiydi, ama her şeyin bir yeri, bir zamanı vardı. Belki de ona böyle karşılık vermemeliydi. Ama onun da ona herkesin içinde şakadan da olsa İngiliz yalakası demeye hiç hakkı yoktu. Soru yağmuruna tutup böcül böcül bakarak onu herkesin önünde küçük düşürmeye çalışmıştı.

Karısının vals yapan çiftlerin arasından geçerek kendisine doğru geldiğini gördü. Bayan Conroy yanına gelince kulağına eğilip "Gabriel," dedi, "Kate Teyze her zamanki gibi kazı keser misin diye soruyor. Jambonu Bayan Daly kesecek, ben de pudingi yapacağım."

"Tamam," dedi Gabriel.

"Bu vals biter bitmez gençleri alacak masaya, daha sonra masa bize kalsın diye."

"Sen de dans ediyor muydun?" diye sordu Gabriel.

"Tabii dans ediyordum. Görmedin mi? Molly Ivors'la ne tartışıyordun?"

"Tartıştığımız falan yoktu. Neden? Öyle mi dedi?"

"Onun gibi bir şey. Bay D'Arcy'ye şarkı söyletmeye çalışıyorum, ama burnu büyüğün teki sanırım."

Gabriel yüzünü buruşturarak "Ne tartışması canım," dedi, "İrlanda'nın batısına yapacakları bir geziye katılmamı istedi, o kadar; ben de katılamayacağımı söyledim."

Karısı heyecan içinde ellerini kavuşturarak hafifçe yerinden sıçradı.

"N'olur gidelim Gabriel," diye bağırdı. "Galway'i yeniden görmeyi çok isterim."[168]

"O kadar istiyorsan sen gidebilirsin," dedi Gabriel buz gibi bir sesle.

Bayan Conroy bir an kocasına bakıp Bayan Malins'e döndü:

"Görün bakın, ne kadar sevimli bir kocam var, değil mi Bayan Malins?"

Bayan Conroy kalabalığın arasından geçerek odadan çıkarken, Bayan Malins sanki sözü hiç kesilmemiş gibi Gabriel'a İskoçya'da ne kadar güzel yerler, harikulade manzaralar olduğunu anlatmaya devam etti. Damadı onları her yıl göllere götürüyor, balığa çıkıyorlardı. Müthiş bir balıkçıydı damadı. Bir gün çok güzel, koskocaman bir balık tutmuş, oteldeki adam da akşam yemeğine bir güzel pişirmişti.

Gabriel onun söylediklerini duymadı bile. Yemek vakti yaklaştığı için yeniden konuşmasını ve hangi alıntıyı yapacağını düşünmeye başlamıştı. Karşıdan Freddy Malins'in annesini görmek için onlara doğru geldiğini görür görmez iskemlesini ona bıraktı, pencere boşluğuna çekildi. Oda çoktan boşalmıştı; arka odadan tabak çanak, çatal bıçak çıngırtıları geliyordu. Misafir odasında kalanlar ise dans etmekten yorulmuş olacaklar ki, küçük topluluklar halinde sessiz sakin sohbet ediyorlardı. Gabriel sıcak, titreyen parmaklarıyla pencerenin soğuk pervazını tıklattı. Dışarısı kim bilir ne kadar soğuktu! Çıkıp tek başına yürüse kim bilir ne kadar güzel olurdu; önce nehir boyunda yürür, sonra da parkta bir gezinirdi! Kar ağaçların dallarını örtmüş, Wellington Anıtı'nın[169] tepesine de beyaz bir külâh kondurmuş olmalıydı. Keşke gidip o yemek masasına oturacağına şimdi orada olsaydı!

Konuşmasının başlıklarının üstünden geçti: İrlanda misafirperverliği, hüzünlü anılar, Üç Güzeller, Paris, Browning'den alıntı. Yazısında yer alan bir sözü kendi kendine yineledi: *İnsan düşüncelerin azap verdiği bir müzik dinlediğini duyumsuyor.* Bayan Ivors o yazıyı övmüştü. Acaba samimi miydi? Bütün o bağnazlığının ardında kendine ait bir hayatı var mıydı acaba?

O akşama kadar aralarında en küçük bir sorun yaşanmamıştı. Onun da yemekte olacağını, konuşmasını yaparken o eleştirici, sorgulayıcı bakışlarını üstünden eksik etmeyeceğini düşünmek bile asabını bozuyordu. Konuşmasının başarısız olmasına belki de üzülmeyecekti bile. Tam o sırada aklına gelen bir fikir onu yüreklendirdi. Kate Teyze ile Julia Teyze'yi ima ederek diyecekti ki: *Hanımlar, Beyler, aramızda bulunan saçı başı ağarmış kuşağın birtakım hataları olmuş olabilir, ama bana sorarsanız bu kuşağın; aramızda boy atmakta olan yeni, ciddiyetinden yanına varılmayan ve kendini allame sanan kuşağın yoksun olduğunu sandığım misafirperverlik, nüktedanlık, insancıllık gibi niteliklere sahip olduğu kanısındayım.* Bu da Bayan Ivors'a yeter de artardı bile. Teyzelerinin iki cahil ihtiyar olmaları umurunda mıydı?

Odada dolaşan mırıltılar Gabriel'ın dikkatini çekti. İçeriye giren Bay Browne Julia Teyze'ye tam bir centilmen gibi eşlik ediyor, Julia Teyze de onun kolunda başını öne eğmiş gülümsüyordu. Tek tük alkışlar piyanonun başına gidinceye kadar ona eşlik etti; Mary Jane'in tabureye oturması ve Julia Teyze'nin de gülümsemeyi bırakıp sesini tüm odaya duyurabilmek için yarım dönmesiyle yavaş yavaş kesildi. Gabriel girizgâhı hemen tanıdı. Julia Teyze'nin eskiden beri söylediği bir şarkıydı: *Gelinliğimi giydim.*[170] Güçlü ve berrak sesi ezgilerin üstüne büyük bir tutkuyla atılırken ortalığa hayat veriyordu; çok hızlı söylemesine karşın en küçük çarpma notaları bile atlamıyordu. İnsan o sesi söyleyenin yüzüne bakmadan izlerken hızlı ve güvenli bir uçuşun heyecanını duyumsar ve paylaşır gibi oluyordu. Şarkı bitince Gabriel herkesle birlikte avuçlarını patlatırcasına alkışladı; oradan görülemeyen yemek masasından da büyük bir alkış geldi. Alkışlar o kadar yürektendi ki, kapağında adının baş harfleri bulunan şarkı kitabını eğilip nota sehpasına bırakırken Julia Teyze'nin yüzü hafifçe kızarır gibi oldu. Daha iyi işitmek için başını yana eğerek dinleyen Freddy Malins, alkışlar kesildikten sonra alkışlamayı hâlâ sürdürüyor, bir yandan da annesine hararetli hararetli bir şeyler anlatıyordu; annesi ise büyük bir cid-

diyet içinde başını ağır ağır sallayarak dediklerini onaylıyordu. Sonunda Freddy Malins de alkışlamayı bıraktı, birden yerinden kalkıp Julia Teyze'ye koştu, elini iki elinin arasına aldı, baktı ki kelimeleri yetersiz kalıyor ya da hafifçe kekeliyor, kadının elini sımsıkı sıktı.

"Demin anneme de onu söylüyordum," dedi. "Bu kadar güzel şarkı söylediğinizi hiç duymamıştım. Sesinizin bu kadar güzel olduğunu hiç fark etmemiştim, bu gece muhteşemdiniz. İster inanın ister inanmayın! Ama doğru. Namusum üstüne yemin ederim, inan olsun doğru. Bu kadar terütaze, bu kadar... berrak bir sesle söylediğinizi hiç duymamıştım."

Julia Teyze bu övgüler karşısında kocaman gülümseyip bir şeyler mırıldanırken elini adamın elinden çekip kurtardı. O sırada Bay Browne elini uzatarak Julia Teyze'yi gösterdi ve seyircilere bir mucizeyi takdim eden bir sunucu edasıyla çevresindekilere dönüp "Bayan Julia Morkan, son keşfim!" dedi.

Kendi lafına kendisi kahkahalar atarken, Freddy Malins ona dönüp "Eh, Browne," dedi, "ciddi misin bilmiyorum ama daha iyi bir keşif yapamazdın. Onca zamandır buraya gelirim, şimdiye kadar dinlediklerim bunun yanında solda sıfır kalır, ben bunu bilirim, bunu söylerim. Tanrı şahit."

"Haklısın," dedi Bay Browne. "Bence sesi bayağı gelişme göstermiş."

Julia Teyze omuzlarını silkip abartısız bir gururla, "Sesim otuz yıl önce de fena sayılmazdı," dedi.

Kate Teyze, "O kadar söyledim Julia'ya," diye atıldı, "o koroda ziyan olup gitti. Ama hiç sözümü dinlemedi."

Söz dinlemez bir çocuğa karşı sayduyularına sığınmak istercesine dönüp oradakilere baktı; önüne bakmakta olan Julia Teyze'nin yüzünde bir şey hatırlamış gibi belli belirsiz bir gülümseyiş gezindi.

"Yok efendim," diye devam etti Kate Teyze, "zaten ne beni dinler, ne kimseye müdana eder; o koroda gece gündüz köle gibi çalıştı, gece gündüz. Noel günü sabahın köründe! Nafile yere!"

Mary Jane piyano taburesinde hafifçe dönüp gülümseyerek, "Neden nafile yere olsun Kate Teyze, Tanrı rızası için değil mi?" diyecek oldu.

Kate Teyze bir hışım yeğenine döndü:

"Tanrı rızasını iyi bilirim ben, Mary Jane, ama papanın hayatları boyunca oralarda köle gibi çalışmış kadınları korolardan atıp bacak kadar oğlanları getirmesi pek şerefli bir iş değildi bence.[171] Bu işi papa yapınca Kilise'nin yararına oluyor herhalde. Ama haksızlık bu Mary Jane, doğru değil."

Bu onun için hassas bir konu olduğundan kendine dert etmişti, kız kardeşini daha da savunacaktı, ama danstakilerin geri geldiğini gören Mary Jane araya girerek yatıştırmaya çalıştı:

"Ama Kate Teyze, Bay Browne başka mezhepten, ona ayıp oluyor."

Kate Teyze dininin ima edilmesine sırıtan Bay Browne'a dönerek hemen, "Yok canım, papa haklı mı haksız mı, onu sorgulamıyorum ben. Ben aptal salak, ihtiyar bir kadınım, böyle bir şeye cüret edemem. Ama hayatta kibarlık, iyilikbilirlik diye bir şey vardır. Ben Julia'nın yerinde olsam, Peder Healy'nin karşısına dikilir, derdim ki..."

"Kate Teyze," dedi Mary Jane, "hepimizin karnı acıktı, acıkınca da huysuzlaşıyoruz."

"Susayınca da huysuzlaşıyoruz," diye ekledi Bay Browne.

"İyisi mi yemek masasına geçelim," dedi Mary Jane, "bu tartışmayı da sonraya bırakalım."

Gabriel misafir odasından sahanlığa çıkınca, karısıyla Mary Jane'in Bayan Ivors'ı yemeğe kalmaya ikna etmeye çalıştıklarını gördü. Ama şapkasını giymiş, mantosunun düğmelerini iliklleyen Bayan Ivors kalmaya niyetli görünmüyordu. Hiç acıkmadığı gibi geç kalmıştı zaten.

"Ama sadece on dakika Molly," dedi Bayan Conroy. "Gecikmezsin ki."

"O kadar danstan sonra ağzına azıcık bir şey atsan," dedi Mary Jane.

"İnanın kalamam," dedi Bayan Ivors.

"Galiba hiç eğlenemediniz," dedi Mary Jane umudunu yitirerek.

"Emin ol çok eğlendim," dedi Bayan Ivors, "ama ısrar etme, gideyim artık."

"Peki eve nasıl gideceksin?" diye sordu Bayan Conroy.

"N'olacak, rıhtımın oradan iki adım."

Gabriel bir an duraksadıktan sonra, "İlle de gitmeniz gerekiyorsa müsaade edin sizi ben götüreyim," dedi.

Ama Bayan Ivors yanlarından uzaklaşmıştı bile.

"Hayatta olmaz," diye seslendi. "Çok rica ediyorum, yemeğe gidin, beni hiç düşünmeyin. Başımın çaresine bakabilirim."

"Sen de tuhaf kızsın ha, Molly," dedi Bayan Conroy içtenlikle.

Bayan Ivors merdivenlerden hızla inerken bir kahkaha atıp "*Beannacht libh*,"[172] diye bağırdı.

Mary Jane üzgün ve şaşkın, arkasından bakakaldı; Bayan Conroy da parmaklıktan sarkıp kapının kapanıp kapanmadığına kulak verdi. Gabriel kadının ansızın çıkıp gitmesine kendisinin mi sebep olduğunu düşündü. Ama canı sıkılmış gibi görünmüyordu, giderken gülmüştü. Hiçbir şey anlamamış gibi merdivenlerden aşağı baktı.

Tam o sırada Kate Teyze yalpalayarak yemek odasından çıktı, umarsızca ellerini ovuşturuyordu.

"Nerede bu Gabriel?" diye haykırdı. "Nereye kayboldu bu adam? Herkes masaya oturmuş bekliyor, kazı kesip bölüştürecek kimse yok!"

"Buradayım Kate Teyze!" diye bağırdı Gabriel birden kendine gelerek. "İcabında koca bir kaz sürüsünü kesip bölüştürebilirim."

Masanın bir ucunda nar gibi kızarmış besili bir kaz duruyordu; öbür ucunda ise maydanoz dalları döşenmiş kırışık bir kâğıt altlık üstünde dış zarı soyulmuş, ekmek kıtırlarıyla kaplı, etrafına ince bir kâğıt sarılı kocaman bir parça jambon; onun yanında da biberiyeli iri bir sığır butu. Masanın bu iki ucu arasında da atıştırmalık tabakları yan yana dizilmişti: Biri kırmızı,

biri sarı iki küçük parça jöle; içinde muhallebi ve frenküzümü marmeladı bulunan bir kayık tabak; yaprak sapı kulplu, yaprak biçiminde büyük yeşil bir tabakta kuru üzüm ve soyulmuş bademler; onun yanındaki bir tabakta İzmir bardacık incirleri; başka bir tabakta üstüne hindistancevizi rendelenmiş kremalı turta; altın ve gümüş rengi yaldızlı kâğıtlara sarılı çikolata ve şeker dolu küçük bir çanak; içinde uzun kereviz sapları bulunan bir cam vazo. Masanın orta yerinde tepeleme portakal ve elma dolu bir meyve kâsesinin başında nöbet tutar gibi duran iki ufak, eski moda kristal sürahi: Birinde porto şarabı, öbüründe koyu şeri. Kapalı duran düz piyanonun üstündeki kocaman sarı bir tabakta bekleyen bir puding; arkasında da üç manga gibi sıralanmış bira, siyah bira ve maden suyu şişeleri üniformalarının rengine göre dizilmişler; ilk ikisi kahverengi ve kırmızı etiketli, siyah üniformalı, üçüncü ve en küçük manga ise çapraz yeşil kuşaklı beyaz üniformalı.

Gabriel masanın başına korkusuzca oturdu, et bıçağının keskin kenarına şöyle bir baktıktan sonra çatalı kaza daldırdı. Bu işin erbabı olduğu için kendini çok rahat hissediyordu; kaldı ki, birileri sofrayı donatsın, o da geçip başına otursun, bayılırdı.

"Bayan Furlong, size neresinden vereyim?" diye sordu. "Kanat mı, yoksa göğüsten bir dilim mi?"

"Göğüsten küçük bir dilim."

"Bayan Higgins, size?"

"A, neresinden olursa Bay Conroy."

Gabriel ile Bayan Daly kaz tabaklarıyla jambon ve biberiyeli sığır budu tabaklarını alıp verirlerken, Lily de misafirlere beyaz bir peçeteye sarılı sıcak unlu patates tabağını dolaştırıyordu. Bu fikir Mary Jane'den çıkmıştı, gerçi kız kaza elma sosu konulmasını da önermişti, ama Kate Teyze elma sossuz kızarmış kazı her zaman tercih ettiğini, hiçbir sosun o tadı bozmasına razı gelmeyeceğini söylemişti. Mary Jane en iyi dilimlerin öğrencilerine gitmesine özen gösteriyor, Kate Teyze ile Julia Teyze de piyanonun üstündeki şişeleri açıp biraları beylere, maden sularını da hanımlara taşıyorlardı. Kahkahaların ve masa-

nın gürültüsü birbirine karışıyor, şunu al bunu ver seslerinden, çatal bıçak, mantar ve cam kapak seslerinden geçilmiyordu. Gabriel ilk parçaları dağıtır dağıtmaz daha kendine bir şey almadan birer parça daha kesmeye başladı. Herkesten protesto sesleri yükselince kazı kesmeyi bıraktı, hararetini söndürmek için birasından koca bir yudum aldı. Mary Jane sonunda sessizce masaya oturduysa da, Kate Teyze'yle Julia Teyze hâlâ ayaklarını sürüyerek birbirlerinin peşi sıra masanın etrafında dolanıyor, birbirlerine çarpıp duruyor, birbirlerine ikisinin de aldırış etmediği buyruklar yağdırıyorlardı. Önce Bay Browne, sonra da Gabriel artık oturup yemeklerini yemeleri için yalvardılarsa da oralı olmadılar; sonunda Freddy Malins ayağa kalktı, Kate Teyze'yi gülüşmeler arasında kolundan yakaladığı gibi iskemlesine oturttu.

Herkes her şeyden yiyip içtikten sonra Gabriel gülümseyerek "Eh, belki kaba kaçacak ama biraz daha tıkınmak isteyen varsa çekinmesin söylesin," dedi.

Millet bir ağızdan oturup yemeğini yemesini söylerken, Lily de ona ayırdığı üç patatesi getirip tabağına koydu.

Gabriel vakit kazanmak için birasından bir yudum daha alarak "Eh n'apalım," dedi tatlılıkla, "hanımlar beyler, şimdi n'olur birkaç dakikalığına beni yok sayın."

Lily'nin sofrayı toplarken çıkardığı sesleri bastıran konuşmalara aldırış etmeksizin yemeğinin başına oturdu. Söz o sırada Theatre Royal'a[173] gelmiş olan opera topluluğundan açılmıştı. Kaytan bıyıklı, kara yağız bir delikanlı olan tenor Bay Bartell D'Arcy topluluğun baş kotraltosunu göklere çıkarıyor, Bayan Furlong ise kadının kaba saba bir tarzı olduğunu söylüyordu. Freddy Malins, Gaiety'deki[174] bir pantomimin[175] ikinci bölümünde şarkı söyleyen bir zenci oyuncunun sesinin hayatında duyduğu en güzel tenor seslerden biri olduğunu söyledi.

"Hiç dinlediniz mi onu?" diye sordu karşısında oturan Bay Bartell D'Arcy'ye.

Bay Bartell D'Arcy umursamaz bir edayla "Hayır," diye yanıtladı.

"Sizin ne düşündüğünüzü çok merak ediyorum da," diye sorusuna açıklık geçirdi Freddy Malins. "Bence müthiş bir sesi var."

Bay Browne masaya dönüp "İyi şeyleri de hep Teddy bulur zaten," dedi arsızca.

"Neden, onun da güzel bir sesi olamaz mı yani?" diye diklendi Freddy Malins. "Sırf siyah diye mi?"

Bu soruya kimse yanıt vermeyince Mary Jane konuyu yeniden operaya getirdi. Öğrencilerinden biri ona *Mignon*[176] için davetiye vermişti. "Kuşkusuz çok güzeldi," dedi, "ama zavallı Georgina Burns'ü[177] hatırıma getirdi." Bay Browne ise daha eskileri, bir zamanlar Dublin'e gelen eski İtalyan kumpanyalarını hatırlıyordu – Tietjens, Ilma de Murzka, Campanini, büyük Trebelli, Giuglini, Ravelli, Aramburo.[178] Hey gidi günler hey, diyordu, Dublin'de operanın opera olduğu zamanlardı. Bir zamanlar Royal'ın[179] üst balkonunun her gece nasıl tıklım tıklım dolu olduğunu, bir gece bir İtalyan tenorun *Let Me Like a Soldier Fall*'da[180] her seferinde en yüksek perdeye çıkarak tam beş bis yaptığını, balkondaki gençlerin bazı akşamlar cuşa gelerek ünlü bir *prima donna*'nın arabasının atlarını salıverip arabayı otele kadar kendilerinin çektiklerini anlatıyordu. Eski büyük operaları, *Dinorah*'yı,[181] *Lucrezia Borgia*'yı[182] şimdilerde neden hiç oynamıyorlardı? Onları söyleyecek sesleri bulamıyorlardı da ondan.

"İyi güzel de," dedi Bay Barrell D'Arcy, "bana sorarsan bugün de eskisi kadar iyi şarkıcılar var."

"Neredeymiş onlar bakalım?" diye sordu Bay Browne meydan okurcasına.

Bay Bartell D'Arcy, heyecan içinde, "Londra'da, Paris'te, Milano'da," dedi. "Mesela Caruso,[183] bence Caruso sözünü ettiklerinizden daha iyi olmasa da onlar kadar iyi."

"Olabilir," dedi Bay Browne. "Ama bundan son derece kuşkulu olduğumu söyleyebilirim."

"Ah, Caruso'yu dinlemek için neler vermezdim," dedi Mary Jane.

Onlarla aşık atmaya kalkan Kate Teyze, "Benim için tek bir tenor vardı," dedi. "Yani bana hitap eden. Ama sanırım hiçbiriniz adını duymamışsınızdır."

Bay Bartell D'Arcy, "Kimdi o Bayan Morkan?" diye soracak oldu kibarca.

"Adı Parkinson'dı," dedi Kate Teyze. "Onu en parlak döneminde dinledim, bence o sıralar bir erkek hançeresinden çıkabilecek en berrak tenor ses onundu."

"Garip," dedi Bay Bartell D'Arcy. "Hiç duymadım."

"Evet, evet, Bayan Morkan haklı," diye atıldı Bay Browne. "Bir vakitler bir Parkinson varmış, ama ben ona yetişemedim."

Kate Teyze coşkulu bir sesle, "Harikulade, katıksız, tatlı, yumuşak bir sesi olan bir İngiliz tenor," dedi.

Gabriel yemeğini bitirince masaya kocaman bir puding geldi. Çatallar ve kaşıklar yeniden tıkırdamaya başladı. Gabriel'ın karısı kaşık kaşık puding doldurduğu tabakları birer birer masaya uzatıyordu. Mary Jane de tabakları masaya konmadan yakalayıp frambuazlı ya da portakallı jöle ya da muhallebi ve marmelat ekliyordu. Puding Julia Teyze'nin marifetiydi, masadakilerin hepsinden övgüler aldı. Kendisi pudingin kahverengisini tam tutturamadığını söylese de.

"Bayan Morkan," diye atıldı Bay Browne, "umarım ben sizin için tam tamına kahverengiyimdir, baksanıza kelimesi kelimesine kahverengiyim."[184]

Gabriel dışında beylerin hepsi Julia Teyze'yi kırmamak için pudingden biraz aldılar. Gabriel ağzına tatlı koymadığı için kereviz sapları ona bırakılmıştı. Ama Freddy Malins de bir kereviz sapı aldı ve pudingle birlikte yedi. Kerevizin kana çok faydalı olduğunu duymuştu, üstelik o günlerde doktor gözetimi altındaydı. Yemek boyunca hiç konuşmamış olan Bayan Malins, oğlunun bir iki haftaya kadar Mount Melleray'e[185] gideceğini söyledi. Bu sefer masadakiler Mount Melleray'den konuşmaya; oranın havasının ne kadar temiz olduğundan, oradaki keşişlerin ne kadar misafirperver olduklarından, konuklarından bir kuruş bile almadıklarından dem vurmaya başladılar.

Bay Browne şaşkınlık içinde, "Yani siz şimdi," dedi, "adamın biri oraya gidip oteldeymiş gibi kalabilir, canının istediğini yiyebilir, sonra da zırnık ödemeden elini kolunu sallayarak çıkıp gidebilir mi demek istiyorsunuz?"

"Ha, pek çokları oradan ayrılırken manastıra bir bağışta bulunuyorlar," dedi Mary Jane.

Bay Browne, "Keşke bizim Kilise'nin de böyle bir kurumu olaydı," dedi içtenlikle.

Oradaki keşişlerin hiç konuşmadıklarını, sabahın ikisinde kalktıklarını ve tabutlarında uyuduklarını duyunca da ağzı bir karış açık kaldı. Neden böyle yaptıklarını sordu.

Kate Teyze, "Tarikatın kuralları böyle," diye kestirip attı.

"Evet ama neden?" diye sordu Bay Browne.

Kate Teyze bir kez daha kurallarının böyle olduğunu, bir nedeni olmadığını söyledi. Bay Browne hâlâ hiçbir şey anlamamış gibiydi. Freddy Malins elinden geldiğince anlatmaya çalıştı: Oradaki keşişler dünyanın bütün günahkârlarının işlediği günahların kefaretini ödemeye çalışıyorlardı. Bu açıklama da yetmemiş olacak ki, Bay Browne sırıtarak bir kez daha sordu:

"Bu fikir hoşuma gitti doğrusu, ama yine de bu işi tabut yerine rahat bir yaylı yatakta yapsalar daha iyi olmaz mı?"

"Tabut," dedi Mary Jane, "onlara son yolculuklarını hatırlatmak için."

Konu artık iyice tatsızlaşmaya başladığından masa sessizliğe gömülmüştü ki, Bayan Malins'in yanındakine alçak sesle, "Bu keşişler çok iyi insanlar, dini bütün adamlar," dediği duyuldu.

Artık masada kuru üzümlerle bademler, elmalarla portakallar, çikolatalarla şekerler dolaştırılırken, Julia Teyze herkese porto şarabı mı, yoksa şeri mi içeceklerini sormaya başladı. Bay Bartell D'Arcy önce ikisini de içmeyeceğini söyleyecek oldu, ama yanındakilerden biri kulağına bir şey fısıldar fısıldamaz kadehini uzattı. Giderek son kadehler de doldurulurken konuşmalar son buldu. Bir an, yalnızca kadehlere doldurulan şarabın sesi ve iskemlelerin gıcırtısıyla bozulan bir sessizlik oldu. Kate Teyze, Julia Teyze ve Mary Jane masa örtüsüne bakıyorlardı.

Biri bir iki öksürdü, beylerden birkaçı tam bir sessizlik sağlamak için elleriyle hafifçe masaya vurdular. Bütün sesler kesilince Gabriel iskemlesini geriye itip yerinden kalktı.

Birden onu yüreklendirmek için elleriyle masaya daha hızlı vurmaya başladılar, ama çok geçmeden sesler tümden kesildi. Gabriel titreyen ellerini masaya dayayıp oradakilere gergin bir gülümseyişle baktı. Başlarını kaldırmış ona baktıklarını görünce gözlerini tepedeki avizeye çevirdi. Piyanoda bir vals çalınıyor, misafir odasının kapısına sürtünen eteklerin hışırtısını duyabiliyordu. İnsanlar belki de dışarıdaki rıhtımda, karın altında durmuş, ışıkları yanan pencerelere bakıyor, içeriden gelen vals müziğini dinliyorlardı. Hava orada tertemizdi. Uzaktaki parkta ağaçlar karlar altındaydı. Wellington Anıtı'nın tepesine konmuş kardan külahın ışıltısı batıda parkın bembeyaz örtüsüne vuruyordu.

Gabriel konuşmasına başladı:

"Hanımlar, beyler. Önceki yıllarda olduğu gibi bu çok keyifli görevi yerine getirmek bu akşam da bana düştü; gelgelelim, konuşma becerimin son derece yetersiz kalacağından korkuyorum."

"Yok, hayır!" dedi Bay Browne.

"Ama durum ne olursa olsun, bu akşam sizden asıl ne söyleyeceğime kulak vermenizi rica ediyor, bu geceyle ilgili hissiyatımı kelimelere dökmeye çalışırken birkaç dakikalığına da olsa dikkatinizi benden esirgememenizi diliyorum.

Hanımlar, beyler. Bu konuksever çatının altında, bu konuksever masanın etrafında ilk kez toplanmıyoruz. Bu konuksever, gönlü zengin hanımların ilk kez davetlisi –kurbanı demek daha doğru belki de– olmuyoruz."

Eliyle havada bir daire çizerek sustu. Herkes bir anda memnuniyetten yanakları al al olan Kate Teyze, Julia Teyze ve Mary Jane'e dönüp gülümsedi. Gabriel daha bir cesaretlenerek konuşmasını sürdürdü:

"Memleketimizin konukseverliği kadar saygın ve kıskançlıkla korunması gereken bir başka geleneği daha olmadığına her

geçen yıl daha da güçlü bir biçimde inanıyorum. Görüp geçirdiklerime bakarak (ki yurt dışında az yer görmedim) böyle bir geleneğin modern ülkelerde bir benzeri daha olmadığını söylesem yeridir. Şimdi bazıları kalkıp bunun övünülecek bir yanı olmayan bir zaaf olduğunu söyleyebilir. Bunun bir zaaf olduğunu kabul etsek bile, bence aramızda uzun yıllar yaşatılacağına inandığım soylu bir zaaftır bu. En azından bir şeyden eminim. Şu çatı az önce sözünü ettiğim iyi yürekli hanımları barındırdığı sürece –ki daha uzun yıllar barındırmasını bütün kalbimle dilerim– İrlanda'nın atalarımızdan bize kalan, bizden de torunlarımıza kalacak olan halis, sevgi dolu, cömert konukseverlik geleneği yaşayacaktır."

Masanın çevresindekiler bu sözleri aralarında mırıldanarak yürekten onayladılar. Birden Gabriel'ın aklından Bayan Ivory'nin orada olmadığı, saygısızca çekip gittiği geçti ve kendine güveni artarak sözünü sürdürdü:

"Hanımlar, beyler. İçimizden yeni bir kuşak büyüyor, yeni düşünceler ve yeni ilkelerle hareket eden bir kuşak. Bu yeni düşünceleri ciddiyetle ve coşkuyla benimseyen bir kuşak ve yanlış yönlendiriliyor olsa bile bence bu kuşağın coşkusu esas olarak samimi. Ama kuşkucu bir çağda, deyim yerindeyse düşüncenin azap verdiği bir çağda yaşıyoruz ve bazen, bu eğitimli, hatta aşırı eğitimli yeni kuşağın eski zamanların insanlık, konukseverlik ve güleryüzlülük gibi değerlerini yitireceğinden korkuyorum. Bu akşam geçmişin o büyük şarkıcılarının adlarından söz edilirken, bugün o kadar gönençli bir çağda yaşamadığımızı düşündüğümü itiraf etmeliyim. O günlerin gönençli günler olduğunu söylersem abartmış olmam; o günler bir daha geri gelmeyecek bile olsa, hiç değilse böyle buluşmalarda onları gurur ve sevgiyle anabiliriz; şanlarının unutulup gitmesine dünyanın asla göz yummayacağı o göçüp gitmiş yüce insanların anısını yüreğimizde yaşatabiliriz."

"Hay ağzını öpeyim!" diye bağırdı Bay Browne.

Gabriel ses tonunu biraz yumuşatarak "Ama yine de," diye devam etti, "böyle buluşmalarda her zaman daha hüzünlü dü-

şünceler düşer aklımıza; geçmişimize, gençliğimize, hayatımızdaki değişikliklere, bu gece aramızda olmayan, özlediğimiz yüzlere ilişkin düşünceler. Geride bıraktığımız hayat pek çok hüzünlü anıyla doludur; eğer kafamızı sürekli bunlara takacak olursak, hayattakiler arasındaki işlerimizi sürdürecek cesareti bulamayız kendimizde. Hepimizin ister istemez çetin bir uğraş vermemizi gerektiren sorumlulukları, gönül bağları var bu hayatta.

O yüzden, geçmişe takılıp kalmayacağım. Bu akşam burada bilgiçlik taslayarak ağzınızın tadını kaçırmak istemiyorum. Burada gündelik koşuşturmaların hay huyundan uzaklaşarak kısa bir süre için de olsa bir araya geldik. Arkadaşlık, dostluk ruhuyla, bir ölçüde de gerçek *camaraderie*[186] ruhuyla buluştuk burada; nasıl desem, Dublin müzik dünyasının Üç Güzeller'inin konukları olarak."

Bu espri üzerine masada bir alkış ve kahkaha koptu. Julia Teyze yanındakilere Gabriel'ın ne dediğini sorduysa da yanıt alamadı.

"Diyor ki, biz Üç Güzeller'mişiz, Julia Teyze," diye atıldı Mary Jane.

Julia Teyze pek bir şey anlamadıysa da başını kaldırıp gülümseyerek Gabriel'a baktı. Gabriel aynı havada devam ediyordu:

"Bu akşam başka bir zamanda Paris'in yaptığını yapmaya kalkmayacağım.[187] Aralarında bir seçim yapmaya kalkışmayacağım. Bu hem haksızlık olur, hem de benim yetilerimi aşar. Çünkü onlara birer birer bakıyorum da, iyi yürekliliğiyle, değerbilirliğiyle onu tanıyan herkesin kalbini fethetmiş olan asıl ev sahibemiz mi; hiç yaşlanmayacak gibi görünen, bu akşamki şarkılarıyla ağzımızı açık bırakan, aklımızı başımızdan alan kız kardeşi mi; yoksa sona kalsa da onlardan aşağı kalmayan, on parmağında on marifet, şen şakrak, ateş gibi, o sevimli yeğen mi? Hanımlar, beyler, itiraf edeyim, hangisini seçeceğimi bilemiyorum."

Gabriel teyzelerine baktı, Julia Teyze'nin yüzündeki kocaman gülümseyişi, Kate Teyze'nin gözlerinin dolduğunu görünce konuşmasını bitirmeye karar verdi. Masadakiler elleri kadeh-

lerinde beklerken, şarap kadehini coşkuyla kaldırdı ve yüksek sesle, "Gelin, kadehlerimizi üçüne kaldıralım," dedi. "Sağlıklarına, mutluluklarına içelim; dirlik ve bolluk içinde yaşasınlar, uzun bir ömürleri olsun. Mesleklerinde kendi çabalarıyla edindikleri onurlu yeri her daim korusunlar, onlara duyduğumuz saygı ve sevgi eksilmesin."

Bütün konuklar kadehleri ellerinde ayağa kalkıp yerlerinde oturan üç kadına döndüler; bir ağızdan söylerlerken Bay Browne başı çekiyordu:

Üçü de çok iyi, can dostumuz bizim,
Üçü de çok iyi, can dostumuz bizim,
Üçü de çok iyi, can dostumuz bizim,
Böyle bilir, böyle deriz.

Artık Kate Teyze mendilini çıkarmış gözyaşlarını siliyor, Julia Teyze bile duygularını gizleyemiyordu. Freddy Malins puding çatalıyla tempo tutuyordu; masadakiler müzikli bir toplantıdaymış gibi birbirlerine dönerek üstüne basa basa devam ettiler:

Yalan söylemiyorsa eğer,
Yalan söylemiyorsa eğer.[188]

Sonra da yeniden ev sahibelerine döndüler:

Üçü de çok iyi, can dostumuz bizim,
Üçü de çok iyi, can dostumuz bizim,
Üçü de çok iyi, can dostumuz bizim,
Böyle bilir, böyle deriz.

Ardından gelen alkışlar, Freddy Malins çatalını havaya kaldırıp başı çekedursun, öbür konukların pek çoğu tarafından yemek odasının dışına kadar taşındı ve defalarca tekrarlandı.

*****

Sabah ayazı durdukları hole vurunca Kate Teyze, "Biri kapatsın şu kapıyı," dedi. "Bayan Malins şifayı kapacak."

"Browne orada Kate Teyze," dedi Mary Jane.

Kate Teyze, "Browne nerede değil ki," dedi sesini alçaltarak.

Mary Jane onun böyle deyişine güldü.

"Hakikaten," dedi kıkırdayarak, "çat orda çat burda çat kapı arkasında."

Kate Teyze aynı ses tonuyla, "Bütün Noel havagazı gibi çöktü kaldı buraya," dedi.

Bu sefer kendisi de gevrek gevrek gülerek hemen ekledi:

"Söyle de içeri gelsin Mary Jane, kapıyı da kapatsın. Umarım beni duymamıştır."

Tam o sırada holün kapısı açıldı, Bay Browne gülmekten kırılarak içeri girdi. Sırtında kol ağızları ve yakaları astragan taklidi, uzun yeşil bir palto, başında da yuvarlak bir kürk şapka vardı. Ardı arkası kesilmeyen keskin bir ıslık sesinin geldiği karla kaplı rıhtımı göstererek, "Teddy Dublin'de ne kadar araba varsa buraya toplayacak," dedi.

Gabriel çalışma odasının arkasındaki küçük odadan paltosunu giymeye çalışarak çıktı, hole bakınarak, "Gretta aşağıya inmedi mi daha?" dedi.

"Üstünü giyiyor Gabriel," dedi Kate Teyze.

"Yukarıda çalan kim?" diye sordu Gabriel.

"Hiç kimse. Herkes gitti."

"Yok, Kate Teyze," dedi Mary Jane. "Bartell D'Arcy ile Bayan O'Callaghan daha gitmediler.

"Her neyse, biri piyanoda bir şeyler tımbırdatıyor," dedi Gabriel.

Mary Jane, Gabriel ile Bay Browne'a ürpererek baktı:

"Beyler, sizi böyle sarınıp sarmalanmış görünce bile içim titriyor. Bu saatte yola çıkmak zorunda kalmak istemezdim açıkçası."

"Şu anda kırlarda sıkı bir yürüyüşe çıkmayı ya da hızlı bir atın çektiği bir arabayla yola düzülmeyi hiçbir şeye değişmem," diye atıldı Bay Browne.

"Eskiden bizim çok iyi bir atımızla küçük bir arabamız vardı," dedi Julia Teyze hüzünlenerek.

Mary Jane gülerek "Johnny'yi de hiç unutamaz," dedi.

Kate Teyze'yle Gabriel da güldüler.

"Neden?" diye sordu Bay Browne. "Neydi Johnny'yi bu kadar unutulmaz yapan?"

"Toprağı bol olsun, büyükbabamız Patrick Morkan, yaşlılığında herkes ona babalık derdi, tutkal işiyle uğraşırdı," diye açıklamaya başladı Gabriel.

Kate Teyze gülerek "Ağzından yel alsın Gabriel," dedi, "onun bir zamk imalathanesi vardı."

"Canım, ha tutkal ha zamk," dedi Gabriel. "Babalığın Johnny adında bir atı vardı. Johnny babalığın imalathanesinde çalışır, çarkı döndürmek için dön baba dönerdi. Buraya kadar tamam da, gelelim hikâyenin acıklı kısmına. Babalık bir gün parkta beyler arasında bir teftişe çıkayım demiş."

"Nur içinde yatsın," dedi Kate Teyze sevecen bir sesle.

"Amin," dedi Gabriel. "Diyeceğim, bizim babalık Johnny'nin koşumlarını taktıktan sonra en bitirim silindir şapkasını başına geçirmiş, en şık yakalığını takmış, kurum kurum kurumlanarak atına atlamış, Back Lane'in oralardaki babadan kalma konağından yola düzülmüş."

Gabriel'ın anlatışına herkes, hatta Bayan Malins bile güldü, ama Kate Teyze dayanamayıp "Hadi canım, Gabriel, Back Lane'de oturduğu falan yoktu. İmalathane oradaydı," dedi.

"Johnny'nin sırtında babadan kalma konağından yola düzülmüş," diye devam etti Gabriel. "Her şey yolunda gidiyormuş, ta ki Johnny Kral Billy'nin[189] heykelini görünceye kadar; artık Johnny Kral Billy'nin atına görür görmez vuruldu mu, yoksa kendini yeniden imalathanede mi sandı, bilinmez, heykelin çevresinde dolanıp durmaya başlamış."

Gabriel öbürlerinin gülüşmeleri arasında, galoşlarıyla holün içinde şöyle bir dolandı.

"Johnny habire dolanıyormuş," dedi, "çalımından geçilmeyen bizim babalık buna pek öfkelenmiş. *Hadi, yürüsene moruk!*

Derdin ne, bir bilsem! Johnny! Johnny! Seni hiç böyle görmemiştim! Hiç anlamıyorum bu hayvanı!"

Gabriel'ın yaptığı taklitleri kahkahalarla izliyorlardı ki, holün kapısı güm güm vuruldu. Mary Jane koşup kapıyı açtı, Freddy Malins içeri daldı. Şapkası arkaya yıkılmış, soğuktan omuzları kamburlaşmıştı, koşturmaktan oflayıp pufluyordu, tepesi atmıştı.

"Ancak bir araba bulabildim," dedi.

"Boş ver, rıhtımın orada bir araba daha buluruz," dedi Gabriel.

"Evet," dedi Kate Teyze. "Yeter ki Bayan Malins cereyanda kalmasın."

Oğlu ve Bay Browne, Bayan Malins'i ön merdivenlerden indirip bin bir güçlükle arabaya bindirdiler. Arkasından Freddy Malins de arabaya atladı, annesini koltuğa yerleştirebilmek için uğraşıp duruyor, Bay Browne da durduğu yerden talimatlar veriyordu. Kadıncağız sonunda arabaya rahatça yerleşince, Freddy Malins Bay Browne'u da arabaya çağırdı. Epeyce bir har gürden sonra Bay Browne da arabaya bindi. Arabacı battaniyesini dizlerine örttü, aşağıya eğilip nereye gidileceğini sordu. Bu sefer daha da büyük bir kargaşa koptu; Freddy Malins ve Bay Browne kafalarını arabanın penceresinden çıkarmış, arabacıya farklı şeyler söylüyorlardı. Anlaşmazlık Bay Browne'ın yolda nerede bırakılacağından çıkıyordu; Kate Teyze, Julia Teyze ve Mary Jane de kapının önünde durmuş, kahkahalar atarak farklı yerler söylüyorlar, kafaları daha da karıştırıyorlardı. Freddy Malins gülmekten katılıyordu. İkide bir şapkasını düşürme pahasına kafasını pencereden dışarı çıkarıp içeriye dönüyor, annesini tartışmanın seyrinden haberdar ediyordu; en sonunda, Bay Browne bütün kahkahaları bastırarak şaşkına dönmüş arabacıya bağırdı:

"Trinity College'ı biliyor musun?"

"Evet beyim," dedi arabacı.

"O zaman doğru Trinity College'ın önüne götür bizi," dedi Bay Browne, "oraya varınca nereye gideceğimizi söyleriz sana. Anladın mı?"

"Anladım beyim," dedi arabacı.

"Kuş gibi uçur bizi Trinity College'a."

"Baş üstüne beyim," diye bağırdı arabacı.

Kırbacını şaklattı, kahkahalarla bir ağızdan uğurlanan araba rıhtım boyunca hızla ileri atıldı.

Gabriel herkesle birlikte kapının önüne çıkmamıştı. Holün karanlık bir yerinde durmuş, merdivenlerden yukarıya bakıyordu. İlk sahanlığın başında bir kadın duruyordu, o da yarı karanlıktaydı. Gerçi yüzünü göremiyordu ama etekliğinin gölgede siyah beyaz görünen kiremit rengi ve somon pembesi pililerini görebiliyordu. Karısıydı. Parmaklığa yaslanmış, bir şey dinliyordu. Karısının hiç kıpırdamadan duruşuna şaşıran Gabriel da kulak kesildi. Ama kapının ağzındaki kahkahalar ve bağırış çağırışlardan pek az şey duyabildi; piyanonun tuşlarından çıkan birkaç akor ve bir erkek sesinden yükselen birkaç nota, hepsi o kadar.

Sesin söylediği ezgiyi yakalamaya çalışırken karısına bakarak holün yarı aydınlığında öylece durdu. Karısının halinde bir şeyin simgesiymiş gibi bir zarafet ve gizem vardı. Merdivenlerin loşluğunda durmuş, uzaktan gelen bir müziğe kulak veren bir kadın neyin simgesi olabilir diye geçirdi içinden. Ressam olsaydı onu bu haliyle resmederdi. Saçları karanlıkta mavi keçe şapkasından bronz renginde gibi görünür, etekliğinin koyu pililerinin arasından açık pilileri göze çarpardı. Ressam olsaydı bu resme *Uzaktan Gelen Müzik* adını verirdi.

Holün kapısının kapandığı duyuldu. Kate Teyze, Julia Teyze ve Mary Jane içeriye geldiler, hâlâ gülüyorlardı.

"Bu Freddy de ömür adam doğrusu," dedi Mary Jane. "Çok ömür adam."

Gabriel bir şey demeden karısının durduğu yeri gösterdi. Holün kapısı kapandığından ses de, piyano da artık daha iyi duyuluyordu. Gabriel susmaları için elini kaldırdı. Şarkıda sanki eski İrlanda ezgilerinin tınısı vardı; şarkıcı ise hem sözlerden hem de sesinden emin değil gibiydi. Ezgi hem aradaki uzaklık, hem de şarkıcının sesinin boğukluğu yüzünden dokunaklı bir

havaya bürünüyor, şarkının hüzünlü sözleri bu dokunaklılığı daha da güçlendiriyordu:

Ah, yağmur iniyor perişan saçlarıma,
İliğime kadar ıslanıyorum,
Bebeğim tir tir titriyor soğukta...

"Ah, Bartell D'Arcy bu söyleyen. Bütün gece söylemedi. Ah, gitmeden bir şarkı daha söyleteceğim ona."

"Evet ya, söylet tabii," dedi Kate Teyze.

Mary Jane aralarından sürtünerek geçip merdivenlere koştuysa da daha ilk basamağa varamadan şarkı birden kesildi, piyano kapatıldı.

"Ah, çok yazık!" diye bağırdı Mary Jane. "Aşağıya mı iniyor Gretta?"

Gabriel karısının evet dediğini duydu ve merdivenlerden inerek kendilerine doğru geldiğini gördü. Hemen arkasında da Bay Bartell D'Arcy ile Bayan O'Callaghan vardı.

"Ah, Bay D'Arcy," diye bağırdı Mary Jane, "çok fenasınız, kendimizden geçmiş sizi dinlerken kesiverdiniz şarkıyı."

"Bütün akşam onunla birlikteydim," dedi Bayan O'Callaghan, "Bayan Conroy da bizimleydi, çok kötü üşüttüğünü, şarkı söyleyemeyeceğini söylüyordu zaten."

"Ah, Bay D'Arcy," dedi Kate Teyze, "atıyorsunuz, inanmıyorum size."

"Farkında değil misiniz, ne kadar kısık çıkıyor sesim?" diye kesip attı Bay D'Arcy.

Doğruca küçük odaya gidip paltosunu giydi. Bu kabalığına o kadar şaşırmışlardı ki ne diyeceklerini bilemediler. Kate Teyze konuyu kapatmaları için kaş göz etti. Bay D'Arcy yüzünü buruşturmuş, atkısını sımsıkı boynuna sarıyordu.

Bir an bir sessizlik oldu, "Hep havadan," dedi Julia Teyze.

Kate Teyze hemen, "Evet, bu ara herkeste bir soğuk algınlığı," diye ekledi. "Ama herkeste."

"Otuz yıldır böyle kar görülmediği söyleniyor," dedi Mary Jane. "Bu sabah gazetede okudum, bütün İrlanda'da kar varmış."

Julia Teyze, "Ben kar manzarasına bayılıyorum," dedi hüzünlenerek.

"Ben de," dedi Bayan O'Callaghan. "Kar olmayınca ben Noel'den bir şey anlamıyorum."

Kate Teyze gülümseyerek "Ama zavallı Bay D'Arcy kardan hiç hoşlanmıyor," dedi.

O sırada Bay D'Arcy küçük odadan çıktı; sarınıp sarmalanmış, paltosunun düğmelerini iliklemişti. Bin pişman, oradakilere nasıl üşüttüğünü anlattı. Herkes ona tavsiyelerde bulunuyor, ne kadar üzüldüklerini söylüyorlar, akşamları dışarıda boğazını iyi korumasını öğütlüyorlardı. Gabriel konuşmalara katılmayan karısına baktı. Tozlu kapı üstü penceresinin tam altında duruyordu, gaz lambasının yalımı birkaç gün önce şöminenin önünde kuruttuğunu gördüğü bronz rengi saçlarını aydınlatıyordu. Hali tavrı aynıydı, çevresindeki konuşmaların ayırdında değil gibiydi. Sonunda onlara doğru döndüğünde, Gabriel yanaklarına renk geldiğini, gözlerinin ışıldadığını gördü. Birden yüreği ferahladı, havalara uçacak gibi oldu.

Karısı, "Bay D'Arcy," dedi, "söylediğiniz şarkının adı neydi?"

"*The Lass of Aughrim*,"[190] dedi Bay D'Arcy, "ama sözlerini doğru dürüst hatırlayamadım. Neden? Biliyor musunuz bu şarkıyı?"

"*The Lass of Aughrim*," diye tekrarladı Gretta. "Adı aklıma gelmedi de."

"Çok güzel bir şarkıdır," dedi Mary Jane. "Ne yazık ki sesiniz gitmişti bu gece."

"Kes artık Mary Jane," dedi Kate Teyze, "uğraşma Bay D'Arcy'yle. Üzme adamı."

Herkesin gitmeye hazırlandığını görünce onları kapıya kadar geçirdi, kapıda vedalaşmalar bitmek bilmedi:

"Eh, iyi geceler Kate Teyze, bu güzel akşam için teşekkürler."

"İyi geceler Gabriel. İyi geceler Gretta!"

"İyi geceler Kate Teyze, çok çok teşekkürler. İyi geceler Julia Teyze."

"A, iyi geceler Gretta, seni görmemişim."

"İyi geceler Bay D'Arcy. İyi geceler Bayan O'Callaghan."

"İyi geceler Bayan Morkan."

"Tekrar iyi geceler."

"Herkese iyi geceler. Sağlıcakla gidin."

"İyi geceler. İyi geceler."

Sabah ortalık hâlâ aydınlanmamıştı. Evlerin ve nehrin üstüne soluk sarı bir ışık çökmüştü; gök sanki alçalıyordu. Yerler vıcık vıcıktı; yalnızca damların, rıhtımın korkuluk duvarlarının ve yol korkuluklarının üstünde ince kar şeritleri ve kesekleri göze çarpıyordu. Sokak lambaları karanlıkta hâlâ kor gibi yanıyor, nehrin karşısında Adliye Sarayı ağır göğün altında meydan okurcasına yükseliyordu.

Karısı önünde, Bay Bartell D'Arcy'yle birlikte yürüyordu; çamura batmasın diye ayakkabılarını kahverengi bir torbaya koyup koltuğunun altına almış, elleriyle de etekliğini kaldırmıştı. Artık o zarafeti yoktu, ama Gabriel'ın gözleri yine de mutlulukla parlıyordu. Kanı kaynıyor, içi içine sığmıyordu; övünçlü, neşeli, sevecen, gözü pek düşünceler beyninin içinde ayağa kalkmıştı.

Önünde o kadar kaygısız, o kadar dimdik yürüyordu ki, arkasından sessizce koşup omuzlarından yakalamamak, kulağına aptalca ve sevgi dolu sözler fısıldamamak için kendini zor tuttu. Öyle kırılgan görünüyordu ki, onu bir şeylerden korumak, sonra da onunla baş başa kalmak için yanıp tutuştu. Birlikte yaşadıkları anlar birden belleğinde birer yıldız gibi parladı. Kahvaltı masasındaki fincanının yanında morumsu bir örtü duruyor, eliyle örtüyü okşuyordu. Sarmaşıkta kuşlar cıvıldıyor, perdeden içeri vuran gün ışığı yerde titreşiyordu; mutluluktan bir şey yiyemiyordu. Kalabalık peronda duruyorlar, karısının eldivenli elinin sıcak avcuna bir bilet tutuşturuyordu. Karısıyla birlikte soğukta durmuşlar, parmaklıklı bir pencereden, kor gibi yanan

bir fırında şişe yapan bir adamı seyrediyorlardı. Hava buz gibiydi. Karısının soğuk havada mis gibi kokan yüzü yüzüne değdi değecekti; birden fırının başındaki adama seslenmişti:

"Ateş çok mu sıcak beyefendi?"

Adam fırının harlamaları arasında onu duymamıştı. İyi ki de duymamıştı. Yoksa çok kötü bir yanıt verebilirdi.

Yüreğinden daha da sevecen bir sevinç dalgası koptu ve sıcak bir sel olup damarlarında dolaştı. Birlikteliklerinin kimsenin bilmediği, kimsenin bilemeyeceği anları o yıldızların sevecen yalımları gibi dalıp aydınlattı belleğini. Ona o anları hatırlatmak, birlikteliklerinin kasvetli anlarını unutturmak, yalnızca o esrik anlarını hatırlatmak için neler vermezdi. Çünkü aradan geçen yılların ikisinin de ruhlarını köreltmediğini düşünüyordu. Çocukları, kendisinin yazı yazmakla onun da ev işleriyle uğraşıyor olması ruhlarının sevecen ateşini tümden köreltmemişti. O sıralar ona yazdığı bir mektupta şöyle demişti: *Bütün bu sözcükler neden bana bu kadar iç karartıcı ve soğuk geliyor? Senin adın kadar sevecen bir sözcük olmadığı için mi?*

Yıllar önce yazdığı bu sözler uzaktan uzağa duyulan bir müzik gibi ona geçmişten taşınmıştı. Onunla baş başa kalmak için yanıp tutuşuyordu. Öbürleri gittiği zaman, ikisi oteldeki odalarına çekildikleri zaman, işte o zaman baş başa kalacaklardı. Ona usulca seslenecekti:

"Gretta!"

Belki onu o anda duymayacaktı; soyunuyor olacaktı. Sonra birden sesindeki bir şeyin ayırdına varacaktı. Dönüp ona bakacaktı.

Winetavern Caddesi'nin köşesinde bir araba buldular. Onu konuşmaktan kurtardığı için arabanın tangırtısından memnundu. Karısı pencereden dışarıya bakıyor ve yorgun görünüyordu. Öbürleri arada bir bir binayı ya da sokağı göstererek bir şey söylüyorlardı. At, hurdası çıkmış arabayı ardı sıra tangır tungur sürükleyerek kasvetli sabah göğünün altında soluk soluğa ilerliyordu; Gabriel onunla yine bir arabadaydı sanki, vapura yetişmek için, balaylarına doğru dörtnala ilerliyorlardı.

Araba O'Connell Köprüsü'nden geçerken, Bayan O'Callaghan, "O'Connell Köprüsü'nden geçerken mutlaka bir beyaz at görürsün derler," dedi.

"Bu sefer beyaz bir adam görüyorum," dedi Gabriel.

"Nerede?" diye sordu Bay Bartell D'Arcy.

Gabriel yer yer karla örtülü heykeli[191] gösterdi. Sonra da dostça bir selam verip el salladı.

"İyi geceler Dan," dedi şen şakrak.

Araba otelin önünde durur durmaz Gabriel hemen aşağı atladı, Bay Bartell D'Arcy'nin karşı koymalarına aldırmadan arabacının parasını ödedi. Bir şilin de bahşiş verdi.

Adam onları selamlayarak "Kesenize bereket beyim, iyi yıllar dilerim," dedi.

"Sana da iyi yıllar," dedi Gabriel içtenlikle.

Karısı arabadan inerken, sonra kaldırımda herkese iyi geceler dilerken bir an koluna yaslandı. Hafifçe yaslandı koluna, birkaç saat önce dans ederlerken yaptığı gibi. O sırada kendini övünçlü ve mutlu hissetmişti; o kendisinin olduğu için mutluydu, zarafeti ve kadınsılığıyla da övünç duyuyordu. Ama şimdi onca anının yeniden uyanmasından sonra, bedeninin bu ahenkli, tuhaf ve baygın ilk dokunuşu onu şehvetle tutuşturdu. Sessizliğinden yararlanarak kolunu sımsıkı kendine bastırdı; otelin kapısında dururlarken de, sanki hayatlarından ve bütün sorumluluklarından kaçmışlar, evlerinden ve dostlarından kaçmışlar, çılgın ve tutuşmuş yürekleriyle yeni bir serüvene atılmışlar gibi bir duyguya kapıldı.

Otelin holünde yaşlı bir adam yüksek arkalıklı geniş bir koltukta kestiriyordu. Hemen ofise koşup bir mum yaktı, merdivenlerde önlerine düştü. Merdivenlerin kalın halısına basa basa arkasından gidiyorlardı. Karısı otel görevlisinin hemen arkasındaydı; başı önünde merdivenleri çıkarken zayıf omuzları ağır bir yük taşıyormuş gibi çökmüştü, eteği belini sımsıkı sarıyordu. Kollarını uzatıp kalçalarını tutabilir, ona sarılabilirdi, çünkü kolları onu kucaklama arzusuyla tir tir titriyor, bedeninin azgın dürtüsünü ancak tırnaklarını avuçlarına geçirerek engelleyebili-

yordu. Otel görevlisi mumun titrek alevi sönmesin diye durdu. Onlar da adamın ardındaki basamaklarda durdular. Gabriel o sessizlikte eriyen mumun mumluğa akışını ve kalbinin küt küt atışını duyabiliyordu.

Otel görevlisi onları bir koridordan geçirdikten sonra bir kapıyı açtı. Sallanıp duran mumu tuvalet masasına bırakıp sabah saat kaçta uyandırılmak istediklerini sordu.

"Sekizde," dedi Gabriel.

Adam elektrik lambasının düğmesini gösterip mırıldanarak özür dileyecek oldu, ama Gabriel sözünü kesiverdi.

"Işık mışık istemiyoruz. Sokaktan yeterince ışık vuruyor içeriye." Sonra da, mumu göstererek, "Şu işe yaramaz şeyi de alıp götürsen çok iyi edersin," diye ekledi.

Bu beklenmedik tutum karşısında şaşkınlığa kapılan otel görevlisi mumu biraz çekinerek tuvalet masasından aldı. Sonra ağzında iyi geceler gibisinden bir şeyler geveleyip odadan çıktı. Gabriel kapıyı kilitledi.

Sokak lambasının soluk ışığı pencerelerden birinden kapıya kadar vuruyordu. Gabriel paltosunu ve şapkasını çıkarıp sedire fırlattı, pencerenin önüne gitti. Caddeye bakarak biraz sükûn bulmaya çalıştı. Derken geri döndü, sırtını ışığa vererek bir konsola yaslandı. Karısı da şapkasıyla mantosunu çıkarmış, büyük bir döner aynanın karşısında eteğinin kopçasını açmaya çalışıyordu. Gabriel bir an durup onu izledikten sonra, "Gretta!" dedi.

Gretta aynadan usulca döndü, içeriye vuran ışıkta ona doğru ilerledi. Yüzü o kadar ciddi ve bitkin görünüyordu ki, Gabriel diyeceğini diyemedi. Hayır, şimdi sırası değildi.

"Yorgun bir halin var," demekle yetindi.

"Biraz yorgunum," diye yanıtladı Gretta.

"Hasta falan değilsin umarım?"

"Hayır, yorgunum; başka bir şeyim yok."

Pencerenin önüne gidip durdu, dışarıya baktı. Gabriel biraz daha bekledikten sonra, çekingenliğini üstünden atmak için birden, "Baksana Gretta!" dedi.

"Ne var?"

"Şu zavallı Malins var ya," dedi çabucak.

"Evet. Ne olmuş ona?"

Gabriel yapmacık bir sesle, "Zavallıcık aslına bakarsan iyi bir adam," diye devam etti. "Geçen gün borç aldığı bir sterlini geri verdi, doğrusu pek beklemiyordum. Ne yazık ki Browne'ın dibinden ayrılamıyor, oysa hiç de fena bir adam değil."

Artık sinirden titriyordu. Gretta neden bu kadar umursamaz görünüyordu? Söze nereden başlayacağını bilemiyordu. Yoksa o da mı bir şeye sinirlenmişti? Ona bir dönüp baksaydı ya da kendi arzusuyla bir yaklaşsaydı! Ona bu haliyle yanaşmak kabalık olacaktı. Yok, önce gözlerinde bir istek görmeliydi. Ondaki bu tuhaflığı anlamak için neler vermezdi.

Kısa bir sessizlikten sonra, "O bir sterlini ne zaman vermiştin ona?" diye sordu Gretta.

Gabriel o sarhoş Malins'e de, bir sterlinine de ağız dolusu küfretmemek için kendini zor tuttu. Gretta'ya ruhunun derinlerinden gelen bir sesle haykırmak, bedenini bedenine bastırmak, onu kendinin kılmak için yanıp tutuşuyordu. Ama şöyle demekle yetindi:

"Ha, Noel'de, Henry Sokağı'ndaki o küçük Noel kartları dükkânını açtığı sırada."

Öfkeden ve arzudan o kadar kendini kaybetmişti ki, Gretta'nın pencerenin oradan kendisine doğru geldiğini fark etmedi bile. Gretta gözlerinde tuhaf bir bakışla bir an karşısında durdu. Sonra birden parmak uçlarında yükselerek ellerini usulca omuzlarına koydu, onu öptü.

"Sen çok cömert bir insansın Gabriel," dedi.

Onun apansız öpüşünün ve sözlerinin hoşluğuyla deliye dönen Gabriel, ellerini Gretta'nın saçlarına götürdü ve parmaklarıyla nerdeyse dokunmadan saçlarını arkaya doğru okşamaya başladı. Saçları yıkanınca yumuşacık ve pırıl pırıl olmuştu. Gabriel yere göğe sığmıyordu. Tam da onu istediği anda ona kendi isteğiyle gelmişti. Belki de aynı anda aynı şey geçmişti akıllarından. Belki de ondaki şiddetli arzuyu hissetmiş ve o

arzuya boyun eğmişti. Şimdi bu kadar kolay teslim olduğunu görünce o kadar ürkek davrandığına hayıflandı.

Gretta'nın başını ellerinin arasına alıp, öyle durdu. Sonra kolunu hızla bedenine kaydırıp onu kendine çekti. Yumuşak bir sesle, "Gretta, canım, nedir seni böyle düşündüren?" diye sordu.

Gretta yanıt vermedi, kendini Gabriel'ın koluna tümüyle bırakmadı da. Gabriel yumuşak bir sesle bir kez daha sordu:

"Ne olduğunu söyler misin Gretta? Sanırım ne olduğunu biliyorum. Bildiğim şey mi?"

Gretta hemen yanıt vermedi. Sonra birden gözyaşlarına boğuldu:

"Ah, o şarkı aklımdan çıkmıyor. *The Lass of Aughrim*."

Kolundan sıyrılıp yatağa koştu, karyolanın başlığına kapanıp yüzünü gizledi. Gabriel şaşkınlık içinde bir an kalakaldı, sonra ardından gitti. Boy aynasının önünden geçerken boylu boyunca kendini gördü; gömleğinin geniş, kabarık önü, yüzünün ne zaman ayna görse onu şaşırtan ifadesi, yaldız çerçevesi ışıldayan gözlüğü. Gretta'ya birkaç adım kala sordu:

"Ne var o şarkıda? Neden ağlatıyor seni?"

Gretta kollarına dayadığı başını kaldırıp bir çocuk gibi elinin tersiyle gözlerinin yaşını sildi. Gabriel umduğundan daha sevecen bir sesle, "Neden, Gretta?" diye sordu.

"Bir zamanlar bu şarkıyı söyleyen biri vardı, aklıma o geldi de."

Gabriel gülümseyerek "Kimmiş o bakalım?" diye soracak oldu.

"Büyükannemle otururken Galway'de tanıdığım biri," dedi Gretta.

Gabriel'ın yüzündeki gülümseme kayboldu. Aklının bir köşesinde yeniden kör bir öfke dolanırken, şehvetinin kör ateşleri de damarlarında öfkeyle tutuştu.

"Âşık olduğun biri miydi?" diye dokundurdu.

"Tanıdığım genç bir oğlandı," diye yanıtladı Gretta. "Michael Furey'ydi adı. Hep o şarkıyı söylerdi, *The Lass of Aughrim*'i. Çok hassas bir çocuktu."

Gabriel bir şey demedi. Bu hassas çocuğu merak ettiğini sanmasını istememişti.

Greta biraz sonra, "Hâlâ gözlerimin önünde," dedi. "Koskocaman siyah gözleri vardı! Öyle anlamlı bakardı ki!"

"Oo, anlaşılan âşıktın ona," dedi Gabriel.

"Galway'de onunla yürüyüşe çıkardım," dedi Gretta.

Gabriel'ın aklından bir şeyler geçti.

"Belki de o yüzden şu Ivors denen hatunla Galway'e gitmek istedin?" dedi soğuk bir sesle.

Gretta, Gabriel'a bakıp şaşırmış gibi, "Niye?" diye sordu.

Gabriel, Gretta'nın bakışları karşısında kendini bir tuhaf hissetti. Omuzlarını silkerek, "Nereden bileyim?" dedi. "Belki onu görmek için."

Gretta, gözlerini ondan kaçırarak, sesini çıkarmadan pencereden içeri vuran ışığa baktı.

Biraz sonra "Öldü," dedi. "Henüz on yedi yaşındaydı. O yaşta ölmek çok feci değil mi?"

Gabriel yine alaycı bir sesle, "Ne iş yapıyordu?" diye sordu.

"Gazhanede çalışıyordu," dedi Gretta.

Gabriel alaycı sözleri işe yaramadığı ve gazhanede çalışan bir çocuk ölmüşler arasından karşısına dikildiği için kendini aşağılanmış hissetti. Onun belleği birlikteliklerinin sevecen, neşeli ve tutkulu anılarıyla dolup taşarken, karısının aklından onunla kıyasladığı bir başkası geçiyordu. Utancından yere batacaktı neredeyse. Kendini teyzelerinin koltuğunun altına sığınmış bir soytarı; hödüklere nutuk çekmeye kalkan, kendi budalaca arzularını yücelten huysuz ve iyi yürekli bir sulugöz olarak görüyordu; aynanın önünden geçerken gözüne ilişen o zavallı ahmaktı işte. Karısı utançtan kıpkırmızı kesildiğini görmesin diye farkında olmadan ışığı iyice arkasına aldı.

O soğuk, sorgulayıcı sesini korumak istediyse de konuşmaya başladığında sesi uysal ve aldırışsızdı.

"Anlaşılan bu Michael Furey'ye âşıktın Gretta," dedi.

"O günlerde etle tırnak gibiydik," dedi Gretta.

Sesi esrarlı ve kederliydi. Onu kışkırtmanın boşunalığının farkına varan Gabriel, elini tutup okşadı. "İyi de, neden o kadar genç öldü Gretta? Verem miydi?" derken onun sesi de kederliydi.

"Galiba benim yüzümden öldü," diye yanıtladı Gretta.

Gabriel bu yanıt karşısında, sanki tam zafere erişeceğini umduğu anda ele gelmez, intikam güden bir varlık üstüne geliyormuş, o belirsiz dünyasında ona karşı güç topluyormuş gibi belli belirsiz bir korkuya kapıldı. Ama mantıklı düşünmeye çalışarak bu korkudan sıyrıldı ve Gretta'nın elini okşamayı sürdürdü. Kendisinin anlatacağını sezdiğinden başka bir şey sormadı. Eli sıcak ve terliydi, dokunuşlarına karşılık vermiyordu; ama Gabriel, bir ilkbahar sabahı ilk mektubunu nasıl okşadıysa öyle okşamayı sürdürdü o eli.

"Kıştı," dedi Gretta, "kış başlarıydı, büyükannemin evinden ayrılıp buradaki rahibe okuluna gelecektim. O sıralar Michael hastaydı, Galway'de kaldığı pansiyondaki odasında yatıyordu; dışarı çıkmaması tembihlenmişti, Oughterard'daki ailesi de durumdan haberdar edilmişti. Kötülediği söyleniyordu, öyle bir şey işte. Bir türlü doğru dürüst öğrenemedim."

Bir an durup göğüs geçirdi.

"Zavallı çocuk," dedi. "Bana çok düşkündü, çok da tatlı bir çocuktu. Birlikte yürüyüşe çıkardık, bilirsin Gabriel, köyde yürüyüşe çıkarlar. Hasta olmasa şarkı dersleri almayı düşünüyordu. Çok güzel bir sesi vardı zavallı Michael Furey'nin."

"Ee, sonra ne oldu?" diye sordu Gabriel.

"Sonra Galway'den ayrılıp okula gideceğim günlerde Michael hepten kötüledi; görmeme izin vermedikleri için bir mektup yazdım; Dublin'e gideceğimi, yazın döndüğümde onu daha iyi görmeyi umduğumu söyledim."

Sesini toparlamak için bir an durduktan sonra devam etti:

"Sonra, oradan ayrılmadan önceki akşam büyükannemin Nuns' Island'daki[192] evinde bavulumu toplarken pencereye bir taş geldiğini duydum. Pencere ıslak olduğu için dışarıyı göremedim, ben de olduğum gibi aşağıya koştum, arka kapıdan ses-

sizce bahçeye çıktım. Bir de ne göreyim, zavallıcık bahçenin bir köşesinde, tir tir titriyor."

"Peki evine dönmesini söylemedin mi ona?" diye sordu Gabriel.

"Söylemez olur muyum, hemen evine dönmesi için yalvardım, bu yağmurda ölürsün dedim. Ama yaşamak istemediğini söyledi. Gözleri gözümün önünden gitmiyor! Duvarın dibindeki ağacın altında duruyordu."

"İyi de, evine gitti mi bari?" diye sordu Gabriel.

"Evet, gitti. Ben rahibe okuluna gideli bir hafta olmuştu ki, öldüğünü ve ailesinin yaşadığı Oughterard'da toprağa verildiğini duydum. Ah, öldüğünü duyduğum o gün mahvoldum!"

Hıçkırarak sustu, artık daha fazla dayanamayıp kendini yüz üstü yatağa attı, yüzünü yorgana gömerek yaşlara boğuldu. Gabriel elini kararsızca biraz daha tuttuktan sonra acısıyla baş başa kalsın diye usulca bıraktı, sessizce pencereye doğru ilerledi.

Gretta derin uykudaydı.

Gabriel dirseğine dayanıp bir süre en küçük bir kızgınlık duymadan onun darmadağınık saçlarına, aralık dudaklarına bakarak derin derin nefes alışını dinledi. Demek böyle bir aşk yaşamıştı; bir adam onun uğruna ölmüştü. Şimdi kendisinin, kocası olarak onun hayatında ne kadar önemsiz bir yeri olduğunu düşündüğünde pek o kadar üzülmüyordu. Onu uykudayken, sanki karı koca olarak hiç birlikte yaşamamışlar gibi seyrediyordu. Meraklı bakışları uzun süre yüzünde, saçlarında dolaştı; o günlerdeki halini, ilkgençliğindeki güzelliğini hayalinde canlandırınca ona karşı bütün ruhuyla tuhaf, dostça bir acıma duydu. Yüzünün artık güzel olmadığını kendi kendine bile söylemek istemese de, artık Michael Furey'nin uğruna ölümü göze aldığı yüz olmadığını biliyordu.

Gretta belki de hikâyenin tamamını anlatmamıştı. Gabriel'ın gözleri giysilerinden bazılarını fırlattığı iskemleye kaydı. Kombinezonunun askısı iskemleden aşağı sarkmıştı. Botlarından biri yerde dik duruyordu, yumuşak boğazı aşağı devrilmişti; öbür

teki ise yan yatmıştı. Gabriel bir saat önce kapıldığı coşkunluğu hatırlayınca hayrete düştü. Nereden kaynaklanmıştı bu coşkunluk? Teyzesinin verdiği akşam yemeğinden mi, yaptığı o ahmakça konuşmadan mı, şaraptan ve danstan mı, holdeki şen şakrak vedalaşmalardan mı, yoksa karda nehir boyunca yaptıkları o keyifli yürüyüşten mi? Zavallı Julia Teyze! Yakında Patrick Morkan ve atı gibi o da kayıplara karışacaktı. *Gelinliğimi Giydim*'i söylerken yüzünde beliren bitkinliği bir an görür gibi olmuştu. Belki de yakında o misafir odasında siyahlarını giymiş, silindir şapkası dizlerinin üstünde, oturuyor olacaktı. Storları indirilmiş odada yanında oturan Kate Teyze iki gözü iki çeşme, burnunu çeke çeke Julia'nın nasıl öldüğünü anlatıyor olacaktı belki de. Onu avutacak birkaç söz bulmaya çalışacak, ne ki bulduğu sözlerin hepsi yetersiz kalacak, anlamsız kaçacaktı. Evet evet, pek yakında böyle olacaktı.

Odanın serinliğinde ürperdiğini hissetti. Usulca yorganın altına girip karısının yanına uzandı. Birer birer kayıplara karışıyorlardı hep birlikte. Yaşlılığın düşkünlüğüyle solup kurumaktansa, bir coşkunun esrikliğiyle öbür dünyaya korkusuzca göçüp gitmek yeğdi. Şimdi yanında yatan Gretta, sevgilisinin yaşamak istemediğini söylerkenki bakışını onca yıl yüreğinde nasıl da saklı tutmuştu.

Gabriel gözyaşlarına boğuldu. Kendisi hiçbir zaman bir kadına karşı böyle duyguya kapılmamıştı, ama böyle bir duygunun aşk olması gerektiğinin ayırdındaydı. Gözyaşları sel oldu aktı; odanın yarı karanlığında, yağmur boşanan bir ağacın altında duran bir delikanlının hayali geldi gözlerinin önüne. Yakınında daha başka hayaller de beliriyordu. Ruhu ölülerin cirit attığı o dünyanın çok yakınındaydı artık. Darmadağınık, bir görünüp bir kaybolan varlıkların ayırdındaydı, ama onları seçemiyordu. Kendi varlığı elle tutulamaz bozbulanık bir dünyanın içinde yavaş yavaş kaybolurken, o ölülerin bir vakitler yaşattığı ve yaşadığı elle tutulur dünya da parçalanıp dağılıyordu.

Camda birkaç tıpırtı duyunca dönüp pencereye baktı. Kar yeniden yağmaya başlamıştı. Sokak lambasının ışığına yandan

vuran gümüşsü, koyu kar taneciklerine uykulu gözlerle bakakaldı. Artık batıya doğru yola koyulmasının vakti gelmişti. Evet, gazeteler doğru yazıyordu: İrlanda'nın her yerinde kar vardı. İçerilerdeki karanlık ovanın her yanına, ağaçsız tepelere kar yağıyordu; Allen Bataklığı'na usul usul kar yağıyordu, daha batıda kapkara Shannon Nehri'nin asi dalgalarına kar usul usul yağıyordu. Michael Furey'nin yattığı, tepedeki ıssız kilise mezarlığının dört bir yanına da. Eğri büğrü haçlar ve mezar taşları, küçük kapının parmaklıkları, kurumuş çalılıklar karla örtülüydü. Gabriel, karın tekmil evrene usul usul yağışını, son yolculukları sökün ediyormuş gibi tekmil yaşayanların ve ölülerin üstüne usul usul yağışını dinlerken öleyazdı.

ÇEVİRMENİN NOTLARI

1 Felç, inme.

2 Güneş saati kadranı ya da *gnomon*, güneş saatinde gölgeyi tabana düşüren kısımdır. Bu terim değişik amaçlarla matematikte de kullanılmıştır.

3 Hıristiyanlıkta, gençleri bilgilendirmek, kiliseye yeni üye kazanmak amacıyla sorular ve yanıtlar biçiminde düzenlenmiş inanç ve ibadet kılavuzu.

4 Kilise'deki makamların parayla satın alınıp siyasal ya da dinsel amaçlarla kullanılması.

5 Dublin'in daha çok yoksulların oturduğu kesimindeki bir sokak.

6 Roma'da 1628'de açılan bir papaz okulu. On dokuzuncu yüzyılda İrlandalı rahip adaylarının yalnızca geleceği en parlak olanları bu okulda öğrenim görmüştü.

7 Yeraltında galeriler ve geçitler biçiminde oluşturulmuş, ölüleri koymak için gizli girintileri olan mezar yapıları. Zamanla Roma dolayındaki yeraltı mezarlarının tümüne katakomp denmiştir. Birinci ve ikinci yüzyıllarda Roma'daki ilk Hıristiyanlar dinsel zulümden kurtulmak için bu katakomplara saklanmışlardır.

8 Roma'daki İrlanda okulu 1798'de Fransa imparatoru Napoléon Bonaparte tarafından kapatılmıştı.

9 Sekizinci yüzyıl öncesinde Hıristiyanlığın ilk döneminde yaşamış büyük piskoposlar ile öteki büyük Hıristiyan bilginleri. Kilise Babaları'nın günümüze ulaşan yapıtları, özellikle inanç ve ibadet konularındaki tartışmalarda sonraki kuşaklar için temel başvuru kaynağı olmuştur.

10 O sıralar Dublin'de yayımlanan *Freeman's Journal and National Press* adlı gazete. Eliza burada adını yanlış söylüyor. Orta sınıf Katolik kamuoyunun sözcüsü olan bu gazete özellikle dinsel konulardaki haber ve yazılarıyla tanınırdı.

11 O sıralar Dublin'deki bir kiralık araba şirketi.

12 O yıllarda İngiltere'de yayımlanan popüler çocuk dergileri.

13 Dublin'in kuzeyinde, St. Francis Xavier Cizvit kilisesinin bulunduğu sokak.

14 Dublin kentinin kuzey kesiminde, yük ve yolcu taşımacılığı yapılan Royal Canal'ın üstündeki köprü.

15 Kuzey Dublin'in bir kesiminin su altında kalmasını engelleyen deniz duvarı boyunca uzanan yol.

16 *Pigeon House*, "Güvercinlik" anlamına gelse de, bu öykünün yazıldığı günlerde Dublin kentinin elektrik ve enerji santralıydı.

17 İrlandalılar bir İngiliz oyunu olan kriketi, Dublin'deki İngiliz askeri karargâhı ve işgalci İngilizlerle özdeşleştiriyorlardı.

18 Dublin Koyu'nun kuzey sahilinde ünlü bir plaj. Bu bölgeye binalar inşa edildiği için artık yok.

19 Dublin'de, Liffey Nehri'nin ağzının hemen güneyindeki işçi mahallesi.

20 Dublin'in içinden geçerek Dublin Koyu'na dökülen nehir.

21 İrlandalı şair, yazar, besteci ve müzikçi Thomas Moore'un (1779-1852) en önemli yapıtı *Irish Melodies* (İrlanda Ezgileri) idi. Bu kitapta yer alan şiirler Moore ve Sir John Stevenson tarafından bestelenerek Londra aristokrasisinin

önünde seslendirildi ve Moore bu yapıtı sayesinde İrlandalı milliyetçilerin gözünde bir kahraman oldu.

22 İskoç romancı, şair ve yaşamöyküsü yazarı Walter Scott (1771-1832), tarihsel romanın kurucusu ve bu türde ürün veren en önemli yazar olarak kabul edilir.

23 İngiliz siyasetçi, romancı, şair ve eleştirmen Edward Bulwer-Lytton (1803-1873) daha çok üretken bir romancı olarak anılır.

24 Öyküde sözü edilen Doğu temalı kermesin adı "Araby", dönemin İngiliz edebiyatında "Arabistan"ın şiirsel karşılığıydı. Avrupa, 19. yüzyıl boyunca Doğu'yu egzotizm, şehvet ve olağanüstü zenginlik imgeleriyle yüklü bir aşk, macera ve düşlem diyarı olarak görmüştü. 1894 yılının Mayıs ayında Dublin'deki büyük bir binada, yerel bir hastaneye yardım sağlamak amacıyla "Araby: Grand Oriental Fête" adı altında bir kermes kurulmuştu. O günlerde James Joyce on iki yaşında bir çocuktu.

25 İrlanda Hıristiyan Kardeşler Okulları Cemaati 1802'de, İrlanda'daki Waterford'da kent tüccarlarından Edmund Ignatius Rice tarafından kuruldu. Katolik okulları yasaklayan İngiliz yasalarıyla çok sayıda Katoliğin yoksulluğa ve cehalete itilmesi karşısında Rice, ülkesindeki yoksul erkek çocukların gereksinimlerini karşılamak amacıyla bu cemaati kurmuştu. 1893'te kısa bir süre James Joyce'un da gittiği North Richmond Sokağı'ndaki okul ise 1828'de İrlandalı önder Daniel O'Connell tarafından kurulmuştu.

26 Bu öyküde Joyce, "kahverengi"yi, Dublin kentinin verdiği hüzün ve kasveti vurgulamak için olsa gerek, birkaç kez kullanıyor.

27 Tarihsel romanın kurucularından Walter Scott'un (1771-1832), 1820'de yayımlanan *The Monastery* (Manastır) adlı romanının devamı niteliğinde aynı yıl basılan yapıtı *The Abbot* (Başkeşiş), İskoçya Kraliçesi Mary (1542-1587) döneminde geçer. Romanın başkişisi Roland Graeme, "Araby" öyküsünün anlatıcısı gibi akrabaları tarafından büyütülmüş bir gençtir.

28 İngiliz Fransisken rahibi Pacificus Baker'ın (1695-1774) 1761'de yayımlanan kitabı.

29 Fransa'da "güvenlik polisi"nin kurulmasında önemli rol oynayan serüvenci ve dedektif Eugène François Vidocq'un (1775-1857) ilk kez 1828-29 yıllarında *Mémoires de Vidocq* (Vidocq'un Anıları) adıyla yayımlanan kitabı. Balzac'ın, romanlarındaki en canlı karakterlerden biri olan Vautrin'i yaratırken Vidocq'tan esinlendiği söylenir.

30 Jeremiah O'Donovan (1831-1915), İrlanda'daki İngiliz egemenliğini yıkmak için savaşım veren bir devrimciydi. Lakabı "Dynamite Rossa"ydı (Kızıl Dinamit).

31 Sokak şarkıcılarının, dinleyici toplamak için, "Hadi gelin yiğit İrlandalılar, şarkıma kulak verin!" diye başladıkları halk şarkısı ya da balad.

32 Hıristiyanlıkta, Hz. İsa'nın, Son Akşam Yemeği'nde ekmek ve şarabı kendi bedeni ve kanı olarak havarilerine sunduğu Komünyon ayininde kullandığı kâse. Kutsal Kâse, efsaneleriyle büyülü bir anlam kazanmıştır. Arthur efsanesini oluşturan öykü ve romanlarda Kral Arthur ile şövalyeleri Kutsal Kâse'nin peşine düşerler.

33 Farmasonlar Victoria dönemindeki Protestan Dublin'in iş yaşamında son derece etkiliydiler. Katolikler tarafından tanrıtanımazlık, Katolik düşmanlığı ve Protestan yobazlığıyla suçlanıyorlardı.

34 O dönemde, dindar insanlar topladıkları posta pullarını koleksiyonculara satarlar, elde ettikleri geliri kiliselere bırakırlardı.

35 *Arabın Kısrağına Vedası*. Victoria döneminin tanınmış İrlandalı şair ve romancısı Caroline Norton'ın (1808-1877) o sıralar çok popüler olan bir şiiri.

36 İki şilin değerinde gümüş para.

37 Batı Avrupa'da 19. yüzyıl sonlarıyla 20. yüzyıl başlarında yaygınlık kazanan bir tür şarkılı gazino. Kabarelerden ve müzikhollerden farklı olarak açıkhavada yer alan Café Chantant'larda küçük çalgıcı toplulukları popüler parçalar çalardı. Yaptıkları müzik neşeli, hatta bazen açık saçık olmakla birlikte kabare geleneğinin tersine politik ya da muhalif bir nitelik taşımıyordu. 20. yüzyılın ilk yıllarında İstanbul'un Pera semtinde açılan kafeşantanlardan Ahmet Rasim ve Sermet Muhtar Alus anılarında söz ederler.

38 Hz. İsa'nın yüreğinin insanlara duyduğu sevginin simgesi olarak anılmasına bazı ortaçağ mistiklerinin yazılarında rastlanır. 1864'te azize ilan edilen Fransız Katolik rahibe ve mistik Marguerite-Mary Alacoque'a (1647-1690) geldiği öne sürülen vahiylerin açıklanmasından sonra Kutsal Yürek inancı daha da yaygınlaşmıştı. Bu öykünün yazıldığı dönemde, pek çok Katolik İrlandalının evinde Kutsal Yürek taşbaskıları bulunuyor ve bunların üstünde azizeye verilmiş sözler yazıyordu.

39 On dokuzuncu yüzyılda birçok İrlandalı mahkûm Avustralya'ya gönderilmiş, çok sayıda İrlandalı da Avustralya'nın çeşitli kentlerine göç etmişti. Melbourne da bu kentlerden biriydi.

40 İrlandalı besteci Michael William Balfe'ın (1808-1870) en başarılı operası *The Bohemian Girl* (Bohemyalı Kız) daha sonra birçok ülkede Fransızca, Almanca, İtalyanca ve Rusça olarak da sahnelenmişti.

41 İngiliz söz yazarı Charles Dibdin'in (1745-1814) popüler şarkısı.

42 İngiltere'de Liverpool'dan kalkıp Kuzey Amerika'nın Pasifik kıyısına yolcu taşıyan bir gemicilik şirketi. Bu gemiler Ümit Burnu'nu döndükten sonra yolda Buenos Aires limanına uğruyordu.

43 Büyük olasılıkla bir sabuklama. Bozuk bir İrlandacayla söylenmiş olabilir.

44 Liffey Nehri üzerinde, her akşam Liverpool feribotunun kalktığı rıhtım.

45 Burada sözü edilen otomobil yarışı (1903 Gordon-Bennett Kupası), öykünün geçtiği 2 Temmuz 1903'te İrlanda'da kapalı yollardan oluşan Athy Pisti'nde düzenlenen uluslararası yarıştır.

46 Dublin'in batısında bir alt-orta sınıf banliyösü.

47 Dublin'in şık caddelerinden biri.

48 Dublin, İrlanda'nın başkenti olmasına karşın, 1903 yılında ülkede yasama yetkilerinden yoksundu. 1801'de çıkarılan, Büyük Britanya ile İrlanda'yı Birleşik Krallık adı altında birleştiren ve parlamentoda yasalaşarak yürürlüğe giren Birleşme Yasası bu yetkileri Londra'ya vermişti.

49 Dublin'inden geçen nehrin güneyindeki George dönemi tarzı şık ve zarif evlerin ortasındaki meydanda geniş bir şehir parkı.

50 Kökeni devrimci 1790'lara uzanan bir Fransız marşı. Sözleri cumhuriyet ordusuna gönüllü olarak katılan Rousselle adında bir askeri okul öğrencisiyle ilgili. Bu nakarat "Hah hah ha, gerçekten" diye çevrilebilir.

51 "Newport Güzeli". Yat, adını, ABD'li zenginlerin Rhode Island'daki yat limanı Newport'tan alıyor.

52 Dublin'de çok işlek anacaddelerden biri.

53 Dublin'in göbeğinde işlek bir cadde. 1904'te burada pek çok işyeri bulunuyordu.

54 Dublin'in güneydoğusunda pahalı mağazaların bulunduğu en gözde caddelerden biri.

55 Şehir merkezine birkaç kilometre uzaklıkta bir varoş. 1855'e kadar burada her yıl panayır kuruluyordu. Panayır sık sık kavgalara, dövüşlere sahne olmasıyla şöhret yapmıştı.

56 Pim Biraderler, mobilya, halı, döşemelik kumaş gibi ev eşyalarının imalatını ve satımını yapan, Dublin'in ünlü ticaret şirketlerinden biriydi.

57 Floransalılar "c" harfini "h" sesiyle telaffuz ederler. Dolayısıyla, Corley'nin kendi adını "Horely" gibi söylediği anlaşılıyor.

58 Kentin güneyini dolanan, genç kızların piyasa yaptıkları yol. Burası bir zamanlar kaymak tabakanın gezinti yeriydi, ama yirminci yüzyılın hemen başlarında eski seçkinliğinden eser kalmamıştı.

59 Dublin'de genelev mahallesine giden işlek bir cadde.

60 İrlanda'nın ve destansı geçmişinin simgesi olarak kabul edilen arp, şair Thomas Moore'un *Irish Melodies* (İrlanda Ezgileri) adlı yapıtıyla popülerlik kazanmıştı.

61 Burada "yabancılar" denirken, İngilizlerin İrlanda'yı istilasına ve işgaline gönderme yapılıyor.

62 Thomas Moore'un *İrlanda Ezgileri*'nden biri. James Joyce, "The Song of Fionnuala" (Fionnuala'nın Şarkısı) adlı bu parçayı çok sever ve sık sık söylerdi.

63 O dönemde Stephen's Green denilen şehir parkını çevreleyen yaya kaldırımı etrafındaki sokaklardan zincirlerle ayrılıyordu.

64 Stephen's Green parkının kuzey tarafında şık ve pahalı bir otel.

65 Dublin'in çok şık evlerin bulunduğu ana meydanlarından biri. Bugün neredeyse tümüyle mağazalar ve işyerlerinin kapladığı bu meydan, bu öykünün yazıldığı dönemde şehrin en cazip konut alanlarından biriydi.

66 Şık evlerin bulunduğu küçük bir sokak.

67 İngiltere'nin kuzeybatı kıyısı açıklarında, İrlanda Denizi'nde ada. Adaya ilk yerleşenler Keltlerdi ve Man dili 19. yüzyılın ilk yarısına kadar günlük konuşma dili olarak kaldı.

68 Popüler varyete tiyatroları ve müzikli gösteriler için turneye gelen sahne sanatçıları ve şarkıcılar.

69 St. George's Church (Aziz George Kilisesi). Dublin'in kuzey kesiminde ünlü bir Protestan kilisesi. Bu kilisenin çan seslerini James Joyce'un *Ulysses* adlı romanında Leopold Bloom da duyar.

70 Protestan cemaatin ibadete giderken Kitabı Mukaddeslerini ve dua kitaplarını eldiven takarak taşımaları bir saygınlık belirtisiydi.

71 Londra'da pazar günleri yayımlanan radikal bir gazete.

72 Burada, büyük olasılıkla, İlyas'ın ve Baal peygamberlerinin Kitabı Mukaddes'teki öyküsüne bir gönderme söz konusu: *Yedinci kez gidip bakan uşak, "Denizden avuç kadar küçük bir bulut çıkıyor" dedi. İlyas şöyle dedi: "Git, Ahav'a, 'Yağmura yakalanmadan arabanı al ve geri dön' de."* Kitabı Mukaddes, I Krallar, 18:44.

73 Liffey Nehri'nin kuzey yakasındaki rıhtımda, İngiltere'ye posta gemilerinin kalktığı iskele.

74 İrlanda Barosu'nun ve İrlanda'nın en eski hukuk okulunun bulunduğu bina.

75 Bir zamanlar Dublin'in merkezindeki ünlü bir lokanta.

76 Yunan mitologyasında, tez ayaklı avcı kız. Gönüllüleri onunla koşu yarışı yapmak zorundaydılar, kazanamayanları kargısıyla öldürüyordu. Antikçağ heykellerinde kısa tunikli olarak betimlenmiştir.

77 Şiirlerinde Kelt havasını vurgulamak isteyen şairler arasında İrlanda kökenine gönderme yapan adlar almak yaygındı. Şairliğe heves eden Chandler'ın adı ise İngilizcede ne yazık ki "mumcu", "tacir" ya da İrlanda'da konuşulan İngilizcede "et kurdu" anlamına geliyordu.

78 Küçük Chandler burada su katılmadık bir İrlandalı adı seçiyor. On yedinci yüzyılda Malone'lar tanınmış Katolik İrlandalı toprak sahipleriydiler.

79 Fransızca "piliç". "Fingirdek", "işveli" anlamında.

80 Fransızca, "Şeref sözü".

81 İrlanda dilinde, "Yolluk".

82 İrlanda'nın ünlü çay ve kahve mağazaları zinciri.

83 Çalışma odaları arasında iletişimi sağlayan bir aygıt.

84 Farrington'ın yasal belgelerin elyazısı kopyaları ya da suretlerini çıkarmakla görevli bir hukuk bürosu ya da noterde kâtiplik yaptığı anlaşılıyor. Bu öykünün kaleme alındığı dönemde daktiloyla yazılmış belgelerin yasal geçerliği olmadığı için elle yazılmaları gerekiyordu.

85 Bir kadeh viskiye limon dilimleri ve birkaç karanfil atılır, esmer şeker ya da bal eklenir, üstüne kaynar su ilave edilir.

86 Nehrin güney tarafındaki Burgh Rıhtımı'nda bir meyhane.

87 Burgh Rıhtımı'nda müzikhol gösterilerinin düzenlendiği bir tiyatro.

88 Bir Alman maden suyu markası.

89 Şehir merkezine yaklaşık beş kilometre uzaklıkta bir varoş.

90 Ave Maria. Katolik Kilisesi'nin başlıca dualarından biri. Meryem Ana'ya seslenen üç bölümden oluşur. Bu duayı içeren birçok müzik parçası arasında en ünlüsünün Schubert'in *Ave Maria*'sı olduğu söylenebilir.

91 "Ne mutlu barışı sağlayanlara! / Çünkü onlara Tanrı oğulları denecek." (*Kutsal Kitap*, Matta 5:9, Yeni Çeviri, Kitab-ı Mukaddes Şirketi, 3. Basım, Mart 2003.) Maria'nın çalıştığı koyu Protestanlar arasında günlük konuşmalarda Kutsal Kitap'a başvurmak çok yaygındı.

92 Maria'nın çalıştığı *Lamba Işığında Dublin* çamaşırhanesi, düşmüş kadınları ve sarhoşları sokaktan kurtarmayı amaçlayan Protestan bir hayır kurumuydu. Bir Kurul tarafından yönetiliyor, belki de hapse düşebilecek kadınlara çamaşırhanede iş veriyordu. Ama akşamları dışarıya çıkmasına izin verildiğine bakılırsa, Maria bu tür kadınlardan değildi ve anlaşıldığı kadarıyla bulaşıkhanede ve mutfakta çalışmaktaydı.

93 İrlandalı besteci ve şarkıcı Michael William Balfe'ın (1808-1870) Çingeneler tarafından kaçırılan soylu bir genç kızın öyküsünü anlatan, en başarılı operası *The Bohemian Girl*'ün (Bohemyalı Kız) en ünlü aryalarından biri.

94 Maria, aryanın ilk kıtasını iki kez söyler.

95 Michael William Balfe sağlığında uluslararası bir üne kavuşmuş, ama ölümünden sonra gözden düşüp unutulmuştu.

96 Dublin'in merkezine yaklaşık beş kilometre uzaklıktaki bir köy. Burası eskiden beri Tristan ve İsolde adlı Kelt efsanesiyle ilişkilendirilmiştir (Chapelizod, Fransızca *Chapel d'Iseult*'tan gelir). O yüzden, kimi edebiyat eleştirmenleri Joyce'un bu yitik aşk öyküsünü yorumlarken efsanedeki bahtsız âşıkların kaderinden yola çıkmışlardır. Bu arada, Chapelizod, Joyce'un *Finnegans Wake* adlı yapıtında Earwicker ailesinin yaşadığı yerdir.

97 1912'de Nobel Edebiyat Ödülü'nü kazanan Alman şair, oyun yazarı ve romancı Gerhart Hauptmann'ın (1862-1946) 1900'de yazdığı oyun. *Michael Kramer* adlı oyununda kibirli, ahlakçı ve toplumdan elini eteğini çekmiş bir baba ile bohem ve sanatçı ruhlu oğlu arasındaki çatışmayı konu alır. Sonunda, Michael Kramer, zorlayıcı ve baskıcı tutumunun oğlunun intiharında etkisi olduğunu anlar. James Joyce bu oyunu İngilizceye çevirerek oynanması için Dublin'deki İrlanda Edebiyat Tiyatrosu'na (sonradan Abbey Tiyatrosu adını aldı) sunmuş, ancak oyun W. B. Yeats tarafından geri çevrilmişti.

98 İlk kez 1890'larda piyasaya sürülen bir müshil ve mide ilacı.

99 Dublin Uluslararası Sergi Binası. Bu öykünün yazıldığı dönemde konser ve toplantı salonu olarak kullanılıyordu.

100 İtalya'nın Toscana bölgesindeki Livorno kenti.

101 Dublin'in batı kesimindeki büyük Phoenix Parkı'nın ana girişi.

102 İrlanda ile Büyük Britanya'nın birliğini destekleyen *Dublin Evening Mail* açık kahverengi bir kâğıda basılıyordu.

103 Dublin ilinin batısındaki Kildare ili verimli topraklara sahiptir.

104 *Evening Herald*. Dublin'de yayımlanan ve milliyetçi eğilimler taşıyan bir gazete.

105 On dokuzuncu yüzyıl sonlarında Yönetsel Özerklik için verilen mücadeleye önderlik eden İrlandalı milliyetçi Charles Stewart Parnell'in (1846-1891) siyasal yaşamı Katharine O'Shea ile evlilik dışı ilişkisinin ortaya çıkması sonucunda sona ermesine karşın, Parnell İrlandalıların gözünde bir kahraman haline gelmişti. Öldüğünde Dublin'de görkemli bir tören düzenlendi. Glasnevin Mezarlığı'ndaki cenaze törenine katılanlar mezarlıktaki sarmaşıklardan kopardıkları yaprakları yakalarına taktılar. O yüzden, Parnell için her yıl 6 Ekim'de düzenlenen anma gününe Sarmaşık Günü denir.

106 Poor Law Guardian (Yoksulları Koruma Yasası Gözeticisi). Yoksullara yapılan sosyal yardım kaynaklarının kısıtlanmasına karşı çok ağır yasaları uygulama yetkisiyle donatılmış görevli.

107 Dublin'in merkezinde, nehrin hemen güneyindeki cadde. Milliyetçi Parti'nin seçim kampanyasını yönettiği yer. Milliyetçi önder Parnell'in evi de Wicklow ilindeydi.

108 İngiltere (ve tabii İrlanda) kralı VII. Edward, Alman hükümdarlarının soyundan geliyordu.

109 İngilizler, İrlanda'nın bağımsızlık örgütü yanlılarını "dağlı" olarak aşağılıyorlardı. İrlanda, ABD ve İngiltere'de özellikle 1860'larda etkin olan İrlanda milliyetçi gizli örgüt üyelerine "Fenian" deniyordu. Fenian'ların İrlanda kolu İrlanda Cumhuriyetçi (Devrimci) Birliği olarak da bilinirdi. 1870'lerin başında Fenian hareketi ortadan kalktıktan sonra bile bu ad kullanıldı.

110 İngiliz yetkililer İrlanda'yı şehrin merkezindeki Dublin Şatosu'ndan yönetiyorlardı.

111 Kara Kartal. Tierney'nin meyhanesi.

112 Belediye binasının ve Dublin Şatosu'nun yakınında, politikacıların buluştuğu ve onlardan torpil bekleyenlerin gittiği bir meyhane.

113 Parker... Atkinson... Ward... İngiliz kökenli adlar oldukları için bunlar büyük olasılıkla Protestan ve İrlanda ile Büyük Britanya'nın birliğine yakınlık duyan kimseler. O yüzden, onların oyunu kazanmak önemli bir başarı sayılabilir.

114 İrlanda'nın bağımsızlık yanlısı önderlerinden Parnell, 1885'te Galler Prensi olarak İrlanda'yı ziyaret ettiğinde Edward'ın kraliyet bağlarının tanınmamasını savunmuştu.

115 Kraliçe Victoria çok uzun yıllar tahtta kaldığı için Edward 1901'de altmış yaşında taç giymişti.

116 Bay Henchy burada yanılıyor. İngiltere kraliçesi İrlanda'yı tam dört kez ziyaret etmişti.

117 Edward çapkınlığıyla nam salmıştı.

118 İrlanda'nın yönetsel özerkliği için verilen mücadeleye önderlik eden Charles Stewart Parnell, Katherine O'Shea ile evlilik dışı ilişkisinin ortaya çıkması sonucunda siyasal yaşamını sona erdirmişti.

119 "Sonsuza Dek İrlanda". Ünlü bir milliyetçi slogan.

120 İrlanda Kraliyet Müzik Akademisi.

121 *Skerries... Howth... Greystones.* Dublin yakınlarındaki gözde yazlıklar.

122 İrlanda edebiyatında 19. yüzyıl sonu ve 20. yüzyıl başında siyasal alandaki milliyetçi akımlarla birlikte gelişen canlanma. İrlanda dili ve edebiyatının, tarih ve kültürünün Gael kökenlerine duyulan ilgi, edebiyattaki bu canlanmanın beslendiği kaynağı oluşturdu. İrlanda Rönesans'ının başını çeken ilk yazarlar, İrlanda'nın geçmişini yücelten ve Gael şiirinin gizemli havasını ve müzikselliğini taşıyan zengin ve coşkulu bir şiir yarattılar.

123 Kathleen ni Houlihan (Houlihan'ın Kızı Kathleen) İrlanda'nın simgesi olan mitolojik kadın figürüdür. W. B. Yeats ve Lady Gregory gibi yazarlar bu simgesel kadın üstüne oyunlar yazmışlardır.

124 İrlanda'nın özerkliğini, özellikle de İngiliz etkisinden kültürel bağımsızlığını savunanlar.

125 Her fırsatta İrlandaca bir şeyler söylemek, İrlanda dilinin yeniden canlanmasını savunanlar arasında yaygındı.

126 Dublin'in merkezindeki toplantı salonu. O sıralar sık sık konserler ve resitaller için de kullanılıyordu.

127 Dublin'in alışveriş merkezi olan Grafton Caddesi'nde şık ve pahalı bir kumaş mağazası.

128 Dublin'in belli başlı tiyatro salonlarından biri. Dublinli müzikseverler popüler yapıtların sahnelendiği bu büyük salonu hıncahınç doldururdu.

129 İrlandalı besteci William Vincent Wallace'ın (1812-1865) popüler operası. Dublin'de ilk kez 1846'da sahnelenmişti.

130 Her yıl düzenlenen bir müzik festivali. 1897'de başlatılan bu festivalin amacı İrlanda'nın müzik geleneğini popülerleştirmekti.

131 Sahnelerde "Mrs. Patrick Campbell" ya da "Mrs. Pat" adlarıyla tanınan Patrick Campbell (1865-1940) İngiliz tiyatrosunun önde gelen oyuncularından biriydi. Shakespeare ve Shaw'un oyunlarındaki yorumlarıyla ünlenen sanatçı pek çok turnesinde Dublin'e de gelmişti.

132 İrlandalı besteci Michael William Balfe'ın (1808-1870) popüler ve aşırı duygusal bir şarkısı.

133 Doğu Merkez. Londra'da bir posta bölgesi.

134 İrlanda Kraliyet Polis Teşkilatı, tüm ülkenin Birleşik Krallık'ın bir parçası olduğu 1822-1922 yılları arasında devletin güvenliğinden sorumlu yarı askeri bir polis gücüydü. Karargâhı, İrlanda'daki Britanya yönetiminin de bulunduğu Dublin Şatosu'ndaydı.

135 "Deniz Yıldızı" (Latince "Stella Maris"), ortaçağdan başlayarak Meryem Ana'ya yakıştırılan unvanlardan biridir. Özellikle sahile yakın yerlerdeki pek çok Katolik kilisesine "Deniz Yıldızı Kilisesi" adı verilmiştir.

136 Kelt folklorunda "Perilerin Sahibesi" anlamına gelen doğaüstü yaratık. Geceleyin bir *banshee*'nin hüzünlü yas ağlayışını ya da yüksek sesle dövünüşünü işitmenin, aileden bir kişinin öleceğinin habercisi olduğuna inanılırdı. İrlanda'da *banshee*'lerin yalnızca saf İrlanda kanı taşıyan aileleri uyardığı düşünülürdü.

137 Alkollu içki ruhsatı yasalarına göre, hanlar ve meyhaneler içki satışının serbest olduğu saatler dışında ancak gerçek yolculara içki verebiliyordu. Bu yüzden, sırf içki içebilmek için şehrin dışındaki meyhanelere yolculuk ediliyordu.

138 İrlandalı Dominiken rahip Thomas Nicholas Burke (1830-1883), vaazlarındaki kaba söz hileleriyle, aşırıya kaçan benzetmelerle ve yabancı düşmanı İrlanda milliyetçiliğiyle tanınmıştı. Bir vaiz olarak İrlanda'da, Britanya'da ve Amerika Birleşik Devletleri'nde büyük bir popülerlik kazanmakla birlikte, pek çokları onun ilahiyatla ilgili yapıtlarının hatalarla dolu olduğu kanısındaydı.

139 Joyce, bu öyküdeki karakterlerin din ve kilise konusundaki bilgisizliğini vurgulamak için buradaki diyaloglarda onlara birçok yanlış söz söyletiyor. Örneğin, burada Bay Kernan, "nef" diyeceği yerde "çukur" diyor. Kilisede cemaate ayrılan yer anlamındaki "nef" teriminden habersiz.

140 Birleşik İtalya'nın ilk kralı II. Vittorio Emanuele (1820-1878), 1870'te Garibaldi'yle birleşmek üzere Piemonte ordusunu papalık topraklarına sokmuş, Vatikan kentini ele geçirmişti. O yüzden Papa IX. Pius ve daha sonra Papa XIII. Leo kendilerini "Vatikan kentinde mahpus" olarak gördüklerini söylemişlerdi.

141 Öykünün bu bölümündeki diyaloglarda karakterlerin din konusunda bilgisizliği devam ediyor. Papaların bu konuşmalarda söylendiği türden düsturları olmazdı. 12. yüzyılda İrlanda'daki kilise reformlarında önemli rol oynayan başpiskopos ve papalık elçisi Aziz Malachy'ye (1094-1148)

yakıştırılan *Papaların Kehaneti* adlı kitaptaki düsturlar burada yalan yanlış hatırlanıyor olabilir.

142 M'Coy, burada, "karanlık" anlamına gelen "Tenebris"i, Kutsal Hafta'nın (Paskalya'dan önceki haftanın) son üç günü kilisede sabah ibadetinde söylenen ilahi olan "Tenebrae" ile karıştırıyor. Bu ibadetlerde, İsa'nın çektiği çile ve ölümü sonucunda dünyanın karanlığa gömülmesini simgelemek için kilisedeki bütün ışıklar söndürülürdü.

143 İrlandalı yoksul ailelerin çocuklarının gittiği o okularda çocuklardan sınıfların ısıtılması için tezek getirmeleri isteniyordu.

144 Burada sözü edilen şair, döneminin edebiyat dünyası üstündeki etkisiyle bu dönemin onun adıyla "Dryden çağı" olarak anılmasına yol açan İngiliz şair, oyun yazarı ve edebiyat eleştirmeni John Dryden (1631-1700). Bay Fogarty'nin yaptığı alıntı, Dryden'ın, Eski Ahit'teki Hz. Davud öyküsünden esinlenerek yazdığı ve dönemin siyasal olaylarını yerdiği *Absalom and Achitophel* (Abşalom ve Ahitofel) adlı yapıtından. Ama Bay Fogarty dizeyi iyi hatırlamadığı için yanlış aktarıyor. Aslının iki dizesi şöyle çevrilebilir: "Büyük dehalar deliliğin eşiğini aşındırır / Aralarında incecik bir sınır vardır."

145 Latince, "makamından", "tahtından".

146 Gerçekten de iki piskopos papanın yanılmazlığı ilkesinin ilanına karşı oy kullanmıştı. Ama bunlar öyküdeki bu sohbette sözü edilen kişiler değildiler. Bay Cunningham'ın burada hatırladığı, aslında Alman tarihçi ve Katolik ilahiyatçı Johann Joseph Ighaz von Döllinger (1799-1890). Döllinger, Almanya'da papalık karşıtı grupların önderi olarak benimsenmişti. Ama kardinal olmadığı gibi, Vatikan Konsili'nde de bulunmamıştı. I. Vatikan Konsili'nce benimsenen papanın yanılmazlığı ilkesini reddettikten hemen sonra, 1871'de aforoz edilmişti. Tuam Başpiskoposu ve İrlandalı milliyetçi John MacHale (1791-1881) ise, yanılmazlık dogmasının ilanına ilk başta karşı çıkmakla birlikte sonradan bu ilkeyi kabul etmişti. Ama Vatikan Konsili'ndeki oylamada bulunmamıştı.

147 Bay Fogarty belli belirsiz de olsa doğru hatırlıyor. Yanılmazlık dogmasının ilanına karşı oy kullanan iki piskopos, İtalyan piskopos Riccio ve Amerikalı piskopos Fitzgerald'dı.

148 Ünlü İrlandalı gazeteci John Gray (1816-1875), sahibi olduğu *Freeman's Journal* gazetesinde, Daniel O'Connell'ın önderlik ettiği Büyük Britanya ile İrlanda arasındaki birliğin tasfiyesi hareketini desteklemişti. Parlamento üyesi olarak da, İrlanda'daki Protestan Kilisesi'nin devletten ayrılmasını savunmuş ve toprak reformuna destek vermişti. Bir Protestan yurtsever olarak Gray'in heykeli Dublin'deki O'Connell Caddesi'nde bulunmaktadır.

149 John Gray'in oğlu Edmund Dwyer Gray (1845-1888), babasının ölümünden sonra *Freeman's Journal* gazetesinin sahipliğini üstlenmiş ve babası gibi Büyük Britanya ile İrlanda arasındaki birliğin tasfiyesinin savunucularından biri olmuştu. Babası gibi hem Dublin Belediye Meclisi, hem de parlamento üyesi olan Edmund Gray, kamu sağlığı reformunu desteklemişti.

150 Gray ailesinin İrlanda toplumu ve ulusuna yaptığı önemli katkılar düşünülürse, Bay Power'ın bu sözlerinin değerbilmez, bağnaz ve cahilce olduğu söylenebilir. Ama Bay Power burada Edmund Gray'in oğlunun Parnell davasına ihanet etmesinden söz ediyor da olabilir.

151 Kutsal Kitap, Yeni Ahit, Matta 16:23: Ama İsa Petrus'a dönüp, "Çekil önümden, Şeytan!" dedi. "Bana engel oluyorsun. Düşüncelerin Tanrı'ya değil, insana özgüdür."

152 Bay Kernan'ın bağlı olduğu İrlanda Kilisesi dinsel uygulamalarda, ayinler ve ibadetlerde yalınlığı savunan, boş inançları çağrıştırdığı için mum kullanılmasından kaçınan bir kilisedir.

153 Kitabı Mukaddes, Yeni Ahit, Luka 16:8-9. Peder Burdon, bu bölümü kendine göre yorumlayarak okuyor. Örneğin, "[o aldatıcı] servet tükendiği zaman" yerine "öldüğünüz zaman" diyor.

154 İrlanda Kraliyet Müzik Akademisi.

155 "Adem ile Havva Kilisesi". Ünlü bir Fransisken kilisesi olan Church of Immaculate Conception'ın (Günahsız Doğum Kilisesi) Dublin'de halk arasında kullanılan adı.

156 Lily, Gabriel'ın soyadını yayık Dublin ağzıyla *Con-er-roy* diye söylüyor.

157 Dramatik monolog ve psikolojik portrelerindeki ustalıkla ünlü Victoria dönemi İngiliz şairi.

158 İrlandalı şair, yazar ve besteci Thomas Moore'un (1779-1852) *Irish Melodies* (İrlanda Ezgileri) adlı yapıtı. Moore bu yapıttaki şiirleriyle İrlandalı milliyetçilerin gözünde kahraman olmuştu.

159 Burada, yüzlerini siyaha boyayan Beyazların, Afro-Amerikalı kölelerin şarkı ve danslarını gülünçleştirmelerine dayanan ABD kökenli sahne oyunları ve gösterilerinden söz ediliyor. ABD'de 1840'larda ortaya çıkan bu türün ilk dönem toplulukları içinde en önemlisi yaklaşık on yıl Broadway'de gösterilerini sürdüren Christy Minstrels'di. Minstrel Gösterileri İngiltere'de de gözde olmuş, en parlak dönemini 1850-70 arasında yaşamıştı.

160 Dublin'in en işlek caddelerinden Sackville Caddesi'nde (bugün O'Connell Caddesi) bulunan gözde ve pahalı bir otel.

161 Bay Browne, ünlü İrlanda fıkralarından bir aktarma yapıyor. Cassidy Hanım, o fıkralardaki Pat ve Mike gibi sık rastlanan tiplemelerden biri.

162 18. ve 19. yüzyıllarda moda olan ve dört çiftin bir kare oluşturarak yaptıkları dans. Kadril İngiliz soyluları tarafından 1815'te seçkin Paris salonlarından İngiltere'ye getirilmiş, İngiltere'de olduğu kadar İrlanda'da da Victoria ve Edward dönemlerinde popüler olmuştu.

163 İrlanda Kraliyet Müzik Akademisi'nde müzisyenlerin ve müzik öğretmenlerinin teknik yeterliğini saptamak için çalınan zorlu müzik parçası.

164 İngiltere kralı IV. Edward'ın iki genç oğlu büyük olasılıkla amcaları Richard'ın emriyle Londra Kulesi'nde öldürülmüştü. Richard 1483'te III. Richard olarak tahta çıkmıştı. Kule'de boğularak öldürülen bu iki gencin betimi Victoria döneminde yaygınlıkla resmedilen bir sahneydi.

165 Dublin'de yayımlanan ve Muhafazakârları destekleyen, İrlanda ile Büyük Britanya'nın birliğini savunan bir gazete.

166 İrlanda'nın batı kıyısı açıklarında yer alan Inishmore, Inishmaan ve Inisheer adalarına verilen ad. Atlas Okyanusu'na bakan kıyılarında sarp yalıyarlar yükselir. Özellikle "Ölüler" öyküsünün yazıldığı dönemde büyük çoğunluğu İrlanda dili konuşan halkın yaşam koşulları John Synge'in *Denize Giden Atlılar* (1904) adlı oyununda ve *Aran Adaları* (1907) adlı anı kitabında

anlatılır. *Kıtlık* (Yordam Kitap) ve *Muhbir* gibi romanların yazarı Liam O'Flaherty, Inishmore adasında doğup büyümüştür. George Thomson da, ilk kez 1949'da yayımlanan *Tarihöncesi Ege* (Yordam Kitap) adlı yapıtının "Şiir Sanatı" başlıklı bölümünde, Aran Adaları'nda İrlanda dili konuşan köylüler arasında şiirin günlük konuşma dilinde yaşadığını anlatır.

167 İrlanda'nın beş eyaletinden biri. Batı kıyıları Atlas Okyanusu'na bakar.

168 Bayan Conroy'un memleketi Connacht'ın en büyük şehri.

169 Waterloo Savaşı kahramanı Wellington Dükü Arthur Wellesley (1769-1852) anısına Dublin'deki Phoenix Parkı'na dikilen anıt. Wellington, Dublin'de doğmuş olmasına karşın İrlandalı sayılmayı reddetmişti. "Her ahırda doğan at olmaz" sözü ünlüdür.

170 İtalyan besteci Vincenzo Bellini'nin (1801-1835) *Püritenler* adlı operasından.

171 Papa X. Pius, 1903'te yayınladığı *Motu Proprio* adlı genelgesiyle kilisede ibadeti yeniden düzenlemeye çalışmıştı. Aldığı önlemler arasında ibadet sırasında orgdan başka bir çalgının kullanılmasını yasaklamak ve kadınları kilise korolarından çıkarmak da vardı.

172 İrlanda dilinde "Elveda, hoşça kal".

173 Kraliyet Tiyatrosu. Dublin'in üç büyük çağdaş tiyatrosundan biri.

174 Dublin'deki büyük tiyatrolardan biri. Gaiety Tiyatrosu 1871'de Oliver Goldsmith'in *She Stoops to Conquer or The Mistakes of a Night* (Türkiye'de ilk kez 1946'da *Yanlışlıklar Gecesi* adıyla oynandı) adlı oyunuyla açıldı.

175 Burada sözü edilen pantomim, modern Batı kültüründe bütünüyle sessiz bir sanata dönüşen ve anlatım için yalnızca jest, hareket ve yüz ifadesinden yararlanılan mim sanatı değil. Britanya'da özellikle 1840'lardan sonra Noel döneminde sergilenen dramatik gösterilere pantomim deniyordu. Bu gösteriler konularını daha çok popüler halk hikâyelerinden alıyor ve pantomimin yanı sıra bürlesk diyalogları, müzik ve dansı da içeriyordu.

176 Operalarıyla ünlü Fransız besteci Ambroise Thomas'nın (1811-1896) hafif ve ezgilerinin güzelliğiyle tanınan başyapıtı *Mignon* 19. yüzyılda çok popüler olmuştu.

177 İrlandalı soprano Georgina Burns 19. yüzyılın ünlü opera sanatçılarından biriydi. Kocası bariton Leslie Crotty ile birlikte Carl Rosa Opera Kumpanyası'ndaki başarılarıyla üne erişmişlerdi. Kumpanyanın kurucusu Carl Rosa'nın ölümünden hemen sonra kendi turne topluluklarını kurdular. Ancak daha ikinci sezonda işler yolunda gitmemeye başladı ve iflas ettiler. Giderek ikisinin de sağlığı bozuldu ve genç yaşlarda yoksulluk içinde öldüler.

178 Ünlü opera sanatçıları.

179 İlk Theatre Royal 1880 yılında çıkan bir yangında yanmıştı.

180 "Bir Asker Gibi Öleyim". İrlandalı besteci ve piyanist William Vincent Wallace'ın (1812-1865) *Maritana* (1845) adlı operasından.

181 Gösterişli romantik operayı Paris'te moda haline getiren Alman besteci Giacomo Meyerbeer'in (1791-1864) bu yapıtı daha çok Fransızca adı *Le Pardon de Ploërmel* (Ploërmel'in Bağışlanması) ile bilinir.

182 İtalyan opera bestecisi Gaetano Donizetti'nin (1797-1848) en tanınmış yapıtlarından biri.

183 Ünlü İtalyan tenor Enrico Caruso (1873-1921) 20. yüzyıl başlarının en sevilen opera sanatçısıydı. Lirik nitelikteki sesi dramatik çıkışlarda da çok güçlüydü. Pes perdelerde olağanüstü güçlü, ayrıca sıcak, canlı ve yumuşaktı.

184 İngilizcede "brown" ve "browne" aynı okunduğu ve "kahverengi" anlamına geldiği için, Bay Browne soyadından yola çıkarak soğuk bir espri yapıyor.

185 Waterford ilinde, Katolik Cistercium tarikatının bir kolu olan Trappistlerin manastırının bulunduğu yer. İrlanda'daki bu tür manastırların konukseverliği saygın insanların gözlerden uzak bir biçimde alkolizm tedavisi görmelerine olanak sağlıyordu.

186 Yoldaşlık.

187 Yunan mitologyasında, Troya kralı Priamos ile karısı Hekate'nin oğlu Paris, Zeus tarafından üç tanrıça arasında seçim yapmakla görevlendirilir. Paris, Hera, Athena ve Aphrodite'den hangisinin daha güzel olduğuna karar verecek ve altın bir elmayı seçtiği tanrıçaya sunacaktır...

188 Burada, İspanya Veraset Savaşı sırasında Fransızlara karşı kazanılan zaferlerde önemli rol oynayan İngiliz komutan Marlborough Dükü'ne (1650-1722) gönderme yapan popüler bir Fransız şarkısı araya giriyor. Bu şarkı giderek daha büyük bir yaygınlık kazanmış; İngiltere, İspanya, Almanya gibi ülkelerde de söylenir olmuştu: İspanya Veraset Savaşı'nın en kanlı çarpışması Malplaquet Muharebesi'nden sonra Marlborough Dükü'nün öldüğü yolunda yanlış bir söylenti yayılır. Bu yanlış haber dükün karısına da ulaşır.

189 Bu öykünün yazıldığı dönemde, Dublin'in orta yerinde İngiltere Kralı III. William'ın (1650-1702) at sırtında bir heykeli bulunuyordu. William'ın 1690'da Boyne'da kazandığı zafer İngiltere'nin İrlanda'yı yeniden ele geçirmesini sağlamıştı. Heykel sonradan kaldırıldı.

190 *Aughrimli Genç Kadın.* Çok sevilen, geleneksel bir İrlanda baladı. Bir bey tarafından baştan çıkarılıp terk edilen bir genç kadın, yağmurlu bir günde kucağında bebeğiyle adamın konağının kapısına gelir, kendilerini içeri almasını ister. Beyin annesi oğlunun sesini taklit ederek kadını geri çevirir...

191 İrlanda'nın ulusal bağımsızlık mücadelesinin önderlerinden Daniel O'Connell'ın (1775-1847) heykeli. "Kurtarıcı" diye bilinen Daniel O'Connell'dan halk arasında "Dan" diye söz edilirdi.

192 "Rahibe Adası". Galway'de, şehrin içinden geçen nehirdeki adacıklardan birinde bir manastır bulunduğu için bu adı almış bir mahalle.

Dublinliler James Joyce'un ilk büyük yapıtıdır. 1914'te yayımlanan bu derlemede yer alan 15 öykünün farklı karakterleri ve olay örgüleri olsa da, hepsi de 20. yüzyıl başında Dublin'de yaşayan orta sınıftan insanların hayatlarından kesitler sunar. Joyce bizi tüccarların, memurların, kâtiplerin, tezgâhtarların küçük burjuva dünyasında gezintiye çıkarır. Mutsuz karakterleri kiralık odalardan, pansiyonlardan, sokaklardan ve pub'lardan oluşan dünyalarında; hayal kırıklıklarıyla, yalnızlıkla ve kasvetle dolu bir hayatın içinde sıkışıp kalmış, adeta felç olmuşlardır. İrlanda'nın yeni bir ulusal kimlik arayışında olduğu o dönemde, Joyce yalnızca ulusal kimliğin değil, bireylerin kimliklerinin de felce uğradığını gözlemler. Bu öykülerin bir diğer ortak özelliği de, karakterlerin yaşadıkları "epifanya" anlarıdır. İsa'nın paganlara ve müneccimlere görünmesi anlamına gelen "epifanya" terimini, Joyce bir kişi ya da olayla ilgili asıl gerçeğin birdenbire ortaya çıkmasıyla karakterlerinin yaşadığı aydınlanma anlarını ifade etmek için kullanır. *Dublinliler*'de bu dönüştürücü deneyimin doruğa çıktığı öykü ise başlı başına bir mücevher, "İngiliz dilinde yazılmış en güzel öykü" olarak kabul edilen "Ölüler"dir.



JAMES JOYCE (1882-1941): Dublin'de dünyaya gelen yazar, en iyi Cizvit okullarında eğitim gördü, sonra da Dublin'deki University College'a devam etti. 1902'de mezun olduktan sonra, şiirler ve "epifanyalar" olarak adlandırdığı kısa düzyazı metinler kaleme aldı. Şiirlerinden oluşan ilk kitabı *Chamber Music* (Oda Müziği) 1907'de, *A Portrait of the Artist as a Young Man* (Sanatçının Bir Genç Adam Olarak Portresi) adlı romanı 1916'da yayımlandı. *Ulysses*'in 1922'de Paris'te yayımlanmasıyla uluslararası üne kavuştu. Aynı yıl üzerinde çalışmaya başladığı *Finnegans Wake* ancak 1939'da okurla buluşabildi. 1941'de Zürich'te yaşama veda etti.

9 786254 296307